Др. Зенон Кузеля

СЛОВНИК ЧУЖИХ СЛІВ

Др. Зенон Кузеля

СЛОВНИК ЧУЖИХ СЛІВ

КИЇВ-ЛЯЙПЦІҐ
Українська Накладня

КОЛОМИЯ
Накладня

WINNIPEG MAN
Ukrainian Publis

Передмова.

Отсей підручний словничок, зладжений еко від Рідного Краю осінню 1918. року, не друге виданя вичерпаного вже „Слов[ар]я чужих слів“, що вийшов у 1910-у році Чернівцях, а пізніще передруком у Аме[рик]ці, а цілком нова праця, викликана новими потребами.

В порівнанні із „Словарем чужих слів“ зібрано тільки що найважніщі й більш [вжи]вані вислови, а за те пропущено не тільки [до]даток („Чужі слова й звороти, що пишуться [у] нас латинськими буквами“), але також сло[ва] які вживаеться або дуже рідко, або тільки [в] Галичині, або в карпатських діялектах. [Хт]о хоче шукати таких слів, цей мусить [ве]рнутися таки до черновецького „Словаря [або] до нового розширеного виданя, яке [в ру]кописі вже готове й при спріяючих о[бста]винах появиться друком.

Отсей новий слівничок пристосований до
стичних потреб Наддніпрянської України,
мае через те значне число термінів або
і, уживаних виключно на Великій Укра-
яких немае в черновецькому „Словарі."
івничку використано далі найновіщі но-
ори та воєнну термінольоґію. До природ-
існої термінольоґії ужито крім відомих
иків Гайзого, Келера, Чудінова, Май-
ва і и. також українських підручників
ика, Левицького, Калитовського, Савиць-
й Хомика.

Слівничок чужих слів мае чисто прак-
е завдання й обмежуеться до короткого
нення що найважніщих термінів. Щоб на
му місці підручної книжечки змістити
айбільше матеріялу, випущено її дрібним
том і заведено великі річеві та технічні
адження. І так, щоби не повторюватися,
дено в засаді тільки одну, звичайно і-
кову форму слів, а иньші форми тільки
конче потрібних випадках. Задля цього ж
вано тільки найосновніщі значіння слів.

Щоб як найменьше затрачувати місця
овторювання відмінних форм слів, ужито
ци гранчастих скобок [ ], нпр., авіз[о], ак-

сіом[а], ваканс[ія] на знак, що обі форми вживаються. Слова в круглих скобках ( ) наводяться для прикладу. Для заощадження місця ужито теж багато скорочень, яких спис надрукований при кінці книжечки.

Для кращої наглядности всі ці скорочення, замітки про походження слів, відсилачі і т. д. складено курсивою.

Порядок слів у слівничку поазбучний, але зроблений так, щоби по змозі слова одного пня були разом. Пояснення впорядковані так, що наперед ідуть найважніщі значіння слів, та що поодинокі значіння відділені середниками, або зазначені арабськими числами, як що ці значіння значно відбігають від себе.

При деяких словах, що часто пишуться і латинськими буквами (як нпр. express, depôt і т. д.), зазначувано і їх форми в чужій мові, по змозі роблено це при назвах ростин, звірят то що.

При всіх словах зазначувано наголос або наголоси, коли яке слово має більше як один наголос. Значено теж усюди походження слів, а нераз і дорогу, котрою слово дісталося до нас, наприклад, бра́нжа *фр. через нім.* Д

походження можна віднести до двох мов, там означено обі мови нпр. *лат.-іт.*, *лат. ...* При орієнтальних мовах уживано звичайно загальних означень *ор.* і *монг.*

При деяких словах подавано теж територію їх уживання, нпр., *гал.* (у Галичині) *гуц.* (на Гуцульщині) і т. д.

А.

а перша буква азбуки; *торг.* по (20 шагів); в грецьких словах зложених означає заперечення (апатія).

аба *тур. див. габа.*

абажур *фр.* дашок на лямпу, умбра; *жалюзії.*

абвахта *нім. через мос.* головна сторожа.

аббат *євр. через лат.* настоятель римо-католицького монастиря; **аббатиса** ігуменя.

абдикація *лат.* зречення, уступлення (з престолу).

абдомінальний *лат.* черевний (тиф).

аберація *лат.* збочення (з прямої дороги).

абзац *нім.* усгуп з нової стрічки.

абітурієнт *лат.* учень, що кінчить середню школу, або приступає до іспиту зрілости.

аблятив *лат. грам.* шостий відмінок.

аболіція *лат.* помилування.

абонамент *фр.* передплата, підписка; **абонент** передплатник, підписчик; **абонувати** передплачувати (часопись), підписуватися (на місце в театрі).

аборігени *лат.* тубільці, туземці, автохтони.

аборт *лат.* невчасний порід.

абракадабра чародійне слово, яке колись уживали проти недуг.

абревіятура *лат.* скорочення слів на письмі.

абрикос *лат.* [illegible] оришок.

автоґра́ф *гр.* рукопись самого автора; **автоґра́ф[ія]** прилад до відбивання письма у більшому числі примірників.
автодафе́ *порт.* кара смерти на костирі в огні, на яку колись засуджували еретиків.
автодида́кт *гр.* самоук.
автокефа́льний *гр.* незалежний (церква).
автокра́т *гр.* самодержець, самовладник.
автома́т *гр.* прилад, що виконує якусь працю сам з себе при помочі окремої машинерії; **автомати́чний** сам з себе, мимовільний.
автомобі́ль *лат.* самохід.
автоно́мний *гр.* самоуправний; **автоно́мія** самоуправа.
авто́псія *гр.* оглядання власними очима; лікарські оглядини мерця.
а́втор *лат.* письменник; **авториза́ція** уповноважнення; **авторизо́ваний** уповноважений, за дозволом автора; **авторіте́т** загально признано значіння чого небудь, повага.
автоти́пія *гр.* спосіб роблення кліші́в до друку при помочі світла.
автохто́н *гр.* тубилець, туземець.
аґа́ *тур.* начальник, турецький урядовець.
аґа́ва *гр.* довговічна ростина в Америці.
аґа́пи *гр.* спільні релігійні вечері в перших часах християнства.
аґа́т, **аха́т** *гр.* рід дорогого каменя.
аґе́нда *лат.* приділене заняття; **аґе́нт** посередник, заступник (в заграничній службі), справник (поліційний); **а. провока́тор** підмовлений чи підплачений чоловік до викликання непорозумінь чи розрухів; **аґе́нт-**

ство, **аґентýра**, **аґéнція** б'юро посередництва, заступництво.

аґітáтор *лат.* людина, що поширює яку гадку, підмовляє, підбурює; **аґітáція** ширення думок, намова.

аґлютинáція *лат.* зліпка, причіпка (приставок до кореня слів).

аґльомерáт *лат.* сполука кількох тіл.

аґноскувати *лат.* пізнавати, признавати.

аґóнія *гр.* передсмертні муки, конання.

аґрамáнт *фр.* плетені прикраси.

аґрáрій *лат.* заступник земельних інтересів; **аґрáрний** земельний.

аґрáф[ка] *фр.* спинка, застібка.

аґреґáт *гр.* сполука припадкових частин в одну цілість.

аґресúвний *лат.* зачіпний, напасний, ворожий.

аґрікультýра *лат.* рільництво; **аґронóм** знавець сільського господарства; **аґрономíчний** господарський, хліборобський; **аґронóмія** наука сільського господарства.

ад *гр.* пекло; **áдський** пекельний.

ада[д]жіо *іт. муз.* поволі.

адамáнт *гр. діямант.*

адамáшок *іт.* квітиста шовкова матерія з Дамаску.

адаптувати *лат.* приладжувати, пристосовувати, переробляти.

адвéнт *лат.* Пилипівка у латинників.

адвокáт *лат.* правний оборонець, повірений; **адвокатýра** заняття адвоката.

адгерéнт *лат.* приклонник, прихильник.

адépт *лат.* втаємничений в яку науку або штуку, новик.

адинáмія *гр.* безсильність.

адié *фр.* бувайте здорові.

адлíтус *лат.* прибічник, помічник, посол (папський).

адміністратúвний *лат.* приналежний до адміністрáції, цеб то заряду (державою) або управи (заводу); **адміністрáтор** управитель.

адмірáл *ар. через нім.* начальник фльоти.

адмірáтор, адорáтор *лат.* поклонник.

адмоніція *лат.* упімнення, осторога.

адоні́с *гр.* дуже гарний молодець; *бот.* горицвіт, тирлик; **адоні́чний вірш** у давній грецькій і латинській поезії вірш, зложеннй із дактиля і спондея.

адоптувати *лат.* приймати дитину за свою.

адрéс[а] *фр.* напис на листі або посилці з поданням місця, куди йде посилка; писемна привітна заява; **адресáт** відбирач листа або посилки.

адуля́р *мін.* безбарвний і кристальний ортокляз.

адýт *фр.* козир.

ад'юнкт *лат.* молодший урядовець, молодша вчительська сила у вищих школах.

ад'ютáнт *лат.* прибічний офіцер, осавул; **ад'ютор** помічник; **ад'ютум** запомога.

аероліт *гр.* камінь, що упав з неба, метеор; **аеромéтер** прилад до міряння повітря; **аеронáвт** воздухоплавець, летун; **аеронáвтика** летництво; **аеропля́н** літак; **аеростáт**

воздушний корабель; **аеростáтика** наука про рівновагу повітря.

áжіо *іт.* доплата ріжниці при мінянні грошей; **ажіотáж** спекуляційна гра на біржі.

ажýр[ний] *фр.* дірковаинй; прозориста, рідко ткана матерія.

азáрт *див. газард.*

áзбука від першої букви церковно-славянського письма аз: альфавит; буквар, граматка; **азбукóвник** рід енцикльопедичного словаря в старо-українському письменстві.

азúль *гр.* пристановище, прибіжище.

азімýт *ар.* кут, який замикає полуденник якоїсь звізди з полудневим колом даного місця.

азóт *гр.* хемічний первень, ґаз, що становить складову частину повітря.

азýр *ар.* блакит, лязур; **азурúт** *мін.* синь гірна.

айвá *тур.* рід яблінки.

Аíд *гр. див. Гадес.*

аíст *ор.* бузько, чорногуз.

акадéмік *гр.* член академії; *гал.* студент вищої школи; **академíчний** строго научний; чисто теоретичний; студентський; **акадéмія** найвище наукове товариство; вища школа (військова, мистецтва тощо).

акáнт *гр.* ростинний орнамент.

акáфист *гр.* церковна відправа в честь Богородиці або св'ятих.

акáція *гр.* рід дерева, горохівник.

áква *лат.* вода; **аквадýкт** водопровід; **акварéль** образ мальований водними красками **аквáрія** збірник води для плекання водних

ростин і звірят; **аквафо́рта** ґравірування на міди.

аклімативáція *лат.* пристосовання до нового клімату; **аклімативуватися** призвичаювати[ся] до чужого клімату, привикати.

аклямáція *лат.* одноголосне приняття або вибір; **аклямувати** оплескувати.

акомодáція *лат.* приспособлення.

акомпані[я]мéнт *фр.* музичний супровід до співу або до сольової гри на иншому інструменті, пригривка.

акóрд *іт. муз.* милозвучність кількох тонів; гуртова робота.

акр *анг.* міра поверхні, морґ.

акредитúвний *фр.* уповноважений; **акредитувати** уповноважнювати (посла).

акробáт *гр.* линвоскочок.

акростúх *гр.* поезія, якої вірші зачинаються від букв, що, прочитані по черві з гори на долину або на відворот, дають яке небудь слово, ім'я або речення.

аксельбáнт *нім.* золоті срібні й инші шнури, що носяться як відзнаки.

аксесуáр[и] *фр.* додатки, причандали; **аксидéнція** побічний дохід, дрібна друкарська робота.

аксіóм[а] *гр.* певна правда, якої не треба доказувати, певник.

акт *лат.* справа, подія; урядове письмо; обряд; дія; **актúв[а]** чинниї стан маєтку (поле, доми, крам, готівка); **активісти** назва деяких політичних партій; **активний** дільний (виступ), дійсний; **актовий** опертий на

актах; áктор, актьóр артист, що виступає на сцені в театрі; актуáльний на часі.
акузатíв *лат. грам.* четвертий відмінок.
акýла *ісл.* рід морської риби.
акумулятор *лат.* прилад для збирання електричного току; **акумуляція** скуплення.
акурáтність *лат.* докладність, старанність.
акýстика *гр.* наука про голос; **акустúчна заля** заля, в якій добре чути.
акýтний *лат.* гострий.
акушéр *фр.* положничий лікарь; **акушéрія** наука про поміч при злогах; **акушéрка** сповитуха, баба.
акцéнт *лат.* наголос; значок над словом на знак, що треба його вимовити з притиском; вимова, в якій відбиваються звукові прикмети чужої мови; **акцентувати** наголошувати, вимовляти з притиском; звертати увагу.
акцéпт *лат.* прийняття сплати з'обов'язання (векселя); **акцептáнт** приймаючий з'обов'язання заплати; **акцептувати** приймати (вексель), признавати.
акцесíст *лат.* вижидач (на посаду).
акцидéнція *лат.* побічний дохід.
акцúз[а] *фр.* оплата від припасів пожиии, напитків, тютюну і т. д.
акціонéр *лат.* член товариства на паях, власник акції, пайщик; **áкція** подія, справа діяльність; посвідка на пай в акційному товаристві.
алéмбик *фр.* прилад до дестиляції.
алеґáт *лат.* додаток, прилога.

алеґоричний *гр.* образовий; **алеґорія** образове представлення, притча.

алеґро [allegro] *іт. муз.* скоро, живо.

алея *фр.* дорога обсаджена по обох боках деревами.

алі *ар.* турецький титул.

алібі [alibi] *лат.* неприсутність на місці, де що небудь сталося (злочин).

аліґатор *есп.* американський крокодил[ь].

аліме́нт *лат.* гроші на удержання (дітей).

алітерація *лат.* повторювання цього самого звука (букви) на початку кількох слів в однім віршовім складі (тяжко й тужно).

аліяж *фр.* стоплення ріжних металів, сплав.

аліянс *фр.* союз, спілка.

аллах[х] *ар.* назва Бога у Магомедан.

алмаз *ар.* дорогоцінний камінь, бриляит.

алой *гр. бот.* Aloe socotrina, рід тропічної ростини з пахучими листками.

алтин[ник] *тат.* гривня, шостак, колишній російський гріш вартости трьох копійок.

алювій *лат. ґеол.* нанесена, напливова земля.

алюзія *лат.* притик, натяк.

алюміній *лат.* легкий білий метал, глинець.

алюмн *лат.* семінарист.

алябастер *гр.* рід ґіпсу дуже білої краски.

алярм *фр.* тревога, поклик до зброї; **алярміст** крикливий боягуз.

аляш *анґ. од ім. міста А.* кминківка.

альба *лат.* спідня богослужебна одіж у латинських св'ящеників.

альбатрос *гол. зоол.* буревісник.

альбіно[с] *есп.* чоловік з неприродно білим волоссям і білою шкурою.

Альбіон *кел.* стара назва Анґлії.

альбом *лат.* пам'яткова книжка, в яку вписуються на спомин вірші і т. и.; збірка фотографій, рисунків, марок і т. и.

альбумін *лат.* білковина, білок.

альґебра *ар.* частина математики, що займається розв'язкою зрівнань, числення буквами; **альґоритм** рахунок.

Альдебаран *ар.* звізда в ґрупі бика.

альдегід *лат.* тіло, яке повстало з алькоголю, через окиснення, при чім виділилося 2 атоми водня.

альдермен *анг.* старшина, радник.

альджама *тур.* дім молитви.

алькалічний *ар.* з лугом.

алькир, альковa *ар.* заглублення в кімнаті на ліжко, валькир, нижа.

алькоголізм *ар.* хоробливий стан наслідком уживання алькоголю; **алькоголик** п'яниця; **алькоголь** спірт, оковита; **алькогольометер** спіртомір.

алькоран *див. коран.*

альма матер *лат.* [alma mater] титул, який дається вищим школам.

альманах *ар.* літературна збірка.

альод *нім.* власна посілість.

альокуція *лат.* промова (папи).

альопатія *гр.* лічення при помочі ліків що протиділають якійсь хоробі

альпака *ам.* 1. перуанська вівця й виріб з її вовни; 2. нове срібло.

альпарі *іт.* виплата грошей за **вартісний папір у повній його вартости.**
альт *іт.* жіночий голос низчий від сопрана.
альтана *іт.* бесідка, повітка.
альтембас *тур.* золота парча.
альтерація *лат.* подражнення, гризота.
альтернатива *лат.* вибір одного з двох.
альтіметрія *лат. геом.* міряння висоти.
альтруізм *лат.* любов ближнього.
альфа *гр.* перша буква грецької азбуки; **а. і омега** початок і кінець; **альфавит** *або* **альфабет** азбука.
альфреско *іт. див. фрески.*
альхемія *ар.* середновічна наука, що мала на меті винайти тайну робити золото.
амавроз[а] *гр.* більмо.
амазонка *гр.* по грецьким віруванням войовнича жінка; *взагалі* відважна жінка; жіноча одіж до їзди верхом.
амальґам[а] *гр.* сполука живого срібла з иншим металем, сплав.
амант *фр.* любовник; роля любовника.
амануент *лат.* урядовець бібліотеки.
амарант *гр.* щириця, васильки; **амарантова краска** червоножовта краска.
аматор *лат.* любитель, ласун.
амбар *ар.* шпихлір.
амбарас *фр.* трудне положення.
амбарґо *есп.* задержання корабля або товарів у пристані (підчас війни).
амбасада *фр.* посольство; **амбасадор** посол.
амбітний *лат.* шанолюбний, пишний, гонор-

ний; амбіція почуття власного достоїнства, самолюбство, пиха.

а́мбо *лат.* виграна на два числа (в лотерію).

а́мбра *ар.* пахуча живиця, пахощі.

амбро́зія *гр.* страва грецьких і рим. богів.

амбуля́нс *фр. з лат.* польовий військовий лазарет; **амбулято́рія** лікарня для хорих, що самі приходять по пораду.

амво́н, амбо́н[а] *гр.* підвищення серед церкви або перед вівтарем, проповідниця.

аметист *гр.* дорогоцінний камінь фіолетної краски.

амінь *гебр.* справді; *в дальшому значінні* кінець.

амне́[и]стія *гр.* дарування кари, помилування.

амон[і]я́к *гр.* гострий ґаз — хемічна сполука азоту з водородом.

амо́ри *від лат. Амор бог любови* любощі, залицяння.

амортиза́ція *фр.* часткове сплачування довгу; признання неважним (згубленого цінного паперу).

аморфізм *гр.* неправильність форм (мінералів).

ампе́р *фр.* одиниця сили електричного току.

амплітýда *лат.* віддаль, *фіз.* розмах.

ампліфіка́ція *лат.* оповідання із лишніми подробицями, пересада.

амплуа́ *фр.* рід ролів якогось актора.

ампýлка *лат.* посуда; висяча лямпа.

ампута́ція *лат.* відрізання частини тіла (руки).

амуле́т *лат.* охоронна річ проти чарів, недуг і т. д., талізман.

амуніція *лат.* військова одіж і оружжя, порох і кулі.

амфібія *гр.* звірина, що може жити на суші і в воді, земноводник.

амфібо́ль *гр. мін.* лучевик, незгорець, *асбест;* **амфібо́лія** двозначність.

амфібра́х *гр.* віршова стопа, зложена з короткого (або ненаголошеного), довгого (або наголошеного) і другого короткого (або ненаголошеного) складу [◡ ⁄ ◡].

амфітеа́т[е]р *гр.* у старинних будинок, збудований півокругло або кругло із що раз вищими місцями здовж стін для глядачів.

амфо́ра *гр.* двоушний збанок.

анабапти́ст *гр.* второхрещенець.

анаґра́м[а] *гр.* переставка букв або складів одного слова так, щоби повстало нове слово відмінного значіння (дар-рад).

анале́кти *гр.* збірка виїмків ріжних авторів.

ана́ліз[а] *гр.* розкладання на складові частини, розбір (граматичний); частина вищої математики; **аналітика** наука про складові елементи й умови думання; **аналітик** уживаючий аналітичної методи.

аналой *гр.* невеликий столик у церкві.

аналоґія *гр.* подібність, схожість.

анальфабе́т *гр.* неграмотний, неписьменний.

анана́с *мал.* південно-американська ростина Ananassa sativa і її овоч.

анапе́ст *гр.* трискладова віршова стопа, зложена з двох коротких складів і останнього довгого [◡◡ ⁄].

анархі́ст *гр.* прихильник анархізму, що змагає до повалення всякої державної влади і забезпечення прав одиниці; а.-ко-

муніст а., що признає тільки власність громади; **ана́рхія** нелад, безладдя, безправство, безголовв'я.

анато́мія *гр.* наука про будову (людського) тіла.

ана́фора *гр.* повторювання того самого слова на початку кількох наступаючих по собі речень.

анахоре́т *гр.* пустельник, відлюдок.

анахроні́зм *гр.* похибка в означенню часу подій, річ не на часі.

ана́[х]тема *гр.* прокляття.

анґажувати *фр.* запрошувати (артиста на сцену), просити до танцю.

анґі́на *гр.* запалення горла.

анґле́з *фр.* 1. старий французький танець; 2. мужеський чорний одяг.

анґлійська недуга кривуха; **анґліка́нська віра** протестантська віра в Анґлії; **анґліома́нія** уподобання в усім, що анґлійське; **анґліци́зм** форма або зворот з анґлійської мови.

анда́нте *іт. муз.* поволі.

андроґі́нія *гр.* двополовість; **андрома́нія** *німфоманія;* **андрофа́ґ** людоїд.

аневри́зм *гр.* розширення серця.

анекдо́т[а] *гр.* коротке й дотепне оповідання, вигадка, побрехенька.

ане́ксія *лат.* прилучення; **анектувати** прилучити; загорнути.

ане́мія *гр.* малокровність, блідниця.

анемоґра́ф *гр.* прилад до записування напряму й сили вітру; **анемоме́тер** прилад до міряння сили вітру, вітромір.

анемо́на *лат. бот.* сон-трава, сон-зілля.
анероїд *гр.* пружиновий металений *барометер.*
анесте́зія *гр.* нечулість.
ани́с, ани́ж *лат.* Pimpinella anisum бодян, ганус.
аніліна *гр.* клій, уживаний до вироблювання красок.
анімалі́зм *лат.* звіринна природа.
анімі́зм *лат.* наука про ділання душі, фільософічна система, що приймає душу як принцип всякої діяльности тіла.
анімо́зія *лат.* завзяте упередження.
анімуватися *лат.* запалюватися до чого.
а́нкер *нім.* 1. складова частина годинника; 2. міра течій; 3. *алькир.*
анке́та *фр.* збір знавців для прояснення або порішення якоїсь справи.
анна́ли *лат.* літопись.
ано́д[а] *гр.* додатний бігун ґальванічного току.
анома́лія *гр.* неправильність, недостача.
анонім *гр.* безіменний, лист без підпису; **анонімний** непідписаний, невідомий.
ано́нс *фр.* оповістка в часописях.
аноргані́чний *гр.* неживий, мертвий (природа).
анорма́льний *лат.* неправильний.
анса́мбль *фр.* згідність подробиць з цілістю, дібрана гра (в театрі).
антаґоні́зм *гр.* суперництво; **антаґоніст** суперник, противник.
анта́л[ок] *мад.* бочілка, що містить 74 літрів вина.
анта́нт[а] *фр.* порозуміння; *перв.* англійсько-французька згода проти Німеччини, *в даль-*

шому зн. всі держави, що вели світову війну 1914—19 з осередніми державами.
антарктичний *гр.* полудневий (бігун).
антенат *лат.* предок.
антецедент *фр.* подія, що служить основою для дальших виводів.
анти- *або* **анті-** *гр.* [приставка, якої вживається в чужих словах грецького походження на означення протилежности] проти-.
антидот *гр.* спосіб проти (слабости), протиотруя.
антик *лат.* старинний, старий пам'ятник, старовина; **антиква** старе письмо, латинка; **антиквар[ій]** замилуваний знавець старини; торговець старими річами, з окрема книжками, **антикваріят.**
антикритика *гр.* відповідь на критику.
антильопа *гр.* порода азійських і африканських оленів, дика коза, сайгак, *газеля.*
антиминс *гр.* посв'ячений богослужебний обрус на престолі.
антимон *гр.* рід металю.
антипапа *гр.* другий папа з часів, коли було кількох претендентів на папський престол.
антипатичний *гр.* противний; **антипатія** відраза, нехіть.
антипірина *гр.* лік проти горячки.
антіпод *гр.* чоловік, що живе з противного боку землі наче під нашими ногами.
антисемітизм *гр.* вороже відношення до Жидів.
антисептичний *гр.* спиняючий гниття.
антистрофа *гр.* частина хору в гр. драмі.
антитеза *гр.* протиставлення.

антифóн *гр.* спів св'ященника і вірних або двох хорів на переміну; один вірш із псальмів.
антíхрист *гр.* противник Христа.
антíчний *лат.* стародавній.
антольóґія *гр.* збірка вибраних творів.
антрáкт *фр.* перерва між діями (в театрі).
антрацúт *гр.* відміна камінного вугля.
антрé *фр.* вхід, вступ.
антрепренéр *фр.* театральний підприємець; **антрепрíза** похоронне підприємство.
антресóль *фр.* кімнати між партером і першим поверхом.
антропоґéнія *гр.* наука про початок чоловіка; **антропольóґія** наука про чоловіка взагалі; **антропомéтрія** наука про поміри на людському тілі; **антропоморфíзм** представлення Бога в людській постаті; **антропофáґ** людоїд.
анулювати *лат.* знести, уневажнити.
ан фáс *фр.* [en face] з переду, цілим лицем
анчóус *фр.* рід сардель, хамса.
аорúст *гр. грам.* минувший доконаний час.
аóрта *гр.* головна артерія (б'ючка) в людському тілі.
апанáж[і] *фр.* державні маєтки пануючих, платня членів пануючого дому.
апарáт *лат.* прилад; збірка приладів і знарядів, потрібних до виконування якоїсь чинности.
апартамéнт *фр.* світлиця, тереми.
апатúчний *гр.* байдужий до всього, млявий; **апáтія** брак чуття, рівнодушність, байдужість.

апатит *гр.* вапновий фосфоран, мінерал уживаний до штучних навозів.
апелювати *лат.* робити відклик, звертатися до когось в чимось; апеляція відклик проти засуду до вищого суду; апель *фр.* поклик, заклик збіратися.
апельсин *порт.* померанець.
апепсія *гр.* ослаблення травлення.
аперцепція *лат.* спостереження.
апетит *лат.* хіть до їди, смак; **апетитний** смачний.
аплікант *лат.* практикант; аплікація спосіб пристосовання; пильність; прикраси (при одязі).
аплявдувати *лат.* **апльодувати** *фр.* оплескувати; **апляво, аплодісменти** оплески, похвали.
апльомб *фр.* певність себе.
апоґей *гр.* положення, в якім місяць найдальше від землі, найвища степень чого небуд (слави).
аподиктичний *гр.* неоспоримий, певний, рішучий.
апозиція *лат. грам.* придаток.
апокаліпса *гр.* откровення св. Івана; апокаліптичний *в дальшому знач.* загадковий таємний.
апокрифічний *гр.* підроблений, підложений, апокріфи церковні твори, яких церков не признає; підроблені твори.
апольоґ *гр.* поучна байка; апольоґет учений що займається апольоґетикою, цебто наукою, що збиває закиди, звернені проти

християнської віри; апольоґія оборона словом або на письмі.

апопле́ксія *гр.* (мозковий) удар, пораження; **апоплекти́чний** склінний до апоплексії.

апортувати *лат.* принести.

апоста́зія *гр.* відступство від віри; **апоста́т** еретик.

апостеріо́рний *лат.* [a posteriori] збудований на основі досвіду.

апо́стол *гр.* ученик Христа.

апостро́ф *гр.* значок ' на означення, що там випав якийсь звук або що звуки, відділені апострофом, треба читати окремо (від'їзд); **апостро́фа** *рет.* зворот бесідника до якоїсь особи або річі.

апотео́з[а] *гр.* обожання; живий образ.

апофте́ґма *гр.* приповідка, причта.

а́пракос *гр.* недільне евангеліє або апостол.

апрету́ра *фр.* приладження, відновлення (матерії).

апріко́за *фр.* бресква, мореля.

апріль *лат.* квітень.

апріо́рний *лат.* [a priori] з гори, з розумових причин.

апроба́та, апроба́ція *лат.* признання, приняття; дозвіл друкувати з боку церковних властей.

апроксіматѝвно *лат.* приблизно.

а пропо́ *фр.* між иньшим, до речі, в саму пору.

апро́ші *фр.* підкопи.

апси́да *гр.* 1. зворотна точка в дорозі планет; 2. півкулясте склепіння над вівтарем.

апти́ка *гр.* склад з ліками, лікарня.

ар *фр.* одиниця міри поверхні = 100 квадратовим метрам.

арабеска *фр.* прикраси в малярстві, різьбі й будівництві на взір арабських форм.

араґоніт *гр. мін.* гороховик, жерелинець.

арак *ар.* горівка з рижу.

аранжувати *фр.* уладжувати, укладати, вести (танці); *муз.* переробляти композицію на який небудь музичний інструмент.

арахнольоґія *гр.* наука про павуки.

араші, ариш *тур.* дишель арби, воза на двох колесах.

арбітер *лат.* мировий суддя; арбітраж 1. вирок мирового суду; 2. спекуляція на ріжниці цін і курсів цінних паперів.

арґентит *лат. мін.* руда срібла.

арґо *фр.* злодійська мова.

арґонавт *гр.* у грецьких переказах учасник морської виправи до Кольхіди по золоте руно, *звідси* хто шукає чогось надзвичайного.

арґумент *лат.* доказ; арґументація доводження.

арґус *гр. від мітольоґічного стоокого сторожа Арґуса* бачний сторож.

ареал *лат.* простір, площа.

арена *лат.* місце бою або змагань, боєвище.

аренда, оренда *пол. з лат.* наєм, держава; чинш; арендарь державець; коршмарь.

ареометер *гр.* прилад до означення питомого тягару тіл.

ареопаґ *гр.* найвищий суд в Атенах; *звідси* збір поважних і достойних осіб для рішення якоїсь справи.

аре́шт *фр. з лат.* ув'язнення, тюрма; конфіската; **арешта́нт** в'язень.

аристокра́т *гр.* член або приклонник аристокра́тії, цебто панування найвищих верстов у державі, великого панства: **аристократи́чний** прихильний аристократії, гордий із свого походження, великопанський.

аритметика, **арихме́тика** *гр.* наука про звичайні числа, щотниця.

арієрґа́рд *фр.* задня сторожа (війська).

а́рія *іт.* порядок тонів в якійсь пісні, пісня, спів.

а́рка *лат.* скринка, ковчег; склепіння; **арка́да** *фр.* луково склеплений хідник, ґалерія.

арка́н *тат.* мотузок з петлею на кінці до ловлення коней; назва танцю у покутських і буковинських українців.

арка́на *лат.* тайні способи або ліки.

аркебу́з *фр. див. гаркебуз.*

аркти́чний *гр.* північний (океан).

а́ркуш *лат.* лист або складка паперу.

арлекі́н *іт.* сміхунець, штукарь, комедіянт.

арлекіна́да смішна історія, комедія, вигадки.

арма́та *лат. гармата;* **армату́ра** оружжя, узброєння корабля; якор маґнету; **а́рмія** *фр.* військо як цілість, значна частина війська, що має свободу рухів.

арнау́тка *тур.* рід ярої пшениці, білотурка.

а́рніка *лат.* Arnica montana рід лічничої ростини.

ароґа́нтний *лат.* зарозумілий, бутний; **ароґа́нція** бундючність, пиха.

арóма[т] *гр.* запашний корінь, пахощі; **ароматичний** пахучий.

арпéджіо *іт.* [arpeggio] ломаний акорд, в якім відзиваються не всі тони нараз, тільки один по другім.

арродісмáн *фр.* повіт, округ у Франції.

áрса 1. *гр.* частина стопи, виголошена з більшим натиском; 2. *монг.* кумис.

арсéн *гр.* рід металю.

арсенáл *фр.* будинок, де переховується військова зброя, пушкарня.

арсéнік, *також* **аршéнік** *гр.* окис арсену, дуже сильна отрутка.

артéрія *лат.* велика жила, б'ючка.

артефáкт *лат.* штучний виріб, мистецька робота.

артúзм *лат.* умілість, мистецтво, зручність.

артúкул *лат.* розділ, параграф; розвідка, стаття; рід товарів; **артикуляція** виразна вимова.

артилерúст *фр.* пушкар, гармаш; **артилéрія** гармати з обслугою і муніцією, пушкарі; наука про гармати.

артúст *лат.* мистець, художник, актор; **артистúчний** мистецький, гарно виконаний.

артíль *іт.* спілка для зарібку, ватага (у чумаків).

артішóк *фр.* карчох.

áртос *гр.* обрядовий великодний хліб, дарник.

артрітіс *гр.* гостець.

áрфа *гр.* музичний трикутний інструмент з металевими струнами.

архаїзм *гр.* перестаріле слово, *в штуці* на-

слідування старини; **архаїчний** застарілий старосвітський.

архалук *тат.* короткий домашній кафтан.

археоґрафія *гр.* наука про старинну штуку; **археольоґ** дослідник або знавець старини особливо грецької та римської; **археольоґія** наука про старовину.

архи- *або* **архі-** *гр. в зложеннях* на означення старшинства або вищости.

архив, архів *гр.* збірка грамот і актів, місце їх переховування; **архиварь** завідатель архіву.

архидієцезія *гр.* архиепископство; **архиепископ** найстарший між епископами владика, **архиерей** епископ; **архимандрит** старший начальник монастиря.

архипеляґ *гр.* громада островів, положених недалеко себе; Еґейське море.

архистратиг *гр.* начальний вожд (арх. Михаїл).

архитект *гр.* будівничий; **архитектоніка, архитектура** наука про будівництво, штука будовання.

архітрав *гр.* бальок, положений на стовпах, що двигає дах.

архонт *гр.* найвищий достойник в атенській державі.

арци- *в зложеннях тесаме що архі-.*

арчак *тат.* сідло.

аршин *тур.* міра довжини, $^1/_3$ сяжня.

аршеник *див. арсенік.*

ас *лат.* 1. староримський хунт, мідяна монета вартости около 20 копійок; 2. карт з одним значком у середині.

ia̋ція *лат.* уздоровлення.

ест *гр.* мінерал, з якого роблять огнетре-
лі предмети.

кура́ція *лат.* обезпечення (від огню, ви-
падку і т. д.).

энтерувати *фр.* відбирати до війська; **асен-
теру́нок** бранка.

е́сор *лат.* засідатель.

иґна́та, асиґна́ція *лат.* переказ (на гроші),
паперові гроші; **асиґнувати** призначити
виплату грошей

зимілюва́тися *лат.* *грам.* уподібнюватися;
винародовлюватися; **асимілія́ція** *грам.* при-
подібнення; приноровлення (до окруження),
винародовлення.

систе́нт *лат.* помічник; **асисте́нція** товари-
ство, супровід, свита, поміч; **асистувати** то-
варишити, супровожати, помагати.

асимпто́та *гр.* пряма лінія, до якої стало при-
ближається крива лінія, але ніколи з нею
не сходиться.

аске́за *гр.* (духова) вправа в повздержности,
повздержливий спосіб життя; **аске́т** при-
клонник аскези; людина, що здержує похоти
свого тіла; **аске́тика** наука про аскезу.

аскер *тур.* вояк.

асмоде́й *халд.* сатана, злий дух (нечистоти).

асона́нца *лат.* призвук, коли ті самі голо-
сівки повторяються в кількох сусідніх
словах.

асортіме́нт *фр.* *див.* *сортімент.*

соціяція *фр. з лат.* спілка (людей), артіль,

гуртування; сполука гадок, коли одна гадка накликує другу.

спéкт *лат.* вигляд.

спер *гр.* найменший турецький гріш.

спід *див. гаспед.*

спірáнт *лат.* кандидат (на посаду); **аспірáція** *грам.* придих (вогонь, гострий); віддих; змагання до назначеної мети.

с[с]афéт *нлат.* [Asa foetida] стверділий сок кореня одної ростини, вживається в лічництві.

стéнія *гр.* ослаблення.

стеріск *гр.* звіздочка *, вживана в книжках як відсилач; **астероїди** громада дрібних звізд між Марсом і Юпітером.

стиґматизм *гр.* ненормальність взору, недуга очей.

стма *гр.* дихавиця, задуха.

стра *лат.* [Aster] городовий цвіт, зімник.

страґáл *гр.* 1. кістка (до гри); 2. *буд.* обруч; 3. *бот.* рід ростини [Astragalus].

стрáльний *гр.* звіздяний; **астрольоґія** вороження будуччини із звізд; **астронóм** учений, що займається **астронóмією**, цебто наукою про звізди; **астрофізика** наука про фізикальні прикмети звізд.

сфáльт *гр.* чорна смола.

сфікція *гр.* найвища степень зомління.

тавізм *гр.* дідичність тілесних і духових прикмет, хороб і т. и. в дальших поколіннях.

тáк[а] *фр.* удар, напад; **атакувати** нападати, кидатися на кого.

тамáн *нім.* начальник козаків, ватажок, гетьман.

ше *фр.* урядовець посольства.

їзм *гр.* безбожність, безвірря; **атеїст** людина, що непризнає Бога, безбожник, невірок, невіра.

лié *фр.* робітня (малярів, різьбарів, фотографів).

ней *фр. від храму богині Атени в Атенах* публична вища школа або наукове товариство.

ентáт *лат.* злочинний напад.

енція *фр.* вважливість, звичайність.

ест[áт] *лат.* посвідка, свідоцтво, уповноваження.

инéнція *лат.* присілок.

лас *гр. від міт. божка Атласа, що буцім держав цілий світ на своєму карку* 1. перший хребтовий круг на карку; 2. збірка ґеоґрафічних карт; 3. *ар.* рід гладкої шовкової матерії, саєта.

лéт *гр.* силач; **атлéтика** борбництво, дужання; **атлетúчний** сильний, мускулярний.

лáнти *гр.* стовпи в виді людей, для піддержки ґзимсів або бальконів.

момéтер *гр.* прилад до міряння, кільки випарувало води; **атмосфéра** повітря, що окружає землю; міра тиснення повітря; середовище, серед якого хто жиє.

тóм *гр.* найменьша, неподільна частина матерії; **атомíзм** наука про повстання світа й життя з атомів; **атомíстика** наука про атоми.

тóнія *гр.* ослаблення, в'ялість.

трáкція *лат.* притягання.

атрамент *лат.* чорнило; **атраментовий камінь** зелений вітріоль або сірчан заліза.
атрапа *фр.* лапка, вручно підроблена річ (для задурення).
атрибут *лат.* додаток, прикмета, знам'я.
атріюм *лат.* передсінок римського дому або св'ятині.
атропін[а] *гр.* отруйна матерія в ростині Atropa belladonna.
атрофія *гр.* повільне знесилення частей тіла.
атторней *анґ.* адвокат в Анґлії; **ґенеральний а.** державний прокуратор скарбу.
аул *тат.* шатро; село у татар, башкирів, кирґізів; **аула** товпа.
афазія *гр.* оніміння (зі страху), хоробливий стан, коли чоловік не може вимовити деяких слів.
афект *лат.* сильне почування або зворушення, пристрасть, порив; **афектація** пересадне висказування почувань і гадок, маніжність.
афелій *гр.* найдальше віддалення якоїсь планети від сонця.
афера *фр.* справа, приключка, історія; інтерес.
афини *мад. бот.* чорниці.
афірмація *лат.* потвердження, запевнення.
афіш[а] *фр.* вивіска, повідомлення (про виставки); **афішуватися** умисне звертати на себе увагу.
афонія *гр.* утрата мови.
афорізм *гр.* коротке речення, що висказує якусь загальну гадку.
африкандер *гол.* уроджений в Африці европеець.

афрóнт *фр.* знevага.

Ахіллева п'ята *гр.* слаба сторона, *звідси.* що грецького героя Ахілля можна було зранити тільки в п'яту.

ахромати́чний *гр.* безбарвний.

ахтердек *нім.* задня частина горішного покладу корабля; **ахтерштéвен** підводна частина корабля.

ацетилéн *нлат.* горючий ґаз, витворений з углеводня [C_2H_2].

Б.

бáба *тур.* почетний титул духовних осіб на Сході (Алі-баба).

бабáк *тур.* рід звірини Arctomis bobac.

бавóвна *нім.* хлопок, вата.

багаду́р *перс.* кірґізький наїздник; богатир.

баґáж *фр.* клунки (в дорозі), в'юки, клажа.

баґателізувати *фр.* маловажити; **баґатéля** дрібниця.

баґер *нім.* малий корабель з машиною до чищення дна ріки, пристаней.

баґнéт *фр.* штик.

бадія́н *перс. бот.* ломиніс, китайський аниж.

бадня́к *серб.* дубова колода, яку у Сербів кладуть у вогонь на Св'ятий вечер.

бажáнт *гр. фазан.*

база, бáзіс *гр.* основа, підвалина, (хемічна) сполука; операційна, вихідна точка.

базáльт *лат.* стовповик, мінерал темно-синьої краски.

базар *перс.* торг[овиця], ринок; крамниця.
Базедова недуга *від імені лікаря Б.* хороба, що об'являється нервовим биттям серця, волем і випуленням очей.
базиліка *гр.* у Греків і Римлян величезні судові залі; на взір цього будовані церкви, переділені в середині 2 або 4 рядами стовпів.
бай *фр.* залив.
байбак *тур.* *див. бабак.*
байдак *ор.* більший човен.
байка *фр.* грубе, мняке й волохате сукно.
байонські гроші *від міста Bayonne* великі гроші.
байрам *тур.* велике магомеданське св'ято.
байронізм напрям у літературі, впроваджений анґлійським поетом Байроном.
байцувати *нім.* заправляти м'ясо.
бак *анґ.* частина горішної палуби корабля.
бакалія *тур.* всілякі предмети поживи, особливож заморські овочі.
бакаляврeат *лат.* в Анґлії найнища університетська степень, доцент; **бакаляр** учень; вчитель дітей; **бакалярство** вчителювання.
бакан *тур.* рід краски, кармін.
бакара *фр.* рід газардової гри.
бакборт *анґ.* лівий бік корабля.
бакен *гол.* дерев'яні знаки на морі на означення небезпечних місць.
бакенбарди, бакомпарт *нім.* бакирі, бурці, бочки.
баклага, бакло, боклаг [*тат.?*] посуда.
баклажан *ор. бот.* помідор.

бактеріольоґія *гр.* наука про бактерії т. є. незвичайно дрібненькі орґанізми, що викликують і розносять усякі недуги.
бакун *тур.* сильний тютюн, махорка.
бакфіш *нім.* підросток.
бакханалії *лат.* бенкети в честь бога вина Бакха, *звідси* піятика, гульня; **бакханти й бакхантки** учасники цих бенкетів; розпусники й розпусниці.
бакціль *лат. бактерія.*
бакша *перс. баштан.*
бакшиш *перс.* дарунок, базаринка.
бал *фр.* голос, жереб; одмітка, нота.
балалайка *тат.* рід бандури.
балаган *тат.* буда (для театральних вистав).
балаґула *жид.* жидівський віз з накриттям.
баламут *тат.* 1. говорун, крутій; знахарь; 2. кримський оселедець.
балахон *перс.* халат, кафтан.
баланс *фр. див. білянс.*
балет *фр.* драматична штука, виставлена при помочі танців і музики, танці на сцені; **балетмайстер** провідник або вчитель балету; **балетник, балетниця** члени балету, танечник.
балістика *гр.* наука про рухи тіл, кинених у простір.
балка *тат.* яр, степовий провал.
балта, балда *тур.* топір, сокира.
балюстрада *фр.* поруччя на стовпцях.
баляда, балляда *іт.* поезія, оперта на народнім перекаві, що оспівує сумні пригоди життя.

баля́нс, бала́нс *фр.* вага, рівновага; *білянс;* **баляисувати** вдержувати рівновагу, хитатися; марно тратити час.
баля́си *фр.* 1. прикраси, поруччя; 2. *також* **баляндра́си** вигадки, жарти.
баля́ст *анг.* тягар до обтяження корабля, вантаж; непотрібний тягар.
баль *фр.* забава з танцями, бенькет, вечерниці.
бальдахі́н *ар.* небо над престолом, накриття на стовпцях, намет.
бальза́м *або* **бальса́м** *ар.* пахучий олійок; **бальзамі́на, бальза́мник** *бот.* розрив, не-рушмене; **бальзамі́чний** запашний; **бальзамувати** напускати тіло мерця бальзамом, щоби не гнило.
бальо́н *фр.* поміст з поруччем, прибудований коло дверей на поверхах камениць.
бальнеоґра́фія *гр.* описування купелевих і лічничих заведень.
бальо́н *фр.* шар, м'яч; воздушний корабель, аеростат, велика скляна посуда.
бальотува́ння, бальотировка *фр. через моск.* голосування при помочі *балів;* льосування.
бамбу́к *або* **ба́мбус** *мал.* [Bambusa arundinacea] індійська цукрова троща.
бан *серб.* намісник (Хорватії); **бана́т** край під управою бана.
бана́льний *фр.* дуже звичайний, оклепаний.
бана́н *есп.* полудневе дерево Musa paradisiaca з їдомими овочами.
ба́нда *іт.-фр.* натага, шайка; орхестра, військова музика.
банда́ж *фр.* перев'язка при заосмотренню ран.

бандéра *фр.* хоругов; **бандéрія** почетна сторожа на конях; **бандерóль** опаска на посилці на знак, що зложено оплату (за почту).

бандит *іт.* розбійник, харциз, опришок.

бандýра *іт.* музичний струнний інструмент.

банúта, баніт *іт. з лат.* вигнанець з краю.

банк *іт. з лат.* публичне заведення для грошевого обороту та обміну гроша; **банкир** власник банку, купець, що займається виміною грошей; **банкнóт** паперовий гріш; **банкрóт, банкрут** невиплатний (купець); **банкротувати** стати невиплатним.

бáня *лат.* 1. *взагалі* округла річ (посуда); склепіння; 2. купальня, парня; 3. *мад.* саліни; **бáн[ь]ка** (півокругла) посудина з шийкою, міхур.

баптúсти *лат.* протестантська секта, що признає хрещення тільки дорослих осіб.

бар *анґ.* шинок.

барáк[а] *фр.* легкий будинок (для вояків), буда.

барбарúзм *див. варваризм.*

бáрва *нім.* краска, цвіт.

барвена, барбун, барбуля *лат.* Mullus barbatus порода риби.

бард *кел.* народній співак у давніх Кельтів, кобзарь, *взагалі* поет минувшини народу.

бáрда, бардúна *нім.* топір, сокира.

барелéф *фр.* горорізьба.

барéт *фр.* кругла або острокінчаста шапка без крис.

бáржа *анґ.* невеликий грузовий корабель.

барика́да *фр.* оборонна застава із всіляких предметів, каміння, возів, і т. п.
бари́т *гр.* сіркан металю барій, уживаний до виробу білої краски.
бари́ш *тат.* зарібок, могорич; бариш[ів]ник посередник, фактор, торговець кіньми.
барі́єра *фр.* поруче, переділка; застава.
барітóн *іт.* середній голос між тенором і басом.
ба́рка *іт.-фр.* малий корабель, човен без покладу; баркарóля гарний прогульковий човен; спів венецьких *ґондолієрів;* барка́с *есп.* великий човен.
бароґра́ф *гр.* прилад, що механічно записує зміни воадуху.
барóк *іт.* стиль у будівництві, що виріжняється нерівними лініями й великим числом прикрас, *звідси* барокóвий дивовижний.
баромéтер *гр.* прилад до міряння тиснення воздуха, а тим самим до вгадування погоди.
барóн *фр. перв.* пан вільного походження; дворянський титул нище ґрафського; баронéса жінка або донька барона; барóнія посілість барона.
бароскóп *гр.* прилад до міряння вохкости повітря.
баррі *тур.* морська міра = 577 м.
бархáн *ар.* бумазея, рід бавовняної матерії; бархáт, баршáн оксамит.
бас *іт.* найнизчий чоловічий голос; рід музичного інструменту.
басамáн *тур.* 1. взірець на льнянім сукні;

2. знаки на тілі від биття; **басáн, бáсма** обшивка, хустинка на шию.

бассé[й]н *фр.* збірник на воду; *геог.* сточище (ріки або моря).

басéтля *іт.* музичний інструмент, віольончеля.

баскáк *тат.* урядовець, збирач податків.

бáста *іт.* годі, буде, кінець!

бастáрд *іт.* дитина неправого ложа, безбатченко; *зоол. і бот.* мішанець.

бастúлія *фр.* парижський замок, збурений підчас революції 1789. р.; *взагалі* замок в'язниця, тюрма; **бастіóн** башта, наріжник висунена частина твердині.

бастонáда *іт.* биття кіями (в пяти) за кару

бастувати *іт.* кінчити (роботу), шабашити *страйкувати*.

басурмáн *див. бісурман.*

батáліóн *фр.* відділ піхоти, що обіймає 3. аб 4. частину полку (600—1000 душ); **батáлі** бійка, битва.

батáрда *фр.* легка гармата; легкий візок.

батáт[а] *ам.* корінці американської ростин convolvulus batatas, що пригадують кар топлі.

батéрія, батарéя *фр.* 1. відділ артилерії, зло жений з 4—8 пушок; 2. кілька гальвані них елементів разом.

батúст *фр.* дуже тоненька льняна матерія.

батмáн *тат.* одиниця ваги на Кавказі, Персії і Туреччині від 8 до 27 нім. фунті *безмін.*

батомéтер *гр.* прилад до міряння глибини.

батýта *іт. муз.* такт, лісочка, якою провідник співу або музики дає такт.
бахмáт *тат.* низький, присадкуватий кінь.
бахрамá *тур.* рід шовкової матерії; обрубок, торочки, бинда.
бáхур *жид.* жидівська дитина, бабій.
бацíль *див. бактерія.*
бáшá *тур.* турецький достойник; **башибожýк** нестале військо в Туреччині; **башкá** голова; **башлúк** накриття на голову.
башмáк *тат.* ходак.
бáшня, бáшта *ром.* оборонна вежа, стражниця, *бастіон.*
баштáн *перс.* земля, засаджена кавунами, мельонами, огірками й иншою городиною.
баядéра *порт.* східноіндійська танечниця й співачка.
беатифікáція *лат.* зачислення до блаженних.
бéбі *анг.* дитина.
бегемóт *євр.* річний кінь, гіпопотам.
безконфесíйний *лат.* людина, що не належить до жадної церкви.
бéзмін *тат.* вага.
безпартíйний *лат.* неприналежний до жадної партії.
бей, беґ *тур.* вищий достойник, намісник.
бейрáм *див. байрáм.*
бекéт *фр.* передня сторожа, *див. пікета.*
бекéша *мад.* рід довгої шуби.
белемнíт[и] *гр.* чортів палець, скам'янілости вимерлих скоруп'яків.
белетрúстика *фр.* гарне письменство (вірші, оповідання, драми).

белладона *іт. бот.* Atropa belladonna вовча ягода.

беля *нім.* міра паперу.

бельведер *іт.* будинок з гарним видом.

бельетаж *фр.* середній поверх дому.

бельфер *жид.* помічник учителя у Жидів.

бемол *іт. муз.* значок b, що знижує кожний тон, перед яким стоїть, о половину тону.

бен *евр. і ар. в злож.* син.

бенґальські огні штучні, ріжнобарвні огні.

беневоленція *лат.* прихильність.

бенедикція *лат.* благословення.

бенефіс *фр. з лат.* дохід з вистави в користь автора; **бенефіція** церковні маєтки і дохід з них.

бензина *ар. через ром.* легко запальний плин, що отримується як бічний продукт з земної ропи при виробі світляної нафти; **бензоль** водень угля.

бенкет, банкет *фр.* велике прийняття, пир.

берат *тур.* грамота султана.

бергамот *тур. через іт.* рід груші.

бердиш *лат. через поль.* широкий топір на довгім держаку, келеп, *галябарда.*

бердо *нім.* ткацький гребінь.

беріль *гр.* зелений дорогоцінний камінь з родини смараґдів.

беркут *тат.* відміна орла.

берлин *від нім. міста Берлина* повіз, карита; **берлина** малий річний човен.

берлячі *нім.* зимові черевики з сукна, снігівці.

берсалієрі *іт.* стрільці в іт. війську.

берсе́з *фр.* колисанка.
бес *фр.* [baisse] спадок курсу паперу.
беса́га *рум.* сакви.
бе́стія *лат.* дикий звір, скотина; **бестіялізм** здичіння.
бе́тель *мал.* Piper betle L. східноіндійська ростина, її листи жують.
бето́н *фр.* дуже тверда мішанина піску, дрібних камінців та цементу.
бефе́ль *нім.* розказ.
беци́рк *нім.* повіт, повітовий уряд.
бешаме́ль *фр.* рід густого сосу.
бешли́к *тур.* турецький срібний гріш.
бешме́т *тур.* кафтан, верхня одіж.
біба *лат.* піятика.
бібліоґра́ф *гр.* учений, що займається бібліоґра́фією, ц. т. описом книжок, наукою про книжки; **бібліома́нія** збирання книжок без розбору; **бібліо́те́ка** місце або будинок, де переховуються книжки; **бібліотека́рь** урядовець бібліотеки; **бібліофіл** запалений збирач книжок, книжник; **біблія** Св'яте письмо.
бібула *лат.* грубий папір, що втягає в себе вогкість (чорнило), промакальний папір.
біва́к *фр.* полевий табор під голим небом.
біґа́мія *гр.* двоженство.
біґа[р], беґар *нім.* мотика.
біґос *нім.* страва з всіляких куснів м'яса.
біґоте́рія, біґоти́зм *фр.* св'ятенництво, пересадна побожність.
біжуте́рія *фр.* вироби з дорогих металів і камінів, дорогоцінности.
бізо́н *лат.* дикий віл, зубр.

білéт *фр.* карточка, квіток, посвідка; **білетóр** той, що продає або розділює карти вступу.
біліóн *фр.* міліон міліонів.
біля́нс *іт.* (місячне або річне) зіставлення доходів і розходів, замкнення рахунків.
біля́рд *фр.* стіл до грання дерев'яними або кістяними кулями.
біль *анг.* проект закона, внесений в англійському парляменті.
біметалізм *лат.* подвійна, золота й срібна валюта.
бінóкль *фр.* рід далековиду для обох очей.
бінт *мос. з нім.* перев'язка.
біоґрáфія *гр.* опис життя, життепис; **біольóґія** наука про життя взагалі; **біоскóп** апарат, що виводить фотографії в руху.
біпля́н *лат.* двупластовий літак.
біржа *лат. через нім.* місце, де збираються купці в торговельних справах.
біс *лат.* вдруге (повторити).
бісер *гр.* металеві нашивки й прикраси, перли.
біскуп *лат.-пол.*, **бішоф** *лат.-нім.* католицький єпископ.
бісурмáн[ин] *ар.* магометанин, *згірдливо* поганець.
біфуркáція *лат.* розділення, розгалуження (гір. рік).
біфштик, біфштéкс *анг.* [beefsteak] добре набита й скоро припарена волонина.
біци́кль *анг.* [bicycle *чит. байсейклъ*] прилад до їзди на двох колесах, *ровер, велосіпед.*
бішкóкт, бісквіт *фр.* тісточко з муки, цукру і яєць.

блам, блан, бла́ня *нім.* кожух.
бле́йвас *нім.* олов'яне білило.
блин *б.-рус.* млинець.
бліндáж *фр.* рід укріплення.
бліх *нім.* білення, білярня; **бліхтр** вверхня поволока, мана.
блю́до *ц. слав.* дорогоцінна миска, таріль.
блю́за *фр.* верхний одяг, сюртук.
блюсти́тель *ц.-слав.* доглядач.
блюф *або* **блеф** *анг.* обман.
бля́ґа *фр.* брехня, видумка.
блямáж *фр.* невдача, ганьба; **блямуватися** осміщитись, осоромитися.
блянке́т, бля́нок *фр.* лист паперу з рубриками для виповнення письмом; **бля́нко** *іт.* невиповнений вексель з підписом виставляючого; **бля́нш** *фр.* білило на лице.
блясфе́мія *гр.* богохульство.
блят *нім* плита, покривка (на піч).
бля́ха *нім.* металева пластинка.
бл[ь]ок *фр.* 1. рухомий кружок, воротило; 2. складка паперу до віддирання; 3. хвилева спілка кількох партій; **бльокáда** облога; **бльокгáвс** *нім.* деревляне укріплення.
бльонди́н *фр.* білявий, русявий чоловік.
бóá *ам.* 1. [Boa constrictor] великанський вуж-душитель; 2. довгий футряний ковнір.
бóбсле *анг.* подвійні саночки.
бовва́н *ор.* щось велике, неозначене; **божок.**
бóвля *анг.* окремо приладжене вино.
богдиха́н *монг.* титул китайського царя.
богéма *нім.-фр.* бездомний народ.
бодя́н *перс. див. бадіян.*

бойко́т *анґ.* зірвання всяких зносин як спосіб боротьби.

бока́л *фр. через моск.* чарка, пугар.

бокс *анґ.* кулачки; **боксе́р** дужаник; залізне ручне оружжя з гострими кінцями.

боле́ро *есп.* 1. народній еспанський танець з *кастанієтами;* 2. рід жіночого станика.

боле́та *іт.* посвідка.

бо́люс *лат.* глина вживана в лічництві.

бо́мба *фр. з гр.* залізна куля, наповнена вибуховою матерією; **бомба́рда** старинна гарматка; **бомбарді́р** старший артилерист; **бомбардо́н** велика труба.

бомба́ст *анґ. з гр.* напушеність; **бомбасти́чний** напушений, надутий, пересадний.

бон *анґ.* уповажнення до виплати, банкнот.

бо́на *лат.* вчителька дітей.

бонбо́н *фр.* цукорок.

бо́нза *яп.* китайський і японський св'ященник.

боніфіка́ція *лат.* відшкодовання.

бонмо́ *фр.* дотепний жарт; **бонто́н** добрий тон.

бо́ра, бо́рва, борві́й *гр.* сильна буря, північний вітер на Адрійському й Чорному морі.

бора́кс *перс.* сполука борового квасу з натроном, уживається в лічництві.

бо́рґіс *фр.* друк більший як петіт, а менший від корпуса.

борд, борт *фр.* краї корабля.

бордо́ *фр.* 1. темно-червона краска; 2. рід червоного вина.

бордю́р[а], бо́рта *фр.* обрубок, прикраси на краю одежі, беріжок.

бостóн *од міста Бостон* 1. гра в карти; 2. рід танця.

бóт[ик], ботóк *фр.* черевик.

ботáніка *гр.* наука про ростини; **ботанізувати** збирати ростини.

бош *фр.* лайлива назва Німців у Французів.

бóя *див. бáкен.*

брáво *іт.* славно; **бравýра** відвага; *муз.* незвичайна вправа.

брáга *нім.* 1. осід при виробі горівки; 2. напиток із солоду й хмелю.

бразóліп *від назви держави Бразúлія* Sandalum album дерево, з якого роблять краску.

брактеат *лат.* бляшаний гріш, битий з одного боку.

бракувати *нім.* вибирати по ґатункам, сортувати.

брамáн, брамíн *санс.* св'ященик індійського бога Брами; **браманізм** індійська релігія.

брáндер *нім.* корабель призначений до підпалу ворожих кораблів; **брáндмавер** мур між двома будинками; **брандмайстер** *або* **-майор** начальник огневої сторожі.

брáнжа *фр. через нім* відділ, звання (аптекарська); начальство.

браслéт, брансолéта *фр.* прикраса на руку, наручник.

брахікефáл *гр.* короткоголовець, чоловік з круглою головою; **брахільóґія** *грам.* стягнення речень.

брéве *іт. з лат.* папський лист; **бревіяр** служебник католицьких св'ящеників.

брезент *гол.* парусина, якою прикривають палубу корабля.

брельок *фр.* дармовіс при ланцюшку від годинника.

бреш *фр.* вилім у мурі, пролом, вирва.

бретнáль *або* **бритнáль** *нім.* [Brettnagel] більший цв'ях.

бриґáда *фр.* відділ війська, зложений з двох полків; **бриґаді[є]р** командант бриґади.

бриґ[антúна] *іт.* невеликий двомаштовий корабель.

брúка, брúчка *іт. через пол.* легкий, півоткритий віз.

брúкель, брúкля *нім.* листовка при шнурівках.

брилювати *фр.* виріжнюватися; **брилянт** гладжений діямант; **бриллянтúна** 1. рід блискучої матерії; 2. масть на волосся.

брúндзя *рум.* сир з овечого молока.

брікéт[а] *фр.* цеголка з вугля або торфу.

брóвар *нім.* пивоварня.

брóвнінґ *анг.* рід пістолі.

брокáт *фр.* тяжка шовкова матерія в цвіти.

бром *гр.* хемічна матерія, уживана в лічництві.

брóнз[а] *іт.* сплав міди й олова або цини; **бронзова епоха** доба після камінної, коли всілякі предмети робилися з бронзи.

бронхíт[іс] *гр.* запалення брóнхіїв ц. б. звіів, що лучать дихавку з легкими; **бронхотóмія** вставлення штучної дихавки до горла.

брóш[ка] *фр.* спинка до придержування одягу під шиєю.

брошу́ра *фр.* невелика книжечка, метелик; брошурувати зшивати книжку аркуш до аркуша.
бру́дершафт *нім.* побратимство.
брук *нім.* поміст, вимощення (дороги).
бруліо́н *фр.* зшиток до писання на брудно, чорновик.
брюне́т[ка] *фр.* чорнява, смаглява людина.
бру́ствер *нім.* насип стрілецького рова.
брута́льний *лат.* грубий, дикий, неотеса.
бру́тто *іт.* вага товару разом з опакованням.
бугі́р *тур.* горбок; сильний вітер.
бу́да *нім.* накриття (воза), колиба, дімок.
буд[д]аї́зм *або* **будди́зм** *санс.* релігія, основана Буддою, поширена сьогодні в Індіях, Сіямі, Тибеті, Китаю й Япані.
бюдже́т *анг.* віставлення доходів і розходів.
будуа́р *фр.* гарно прибрана жіноча кімната.
буза́ *тат.* напиток із вівсяної і просяної муки; сіль.
буздига́н *тур.* булава, відзнака.
бузу́р *тат.* нечищена сіль.
бу́йвіл *лат.* Bos bubalus відміна вола.
бу́кель *див. пукель.*
буке́т *фр.* в'язанка цвітів, китиця.
букіні́ст *фр.* торговець старими книжками.
буко́ліка *гр.* вірш з пастушого життя.
буксі́р *гол.* причал.
бу́кш[а] *нім.* насада, окуття.
букшпа́н *лат. через нім.* Buxus sempervirens рід городової ростини.
булава́ *тур.* гетьманська відзнака.

булáт *тур.* широка турецька або перська шабля, сталь.
буліóн *фр.* м'ясний вивар, росіл.
бýл[л]я *лат.* папська грамота.
буль *анг.* бик; спекулянт на біржі.
бульвáр *фр.* [boulevard] широка вулиця, обсаджена з обох боків деревами.
бульдóґ *анг.* анґ. порода псів, британ.
бумазéя *фр.* легка бавовняна матерія, бархан.
бумеранґ австралійська закривлена палка до кидання.
бунд *нім.* союз.
бýнда *мад.* довга опанча.
бýнкер *анг.* [*чит. бенкер*] місце під вугілля на кораблях.
бунт *нім.* 1. в'язка, вінок; 2. повстання.
бунчýк *тур.* визолочене деревце, закінчене кінським хвостом, відзнака вищого турецького достойника, на Україні відзнака гетьмана.
бурґ *нім.* замок; бур[ґо]містр посадник міста, городський голова, староста.
бýрдá 1. *фр.* сварка; 2. *тур.* мутний напиток.
бурдéль *іт.* публичний дім, бордак, бандур.
буржуá *фр.* заможний (французький) горожанин середнього стану; буржуáзія [bourgeoisié] міщанство, посідаючі верстви в противенстві до робітників.
бурлéска *фр.* жарт зі співами й танцями.
бурпýс *ар.* *через фр.* рід плаща.
бýрса *лат.* заведення, де живуть семінаристи або загалом учні.

бурундук *тур.* линва при парусі.
бурш *нім.* член товариства німецьких студентів, буршеншафту.
бурштин *нім.* янтарь, скаменіла живиця.
бусоля *фр.* *див.* *компас.*
бутафор *іт.* театральний художник, що підготовляє всі речі, потрібні до вистави.
бутелька, бутля *фр.* пляшка, бутилка.
бутоньєрка *фр.* дірка від ґузика при сурдуті.
буфер *анг.* подушка на пружинах, тарелі на пружинах між вагонами.
буфет *фр.* [buffet] стіл або кімната для переховання закусок і напитків, гостинниця.
буфи *фр.* рукав жіночого одягу, розширений в горі або в долині, відповідно до моди.
буфонада *фр.* комічна вистава; зарозумілість.
бухгальтер *нім.* книговод; бухгальтерія книговодство, наука про ведення рахункових книг.
бухта *нім.* залив, затока.
буш *нім.* *геог.* чагарник.
бушель *анг.* англійська міра, корець.
б'юджет *див.* *буджет.*
б'юлетин *фр.* [bulletin] коротке звідомлення (про стан здоровля недужого).
б'юро *фр.* [bureau] стіл до писання, б'юрко; контора, уряд; б'юрократ урядовець, що надто гостро придержується порядків і приписів урядових; б'юрократія, б'юрократизм урядництво, надмірний вплив урядничої верстви на ведення держави.
б'юст *іт.* погруддя, горішня частина тіла, груди.

В.

вабáнк *фр.* гра о цілий банк, ризиковна гра.
вавилóнська вежа *сир. від м. Вавилону обр.* помішання, мішанина (мов).
ваґабýнд[а] *лат.* волокита; **ваґáнт** середновічний вандрівний студент.
ваґóн *анг.* залізничий віз.
вáдія *лат.* застав, гроші, які складається при угоді для певности додержання умови.
вáза *лат.* посуда; **вазóн[ок]** посудина на цвіти.
вазелін *див. васеліна.*
вакáнс[ія], вакáнція *лат.-фр.* вільне необсаджене місце (в уряді); **вакáнтний** незанятий, вільний; **вакáція** час вільний від занять, *ферії;* **вáкуум** порожне місце.
вáкса *нім.* смаровило, масть до обуви.
вакýф *тур.* нерухомий маєток магомеданських церков и шкіл.
вакханáлія *див. бакханалія.*
вакцинáція *лат.* щіплення віспи на корові, добування коров'янки.
вáлах *од імені волох* кастратор; очищений кінь; **валащáти** очищувати.
валеріяна *лат.* [Valeriana off.] оверян, чортове ребро, вживається в лічництві.
валéт *фр.* хлопець у картах, нижник.
вáлі *тур.* турецький намісник.
валіз[к]а *фр.* ручна скринка.
валюта *іт.* вартість векселя, курсова вартість грошевих знаків, монетарна стопа; **вальвáція** *фр.* оцінка, означення вартости.

валь[д]шнéп *нім. через мос.* бекас, слонка.
Валькирії *нім.* богині війни, що відпроваджували вбитих героїв до неба, **Вальгалі.**
вальори *лат.* цінні папери.
вальс, *гал.* **вáлець** *фр.-нім.* скорший кручений танець і музика до нього.
вальторніст *нім.* музикант, що грає на **вальтóрни** ц. т. мисливській трубі.
вальцувáти *нім.* притискати тяжким валком (вальцем), пропускати (залізо) через вальці.
вампір *іт.* 1. лилик; 2. упир; 3. лихварь.
вандалізм *од герм. племени Вандалів, що зруйнували в 455. р. н. Хр. цілий Рим* дикість, наклін до нищення, варварство.
ванілія *есп.* [Vanilla aromatica] пахучий корінь з південно-американської ростини.
вáнна *нім.* велика подовгувата посуда на воду до купання, купіль.
вапоризація *лат.* паровання.
варвáр *гр. перв.* чужинець; лютий, кровожадний чоловік; дикун; **варваризм** помилка проти духа мови, зворот перенятий з чужої мови; **варварство** нелюдськість, кровожадність.
варіант *лат.* більша або менша відміна того самого твору (рукописи); **варіяція** переміна, відміна; *муз.* инше виконання тої самої теми; божевілля.
варнáк *сиб.* біглець з сибірських тюрем.
варрáнт *анг.* гарантія, посвідка за зложений крам, яка управнює до затягнення позички.
варстáт *нім.* робітня, знаряд.
варцáби *чес.-нім.* гра на **варцáбниці,** таблиці з 64ма полями як при шахах.

Варя́ги *герм.* норманське племя знане з старої історії Руси.

васа́ль *кел. ленник*, голдівник; **васа́льний** ленний, підвладний.

васелін[а] *фр.* товщ, який одержується при чищенню нафтової ропи.

васили́ск *лат.* змій, ящурка.

ва́та *нім.* чесана вовна.

ватеркльозе́т *анґ.* виходок зроблений так, що вода забирає всю нечистість.

Ватика́н *лат.* папська палата на ватиканській горі, папський двір, папство.

ва́феншас *нім.* дозвіл носити оружжя; **ва́фенрок** салдатська блюза.

ва́флі *нім.* тонке, сухе печиво в виді табличок.

вахля́р *нім.* холодільник, віер.

вахма́йстер, вахмістр *нім.* підофіцер.

ве́ба *нім.* найтонше льняне полотно.

веґетарія́нець *лат.* той, що не їсть м'яса; **веґетаріянізм** поздержливість од м'яса; **веґета́ція** ростинність; **веґетувати** животіти.

ведéта *фр.* чати, передова сторожа.

везеру́нок *нім.* образ, портрет.

везир *ар.* турецький міністер.

везікато́рія *лат.* майка, рід хруща; еспанський плястер.

ве́ксель *нім.* письменно зобов'язання в правно приписаній формі до заплачення означеної суми в означенім місці і часі на річ згаданої там особи; звір, на якому пишеться вексель.

велін[óвий] *фр.* тонкий і гладкий папір, подібний до перґаміну.
велюр *фр.* рід оксаміту.
вельвéт *анґ.* бавовняний оксаміт.
вельóн *фр.* жіноча заслона на лице, серпанок.
вельосипéд, вельоципéд *фр.* самохід, колесо до їзди, ровер; **вельосипедúст** наколесник.
вéна *лат.* жила.
вендéтта *іт.* кровава пімста у Корсиканців.
венери́чний *від імені лат. богині любови Венери* половий недуг, пранцюватий.
вéнта *фр.* продаж на добродійні цілі; *есп.* гостинниця.
вентиля́тор *лат.* прилад для відсвіження воздуха; **вентиля́ція** провітрювання воздуха; **вентúль** накривка, кляпа.
вера́нда *есп.* прибудований присінок, звичайно отворений з переду, ґанок, рундук.
верба́льний *лат.* словний, дослівний; **вербальна нота** нота передана устно.
вербувати *нім.* затягати до війська, намовляти; **вербу́нок** бранка, затяг.
вéрва *фр.* запал, огонь, одушевлення.
верди́кт *анґ.* присуд суддів (присяжних).
верифіка́ція *лат.* справдження (виборів).
верк *нім.* складові частини машини (годинника); окремі части укріплень.
вéрмут *нім.* вино на полині.
верпíкс *фр.* живичний плин, уживаний до забезпечення предметів перед зіпсуттям, покост.

веро́ніка *лат.* [Veronica off.] *бот.* безвершки, розходник.
версифіка́ція *лат.* віршування; **ве́рсія, ве́рзія** оповідання якої небудь події, відміна в передачі події.
верста́ти *гол.* укладати черенки в стовпці або сторінки.
вертика́льний *лат.* прямовий, прямовісний
верф *гол.* місце, де будується й направляється пароплави.
Веста́лька *лат.* дівчина, що стояла на службі богині Вести й берегла її св'ятого вогню; *взагалі* скромна, чиста дівчина.
вестібу́л *лат.* передсінок, сіни.
ветера́н *лат.* вислужений салдат; *взагалі* чоловік досвідний і заслужений у своїм заводі.
ветерина́р *лат.* лікарь од звірят; **ветерина́рія** школа для ветеринарів, наука про лікування звірят.
ве́то *лат.* заборона, заказ.
ви́жел *мад.* порода пса.
високо́сний *ц. слав. з гр.* переступний (рік).
ви́трих *нім.* гачок до отвирання замків без ключа.
вібра́ція *лат.* дрожання.
віват *лат.* хай живе!
вівісе́кція *лат. мед.* краяння живих звірят для розслідів.
віде *лат.* диви; **віді** бачив.
віґвам *ам.* шатро півн. ам. Індіян.
віґи *анг.* англійське поступове сторонництво.
віґіля́ція *лат.* надзір, стороження.

віза *лат.* посвідка посольства або консуляту на паспорті; **візаві** [vis à vis] *фр.* проти себе.

візантинізм *лат. од назви м. Візантія* лицемірство, б'юрократизм.

візит[а] *лат.-фр.* відвідини, гостина; **візитáц'я** оглядини (школи); **візит[ів]ка** карточка з іменем і назвищем.

візір *фр.* 1. дротяна заслона при шоломі; 2. мушка на стрільбі.

візія *лат.* привид; **візувати** стверджувати (паспорт).

вікáр[ій] *лат.* заступник (єпископа), сотрудник; **апостольський в.** духовний повновласник папи.

вікінґи *ск.* середновічні скандинавські морські розбійники-удальці.

вікóнт *фр.* дворянський титул в Анґлії і Франції, посередній між графським і баронським.

вікт *лат.* харч; **віктуáли** харчі, припаси поживи.

вікторія *лат.* побіда.

віла *срб.* русалка у сербів.

віле́ґіятýра *або* **віледжіятýра** *іт.* літний відпочинок, побут на селі.

вілія *лат.* навечерря (Різдва)

віл[л]а *іт.* дімок на літний побут, дача.

вілає́т *тур.* назва турецької области.

вінда *нім.* прилад до підношення в гору тягарів або людей.

віндикáція *лат.* домагання звороту власности.

він[і]є́т[к]а *фр.* рисунок для прикраси книжки або окладинки, стрійна напись.

вінкель *нім.* столярський знаряд до міряння прямих кутів.
вінт *нім.* 1. *див. квінт;* 2. рід ігри в карти.
віоліна *іт.* скрипка; **віóля** рід скрипки, більшої як звичайна, а меньшої як чельо; **віольончéля** малий бас.
віра *ст.-рус. з ґерм.* грошева кара за вбийство й иньші провини в давній Руси.
вірилíст *лат.* посол, що входить до сойму або до парляменту на основі особистого права.
віртуóз *іт.* мистець (музика).
віскі *анґ.* [whisky] в Анґлії і Америці горівка з жита.
вісмут *лат.* крихлий металь червонаво-сіро краски.
віст *анґ.* рід ігри в карти на чотирі особи.
Віта танець *лат.* падавка; **віталíзм** живучість, життєва сила; **вітáльний** життєвий
вітрáж *фр.* вікно, на якім розмальовано образи св'ятих; **вітрúна** виставове вікно, шафка за склом, де виставляються предмети до оглядання.
вітріóль *фр.* сіркова сіль; **в.** заліза сірка заліза, купервас; **вітротúпія** фотоґрафія на склі.
віц *нім.* дотеп, сміховинка.
віце- *лат.* перед другими словами тільки в *заступник* віцедиректор, (віцекороль Єгипту), другий з ряду.
віядýкт *лат.* міст понад долинами, багнами, вулицями то що.
воáль *фр.* рід легкої матерії; **воáль[ка]** *див. вельон.*

водевіль *фр.* [vaudeville] комедія легкого змісту зі співами.

воєвóда *ц.-слав.* начальник військ; назва молдавських та волоських князів.

вокáбули *лат.* чужомовні слова з перекладом на рідну мову; **вокáльний** голосовий, співний; **вокалізáція** *грам.* переміна шелестівок у голосівки.

вокзáл *мос. з анґ.* двірець залізниці, станція.

волхв *ц.-слав.* мудрець із Сходу, маґ.

волю́м[ен] *лат.* том, частина; об'єм; **волю́т** слимакувата прикраса на головці стовпа.

волáнт *фр.* пилка до підбивання; легкий візок.

воляпíк [**волапю́к**] *анґ.* міжнародня штучна мова, уложена в 1880. р. Шлаєром.

вольонтéр *фр.* доброволець; безплатний помічник.

вóльт[а] *фр.* 1. одиниця електричної сили; 2. вручний оборот; **вольтамéтер** прилад до міряння сили електричних токів; **вольтижéр** лянвоскок, вручний ґімнастик.

вольтеріáнець *від імени фр. фільософа Вольтера* вільнодумець.

вóмбат *анґ.* [Phascolomys w.] звіря з родини торбунів.

вотáнт *лат.* член судового трибуналу з правом голосу; **вóтум** голос, постанова (зборів), гадка; обіцянка.

воя́ж *фр.* подорож; **вояжéр** подорожник.

врак *анґ.* розбитий корабель.

вульґáрний *лат.* простий, простакуватий.

вулькáн *од імені лат. бога огня Вулькана* гора, що викидає з себе вогонь; **вулька**

внізм наука про повставання й ділання вульканів.
в'юк *тур.* клунок.

Г.

габá *ар.* грубе, біле сукно, плахта.
габіліґáція *лат.* університетський іспит на доцента.
габіт *фр.* ряса.
гавáна *від м. Гавана на Кубі* рід циґар.
гáвань *гол.* пристань.
гавáрія *див. аварія.*
гавбиця *чес.* коротка скорострільна гармата.
гáвельок *анґ.* мужеська нагортка.
гáвитбух *нім. торг.* головна книга; **гáвитваха** головна сторожа.
гаґіоґрáфія *гр.* описи життя св'ятих; **гаґіольоґія** наука про св'яті річі й життеписі св'ятих; **гаґіомáх** противник почитання св'ятих.
гáдес *гр.* у Греків бог підземного світа, *звідси* підземний світ, пекло, *ад.*
газáрд, азáрт *фр.* пробовання щастя, небезпечна, ризиковна гра, відвага, запал.
гайдамáка *тур.* український повстанець проти поляків у XVIII. ст.
гайдýк *тур.* угорський піхотинець, служебний при дворі; рід танцю.
гакбóрд *анґ.* горішний край керми корабля.
галювати *нім.* тягнути судно проти води.
галюцінáція *лат.* змислова улуда, омана, привид.

га́ля *нім.* велика заля, передсінок.
галябарда *нім.* стара збруя, рід списа із топірцем, келеп.
га́льба *нім.* кварта, пів літра.
гальт *нім.* стій, стань.
гальшту́к, галсту́к *нім.* хустина на шию, нашийник.
гама́к *фр.* висячий лежак, який прив'язується між двома деревами.
гамалі́я *тур.* невільник, робітник.
ганґа́р *фр.* шопа (на літаки), возівня.
га́ндель *нім.* торговля.
га́ниж, ганус *див. анис.*
га́рас, га́рус *від м. Арра у Франції* рід тканини, волічка.
гара́ч *тур.* дань, податок.
гаре́м *ар.* у магомедан будинок, де проживають жінки.
гаркебу́з *нім.* гаківниця, самопал.
гармонізувати *гр.-лат.* добирати тонів, годити; **гармо́ніка** наука про згідність тонів; рід музичного інструменту; **гармонічний** згідний, звучний; **гармо́нія** лад, згода; згідність тонів.
Гарпаґо́н *гр. від імені героя в комедії Мольєра* скупий, скнара.
Га́рпії *гр.* жіночі потвори з кігтями, *звідси* лихі жінки.
гарпу́н *анг.* гак на мотузку, який кидається при ловлі великих морських риб.
гару́спекс *лат.* ворожбит, що ворожить з кендюха офірних звірят.
гарца́п *нім.* коса, яку колись носили мущини.

га́спед, га́спид *гр.* їдовитий змій; чорт.
гафт, гапт *нім.* вишивка; **га́фтка** спинка.
гаціє́нда *есп.* земельна посілість, хутір.
гаше́ *фр.* сікане м'ясо.
гашіш *ар.* усипляюче средство з індійських конопель.
гебан *гр.* [Diospyrus ebonum] дерево темної краски.
гебраїка *евр. через гр.* наука про евр. народ.
гевристика *гр.* штука винаходів, метод наука при помочі питань.
ґеґемо́нія *гр.* верховодство, перевага одної держави над другою.
ге́джра *ар.* утеча Магомеда із Мекки до Медини в 622. р. по Хр., початок магомеданської ери.
гедонізм *гр.* фільософічний погляд, що найвище добро на землі, це розкіш, і тому треба її уживати.
гее́нна *гебр. через гр. і ц.-слав.* пекло.
гей-лейф *анґ.* [high-life] великопанський світ.
гекато́мба *гр.* жертва із 100 волів, масове убійство.
гексаме́т[е]р *гр.* рід вірша, що складається із шести стіп [складів].
гекта́р *гр.* міра поверхні = 100 арів; **гекто-** сто, *при мірах* сто разів більший; **гектоґраф** прилад, що дає більше відбиток письма або рисунку; **гектолітер** 100 літрів.
геленізм *гр.* усе, що дотикає греків
ге́лер *нім.* сотик, $^1/_{100}$ корони.
гелі́кон *од гр. гори Гелікон, де проживали Музи* велика труба на п'ять октав.

геліоґра́ф *од гр. бога сонця Геліоса* прилад, що записує довготу й степень ясности сонця; прилад до фотографовання сонця; **геліоґра́фія** наука про сонце; *див. фототи́пія;* **геліомéтер** прилад до міряння проміру сонця; **геліоско́п** сонішний далекогляд; **геліоста́т** прилад, що звертає сонішні проміння в одно місце; **геліотро́п** 1. сонішне зеркало; 2. зеленкуватий мінерал з роду хальцедона; 3. фіолетна краска від краски цвіту Heliotropium peruvianum.

гель *лат.* дуже легкий ґаз.

гельмінти *гр.* глисти.

гельо́ти *гр.* невільники в Спарті; *взагалі* невільники, раби.

гемати́н *гр.* кровні тільця; **гемати́т** окись заліза, руда заліза; **гематольо́ґія** наука про кров.

гемі- *гр. пів-* (гемісфера).

гемоґльобін *гр.* білковина; **геморо́й, гемо́роіди** почечуй, уплив крові із жил коло відходової кишки.

гендіке́п *анґ.* рід кінських перегонів.

гептаґо́н *гр.* семикутник; **гептаме́тер** вірш із сімох стіп; **гептахо́рд** семиструнна ліра; скаля з семи тонів.

Гера́кль *гр.*, **Ге́ркулес** *лат.* грецький народній герой, символ мужеської сили, силач.

гера́льдика *н. лат.* наука про герби; **геральди́чний** гербовий; **герб** відзнаки дворян, міст, країв і держав; **герба́рь** зільник; **гербаризувати** збирати ростини для гербаря; **гербо́вник** книжка з описом і списом дворянських гербів.

ґербáта *лат.-кит.* чай.

ґерéзія, ґерéтик *див. єресь;* бешкет.

ґéрма *гр.* стовп з погруддям богів.

Ґермандáда *есп.* брацтво; св'ята Г. церковна поліція з часів інквізиції.

гермафродит *гр. од імені гр. богів Гермеса й Афродити* людина з прикметами обох полів, двоснастий.

ґермелін *лат. через нім.* горностай.

герменéвтика *гр.* пояснення св'ятого письма.

герметичний *од імені гр. бога купецтва Гермеса* щільний, добре зачинений.

герóй *гр.* грецький півбог; людина, що визначалася великими подвигами; головна особа в романі, поемі, драмі і т. д.; звичарь; героїзм, геройство відвага, сміле діло.

герольд *нім. з лат.* вістун, оповісник. середньовічний двірський урядовець, що проголошував публично монаршу волю (війну); знавець дворянських гербів.

Геростратъ ефеський Грек, що в 356. р. п. Хр. спалив славну св'ятиню Діяни, щоби зробитися славним; *звідси* Геростратова слава слава добута зрадою або шкодою на власнім народі.

гéрцоґ *нім.* князь.

гетéра *гр.* грецька повія; розпусниця; гетеризм невпорядковані полові зносини.

гетерогéнія *гр.* відмінність, відрубність.

гетьмáн *нім.* начальник козацького війська; полководець у польському війську.

гігіéна *гр.* наука про береження здоровля; ги-

ґієнічний відповідаючий вимогам гиґієни, здоровий.

гидра *гр. міт.* потвора, в якої на місце відрубаної голови виростали дві, *звідси* всяке лихо, яке не можна знищити; водний вуж.

гимн *гр.* славословна пісня.

гіґрольоґія *гр.* наука про вогкість воздуха; **гіґрометер, гіґроскоп** прилад, що виказує й вимірює вогкість у воздусі.

гідальґо *есп.* дворянин.

гідравліка *гр.* наука про рухи течій; водне будівництво; **гідрант** прилад до вибирання води з водопроводів (для сикавок); **гідрат** сполука водня з окиссю металю; **гідроґрафія** наука про моря, озера й ріки; **гідродинаміка** наука про рухи, тиснення та рівновагу течій; **гідрольоґія** наука про склад вод; **гідромантія** вороження з води; **гідрометер** прилад, що означує тягар, густоту, скорість та силу течій; **гідропат** лікарь, що лічить водою; **гідростатика** наука про рівновагу й тягар течій; **гідротерапія** водолічництво; **гідрофобія** *мед.* водобоязнь, скаженина.

гієна *гр.* рід хижого звіряти.

гієрарх *гр.* голова духовенства; **гієрархія** загал церковних чинів і титулів.

гієроґліф *гр.* образове письмо старих Єгиптян.

гільза *нім.* бляшанка на набій (рушниці); паперова трубка на циґара.

Гіменей *гр.* у Греків бог подружжя, *звідси* подружжя.

гіпе́рболя *гр.* прибільшення; *мат.* рід крівої лінії.

гіпербоpе́йці *гр.* казочні народи, що мали жити на далекій півночі.

гіпер- *гр.* понад; **гіпере́мія** надмірний наплив крови; **гіперпроду́кція** виріб понад запотребовання; **гіпертро́фія** незвичайний розвій якогось орґану в тілі.

гіпно́з[а] *гр.* штучний сон, спроваджений магнетичним впливом одної особи на другу; **гіпнотизе́р** людина, що вміє **гіпнотизувати**, усипляти; **гіпноти́зм** об'яви гіпнози, наука про гіпнозу.

гіподро́м *гр.* місце для кінських перегонів, біговисько, циркова арена.

гіпокри́зія *гр.* нещиріcть; **гіпокри́т** нещирий, лукавий.

гіпопота́м *гр. зоол.* річний кінь.

гіпоте́за *гр.* заложення, здогад.

гіпоте́ка *гр.* правна інституція, що забезпечує права власника або иньших осіб до недвижимости; гроші забезпечені на недвижимости; закладна.

гіпотену́за *гр. мат.* протипрямка, найдовший бік прямокутного трикутника.

гіпотети́чний *гр.* щось, про що можна тільки здогадуватися; непевний.

гіпохо́ндрик *гр.* склінний до гіпохондрії; хорий на селезінку.

гіпсоме́трія *гр.* міряння висоти.

гісте́рія *гр.* нервова недуга у жінок.

гістольо́ґія *гр.* наука про тканки і клітинки в тілі.

гіяліт *гр.* мінерал з родини опалів; **гіялюрґія** виріб скла.
гійтус *лат.* роззів, коли зійдуться в мові дві голосівки; недостача.
гіяцинт, гіякинт *гр. бот.* рід цвіта.
глаголиця *ц.-слав.* найстарше слав'янське письмо.
глейт *див. ґлейт.*
гобой *фр.* деревляний духовий інструмент.
гокус-покус [*лат.?*] чарівні знаки й штуки.
голд *нім. через поль.* чолобитня.
гомар *фр.* морський рак.
гомеопатія *гр.* система лічення недуг ліками, які у здорових викликали б таку саму недугу.
гомеричний *від імені Гомера обр.* загальний і голосний (сміх).
гомілетика *гр.* наука духовного проповідництва; **гомілія** проповідь, пояснення біблійного тексту.
гомонім *гр.* слово, що має ріжне значіння.
гомруль *анґ.* самоуправа, якої добиваються Ірляндці.
гомстед *анґ.* в північній Америці частина маєтку, якої не вільно нікому відібрати.
гомункулюс *лат.* у Фавсті Ґетого штучно створений чоловік, чоловічок.
гонведи *мад.* угорська краєва оборона.
гонор *лат.* честь, достоїнство, добре ім'я, почесть; **гонорар** винагорода за (умову) працю.
гопліт *гр.* тяжко узброєний вояк у старинних Греків.
гор[е]н *нім.* пальовисько (в кузні), піч (у гуті).

горизо́нт *гр.* виднокруг, овид; світогляд; **горизонта́льний** поземий.
горні́ст *нім.* трубач, сурмач.
гороско́п *гр.* віщовання долі чоловіка по положенню звізд підчас його уродин.
горсе́т *див. корсет.*
горте́нзія *лат.* японське деревце Hydrangea hortensis і цвіт його.
гос *фр.* [hausse] звишка курсу паперів.
госпіта́ль *див. шпиталь.*
госпіта́нт *лат.* слухач університетських лекцій як гість; **госпітувати** відвідувати; робити візитацію.
го́стія *лат.* у католиків: хліб, яким причащаються.
готе́ль *фр.* гостинниця, заїзний дім.
гоф *нім.* двір, *в злож.* надворний (гофмайстер).
грама́тика *гр.* наука про мову; **гра́мота́** [урядове] письмо.
граф, графа *див. ґраф, ґрафа.*
греве́т *фр.* рід тканини.
греці́зм зворот, запозичений з грецької мови.
григорія́нський календар уживаний сьогодні календар, зреформований папою Григорієм XIII у 16-ім столітті.
губе́рня *фр. див. ґубернія.*
Гуґено́ти приклонники релігії Кальвіна у Франції.
гумані́зм *лат.* напрям у літературі, що вважає старинну грецьку та римську літературу, штуку та науку за найкращий предмет для розвою й образовання нашого духа; відродження в зах. Європі в XIV—XVI. в.;

гуманіст приклонник гуманізму; людина образована на старинних взірцях; **гуманітáрний, гумáнний** прихильний до людей, людяний, чоловіколюбний.
гýмбуґ *анґ.* брехня, мантійство.
гýмор *лат.* настрій, вдача; веселість, дотеп; **гуморéска** коротке смішне оповідання; **гумористи́чний** смішний, веселий, дотепний.
гýмус *лат.* плодюча земля.
гураґáн *кар.* страшна буря з вітром.
Гýрія *перс.* прислуга в раю Магомеда; *звідси* гарна дівчина.
гýрра *нім.* наперед, славно.
гусáр, гузар, гусари́н *мад.* легко узброєний військовий їздець.
Гуси́ти приклонники чеського реформатора Гуса, якого як еретика спалили на кострі 1415. р.
гýта *нім.* фабрика скла або металів.

Ґ.

ґабінет *фр. див. кабінет.*
ґабльóт[ка] *фр.* вітрина.
ґавóт *фр.* рід танця.
ґаврóш *фр.* уличник.
ґаґáт *гр.* чорний, блискучий камінний вуголь, з якого роблять прикраси, *джет.*
ґáжа *фр.* платня, пенсія.
ґаз *фр.* воздушне світляне тіло; **світляний ґаз.**
ґáз[а] *іт.* тонка прозорчаста матерія зі шовку.
ґáзда *мад.* хазяїн, господарь.

ґазе́ля *ар.* 1. рід антильопи; 2. форма арабських ліричних віршів.

ґазе́та *фр.* часопись, щоденник.

ґазоме́тр *фр.* ґазомір, прилад до міряння, кілько ґазу вискітилося.

ґазо́н *фр.* травник, мурава.

ґалені́т *гр.* руда олова.

ґале́ра *фр.* в середновічних часах весловий корабель, каторга; **ґале́рія** хідник при будинках; ряд кімнат, в яких переховується образи й статуї; *в театрі* місця над льожами.

ґале́та *фр.* морський сухар.

ґаліка́нський *від назви старинної Франції Ґалія* католицький костел у Франції; **ґаліци́зм** зворот з французької мови; **ґал[ь]ома́н** пристрастний приклонник французчини.

ґа́ли *есп.* св'яточний стрій.

ґалактоме́тер, ґалактоско́п *гр.* прилад до міряння скількости води в молоці.

ґаля́н *фр.* любовник; **ґалянтері́йні товари** вироби для прикраси з металів, кости, скла і т. д.; **ґалянте́рія** ввічливість у поведенню (з жінками); **ґаля́нтний** надзвичайно ввічливий супроти жінок.

ґаляре́та *лат. через нім.* студенець (з м'яса, риб, овочів).

ґальвані́зм *од імені проф. Ґальвані* електричність, що повстає через зіткнення двох ріжнородних металів (цинку й міди); **ґальванізувати** електризувати при помочі ґальванічного току; **ґальваноме́тер** прилад до

міряння сили й напряму ґальв. току; **ґальванопляетика** докладне відтворювання металів при помочі ґальванічного току.

ґальман *гр. мін.* цинкова руда.

ґальон, ґальон 1. *фр.* золоте або срібне обшиття; 2. *анґ.* анґлійська міра = $4\frac{1}{2}$ л.

ґальоп *фр.* найскорший біг коня; **ґальопада** добіг; **ґальоп[ка]** дуже скорий танець у так і $^2/_4$.

ґама *гр.* безперервний ряд тонів октави.

ґамаші *фр. днв. камаші.*

ґанґлій *гр.* нервовий вузол, осередок, з якого розходяться нерви.

ґанґрена *гр.* розклад тканок тіла; рана.

ґанок *нім.* присінок, рундук, веранда.

ґарантія *фр.* порука, забезпечення

ґардероба *фр.* кімната для перебирання й переховування одежі; одіж.

ґардіна *нім. з іт.* занавіса на вікно.

ґармонд *фр.* корпус, рід друкарських черенок.

ґарнізон *фр.* залога, військо; **ґарнірувати** прибирати (одіж), прикрашувати; **ґарнітур** добір однобідних форм річей (меблів, столового накриття, убрання).

ґарота *есп.* кара смерти через удушення залізним обручем.

ґарсон *фр.* [garçon] хлопець до обслуги (в гостинницях).

ґастричний *гр.* жолудковий, черевний; **ґастрітіс** нестравність; **ґастрономія** штука приладжувати смачні страви.

ґастроль *фр.-нім.* гостинний виступ (в театрі).

ґатунок *нім.* рід, відміна.

ґва́рдія, ґа́рда *фр.* [garde] прибічна сторожа володарів, добірне військо; **ґвардія́н** сторож; настоятель монастиря.
ґвер *нім.* рушниця.
ґвинт *нім.* скрут на шрубі, шруба.
ґе́йзер *ісл.* джерело гарячої води, що б'є в гору.
ґе́йша *яп.* японська танечниця.
ґе́мма *гр.* дорогоцінний камінь, самоцвіт; *камса.*
ґенеальо́ґія *гр.* родовід; наука про походження родів; **ґене́за, ґе́незіс** повстання, початок, походження.
ґенера́л *лат.* високий військовий титул; начальник деяких монаших орденів; **ґ.-авдітор** найвищий військовий суддя; **ґ.-ґубернатор** начальник одної або більше ґуберній; **ґ. інфантерії, кавалерії, артилерії** начальник корпуса; **ґ.-льойтнант** дивізіонер; **ґ.-майор** начальник бриґади; **ґенералізувати** узагальнювати; **ґенералі́ссімус** головнокомандуючий; **ґенера́ліція** всі ґенерали; **ґенера́лія** загальні питання (в суді) або справи; **ґенера́льний** загальний, провідний, начальний (штаб).
ґенера́тор *лат.* прилад, в якому витворюється ґаз або електричність; **ґенера́ція** покоління, рід, ровесники.
ґенети́чний *гр.* родовий, дотикаючий початку або способу повставання.
ґенеті́в *лат. грам.* другий відмінок.
ґе́ній *лат.* опікунчий дух, обдарований творчим даром, ґеніяльна людина; **ґеніяльність** високий талан, творча сила духа.

ґеоґе́нія, ґеоґо́нія *гр.* наука про повстання землі; **ґеоґно́зія** наука про склад і будову земної кори; **ґеоґра́фія** наука про верхний вигляд землі, землепись; **ґеоде́зія** мірництво; **ґеоде́т** землемір; **ґеольо́ґія** наука про будову землі; **ґеоме́трія** наука про відносини й прикмети ліній, поверхні та обєму; **ґеоста́тика** наука про рівновагу сталих тіл; **ґеофі́зика** наука про сили, що ділають у нутрі землі; **ґеоцентри́чна теорія** погляд, що вважає землю осередком цілого сніта.

ґерда́н *рум. з тур.* силянка, драбинка.

ґере́нт *фр.* провідник, начальник (громади).

ґерманіза́ція *нім.* німчення; **ґермані́зм** зворот перенятий з німецького; **ґермані́ст** знавець німецької мови й літератури; **Ґерма́нія** Німеччина; **ґерманофі́л** приклонник усього німецького; **ґерманофо́б** ворог усього, що німецьке.

ґе́ронт *гр.* у Греків член найвищої ради, ґерузії.

ґест *див. жест.*

ґе́то *іт.* [ghetto] жидівська частина міста.

ґеше́фт *нім.* добрий інтерес; нечиста справа.

ґзимс *нім.* виступ у мурі, окраєць.

ґіб[б]о́н *ор.* відміна довгоруких малп.

ґіґ *анґ.* легкий однокінний візок на двох колесах.

ґіґа́нт *гр.* великан, велетень.

ґільдія *нім.* товариство ремісників або купців цех, компанія.

ґільотина *фр.* французький прилад з топором, яким відтинають голову засудженому на смерть.

ґімназія *гр.* у Греків місце до ґімнастики; середня школа, де учать м. и. латинської грецької мови; **ґімназіяст, ґімназист** учень ґімназії; **ґімнастика** тілесні вправи, руханка.

ґінекей *гр.* жіноча частина грецького дому; **ґінекольоґ** лікарь жіночих недуг.

ґінея *анґ. від назви африканського краю* анґлійська золота монета вартости 21 шилінґів.

ґіпс *гр.* вапковий сіркан, злучений з кристальною водою.

ґіп'юра *фр.* рід кружева.

ґірлянда *фр.* довга в'язанка, сплетена з листя і квітів.

ґіроскоп *гр. фіз.* прилад для механічної орієнтації.

ґітара *ром. з гр.* шестиструнний музичний інструмент.

ґіявр *див. джавр.*

ґлейт, глейт *нім.* перепустка; залізний лист.

ґлетчер *нім.* ледівець.

ґлікоза *гр.* рід цукру, що не кристалізується.

ґліптика *гр.* штука різати образи на камені.

ґліцерина *гр.* солодкава товста теч, яку дістається із товщів.

ґлявберська сіль *мін.* сірчан соду.

ґлявкома *гр.* зелене більмо.

ґладіятор *лат.* у стар. Римлян борець на публичних видовищах.

ґлязура *нім.* полива, поволока зі скла, покіст.

ґлянц *нім.* полиск, блеск, листк.

ґлясе́ *фр.* гладкий; **ґляціяльний** ледовий.

ґльоб *лат.* штучний шар, представляючий землю або звіздяне небо.

ґльоріє́та *фр.* гарний дімок на високім місці, звідки гарний вид; **ґльоріфікува́ти** *лат.* величати, робити славним; **ґльо́рія** слава.

ґльо́с[с]а *гр.* пояснення або переклад якогось незрозумілого слова в тексті; примітка; **ґльос[с]а́р** спис з поясненнями, словарь.

ґнайс *нім.* *мін.* відміна ґраніту.

ґно́зіс *гр.* пізнання; глибше вглянення в ество христіянства, **ґностици́зм**, як його проповідували **ґно́стики** в перших віках христіянства.

ґном *гр.* дух землі; **ґно́м[а]** приповідка; **ґно́мон** соняшний годинник.

ґну *гот.* рід африканської антильопи.

ґобелін *фр.* килим з вишитими образами.

ґой *євр.* не-Жид.

ґоліят *євр. од бібл. імені Голіяфа* великан, силач.

ґольф *іт.* морський залив; **ґольфштрем** морська тепла струя, що обливає побережжя західної Европи й впливає на її клімат.

ґонґ *кит.* металічний інструмент, по якому б'ють деревляним товчком.

ґондол[і]є́р *іт.* венецький весляр; **ґондол[і]є́ра** пісня ґондолієрів; **ґондо́ля** довгий а вузький венецький човен; кіш, який прив'язується до бальонів.

ґоніоме́тер *гр.* прилад до міряння кутів.

ґонокóки *гр.* бактерії різачки; **ґонорре́** рівачка, збур, трипер.

ґóнт[а] *пол. з лат.* дранечка; **ґонтáль** залізний цв'ях до прибивання ґонт.

ґорґáн *рум.* вершок, шпиль гори.

ґордійський узол нерозривний узол, розтятий Олександром Великим; загадка, яку тяжко розв'язати, трудна справа.

ґориль, ґорілла *лат.* найбільша африканська малпа.

ґорсéт *фр. див. корсет.*

ґóтик *од нім. племені Ґотів* будівля в ґотицькому стилі; (ґотицьке) німецьке острокінчасте письмо в противенстві до круглого, латинського; **ґотúцький** стиль будовання, що визначається острокінчастими формами (луками й вежами).

ґравéр *фр.* ритівник, різьбар; **ґрав[ір]увати** вирізувати на дереві, камені або металі.

ґравітáція *лат.* загальне тяготіння.

ґрав'юра *фр* виґравірований образ, відтиск.

ґрадáція *лат.* степенowання; **ґрадір** чищення, парування (соли); **ґрáдус** степень; ступінь, підвищення.

ґрáйзлер *нім.* крамарь.

ґрам *гр.* одиниця ваги децимальної або метричної системи.

ґрамофóн *гр.* прилад, що записує й віддає звуки людського голосу або музики.

ґран *лат.* маленька аптикарська вага (0,073 гр), рівна 1/10 рос. золотника; **ґранáт** 1. [Silex granatus] дорогоцінний камінь; темносиня краска; 2. полудневе дерево Punica

granatum з овочами, подібними до яблок; **ґраната** артилерійний розривний знаряд.

ґранд 1. *фр.* великий, величавий; 2. *есп.* вищий дворянський титул в Еспанії; **ґрандіозний** *іт.* величавий, на великі розміри.

ґраніт *іт. мін.* камінь зложений із кварцу, лосняка й ортокляву.

ґрануляція *лат.* перерібка (металю) на веренця; *мед.* міхурчики на ранах.

ґрасувати *фр.* ширитися; топтати.

ґрата *нім.* залізна решітка; клітинка.

ґратифікація *лат.* додаткова заплата за роботу; **ґратіс** безплатно, даремно.

ґратуляція *лат.* бажання, желання.

ґраф *нім.* титул визче баронського і низчий княжого.

ґрафа *гр.* стовпець таблиці, відділений від другого лініями, рубрика, поле.

ґрафин *іт.* *карафка.*

ґрафити *гр.* лінювати; **ґрафіка** штука писання й рисовання; образове або рисункове представлення несталих появ (неграмотности, смертности); **ґрафіт** кристалічний вуголь, якого вживається до олівців; **ґрафічний** представлений на письмі, рисунковий, образовий; **ґрафольоґія** пізнавання вдачі чоловіка з його письма; **ґрафоман** писака.

Ґрація *від імені лат. богині принади* принадність; **ґраціозний** принадний, приємний, зручний.

ґремія *лат.* збір, загал осіб якогось фаху (купців); **ґреміяльно** разом, укупі.

ґренадієр *фр.* добірний вояк; **ґренадіна** півшовкова матерія.

ґризетка *фр.* молода швачка або модистка.

ґримас *фр.* скривлення лиця умисне, чи мимовільне; примха; **ґримувати** *в театрі характеризувати.*

ґрип[а] *фр.* *інфлюенца.*

ґрис *нім.* осипка, крупки.

ґриф *нім.* 1. казковий звір з дзюбом і крилами; 2. назва гербу; 3. *нім.* ручка, держало.

ґрифіт *гр.* рід скаменілих мушлів.

ґріндер *нім.* спекулянт.

ґріншпан, ґришпан *нім.* зелений, трійливий осід на мідяних посудах.

ґроґ *анг.* напиток з гарячої води, руму й цукру, *пунш.*

ґродетур *фр.* тяжка шовкова матерія.

ґро *фр.* велика маса, більшість; **ґрос** тузин тузинів; **ґросіст** гуртівник.

ґрота *іт.* печера; **ґротеска** дивоглядні викрутаси; **ґротесковий** дивоглядний, чудний, пересадний.

ґрум *анг.* [groom] хлопець до послуги при їзді конем.

ґрунт *нім.* земля; місце; підстава, дно; причина; **ґрунтовний** основний, докладний; **ґрунтувати** доставати дна; *маляр.* надавати основу, тло.

ґрупа *нім.* гурт, збірка, партія (політична).

ґуано *есп.* гній деяких морських птиць.

ґубернатор *фр.* намісник, начальник ґубернії; **ґувернантка** виховательна або вчителька

дітей; **ґувернéр** виховник, домашній вчитель.

ґулярдóва вода *мед.* олов'яна вода.

ґýляш *мад.* страва із м'яса, приправленого паприкою й корінням.

ґýльден *нім.* золотий; гріш у Голяндії, давніще теж в Австрії.

ґýма, ґýмі *лат.* липкий сок з мімов і акацій; арабська ґ. вживається до ліплення; елястична ґ., **ґуміля́стика** стирка, резинка; **ґуміґýта** *мед.* жовта краска сх.-інд. дерева Garcinia Camlogia.

ґýрка *інд.* анг. кольоніяльні війська з Непалю.

ґуст *лат.* смак, розуміння краси.

ґутапéрха *мал.* висушений сок з східноіндійського дерева, Ironandra gutta, подібний до кавчука.

ґуту́ральний *лат.* гортанний (звук).

ґуфрувати *фр.* [coiffier] чесати, запікати волосся.

Д.

даґерота́пія *гр.* відбивання образів на металю при помочі світла.

Дажбог *слав.* бог сонця.

да капо *іт.* *муз.* ще раз.

дакти́ль *гр.* 1. овоч дактилевої пальми; 2. віршова стопа, зложена з одного довгого складу і двох коротких або одного наголошеного й двох ненаголошених (_́ ◡ ◡); **дактильоґра́фіка** штука вирізувати на камені; **дактильольóґія** штука говорити на міги;

дактильо́тека збірка старинних перстенів і різаних камінів.

дала́й-ла́ма *монґ.* найвищий зверхник будистів у Тибеті.

дальма́тик[а] *лат.* византійська царська одіж; стихарь латинських св'ящеників.

дальтонізм *од ім. Дальтона* слабість очей, при якій не можна відрізнити деяких красок.

да́ма *фр.* пані, замужня жінка вищих верстов; *в картах* королева, вишник.

дама́с[це́н]ка *від м. Дамаску* шабля з жилкованої сталі.

да́мки *фр.* гра в шахи.

Дамо́клів меч безнастанна небезпека так, як завішений над Дамоклем у Сиракузах меч на волосіни.

данаа́йський дар *гр.* дар, за яким криється підступ, зрадливий дарунок.

данти́ст *див. дентист.*

дарвінізм наука анґ. природника *Дарвіна* про походження вищих звіринних і ростинних форм з низчих при помочі дідичности й природного добору, що є наслідком боротьби за істновання; **дарвініст** приклонник поглядів Дарвіна.

да́та *лат.* зазначення (на письмі) дня; час; **датів** *грам.* третій відмінок; **датувати** подавати час і місце.

дебаркаде́р *фр.* пристань, (підвищене) місце, куди під'їзджають поїзди.

деба́та *фр.* обрада, розправа, дискусія.

дебет *лат.* винен, стан довгів; **дебіт** продаж, збут; **дебітор, дебент** довжник.
дебушірити *фр.* 1. бешкетувати; 2. слідити.
деб'ют *фр.* перший виступ (на сцені).
девальвація *лат.* обниження, зруйнування.
девіз[а] *фр.* гасло; правило, провідна гадка; напис на книжках, орденах і т. д ; рід векселя.
девіяція *лат.* збочення (маґнетної голки) з дороги.
девонський період *ґеол.* один з найстарших періодів палеозойського віку розвою землі.
девоція *лат.* побожність, пересадне виконування релігійних обрядів.
деґенерація *лат.* звиродження, упадок.
деґрадація *лат.* пониження ранґи за кару.
деґустувати *лат.* знеохочувати, бридити.
дедикація *лат.* присв'ята (книжки).
дедукція *лат.* вивід, висновок.
дежене *фр.* [dejeuner] снідання.
дежур[ний] *фр.* людина, на яку припадає черга сповнити сталий обов'язок, черговий.
дезавувати *фр.* заперечити, не признати.
дезертир *фр.* збіглий (вояк), утікач.
дезинфекція *лат.* нищення бактерій (після недуги).
дезідерат *лат.* бажана річ, потреба, прогалина (в науці); **дезідерата** бажання, вимоги.
дезінтересман *фр.* заява не мішатися в якусь політичну чи господарську справу.
дезорґанізація *лат.* розлад, нелад, розстрій.
деїзм *лат.* признавання Бога на підставі розумових доказів; **деїст** віруючий в необ'явленого Бога.

дек *нім.* поклад на пароплаві; **де́ка** килим.
де́ка- *гр.* десять; *в мірах і вагах* збільшення в десятеро, *див. також деці-;* **дека́бр** грудень; **декаґра́м** 10 ґрамів; **дека́да** десятка, протяг 10 літ.
декаде́нт *фр.* приклонник літературного й мистецького напряму, званого **декаденти́змом**, що полягає на обробленню нових тем у нових формах.
декальо́ґ *гр.* десять заповідей Божих.
де́кан *лат.* настоятель факультету в вищій школі; у католиків старший св'ященик, що завідує церковною округою, **декана́том**.
деклінá́ція *лат. грам.* відміна імен; зборення з прямої лінії; **деклінá́тор** прилад, що мірить збочення маґнетної стрілки.
декляма́ція *лат.* відповідне виголошування, особливо з пам'яти; удаване говорення.
декляра́ція *лат.* заява; з'обов'язання; *торг.* накладна, виказ товарів до оплати цла.
декля́сувати *фр.* усунути із вищої кляси суспільности до низчої.
деко́кт *лат.* відвар, вивар.
декольте́ *фр.* викроєна жіноча одіж, так щоб було видно шию і частину грудей та плечей.
декомплєтувати *лат.* зменьшувати приписане число учасників через опущення місця зборів.
декора́тор *лат.* маляр, що прикрашує та пристроює кімнати, залі або сцени; **декора́ція** прикраса; *в театрі* представлення на сцені місця, де відбувається акція; відзнака, ордер; **деко́рум** приличність, для ока.

декрéт *лат.* постанова, розпорядок, наказ.
декрешéндо *іт.* [decrescendo] *муз.* що раз тихше.
декстри́н[а] *лат.* крохмаль.
делéґáт *лат.* відпоручник, посол; **делеґáція** посольство, заступництво, рада представників.
делектуватися *лат.* любуватися.
делібера́ція *лат.* нарада, міркування, розвага.
делікатéси *фр.* ласощі, присмаки; **делікáтний** ніжний, ввічливий, м'ягкий, тонкий.
делíкт *лат.* проступок, провина; **делі[н]квéнт** обжалований, злочинець.
делíріюм *лат.* божевілля, дур (з пиття).
дéльта *гр.* грецька буква д (δ, Δ); гирло ріки, поділене на кілька рамен, у виді відверненої букви Δ.
дельфíн *гр.* 1. морське звіря з родини китів; 2. [dauphin] *фр.* назва престолонаслідника в давній Франції.
демаґóґ *гр.* провідник народу; людина, що леститься до народу, щоби при його помочі дійти до впливу й значіння; приклонник **демаґóґії** ц. т. підлещування нищим верстам народу.
демаркáція *лат.* відграничення, назначення границі; **демаркаційний** [по]граничний.
демаскувати *лат.* здирати маску, розкрити.
демéнті *фр.* заперечення неправдивої вісти, відкликування; **дементувати** заперечувати.
демобілізáція *лат.* розпущення змобілізованого війська.

демоґра́фія *гр.* статистика народів; **демокра́т** прихильник народу, приклонник **демокра́тії** т. е. панування народу або такого державного устрою, де всі горожане мають рівні права й однаковий вплив на виконування власти; **демократи́чний** народній.

демолювати *фр.* нищити, руйнувати, валити.

де́мон *гр.* злий дух; **демоні́зм** віра в злі духи; чортівська вдача у людей; **демоні́чний** страшний, пекельний, надприродний; **демонольо́ґія** наука про духи і їх зносини з людьми.

демонстра́ція *лат.* показування дослідів на прикладах; обстоювання гадки або бажання публичними маніфестаціями.

демонтувати *фр.* розбирати машину; ушкоджувати гармату так, щоби не була придатна до вжитку.

деморалізá́ція *лат.* зіпсуття (суспільности), розпуста, упадок моральности.

дена́р *лат.* старо-римська монета.

дена́т *лат.* самовбийник.

денатурувати *лат.* змінити прикмети якогось тіла через домішки, зробити непридатним до пиття (спирт).

денаціоналіза́ція *лат.* винародовлення.

де́нді *анґ. теж через пол.* **да́ндис** паничик, джиґун.

дендріти *гр.* відтиски дерев, цвітів то що на каміннях та мінералах; **дендролі́т** скаменіле дерево; **дендрольо́ґія** наука про дерева; **дендроме́трія** міряння дерев.

денервáція *лат.* розстрій; **денервувати** дражнити, дратувати, розстроювати.
дентáльний *лат.* зубний; **дентúст** лікар до зубів, зубар; **дентúстика** наука про недуги й лічення зубів.
денудáція *лат. геогр.* обнижування скал.
денунціянт *лат.* донощик; **денунціяція** донос.
департáмéнт *фр.* округа у Франції; відділ, секція якогось уряду.
депендéнт *лат. досл.* залежний, *гал.* практикант у адвоката або нотаря.
депéша *фр.* лист умисним післанцем, телеґрама.
депó *фр.* [depôt] склад, маґазин; **депозúт** річ віддана на переховання (до банку); **депонувати** складати до переховання.
депортáція *лат.* заслання.
деправаáція *лат.* зіпсуття, зледащілість.
депрéсія *лат.* заглублення; низький стан барометру; пригноблення.
депутáт *лат.* 1. посол; 2. додаток до платні в формі вугілля, дров, млива то що; **депутáція** посольство.
дербі *анґ.* кінські перегони.
дéрвіш *перс.* магомеданський монах.
деріваáція *лат.* відхил; *мат.* виведення; *грам.* походження.
дерматольоґія *гр.* наука про скірні недуги.
дерýта *фр.* спад курсу.
десáнт *фр.* висадка (військ).
десéнь *фр.* рисунок, взірець, начерк.
десéр[т] *фр.* овочі й солодощі після обіду.

десиґна́ція *лат.* означення; призначення, іменонання.

десмольо́ґія *гр.* наука про жили й в'язи в людському тілі; **десму́рґія** наука про перев'язування ран.

деспе́кт *лат.* зневага, образа.

деспера́ція *лат.* розпука, зневіра, безнадійність.

деспо́т *гр.* чоловік, що хоче, щоби всі сповняли його волю, самовільний, самовладний пан або монарх; **деспоти́зм** необмежена самоволя, гніт.

дестиля́ція *лат.* відчищування течій (горівки) з домішок, перегін, фільтр.

деструкти́вний *фр.* розкладовий, руйнуючий.

дета́[й]ль *фр.* подробиця, поодинока признака; **дета́[й]льний** [по]дрібний.

детекти́в *анґ.* тайний поліціянт, *аґент.*

детерміна́ція *лат.* означення, постанова; **детермінізм** фільософічний напрям, що відкидає вільну волю.

детона́ція *лат.* страшний гук; спущення з тону у співі; **детонувати** співати фальшиво.

детроніза́ція *лат.* усунення з престолу.

де́тто *іт.* тесаме, як вище.

де фа́кто *лат.* вдійсности, в самій річі.

дефе́кт *лат.* хиба, недостача; **дефе́кт[о́в]ний** неповний (книжка).

дефензи́ва *лат.* оборона, відпорність.

дефіґура́ція *лат.* зміна форми, опоганення.

дефіле́й *фр.* тіснина, вузина.

дефілювати *фр.* переходити парадним маршом; **дефіля́да** парадний похід.

дефінітивний *лат.* кінцевий, остаточний, певний; **дефініція** докладне пояснення поняття, означення.

дефіцит *лат.* недобір, втрата; сума, о яку розходи перевищають доходи.

деформація *лат.* зміна або зіпсовання форми.

дефравдація *лат.* крадіж грошей.

децембер *лат.* грудень; **децемвіри** десять римських горожан, яких вибрано 451 перед Хр. для вироблення законів.

деценіюм *лат.* десятиліття.

децентралізація *лат.* розширення власти країв і областей на некористь центральної власти.

децернент *лат.* фаховий референт, радник.

децидувати *фр.* рішати; **децизія** рішення, постанова.

деці- *лат.* десять; *в мірах і вагах у злож.* десята частина ваги; **деціґрам** $^1/_{10}$ грама; **деціл ітер** $^1/_{10}$ літра; **децімальний** десяточний, десятковий (вага, система); **деціметер** $^1/_{10}$ метра; **децімувати** десяткувати, нищити, губити (зараза).

дешифрувати *фр.* відчитувати тайне письмо.

де юре *лат.* по закону, правно.

джавр *тур.* невірний, не-Магомеданин.

джентельмен *фр.* добре вихований і чесний чоловік; **джентрі** *анґ.* анґлійська інтеліґенція.

джет *анґ.* чорний бурштин або гладжений камінний вугіль.

джиґіт *ор.* кавказький наїздник; **джиґітовка** герець.

джін 1. *анг.* горівка з ялівця; 2. *ар.* злий дух.
Джон-Вуль *анг.* Іван Бик, глумливе призвище на Анґлійців.
джонка *кит.* легкий човен.
джунґлі *інд. через анг.* високі ростинні чагарники в Індіях.
джура *ар. див. чура, паж.*
двиґлик *нім.* столець, крісло.
диван *тур.* 1. найвища турецька рада; 2. рід килима, канапа.
дидактика *гр.* спосіб научування, наука про те, як треба вчити в школі.
дизентерія *гр. мед.* бігунка, червінка.
дикастерія *гр.* високий (духовний) суд; урядовці одного відділу (судовики).
диктат, диктура, диктовка *лат.* проказування з голосу; **диктатор** необмежений пан, найвища особа з необмеженою властю; **диктатура** уряд і власть диктатора, час його урядовання; **диктувати** говорити до писання, проказувати, наказувати.
дикція *лат.* спосіб мови, вимова.
дилєтант *іт.* людина, що займається чим небудь (наукою, штукою) тільки для приємности без докладного знання, не-спеціяліст.
диліжанс *фр.* поспішний віз почтовий, карета.
димісія *нім.* одставка, увільнення.
динаміка *гр.* наука про закони руху тіл; **динаміт** сильно вибухова матерія; **динамоґраф, динамометер** прилад до міряння сили машин.
династія *гр.* пануючий дім.
диплъом *гр.-фр.* грамота на якийсь титул або уряд, свідоцтво; **диплъомат** людина, що за-

лагоджує й веде справи з иньшими державами, зручний чоловік; **диплЬоматика** наука про старі грамоти, акти й рукописі; **диплЬоматичний** зручний, хитрий; **диплЬоматія** наука про форму і спосіб зносин між державами; загал диплЬоматів; зручність у поступованню.

директива *лат.* вказівки, провідна засада; **директор** начальник, шеф; **директорія[т]** назва фр. правління з часів першої революції 1795. р.; **дирекція** начальний уряд, провід; напрям.

диріґент *лат.* провідник хору або музики.

дирімувати *лат.* рішати при рівному числі голосів.

дисгармонія *гр.* незгода тонів; незгода.

дисертація *лат.* научна праця, внесена на університеті для осягнення титулу доктора.

дисидент *лат.* людина иньшої думки (в релігії або політиці); не приналежний до державної церкви, протестант (в давній Польщі).

дисконт *іт.* процент при плаченню векселя; **дисконтувати** потручувати, продавати векслі за оплатою проценту перед терміном платности.

диск[ос] *гр.* 1. кружок до кидання; 2. церковна тарілка, якою накривається чаша.

дискредитувати *або* **декредитувати** *лат.* позбавити кредиту, доброго імені.

дискретний *лат.* обережний, додержуючий тайну; **дискреція** обережність в мові, за-

мовчування цього, чого не можна або не годиться казати, оглядність.

дискýсія *лат.* розмова, наради над якоюсь справою, взаїмна виміна гадок.

дисльокáція *лат.* переміна, перенесення, розложення війська.

дисонáнс *фр. з лат.* незгідність тонів, дисгармонія.

диспарáтність *лат.* неоднородність.

диспéнза *лат.* відпущення гріхів; звільнення вищою властю від деяких релігійних приписів.

диспéпсія *гр. мед.* нестравність.

диспозйція *лат.* начерк, уклад, поділ, припис; наклін; **диспонóваний** приготований, добре настроєний.

диспропóрція *лат.* нерівномірне відношення.

диспýт[а] *лат.* устна розправа між двома вченими.

диссоціяція *лат.* розклад на части, розділ.

дистáнція *фр.* віддалення.

дистинґóваний *лат.* ознакомлений з добрими товариськими формами, елеґантний.

дйстих *гр.* двовірш.

дистрибýція *лат.* поділ, розділювання.

дистрйкт *фр.* повіт, округа.

дисциплíна *лат.* карність, порядок; монастирські приписи; область науки.

дитірáмб *гр.* у ст. Греків і Римлян гимн у честь бога Бакха; *взагалі* похвальна пісня в чию честь.

диференціювати[ся] *лат.* ріжничкувати[ся], розпадатися на ріжні части; **диферéнція**

ріжниця; диференціяція розклад цілости на части.

дифракція *лат. фіз.* угинання (світла).

дифтерит, дифтерія *гр. мед.* обклад[ки], завалки, блониця.

дифтонг *гр. грам.* двозвук.

дифузія *лат. фіз.* проникання.

дишкант *лат.* найвищий голос у хорі.

діва *іт. досл.* божеська; улюблена співачка.

діверґенція *лат.* незгідність, розбіжність.

діверзія *лат.* несподіваний рух війська, щоби відвернути увагу ворога від приготовлюваної акції на иньшому місці.

дівертісмент *фр.* балет, вистава із співами й танцями.

дівіденд *лат. мат.* ділимок; **дівіденд[а]** користь із вложених у підприємство паїв; **дівізія** дві або три бригади (6·000—10·000 війська); **дівізор** *мат.* подільник.

діґести *лат.* друга частина правничої збірки Юстиніяна, *пандекти*.

діґіталіс *лат. бот.* волів язик, уживається в медицині.

дієта 1. *гр.* ограничений спосіб життя з лікарського доручення; 2. *лат.* добові гроші; **дієтар** урядовець, що побирає платню від дня; **дієтетика** наука про гиґієнічне виживлювання.

дієцезія *гр.* округа під зарядом епископа.

дікціонер *фр.* словарь, слівник.

ділем[м]а *гр.* вибір між двома противним гадками.

ділювій *лат.* потоп; напливова верства землі; **ділювіяльний** передпотопний.
діменвія *лат.* вимір, розмір (довжина, ширина, висота).
дімінуендо *іт.* *декрешендо.*
діморфізм *гр.* прикмета тіл кристалізуватися в двох одмінних формах.
дінар *див.* *денар.*
дінé *фр.* [diner] обід.
діновáври *гр.* передісторичні ящірки величанських розмірів.
діóптрика *гр.* наука про заломлювання світла.
діоріт *ор.* *мін.* камінь темно-зеленої краски.
Діоскýри *гр.* близнюки Кастор і Поллюкс, що вславилися великою дружбою, *звідси* нерозлучні товариші.
діптéри *гр.* насікомці, що мають по два крила.
дісáжіо *іт.* квота, яка подає, оскільки низче від курсу стоїть монета.
діюрна *лат* денна писарка.
діябéт[ес] *гр.* *мед.* цукровиця.
діявол *гр.* чорт, дідько.
діяґнóва[а] *гр.* пізнання недуги; **діяґнóстика** наука про розпізнавання недуг.
діяґонáльний *гр.* скісний; **діяґонáль** перекутня, пряма лінія, що веде від одного кута в многокутнику до протилежного.
діяґрáм[а] *гр.* начерк; рисунок для наглядного представлення залежности явищ.
діядéм *гр.* корона; жіноча прикраса голови.
діякон *гр.* помічний св'ященик; **діяконіса** церковна прислуга, сестра милосердя.

діялє́кт *гр.* відміна мови, наріччя, говір; **діялє́ктика** зручність у веденню розмови й розумованню; **діялєктольо́ґія** наука про діялєкти.

діяльо́ґ *гр.* розмова двох осіб на переміну, публичний спір двох осіб (в релиґійній справі).

діяма́нт *гр.* 1. алмаз, дорогоцінний камінь, найтвердший із усіх тіл на землі; 2. найдрібніщий тип черенок.

діяме́тер *гр.* промір, прогін, проліт.

діяпазо́н *гр.* октава, об'ем голосу або інструменту.

діяпозити́в *гр.* фотоґрафія з *неґативу* на склі, вживаеться при *скіоптиконах.*

дія́рій *лат.* дневник, хроніка, памятник.

діярре́ *гр. мед.* біґунка, розвільнення.

дія́спора *гр.* розсипка, Жиди поза границями своєї вітчини, Юдеї.

діяста́за *гр.* фермент у ростинах.

діятонічна ґама *або* **скаля** *гр.* музична скаля, зложена з 7 тонів, 5 цілих і 2 півтонів.

діяфра́ґма *гр.* болона між грудьми й жолудком; переділка, стіна.

дмі-мо́нд *фр.* [demi monde] пів світ, розпусне жіноче товариство.

доає́н *фр.* [doyen] провідник дипльоматичного тіла, найстарший дипльомат при якімсь дворі; декан факультету.

до́ґ[а] *анґ.* рід сильного й лютого пса, британ

доґаре́са *іт.* жінка дожі.

до́ґма *або* **доґма́т** *гр.* основне правило науки

твердження; правило віри; **доґма́тика** наука про правди віри.

додекаґо́н *гр.* правильний дванацятикутник; **додекае́дер** правильний дванацятистінник.

до́жа *іт.* титул колишніх начальників Венеції.

до́за *фр.* міра, вимірена скількість (лікарства) на один раз.

док *анґ.* варстат, де будуються й направляються пароплави.

доксольо́ґія *гр.* славословіє.

до́ктор *лат.* найвищий учений титул; лікарь; **доктора́т** достоїнство доктора; **доктрі́на** научна теорія, наука; **доктріне́р** упертий приклонник якоїсь теорії, теоретик.

докуме́нт *лат.* урядове письмо, грамота, писемне уповноваження, свідоцтво; **документа́льний** опертий на документах.

доліхокефа́л *гр.* довгоголонець.

до́лляр *анґ.* американський срібний гріш вартости двох карб.

до́льман *або* **долома́н** *мад.* гусарський плащ, накидка.

до́льмен *кел.* ряд великих камінів з передісторичних часів.

дольомі́т *гр. мін.* рід мінералу.

доме́ни *фр.* державні добра.

домінанта *лат. муз.* п'ятий тон од підставного тону.

домі́ніюм *лат.* більша земельна посілість.

до́міно *іт.* масковий довгий плащ, гра в кістки з очками.

домінува́ти *лат.* опановувати; визначатися.

до́мінус *лат.* пан.

донáція *лат.* дарунок.

Дон-Жуáн *есп.* герой еспанських переказів, відомий із любовних пригод; *звідси* зальóтник, звідник.

Дон-Кішóт *або* **Кіхóт** *есп.* ім'я героя роману Сервантеса, яке прикладається до людей, що виступають в обороні видуманих чи там уроєних гадок; дивак, чудак.

дóнна *есп.* титул жінок зпоміж аристократії, пані.

доробáнци румунська міліція.

дортуáр *фр.* спільна спальня учнів.

досіє́ *фр.* збірка актів до якоїсь справи.

дотáція *лат.* обдарования добрами або грішми.

дофін *див.* *дельфін.*

доцéнт *лат.* учитель при університеті; **доцентýра** посада доцента.

др. [dr.] *скор. з доктор.*

драб[áнт], **трабáнт** *іт.* середновічна прибічна сторожа, чоловік великого росту.

драгомáн *тур.* перекладчик при посольстві.

драгýн, **драґóн** *фр.* легкий військовий їздець; **драґóнія** наємна кінниця в давній Польщі.

драдедáм *фр.* рід тканини.

дракóн *гр.* рід ящірки; *також* **драк** казочний змій; **дракóнські** **костанови** дуже гострі закони на взір постанов грецького законодавця Дракона.

дрáма *гр.* рід літературного твору, призначеного для театральних вистав; *взагалі* страшна подія; **драматúчний** приналежний до драми; зворушливий, театральний; драма-

ту́рґ знавець або автор драм; **драмату́рґія** приписи, як писати і виставляти драми.

драп *фр.* груба й тепла тканина; **драпе́рія, драпіро́вка** виріб з сукна на завіси й заслони; одіж або завіса, уложена в гарні форми; **драпувати** прикрашувати занавісами.

драсти́чний *гр.* сильно ділаючий; дражливий, яркий.

дра́хма *гр.* старогр. срібна монета; аптикарська вага = $^1/_8$ унції.

дредно́вт *анґ.* [dreadnought] великий военний корабель.

дрези́на *нім.* самохідний візок до їзди на залізничих шинах.

дрейф *анґ.* збочення корабля з приписаної дороги; таке уставлення корабля, щоби навіть при сильнім вітрі стояв непорушно.

дре́ліх *нім.* просте, грубе полотно.

дре́н[а] *фр.* глиняна труба, яку кладуть під ріллю, щоб її осушити; **дрена́ж, дренування** осушування при помочі дренів.

дресувати *фр.* виучувати звірята ріжних штук, вправляти.

Дріяди *міт.* у старинних Греків лісові німфи.

дроґе́рія *фр.* торгівля аптечних і хемічних товарів.

дромеда́р *гр.* одногорбий верблюд.

друі́д *кельт.* старокельтійський жрець.

друк *нім.* черенки, шрифт, печатання; **друка́рня** печатня.

друшля́к *нім.* металічне ситко.

дуалі́зм *лат.* фільософічна теорія, що приймає істновання двох сил, н. пр. добра й зла,

духа й матерії; державний устрій, де дв самоправні держави мають спільного мо нарха; дуáліс *грам.* двійня.

дубельтíвка *нім. з лат.* рушниця з двома люфами; дубельтóвий подвійний.

дублéт *фр.* другий примірник тої самої книж ки, монети і т. д; **дубльóн** есп. і іт. золо тий дукат.

дуéль *лат.* двобій, поєдинок.

дуéт, *також* **дýо** *іт.* спів на два голоси, му зика на два інструменти.

дукáт *лат.* золотий гріш, червінець.

Дульцінéя *есп.* любка Дон-Кішота; *ірон.* любка

дум-дум *ан.* розривчасті кулі.

дуодéц *лат.* формат аркуша з 12 листами; дуодецімáльна система що випливає з по ділу одиниці на 12 частей.

дýпліка *лат.* відповідь на відповідь; дуплі кáт другий примірник або відпис якого небудь документу, дублет.

дур *лат. муз.* весела музична скаля.

дуумвірáт *лат.* панування двох.

духáн, дугáн *ор.* шинок.

душмáн *тур.-перс.* самовладець, ворог.

дюйм *гол.* міра довжини, цаль.

дяк *гр.* в старій Русі і Московщині урядовець писарь.

Е.

ебонíт *фр.* чорний, твердий кавчук.

евакуáція *лат.* випорожнення, усунення (вій ська).

евдаймонізм *гр.* наука про щастя.
евентуальність *лат.* можливість.
евіденція *лат.* певність, наглядність, виказ.
евкаліпт *лат.* австралійське дерево величанських розмірів.
евнух *гр.* скопець; сторож гарему.
еволюційна теорія *лат.* теорія розвою, дарвінізм; **еволюція** рух; постепенний розвиток (форма), переміна.
евразіят *гр.* мішанець европейця з азіяткою; **европеїзація**, заведення европейської культури.
евфемізм *гр.* лагідне слово, вжите на місце гострого; **евфонія** милозвучність.
евхаристія *гр.* Св'ята вечеря, причастя; **евхольогій, евхольогіон** молитвослов.
еґаліте *фр.* рівність.
еґіда *гр.* охоронний щит Зевеса, *звідси* охорона, опіка.
еґоїзм *лат.* самолюбність; **еґоїст** самолюб.
едда *ск.* збірник скандинавських переказів про богів і лицарів.
едем, еден *евр.* рай.
едикт *лат.* розпорядок, приказ (влади); **едиція** видання (книжки).
еділь *лат.* римський урядовець, що мав догляд над публичними будівлями й порядком у місті.
едукація *лат.* виховання, образовання.
еєкція *лат.* блювакм.
езот[ер]ичний *гр.* тайний, не всім знаний.
екватор *лат. геогр.* рівник.

еквівале́нт *лат.* рівний що до вартости; пайка.
еквілібри́ст *лат.* линвоскок.
еквіно́кції *лат.* порівнання дня з ніччю.
ек[в]іпа́ж *фр.* повіз.
екза́ктний *лат.* точний, докладний, стислий.
екзальта́ція *лат.* надзвичайний запал, буйна уява; прибільшена оцінка.
екза́мен *лат.* [і]спит.
екзанте́м *гр. мед.* скірна висипка.
екза́рх *гр.* старший єпископ над кількома єпархіями одної области; **екзарха́т** область екзарха.
екзеґе́за *лат.* виклад св. Письма; **екзеґе́тика** пояснення св. Письма.
екзе́квії *лат.* похоронний обряд у католиків.
екзекути́ва *лат.* начальна виконуюча власть; **екзеку́тор** виконавець; **екзеку́ція** виконання засуду; примусове стягнення скарбових або судових належитостей.
екземпля́р *лат.* примірник, взір, оказ.
екзе[р]ци́рка *нім. з лат.* муштра, вправи; **екзерци́ції** вправи (в гранню).
екзисте́нція *лат.* істновання, буття, життя.
екзоґа́мія *гр.* звичай брати жінку з чужого племені.
екзо́рта *гр.* релігійні вправи.
екзорци́зм *гр.* сила вигнати чортів.
екзоти́чний *гр.* чужий, зпід иньшого підсоння, зі сходу або з гарячих країв.
еківо́к *фр.* двозначник.
екіпа́ж *фр. див. еквіпаж.*

ек[к]лéзія *гр.* церква; **еклезіярх** завідатель церкви; **еклезіяст** духовник, проповідник; **книга Е.** Соломонові проповіди.

еклектицизм *гр.* вибирання з ріжних фільософічних системів, *звідси в д. знач.* **еклéктик** несамостійний письменник.

екліптика *гр.* дорога сонця, дорога землі на протязі року.

екльоґа *гр.* хутірна поезія, іділя.

економ *гр.* доглядач у хазяйстві; **економити** щадити; **економіст** людина, що займається **економією** ц. то суспільним господарством; **економія** скарб; ощадність; більша сільськохазяйська маєтність; **політична е.** наука про головні підстави суспільної господарки; **економічний** приналежний до господарства або до маєткових справ; ощадний.

екрáн *фр.* завіса (в рямці).

екс- *лат. в злож.* ви-, про-, бувший, колишній (ексміністер).

ексгібіт *лат.* доказ, документ, приналежний до якоїсь справи.

ексгумáція *лат.* викопання мерця з гробу.

ексклюзія *лат.* прогнання (зі школи).

екскомунікáція *лат.* відлучення від церкви.

екскýрзія *лат.* подорож (у наукових ціллях); **екскýрс** уступ у науковій розвідці, який відбігає від головної теми.

екс-лібріс *лат.* [ex-libris] книжні знаки з гербами або підписами властителя.

експáнзія *лат.* розширення, наклін до ширення.

експеди́тор, експедіє́нт *лат.* особа, що займається висилкою (товарів); урядовець (почти), що наглядає над розсилкою, **експедиту́ра** уряд або б'юро, звідки висилають; **експеди́ція** висилка посилок; посилковий уряд; військова або научна виправа.
експериме́нт *лат.* досвід, проба; **експеримента́льний** опертий на досвіді; **експе́рт** знавець; **експерти́за** осуд знавців.
експія́ція *лат.* покута.
експліка́ція *лат.* пояснення, виклад.
експльоата́тор *фр. з лат.* визискувач, глитай; **експльоата́ція** використання (землі), виснаження, визиск.
експльо́зія *лат.* вибух, взрив.
експозе́ *фр.* урядове пояснення справи, звідомлення; **експозиту́ра** *лат.* заступництво якогось уряду, філія; **експози́ція** виставлення, пояснення; **експона́т** предмет, виставлений на показ; **експоне́нт** виставник; *мат.* виложник; **експонувати** виставляти (на ділання); наражати.
експо́рт *лат.* вивіз (за границю).
експре́с *фр.* [express] окремий післанець; поспішний поїзд; **експре́сія** ясність і виразність вислову.
експро́мпт *лат.* вірш або промова, виголошені без приготовання.
експроприя́ція *лат.* примусове вивласнення.
екста́за *гр.* найвищий степень захоплення.
екстемпора́ле *лат.* переклад під диктовку.
екстензи́вний *лат.* розширений, свобідний, звичайний.

екстериторіяльний *лат.* поза місцевим законами (посол).

екстеріє *фр.* зверхній вигляд.

екстермінація *лат.* винищення.

екстерніст *лат.* вільний слухач.

екстірпатор *лат.* рід плуга, драпак.

ékстра- *лат. в злож.* надзвичайний, окремий; **екстраваґантний** дивачний, чудний; **екстракт** вивар, витяг (з ростин); **екстраординарний** надзвичайний (професор).

екстрем *лат.* крайність, край, остаточність.

ékстренний *лат.* спішний, окремий.

ексудат *лат.* рана.

ексцеленція *лат.* титул найвищих урядовців (міністрів).

ексцентрик *лат.* чудак; **ексцентричний** без спільного осередка; чудацький; **ексцентричність** віддаль огнища еліпси від осередка; дивачність.

ексцерпт *лат.* виїмок, витяг, зміст.

ексцес *лат.* (публичний) вибрик.

éктіма *гр. мед.* скірна висипка.

екуменічний *гр.* загальний, всесвітній.

елéв *фр.* вихованець, учень; практикант; **елеватор** *лат.* прилад до підношення тягарів; маґазин на муку; **елевація** *мат.* піднесення.

елеґант[ний] *фр.* гарно викінчений, чепурний.

елеґія *гр.* жалібний вірш, скорбна дума.

елексір *див. еліксір.*

електор *лат.* виборець, курфірст.

електризувати *гр.* переводити через яке небудь тіло електричний ток; побуджувати, стрясати; **електрйчність** прикмета деяких тіл, які потерті, огріті або зближені до себе притягають легенькі предмети, видають іскри і т. д.; **електродинаміка** наука про електричні сили; **електроди** бігуни в ґальванічних елементах, де збирається електричність; **електроліза[а]** хемічний розклад тіл при помочі ґальванічного току; **електромаґнетйзм** маґнетизм викликаний електричним током; **електрометер**, **електроскоп** прилад до міряння скількости електричности; **електротехніка** наука про практичне пристосовання електричних сил; **електрохемія** наука про хемічне ділання ґальванічного току.

елекція *лат.* вибір (на короля).

елемент *лат.* складова частина якогось тіла; тіло, яке дальше не можна вже розложити на части, первень; середонище; *мн.* основи; **елементар** буквар; **елементарний** початковий, основний.

éлієн *мад.* хай живе!

елізей *або* **елізейські поля** місце побуту грецьких героїв по смерти, рай.

елізія *гр. грам.* випад голосівки перед другою голосівкою.

еліксір *лат. мед.* ростинний вивар на спірті; живолік, напиток з чудесними прикметами.

елімінація *лат.* усунення, виключення.

еліпса *гр. грам.* пропущення слова в реченню *ґеом.* крива лінія, подібна до яйця.

еліта *фр.* вибір, добірне товариство.
еляборáт *лат.* писемна вправа, виріб.
елястичність *лат.* пружинуватість, гнучкість.
Ельдорáдо *есп.* рай для неробів.
ельзевіри славні голяндські видавці книжок у XVI. і XVII. ст. і їх видання; дрібний та читкий друк.
ельоквéнція *лат.* красноріччивість.
ельокубрáція *лат.* нездарна промова або праця.
ельонґáція *лат.* *фіз.* відклон.
Ельфи *анґ.* староґерманські духи живої природи.
емáль, емáлія *фр.* скляна поволока, полива, склиця, мальовання в огні.
еманáція *лат.* виплив[ання].
емансипáція *лат.* усамовільнення, знесення всякої залежности.
ембáрґо *есп.* арештовання корабля.
емблéм[а] *гр.* відзнака, знак, символ.
éмбріо *гр.* людський або звіриний зародок перед уродженням; **ембріольóґія** наука про розвій живини з яйця; **ембріонáльний** зародковий.
емеритýра *лат.* платня після вислуження приписаних літ служби, вислуженина.
еміґрáнт *лат.* переселенець, виходець; **еміґрáція** переселення, вихід за границю, вивандрування.
емінéнція *лат.* визначність (у науці); титул найвищих церковних достойників.
éмір *ар.* князь.

емісáр[ій] *лат.* посол у тайній політичній справі; **емíсія** висилка, видача нових цінних паперів.

емóція *лат.* зворушення, подражнення.

емпір *гр.* небесний вогонь, рай; **емпірúзм** теорія, що вважає досвід одиноким засобом пізнання; **емпíрія** досвід; **емпірúчний** опертий на досвіді, не-теоретичний.

емпóрія *лат.* важне торговельне місце.

емулáція *лат.* суперництво.

емфáза *гр.* пересада, напушеність.

ендемíчний *гр.* місцевий; **ендéмія** недуга, що проявляється тільки в деяких околицях; **ендоґáмія** подружжя між членами одного племени; **ендосмóз[а]** переливання течій о ріжних густотах через болони в ростинних або звіринних тілах.

Енéїда поема лат. поета Верґіля, в якій описані пригоди героя Троянської війни Енея.

енéма *гр.* промивка відходової кишки, клістир.

енерґíчний *гр.* жвавий, беркий, охочий до праці; **енéрґія** запас сили; сила; охота до праці, жвавість, завзяття.

енкáвстика *гр.* випалювання рисунків на порцеляні.

енклíтика *гр. грам.* слово, що перекидає наголос на попереднє слово.

енклáва *фр.* територія, окружена чужими землями, остров.

ентозóї *гр.* галапаси; жолудкові хробаки.

ентомольóґія *гр.* наука про комахи.

ентузіязм *гр.* одушевлення, запал; **ентузіяст** людина, що легко запалюється й одушевляється.

енунціяція *лат.* заява.

енцикліка *гр.* пастирський лист; **енциклопедичний** обіймаючий усі науки, всесторонній; **енциклопедія** видання, в якому зібрано відомости з усіх обсягів знання.

еолева гарфа *від імені гр. бога вітру Еоля муз.* гарфа, що грає при подуві вітру.

еоцен *гр.* найстарші верстви землі т. зв. третичної епохи кенозойського віку.

епакти *гр.* ріжниця між сонішним а місячним роком.

епархія *гр.* область під управою єпископа.

епептеза *гр.* всунення складу або букви між склади або букви якогось слова.

епіґон *гр.* нащадок, потомок, наслідник.

епіґрам *гр.* короткий, дотепний вірш, напись; **епіґраф** напись; **епіґрафіка** наука про написи.

епідемія *гр.* заразлива хвороба, зараза, пошість.

епідерма *гр.* наскірник, личко.

епізод *гр.* вставлене оповідання, що тільки вчасти в'яжеться з головною темою; осібна подія серед инших подій.

епізої *гр.* галапаси; **епізоотія** загальна зараза на худобу, падь, падіж.

епіка *або* **епічна поезія** *гр.* поезія, в якій оповідається про важні події, особливо з життя героїв.

Епікурéєць *гр.* приклонник грецького фільософа Епікура, що ставив за ціль життя уживання світа та розкоші; **епікурéйський** вигідний, змисловий, розпусний.

епілéпсія *гр.* падачка, падалиця, падуча.

епільóґ *гр.* закінчення, останній розділ якоїнебудь мови, драми або оповідання, де оповідається про дальшу долю дієвих осіб.

епістола *лат.* лист, особливо віршований, послання; **епістольоґрáфія** штука писати листи.

епіталя́міюм, епіталя́ми *гр.* пісня в честь молодих, весільна пісня.

епітáфія *гр.* напись на гробі.

епітет *гр.* придаток, який додається якомус слову на означення якоїсь його прикмет (синє небо), прізвище.

епітíмія *гр.* духовна кара за проступок про церковних постанов, покута.

епітрахи́ль *гр.* довгий богослужебний на грудник.

епітроп *гр.* завідуючий церковними прихо дами і розходами.

епóда *гр.* кінцева пісня.

еполéти *фр.* наплечники.

епопéя *або* éпос *гр.* лицарська пісня, що осп ує події, що обходять цілий народ, пое з життя героїв, дума.

епóха *гр.* означена доба в історії, важна хв ля (в розвою); **епохáльний** важний, пам тний.

епсоніт гірка сіль, маґновий вітріоль.

е́ра *лат.* числення часу; **християнська е.** числення років од Різдва Христового; **магомеданська е.** *див. Геджра.*
ера́р *лат.* скарб, державна каса, казна.
ерати́чні скали *лат.* нанесені скали.
ерґоти́н *фр.* отруя із спориша.
ере́кція *лат.* 1. випростовання; 2. фондація.
ереміт *гр.* пустельник, відлюдник.
ерль *анґ.* [earl] ґраф.
ермітаж *фр. з гр.* пустельня, захисток; багатий музей у Петербурзі.
еро́зія *лат.* виполікування землі під впливом ділання води.
ероти́зм *од імені гр. бога любови Ероса* половий наклін; літературний напрям, що бере теми з полової любови; **ероти́чний** любовний; **еротома́нія** любовний шал.
еруди́ція *лат.* всестороннє знання, вишколення, ученість.
еру́пція *лат.* вибух в землі.
ерцге́рцоґ *нім.* великий князь.
есе́нція *лат.* зміст, основа; вивар; етеричний олій.
еска́дра *фр.* відділ воєнних кораблів; **ескадро́н[а]** відділ кінниці.
ескамотувати *фр.* зручно спрятати.
ескі́з *фр.* нарис, начерк, шкіц.
еско́нт *див. дисконт.*
еско́рта *фр.* дружина, сторожа.
еску́да *есп.* есп. та порт. монета в золоті, сріблі або міди.
ескуля́п *од ім. лат. бога лікарської штуки* лікарь.

есперанто *фр.* штучна мова для міжнародніх зносин, уложена др. Заменгофом.
еспляна́да *фр.* штучна площа (перед твердинею).
еспрі *фр.* розум—дотеп.
еста́мп *фр.* мідорит, ґрав'юра.
еста́нція *есп.* обгороджене пасовисько.
естафе́та, штафе́та *фр.* окремий післанець з пильною вісткою.
есте́тика *гр.* наука про красу й мистецтво; **естети́чний** що відповідає вимогам краси, гарний.
естра́да *фр.* підвищене місце для вистав, музики, промовців то що.
есхатольо́ґія *гр.* наука про останні річі, смерть, страшний суд і позагробове життя.
етаблюва́тися *фр.* уряджуватися (в хаті).
ета́ж *фр.* поверх; **етаже́рка** полички на книжки й дрібнички.
ета́п *фр.* місце з припасами для війська; віддалення стації від стації, попас (для арештантів).
ета́т *фр.* штат, стан, платня урядовців; спис доходів і розходів, буджет; **етато́вий** втягнений в урядовий спис, сталий.
е́тер *гр.* воздух; рідесенька матерія, що виповняє цілий світ; плин, що дуже легко запалюється і скоро парує; **етери́чний** воздушний, дуже делікатний, вїйний.
е́тика *гр.* наука про обичайність.
етике́т[а] *фр.* правила й форми поведення товаристві, церемонії; карточка з написом на річах.

етимольоґія *гр. грам.* наука про походження слів і творення пнів.

етичний *гр.* що відповідає вимогам етики, моральний.

етіольоґія *гр. мед.* наука про причини недуг.

етноґрафія *гр.* опис життя-буття всіляких народів; **етнольоґія** наука про походження і розвій народів.

етюд *фр.* [etude] *муз., мал.* начерк.

ефёз *нім.* ручка (меча).

ефект *лат.* враження, наслідок; **ефекти** цінні папери; **ефективний** дійсний, істнуючий; **ефект[ов]ний** такий, що викликує враження.

ефемери *гр.* однодневні звірята; **ефемер[ич]ний** однодневний, скоро проминаючий; **ефемеріди** щоденні часописі; астрономічні записки, що подають з дня на день положення сонця і звізд.

ефіяльт *гр.* зрадник.

ефор *гр.* у Спартанців достойник, що зважав на поведення й моральність королів та урядовців; старший епископ.

еф[ф]енді *тур.* титул вищих тур. урядовців.

ехо *гр.* відгомін, луна; **ехометер** прилад до міряння звуків.

[е]шафот *фр.* поміст, на якому виконують засуд смерти.

Є.

евангелик *гр. протестант;* **евангелист** апостол; **Евангеліє** чотири книги нового завіта, де представлено життя й муки Христа.

Євре́й *гр.* Жид.
Єго́ва *євр.* Бог.
єгиптольо́ґія *гр.* наука про єгипетські старинности.
є́ґер *нім.* стрілець; **є́ґерме́йстер** надворний титул.
єдва́б *герм.* шовк.
Єзуї́т член Христового ордену; фальшивий, лукавий, підступний чоловік.
єкте́нія *гр.* рід молитви при Службі Божій.
єле́й *гр.* оливкове масло.
єн *яп.* яп. срібна монета.
єпи́скоп *гр.* вищий духовий стан, архієрей.
єра́рхія *див. гієрархія.*
єре́й *гр.* св'яценик, піп.
єремія́да *від ім. Єремія* скарги, нарікання, жалі.
є́ресь *гр.* відступлення від якоїсь віри й непризнавання деяких її доґм; **єре́тик** приклонник якоїсь єресі, недовірок.
єроґліфи *див. гієроґліфи.*
єромона́х *гр.* св'яценик-монах.
єфре́йтор *нім.* найнищий чин у війську.
єхи́да *гр.* люта змія; лиха людина.

Ж.

жабо́[т] *фр.* збиране кружево, краватка.
жак *фр.* школяр; дяк.
жаке́т *фр.* короткий сюртук, жіноча верхня одіж.
жалю́зі[ї] *фр.* віконні занавіси із деревляних дощинок.

жандармéрія *фр.* окрема поліційна власть для вдержування ладу й безпеченства в державі.
жанр *фр.* рід; *мал.* малюнок із побутового й домашнього життя.
жантільóм *фр.* [gentilhomme] *див. джентельмен.*
жарґóн *фр.* зіпсута, мішана мова.
жардінéра *фр.* підставка на квіти.
жасмин *лат. з ор.* кущ Jasminum з пахучим цвітом.
желé *фр.* студенець, овочі, студжені в цукрі; **желятин[а]** риб'ячий клей.
жемчýг *ор.* дорогоцінний камінь, перла.
женáда *фр.* несміліcть, соромливість.
жентúця *рум.* сирватка з овечого молока.
жермінáль *фр.* семий місяць фр. республіканського календаря (21. березня—19. квітня).
жест *фр.* [géste] рух тіла, передусім рук, для пояснення й виріжнення якоїсь гадки; **жестикуляція** уживання рухів підчас говорення.
жетóн *фр.* бляшана відзнака, значок, медаль, дукач.
жилéт[ка] *фр.* спідня мужеська одіж без рукавів під сюртук, лейбик, камізелька.
жирáфа *ар.* звірина Cameleopardalis з дуже довгою шиєю.
живіо *срб.* хай живе!
жірандóль *фр.* світильник, великий підсвічник.
жірі, жюрі *фр.* [jury] суд у справах літератури й мистецтва для розділу нагород.

жіро́ *іт.* передача векселя иньшій особі, порука, *звідси* **жіра́нт** ручитель.

Жіронди́сти в часі фр. революції партія, що стояла в обороні бідних верстов.

жовіяльний *фр.* веселий, добродушний.

жоке́й *також* **джоке́й** *анґ.* [jockei] уїзжачий; хлопець до коней.

жолда́к *нім.* наємник вояк.

жонґле́р *фр.* зручний штукарь, що вміє підкидати й ловити руками всілякі предмети.

жонкіль *фр.* рід нарциза Narcissus yonquilla.

жоржи́на *лат.* американська цвітка Dahlia, *гал.* ґеорґінія.

жуа́ви *ар.* фр. вояки в Африці зпоміж місцевої людности.

жупа́н *лат.* 1. верхня одіж; 2. начальник краю (на Угорщині) або племені (у Сербів).

журна́л *фр.* дневник до вписування переписки; видання, що виходить що деякий час; **журналіст** дневникарь, ґазетярь; **журналістика** дневникарство, преса.

жур-фікс *фр.* сталий день, коли приймається гостей.

З.

заасекуро́ваний *фр.* обезпечений.

зааферо́ваний *фр.* захоплений, занятий.

забалотувати *фр.* не вибрати.

забарикадувати *фр.* замкнути *барикадою.*

забасто́вка *іт.* страйк, *див. бастувати.*

за́ґа *ск.* скандинавський переказ.

задру́га *срб.* велика родина.

за́йдель *нім.* мірка, склянка.
заінтересувати *лат.* зацікавити.
закулі́сний *фр.* тайний.
залп *див. сальва.*
за́ля *нім.* більша кімната на збори, вистави то що.
за́мша *нім.* м'ягко виправлена шкурка з оленя або лося.
за́птія *тур.* поліцай.
захри́стія, закри́стія *лат.* кімната за вівтарем, де св'яценик убирається до богослуження; **захри́стіян** паламарь.
зашта́тний *нім.* необнятий б'юджетом або списом.
зблязо́ваний *фр.* зужитий.
здебушо́ваний *фр.* знищений розпустою.
здекляро́ваний *фр.* рішений; заявлений (пай).
зе́бра *есп.* африканське звіря з родини конів; **зе́бу** віл з горбом, що живе у Африці й Азії.
Зев[е́]с *гр.* найвищий бог у стар. Греків.
зельо́т[-ка] *гр.* загорілець; наверненний до чого (до нової віри).
зенд *перс.* староперська мова, якою написана Зенд-Авеста т. є. св'яте письмо Персів, у якім виложено науку Зороастра, що признавала істновання двох духів, доброго і злого.
зені́т *ар.* точка на небі прямо над нашими головами, *звідси* найвища точка, вершок (слави).
зеро *фр.* 0, нуля.
зефі́р *гр.* 1. лагідний вітер; 2. легка матерія з мушлина.

зе́цер *нім.* складач.
зикза́к *нім.* закрути, викрутаси, кривульки.
зі́ґля *лат.* початкові букви слів замісць цілого слова або кількох слів (ЛНВ = Літературно-науковий Вістник).
зодія́к *гр.* так званий небесний звіринець із 12-ма ґрупами звізд здовж небесного рівника.
зоі́л[ь] *од ім. гр. критика* злобний критик, уципливий чоловік.
зо́на *нім.* полоса землі, пояс, *стрефа.*
зо́нд[а] *фр.* прилад до міряння глибини; лікарський прилад для ран і фістул; **зондувати** міряти глибінь, розвідувати.
зо́нтик *нім. парасоль.*
зооґра́фія *гр.* опис звірят; **зоола́трія** віддавання звірятам божої чести; **зооль́оґія** наука про звірята; **зоомаґнети́зм** звіринний маґнетизм; **зооморфі́чний** похожий на звіря; **зоотера́пія** лічення звірят; **зооτо́мія** анатомія (краяння) звірят.
зреалізувати *лат.* здійснити.
зубр *лат.* відміна дикого бика.
зунд *нім.* пролив, морська вузина.
зу́па *фр. гал. суп.*

Й.

йовія́льний *див. жовіяльний.*
йоґу́рт *ор.* рід кислого молока; окрема страва на молоці.
йод[и́на] *гр.* хемічний первень; **йодофо́рм** препарат йоду.

Йом-Кіпур *жид.* судний день у Жидів.

йо́нський стиль *од ім. гр. племені Йонців* спосіб будування, що визначався легкістю стовпів і пишністю прикрас; **й. вірш** складається з двох довгих і двох коротких складів, — — ⌣ ⌣.

йор *ц. слав.* знак ъ; **йорі́** знак ы.

Йорда́н *од ріки и.* обряд св'ячення води ⁶ січня.

йо́та *гр.* буква і, *в пер. знач.* незначна величина.

І.

Іберменш *нім.* надчоловік, після погляду фільософа Нічше вищий духом і таланом чоловік.

Ібіс *єг. через гр.* єгипетська птиця з породи бузьків Tantalus ibis.

Ібн *ар.* син.

ігу́мен *гр.* настоятель монастиря.

іґнора́нт *лат.* неук, незнайко; **іґнора́нція** неуцтво; **іґнорувати** легковажити, не признавати.

іде́ал *гр.* подуманий образ досконалости чого небудь; взір, праобраз; **ідеалі́зм** фільософічний світогляд, після якого істнує поза нами ідеальний світ, а наш світ, це тільки відблиск тамтого; безкористовна праця для добра загалу; **ідеалізувати** уявляти собі щось ідеально, гарніще, ніж у дійсности; **іде́альний** подуманий, видуманий, найдосконаліщий.

ідентифікувати *лат.* вважати два предмети за однакові; **ідентичний** однаковий, рівнозначний, такий сам.
ідеольоґія *гр.* наука про ідеї; світогляд; **ідéя** думка, поняття, провідна гадка, помисл.
іди *лат.* день 15. березня, травня, липня й жовтня та 13-е иньших місяців у римському календарі.
ідилічний *гр.* погідний, простий; **ідил[і]я** образок з сільського життя, хутірна поезія.
ідіóм *гр.* нарічча, діялект; **ідіосинкрáзія** нервова слабість, що проявляється як відраза до деяких змислових подражнень; **ідіóт** дурнуватий; **ідіотúзм** дурниця, дурнуватість; **ідóл** божок, бовван; **ідолопоклóнник** поганин; **ідолятрія** ідолопоклонство.
ізмарáґд *див. смараґд.*
ізо- *у злож.* рівний; **ізобáри** лінії рівного тиснення; **ізоґóни** лінії однакового вбочення маґнетичної голки; **ізоґрáфія** вірне наслідування підпису; **ізодинáми** лінії рівної маґнетичної сили.
ізолювати *лат.* відділяти; усувати всі провідники електричности; **ізолятор** лихий провідник електричности.
ізотéрми *гр.* лінії однакової пересічної річної температури; **ізохімéни** лінії однакової теплоти в зимі.
ізумрýд *перс. смараґд.*
ікозаедер *гр.* двапятистінник.
ікóна *гр.* образ Христа, Матері Божої або Св'ятих; **іконоґрáфія** наука про старинні ікони; **іконоклясти** *або* **іконобóрці** партія

у Византії в 8. і 9. ст., що не признавала образів у церкві; **іконостáс** стіна із образами, що відділяє вівтар од решти церкви.
ікос *гр.* пісня в акафисті, яку співається на переміну з кондаками.
ікс *лат.* буква X.
іллеґáльний *лат.* незаконний.
ілю́зія *лат.* злуда, омана, пуста надія.
ілюмінáти *лат.* секта, якої члени приписували собі силу бачити злих духів; **ілюмінáція** св'яточне освітлення (домів, міста).
ілюстрáція *лат.* рисунок у тексті для пояснення, пояснення.
імаґінáція *лат.* видумування, уява, мрія, привид.
імáм *ор.* св'ященик у магомедан.
іматрикуля́ція *лат.* вписання до метрики [показчика, спису] студентів вищої школи; урочисте проголошення впису.
імбíр, інбíр *лат.-нім.* корінь ростини Amomium zingiber.
іміґрáція *лат.* переселення з иньшого краю; наплив чужої людности.
імітáція *лат.* наслідування, підроблена річ.
ім[м]ане́нтний *лат.* внутрішній; трівкий.
імматерія́льний *лат.* не-тілесний.
ім[м]унізувати *лат.* забезпечити від недуги, освободити (сконфісковані друки).
імперати́в *лат.* приказовий спосіб *грам.; філ.* загальне правило; **імперáтор** володарь, царь; **імпéрія** держава, царство; **імперія́л** червінець, російський золотий гріш, вартости 10 карб.; **імперіялізм** змагання дер-

жави або народу поширити межі своєї держави коштом других держав і народів, стремління панувати над світом.

імпертінéнція *лат.* образливість, зухвальство.

імперфéкт *лат. грам.* минувший час недоконаний.

імпозáнтний *лат.* величавий; **імпонувати** викликувати подив або поважання, робити враження.

імпóрт *лат.* привіз, ввіз товарів з заграниці.

імпотéнція *лат.* (полова) неміч, безсильність.

імпреґнáція *лат.* наповнювання, насищування якою течію.

імпресáріо *іт.* підприємець театральний, концертовий, цирковий і т. д.

імпресіонíзм *лат.* напрям у письменстві й мистецтві, що кладе велику вагу на способи, що викликують враження; **імпрéсія** враження, вплив.

імпровізáція *іт.* поезія або музичний твір, виголошені або відіграні без приготовання.

імпýльс *лат.* почин, привід; **імпульсúвність** вражливість.

імпутувати *лат.* вмавляти, посуджувати.

інавґурáція *лат.* урочисте отворення (шкільного року), посв'ячення; **інавґураційна праця** розвідка на осягнення титулу доктора.

інвáзія *лат.* напад, наїзд.

інвалíд *лат.* вояк, непридатний до служби.

інвентáр *лат.* спис майна; **інвентаризувати** списувати в інвентар; **інвентýра** спис усього, що в даній хвилі мається на складі.

Інве́рзія *лат. грам.* перестанка слів.

Інвеститу́ра *лат.* власть середновічних володарів назначувати св'ящеників і наділювати їх землями; **інвести́ція** вложення грошей в підприємство, публичні роботи.

Інгаля́ція *лат.* вдихування водної пари з сілю.

Інґере́нція *лат.* вплив, право контролі.

Інґредіє́нція *лат.* складова частина, домішка.

Індаґа́ція *лат.* слідство.

Індекс *гр.* поазбучний спис, показчик.

Індемніза́ція *лат.* сплата, відшкодовання.

Індетермінізм *гр.* наука про безграничну свободу людської волі.

Інди́кт *лат.* протяг 15-и літ.

Індивідуаліза́ція *лат.* увглядненння прикмет кожної одиниці; **індивідуалізм** виріжнювання власної особи, почуття відрубности від иньших; **індивідуа́льний** властивий одній людині, особистий окремішний, сам для себе; **індивідуа́льність** загал усіх прикмет, що властиві одній одиниці, признака, особистість; **індивід[уум]** особа, одиниця, осібняк.

Індиґена́т *лат.* право приналежности, горожанство.

Індика́тор *лат.* прилад при паровій машині, що показує силу пари; **індикатів** *грам.* означений спосіб.

Індиференти́зм *лат.* рівнодушність, байдужість (в релігійних справах).

Індіґо *есп.* синя краска з ростини Indigofera argentea, кам'я.

індоле́нція *лат.* нездарність, лінивство.
індосаме́нт *іт.* *жіро.*
інду́кція *лат.* досліджування від подробиць до цілости, розумування на підставі досвідів.
індульґе́нція *лат.* відпущення гріхів; **інду́льт** церковний дозвіл на подружжя, усуваючий церковні перешкоди.
інду́стрія *лат.* промисл; **індустріялі́зм** перенага промислу.
іне́рція *лат.* в'ялість, недіяльність, нездатність.
іне́кція *лат.* вприскування.
інжене́р *також гал.* **інжі́нер** *фр.* технік, що зужитковує практично фізику, механіку та хемію, будівничий.
ініція́л *лат.* перші великі букви в книжках і рукописях, прикрашені рисунками, *взагалі* перші букви імені або назви; **ініціяти́ва** перший крок, привід, почин.
інкарна́ція *лат.* втілення.
інкасувати *іт.* стягати гроші до каси.
інквізи́тор *лат.* член інквізиції; гострий суддя; **інквізи́ція** тайний духовний суд, що займався слідженням еретиків, слідство.
інкліна́ція *лат.* нахил (маґнетної голки); прихильність.
інклю́з *лат.* *вір.* гріш, що все вертає до властителя.
інко́ґніто *іт.* під прибраним назвищем, неофіціяльно, потаємне.
інкомпете́нція *лат.* брак даних або управнення, щоб рішати що небудь.

інкорпорація *лат.* прилучення в склад держави.
інкримінований *лат.* обжалований.
інкрустація *лат.* викладання дерев'яних або металевих виробів иньшим матеріялом.
інкубатор *лат.* прилад до вигрівання яєць; **інкубація** час од зараження до перших проявів недуги; **інкубус** *гр.* перелесник.
інкунабула *лат.* перводруки до половини 16. століття.
іновація *лат.* новість, новина.
інок *ц.-слав.* монах, чернець.
інсект *лат.* комаха, насікомець.
інсерат *лат.* оповістка в часописях, *анонс*.
інсиґнії *лат.* відзнаки влади або уряду, знам'я.
інсинуація *лат.* брехлива вістка, обмова.
інскрипція *лат.* вписування (до книг); напись.
інсольвент *лат.* *банкрот*.
інспект *лат.* парник; **інспектор** наглядач, контрольор; **інспекція** догляд, надзір, контроля, оглядини.
інспірація *лат.* піддавання гадки, натхнення.
інсталяція *лат.* впровадження (в урядовання); урядження (школи).
інстанція *лат.* *досл.* прохання; **вища власть** у процесовому поступованню.
інстинкт *лат.* природний, несвідомий нахил; **інстинктов[н]ий** несвідомий, мимовільний.
інститут *лат.* заведення; вища школа; установа; **інституція** заведення; фондація.
інструктор *лат.* учитель, справник; **інструкція** пояснення, припис, наказ.

Інструме́нт *лат.* прилад (музичний), знаряд, варстат; **інструментувати** укладати музичний твір для інструментальної музики.
інсубордина́ція *лат.* непослух, упір.
інсульта́ція *лат.* зневага, обида.
інсурґе́нт *лат.* повстанець, ворохобник.
інсценіза́ція *лат.* приладження штуки до виставки на сцені.
інтабуля́ція *лат.* запис набутої нерухомої власности в гіпотечні книги.
інтеґра́льний *лат.* цілий, нероздільний; **і. рахунок**, **інтеґра́л** вишукування первісної функції з її диференціялів.
інтеле́кт *лат.* розум; **інтелектуалізм** фільософічний напрям, що все виправаджує тільки з розуму; **інтелектуа́льний** умовий, духовий, розумний; **інтеліґе́нтний** умоворозвитий, розумний; **інтеліґе́нція** умова розвитість; усі інтеліґентні люде разом.
інтенда́нт *фр.* завідатель, достанець; **інтендантура** заряд військовими достанами.
інтенси́вний *фр.* напружений, витревалий.
інте́нція *лат.* намір, охота, гадка.
інтерва́л *лат.* відступ, перерва, прогалина; *муз.* віддаль між двома тонами.
Інтерве́нція *лат.* вмішання, посередництво
Інтерв'ю *анг.* [interview] розмова дневникаря з визначною особою (політиком) для оголошення в часописі.
інтерди́кт *лат.* заборона (відправляти богослуження); анатема.
Інтере́с *лат.-фр.* справа, користь; увага; підприємство; **інтере́сний** цікавий, займаючий

інтерім *лат. досл.* тимчасом; хвилевий стан, тимчасовий заряд.
інтерлінійний *лат.* писаний між рядками.
інтерлю́дія *лат. муз.* пригравка.
інтерме́дія *лат.* смішна вистава, яку давніще давали між актами поважних штук; **інтерме́ццо** *іт.* інтермедія; короткий музичний твір; приключка, *епізод.*
інтерна́т *лат.* заведення для школярів, бурса.
інтернаціонал *лат.* міжнародня робітнича партія, заснована 1864. р. Марксом і Лясалем; **інтернаціона́льний** міжнародній.
інте́рний внутрішній; **інтерні́ст** лікарь внутрішніх недуг; **інтернувати** притримати.
інтерпеля́ція *лат.* публичний запит (у парляменті).
інтерполя́ція *лат.* вставка (в рукописі).
інтерпрета́ція *лат.* виясне́ння, толковання.
інтерпу́нкція *лат. грам.* знаки перепинання.
інтерре́ґнум *лат.* безкоролів'я, міжкоролівство
інтерци́за *лат.* передшлюбна умова.
інти́мний *фр.* дуже близький до когось, довірочний, сердешний.
інтона́ція *лат.* початок співу, чистість тону; звукові відтінки в мові або читанню.
інтра́тний *лат.* корисний.
інтри́ґа *лат.* зав'язка в драмі, хитра підмова, підступ; **інтриґувати** викликувати непорозуміння, підмовляти, зацікавлювати.
інтроду́кція *лат.* вступ, заспів, прелюдія.
інтроліґа́тор *лат.* переплетчик (книжок).
інтроніза́ція *лат.* посадження на престол.

інтру́з *фр.* непрошений, влізливий.
інтуі́ція *лат.* поглядовість, прочуття, відгадка, натхнення, щаслива гадка.
інфа́мія *лат.* неслава, ганьба, сором.
інфа́нт, інфа́нтка *есп.* назва князів і княгинь есп. і порт. королівського дому.
інфанте́рія *фр.* піхота, піхотинці.
інфе́кція *лат.* зараження.
інфі́ма *лат.* друга кляса духовних семінарій.
інфініті́в *лат. грам.* дієіменик (писати).
інфірме́рія *фр.* невеликий лазарет.
інфлюе́нца *іт.* зараслива недуга віддихових проводів; **інфлюе́нція** *лат.* вплив.
інформа́ція *лат.* пояснення, звістка.
інфузо́рії *лат. зоол.* вимочки.
інфу́ла *лат.* єпископська мітра; **інфу́лат** церковний достойник, пралат, що має право носити єпископські відзнаки
інциде́нт *лат.* випадок, приключка.
іподія́кон *гр.* молодший діякон.
іпо́тека *гр. див. гіпотека.*
іпохо́ндрія *гр. див. гіпохондрія.*
іра́де *тур.* розказ турецького султана.
іріта́ція *лат.* подражнення.
іріга́ція *лат.* штучне наводнення, скроплювання.
і́ріс *од ім. гр. богині* дуга; чоловічок в оці; рід ростини.
ірмоло́й *гр.* збірка церковних пісень, ірмосів.
ironі́чний *лат.* насмішливий, глузливий; **іро́нія** насмішка, скритий глум.

ірраціона́льний *лат.* нерозумний, невідповідний; *мат.* невимірний.
ір[р]еде́нта *іт. перв.* італійська партія, що змагає злучити всі землі, залюднені Італійцями; *звідси* змагання до незалежности або до зединення.
і́рха *лат. через нім. замша.*
і́слям *ар.* магомеданська віра.
іссо́п *гр.* сильно пахучий корінь.
істе́рія *див. гістерія.*
і́стмос *гр.* вузький пас землі між двома морями.
історіоґра́фія *лат.* історичні джерела, загал істориків; **історіосо́фія** наука про закони, що кермують історичними подіями, фільософія історії; **істо́рія** подія, опис подій; наука про минуле.
ісхіяс *гр.* гостець.
ітінера́р *лат.* опис подорожі або походу.
іхневмо́н *гр.* египетська миш.
іхтіоза́вр *гр.* передпотопова ящірка великих розмірів; **іхтіольо́ґія** наука про риби.
ію́ль *гр. через ц.-слав.* липень.
ію́нь *гр. через ц.-слав.* червень.

К.

каба́к *тур.* 1. шинок, корчма; 2. диня, гарбуз.
кабала́ *фр.* (кріпацька) неволя, податок.
каба́ла *євр.* еврейська тайна наука; вороження з карт; **кабалі́ст** знавець кабалістики, ворожбит.

кабаргá *або* **кабáрда** *тат.* рід оленя Moschus.
кабарé[т] *фр.* гостинниця або каварня, де даються веселі вистанки, співи та танці.
кáбат *лат.* верхня одіж, кафтан, куртка.
кáбель *гол.* підморські телєграфічні проводи.
кабíна *анґ.* окрема будка до купелі, кімната на кораблі; **кабінéт** *також* **ґабінéт** *фр.* мала кімната для занять; рада міністрів; збірка всіляких оказів (мінералів).
каботáж *фр.* прибережна мореплавба або торгівля.
кабріолéт *фр.* легкий візок на двох колесах.
кáва *ар. див. кофе.*
кавáлéр *іт.* лицарь (ордену); парубок, мущина в товаристві дам; **кавалéрія** кінне військо; **кавалькада** товариство на конях.
кавáрня *див. кофейня.*
кáвас *тур.* турецький поліцай або жандарм.
каватíна *іт. муз.* невелика пісня.
кавзáльний *лат.* причиновий
кáвстика *лат.* штука випалювати.
кáвція *лат.* порука, гроші зложені як обезпечення, що додержиться умови.
кавчýк *ам.* стверднілий сок південно-американського дерева.
кав'ńр *тат.* солена ікра осетрини.
кагáл *євр.* управа жидівської віроісповідної громади; *кліка.*
...дáнс *фр.* **кадéнца** *іт. муз.* закінчення то...у; стопа в віршу, розмір; **кадéнція** час ...евания (суду), період.
...стр *див. катастр.*

кадéт *фр.* 1. ученик військової школи, кадетського кóрпусу; 2. член рос. конституційно-демократичної [к. д.] партії.
кáді[й] *ар.* турецький суддя.
кадм *гр. мін.* мінерал, подібний до олова.
кáдра *фр.* основа війська, зложена із офіцерів, підофіцерів і рядових.
кадриль *фр.* ґруповий танець.
кадýк *лат.* чорт; рід хвороби.
казáн *тур.* великий котел.
казáрма *іт.* будинок для вояків.
казеїн *лат.* білко в молоці.
каземáта *есп.* склеплені пивниці і в'язниці в твердинях; тяжка тюрма.
казимір, кашмір *фр.* делікатна й тонка вовняна матерія з вовни кашмірських кіз.
казнá *тур.* каса, скарб.
казуáр *мал.* відміна струся.
казуїстика *лат.* наука про релігійну обичайність; сумлінне рішення трудних правничих питань; **кáзус** випадок, пригода.
кáйзер *нім.* німецький цісарь.
каймá *тур.* крайка, рубець.
каймакáм *тур.* намісник турецької провінції.
каймáн *ам.* *алігатор.*
кáйстра *див.* *тайстра.*
каїніт *гр.* сіль, якої вживають як штучний навіз.
какадý *мал.* Sittacus cristatus рід папуги.
какáо *мек.* американське дерево, з якого овочів роблять шоколаду.
какофóнія *гр.* незгідність тонів.

ка́ктус *гр.* тропікальна ростина з колючками.
каламбу́р *фр.* гра слів, вигадка; зударення.
калама́йка *анг. з с.-лат.* рід вовняної тканини.
калган *тур.* ростина Maranta galanga.
калева́ла *фін.* збірка фінських дум.
калейдоско́п *гр.* скляний прилад з ріжнобарвними камінчиками, які легко зміняються і прибирають усякі форми наслідком відбивання у веркальцях.
кале́нди *лат.* перший день місяця; *звідси* **календа́рь** спис днів звичайних і св'ят, поділ року на місяці й дні.
кали́м *тат.* викуп, що його складає молодий родичам молодої.
ка́лі *ар.* луг, поташ.
калі́б[е]р *фр.* модель, міра; розмір отвору при стрільничих оружжях; сорт.
калі́ґра́фія *гр.* краснопись.
каліко, каленко́р *фр.* перкалеве полотно.
калі́ф *також* **халі́ф** *ар.* наслідник Магомеда; **каліфа́т** уряд халіфа, намісництво.
калю́мнія *лат.* клевета, обмова, наклеп.
калпре́па *іт.* рід огородової капусти.
каляфактор *або* **каліфа́ктор** *лат.* шкільний сторож.
каля́фо́нія *гр.* живиця, якою натирається смики.
Кальва́рія *лат.* Голгофта.
кальвінізм *од ім. Кальвіна* протестантська секта.
ка́лька *фр.* папір або полотно до відбивання письма або рисунку; копія.

калькуляція *лат.* оцінка товару по вчисленню розходів за достави, оплати і т. д.
кальма *есп.* *зоол.* тишина.
кáльмус *гр.* ростина Calamus aromaticus, уживається в лічництві і як коріння.
кальомéль *гр.* сполука ртути з хльором.
кальориметер *лат.* тепломір; **кальорифéри** огрівання гарячим повітрям; **кальóрія** скількість тепла, потрібна до огріття 1 фунта (або кг.) о один степень Цельзія.
кальóта *фр.* шапка; чаша при кулі; череп.
кальóш[а] *фр.* ґумові накриття на черевики.
кальсони, калісóни *фр.* підштаники, гачі.
кáльцит *лат.* вапняк; **кáльцій** хемічна основа вапна.
камаріля *есп.* надворні дорадники в злім значінню, найблище окруження монарха.
камáші *фр.* теплі пончохи по коліна.
кáмбала *санс.* морська риба Pleuronectes.
камбіо *іт.* вексель.
камбрійська формáція найдавніщий поклад землі палеозойського віку.
кáмбуз, камбіза *фр.* кухня на кораблі.
камелеóн *див.* *хамелеон.*
камéлія *фр.* яп. ростина з гарним цвітом.
кáмора *лат.* кімната; *гал.* цісарські добра; **к. обскýра** прилад до фотографовання; **камерáльний** державний, краєвий; **камергéр** *нім.* почетний титул, шамбелян; **камердінер** прислужник, лякей; **кáмерний** кімнатний; **камертóн** строєві вилки; **камерюнкер** почетний надворний титул.
камéя *фр.* *див.* *гемма.*

камила́вка *н.-гр.* фіолетне накриття на голову у св'ящеників, підканок у черців.
каміве́лька, камзо́л[я] *фр. через нім.* спідній одяг під сюртук, *жилетка.*
ка́мка *перс.* рід шовкової матерії.
камльо́т *фр.* рід вовняної матерії з доброї анґорійської вовни, камґарн.
кампа́нія *фр.* похід, війна.
камра́т *нім.* товариш.
камфо́ра́ *ар. через лат.* живиця з камфорового дерева, Laurus camphora L.
кана́вс *тат.* шовкова матерія.
кана́л *лат.-фр.* рів[чак], штучне сполучення між двома ріками або озерами; морський пролив; провід; **каналіза́ція** заведення каналів.
кана́лія *фр.* голота, ледащо, поганець.
кана́па *фр.* рід м'ягкої лавки для кількох осіб, диван.
кана́р[е́й]ка, кана́рок *од Канарійських островів* пташка Fringilla canarica; **кана́рок** рід вінса.
канва́ *фр.* сіткована тканина до вишивання й гаптовання; підклад.
ка́нґар, ка́мґарн *ар. і нім. див. камльот.*
ка́нґур *авс.* звіря з родини торбовців.
кандела́бр *фр.* свічник з кількома раменами.
кандида́т *лат.* людина, що старається о якесь місце або має до цього управнення; **кандидату́ра** старання о місце.
кандизувати *фр.* смажити в цукрі.
канібалі́зм *од Канібалів з Караїбських островів* людоїдство.

канікули *лат.* гарячі дні, вакації, ферії.
каніон *есп.* [cañon] вузька долина з стрімкими берегами.
каніфас *фр. канва*, димка.
каніфоль *гр.-нім. калярфонія.*
канкан *фр. досл.* голас; неприличний танець.
канон *гр.* правило; розпорядок церковного собору; рід більших черенок; *фуга.*
канона *фр.* гармата, пушка; **канонада** стріляння з пушок.
канонізація *гр.* у римо-католиків признання й проголошення св'ятим; **канонік** старший св'ященик, крилошанин; **каноніст** знавець **канонічного**, цебто церковного права.
кант 1. *нім.* край, ріг, берег; 2. *лат.* похвальна пісня.
кантаріда *есп.* есп. муха, з якої роблять лікарство, майка.
кантата *іт. муз.* (релігійна) пісня похвальна.
кантилена *іт.* пісня.
кантина *фр.* гостинниця при казармі.
кантичка *лат.-пол.* книжечка з церковними піснями.
кантон *фр.* округа, повіт, союзний край у Швайцарії і Сполучених Державах.
кантор *лат.* (жидівський) співак.
канцеліст *лат.* писарь, канцелярист; **канцелярія** місце, де урядується, осідок уряду; **канцлер** *лат.-нім.* високий міністерський уряд, перший міністер; високий титул духовний.
канціонал *іт.* церковний співаник; **канцона** рід вірша, пісня.

каолін *кит. мін.* гончарська глина.
кап *фр. геог.* кінчина, ріг.
ка́па *лат.* частина одіжи лат. св'ященика, покривало.
капа́ма *тур.* рід тісточок.
капа́р *гр.* пуп'яшки деревця Capparis spinosa, вживані як кухонна приправа.
капаціте́т *лат.* людина незвичайно здібна в своїм фаху, повага.
капе́ля *іт.* орхестра; каплиця; **капеля́н** військовий або приватний св'ященик у латинників; **капельма́йстер** провідник музики.
ка́пер *гол.* корабель, що ловить неприятельські судна.
ка́паля, ка́псель *нім.* металева накривка.
капіта́л *лат.* більша грошева сума, гроші на процент, *взагалі* майно, що приносить користь; **капіталіза́ція** означення вартости майна або капіталу відповідно до доходу, який вони приносять; **капіталі́зм** такий економічний устрій, що будується на приватній власности меньшости капіталу й средств продукції, з використанням праці більшости; **капіталізувати** згрошевити, перемінити в гроші; **капіталі́ст** власник великого капіталу; **капіта́льний** що належить до капіталу, цінний, основний, головний.
капіта́н, капте́н *фр.* [capitaine] сотник, начальник корабля.
капіте́ль *лат.* голова, горішна частина стовпа; **капіту́ла** рада крилошан при соборній церкві; **капітулювати** здаватися ворогові

на підставі уложеної умови, уступати кому; **капітулянт** вислужений вояк, що служить дальше.
капішон *фр.* очіпок, каптур.
капкан *тур.* лапка, самолов, пастка.
капота *фр.* довгий плащ.
капрал[ь] *нім. з фр.* молодший підофіцер.
каприз *фр.* забаганка, примха, вередування.
капсуля, *гал.* **кабзулка** *лат.* міхурець з желятини на ліки.
каптувати *лат.* зеднувати.
каптур *лат. клобук, капішон,* очіпок.
капуза *іт.* каптур.
капут *лат.* до нічого, по всім, кінець.
Капуцин *лат.* монах ордену св. Францішка; к. рід малпи.
карабеля *ар.* крива шабля.
карабін *фр.* військова рушниця; **карабінери** легка кінниця, узброєна в рушниці; в Італії жандарми.
караван *нім.* похоронний віз.
каравана *ар.* товариство подорожних купців або паломників, валка; **караван-серай** заїздний дім для подорожних.
каразія *анг.-нім.* просте грубе сукно.
Караїми *євр.* жидівська секта, що не признає талмуду.
каракули *тур.* вівці з Азії з над каракульського озера й кожух з них.
карамболь *фр.* гра в білярд, зударення.
карамель *фр.* цукрова маса, рід цукорків, **кармельки**.

карантін, кварантáна *фр.* сорокдневне, тепер коротше задержання подорожних, щоби не занесли пошести.

карáт *фр.* вага для золота, діямантів і перлів; 24 **каратóве** золото = чисте золото, 16 **к. з.** = що має 16 частин чистого золота.

караýл *тур.* сторожа, варта.

карáф[к]а *фр.* збанок з гладженого скла.

карбóль *лат.* хемічна матерія; **карбóн** одна з молодших верстов найстаршої ери землі; **карбоніт** вибуховий матеріял з нітробензолю, салітри й целюльози.

карбýнкул *лат.* 1. червоний рубін або ґранат; 2. чиряк, боляк.

карвасáр *див. караван-серай.*

кардинáл *лат.* високий духовник, що йде зараз після папи; **кардинáльний** головний, дуже значний.

кардóн *фр. див. картон.*

карéси *фр.* пестощі.

карикатýра *іт.* смішне, пересадне або одностороннє представлення або змальовання; дивогляд.

карíта, карéта *іт.* рід критого повоза.

карíєра *фр.* біг коня; добре становище.

кáрієс *лат.* гниль, порохно (в зубі).

каріóля *іт.* легкий візок на двох колесах.

каріятíди *гр.* жіночі постатті замісць стовпів до піддержування бальконів або ґзимсів.

кармáзин *нім.* темно-червона краска й одіж тієї ж краски; шляхтич старого роду.

кармíн *фр.* червона краска, яку роблять з кошенілі.

карнавáл *іт.* запусти, пущання, м'ясниці.
карнеóль *фр. мін.* відміна *хальцедона.*
карнéт *фр.* записник з порядком танців.
карнúз, карнíш *фр.* листва для прикраси над вікнами й дверми.
карó *фр. карт.* дзвінка, скісний квадратик червоної краски; **карé** чотирокутник; окрема фіґура при танци.
кáрта *лат.* лист, листок з намальованими значками до гри; мапа; спис страв.
картéль *фр.* змова між державами або фабрикантами для взаїмної допомоги.
картéч, картúч *іт.* гарматня пуля, наповнена малими пулями, кусниками заліза то що.
картоґрáфія *гр.* наука про рисовання й виконування мап; **картóн** лист грубого паперу; **картонáж** вироби з картону; **картонувати** оправляти в картон; **картотéка** збірка карт.
картýз *фр.* 1. мішок на порох; 2. плоска шапка з дашком.
карузéль[а] *фр.* крутілка, їзда довкола на деревляних конях.
карýн *нім.* рід матерії; **карýнка** обшивка, карниз.
карцер *лат.* арешт (у школі).
кáса *іт.* скарб, скарбниця, скриня на гроші, стан грошей.
касáндра *від ім. доньки Пріяма, що проповіла кінець Трої* людина, що ворожить щось злого.
касáрня *нім.* казарма.
касáція *лат.* знесення вищою властю.

касéт[к]а *фр.* скриночка.
касіно *іт.* місце товариських сходин, клюб.
каситерíт *гр. мін.* руда цини.
касі[є]р *іт.* скарбник.
кáска, каск[éт], кашкéт *фр.* металеве або шкіряне накриття голови (у вояків), шолом.
каскáда *фр.* штучний водопад.
кáста *есп.* різко відділена верства людности, цех; *звідси* **кастовий дух** напрям відокремлюватися від других і добиватися окремих прав.
кастанéти *есп.* дерев'яні калаталка, якими вибивають такт еспанські танечниці, брязкітки, брязкало.
кастелян *лат.* начальник замку; високий уряд у давній Польщі; **кастелянія** уряд кастеляна; **кастéль** замок, твердиня.
кастéт *фр.* залізний наручник з гострими кінцями.
Кастіци *есп.* діти Європейців і Местіців.
кастрáт *лат.* обрізаний, скопець, валах.
кастрýля *нім.* кухонна посуда із міди, рондель.
касувати *1. лат.* усувати, зносити, уневажнювати; *2. іт.* приймати гроші до каси.
катавáсія *гр.* спів ірмосів на два хори.
катадіоптри́чний *гр. фіз.* позірно побільшений або зменьшений.
катаклíзм *гр.* потоп; переворот, зударення.
катакóмби *гр.* підземні хідники або печери для хоронення померших.
каталекти́чний вірш *лат.* неповний вірш без одного або двох складів.
каталéпсія *гр.* параліж.

катальо́ґ *гр.* спис книжок, реєстр.
ката́нка *мад.* суконна куртка; вояцька уніформа.
катапля́зма *гр. мед.* розмягчуючий оклад.
катапу́льта *лат.* метавка.
ката́р *гр.* запалення слюзової болони, нежить.
катара́кт *гр.* водопад; **катара́кта** більмо на оці, полуда.
ката́стер *іт.* спис і оцінка маєтку враз з можливим доходом задля наложення податку; **народній к.** спис людности по національности.
катастро́фа *гр.* нещасливий випадок, нещастя; зворотна точка в драмі, кріза.
катафа́ль[о]к *фр.* мари.
катеґори́чний *гр.* певний, рішучий; **катеґо́рія** відділ, рід, кляса, фах.
ка́те́дра *гр.* столик у школі для вчителя; посада професора у вищій школі; єпископська церков.
ка́тер *гол.* більший весловий човен, байдак.
катери́нка *нім.* ручний прилад до грання.
кате́та *гр.* припрямка, оба коротші боки прямокутного трикутника.
кате́тер *гр. мед.* прилад, що випускає моч з міхура.
катехе́за *гр.* наука христіянської віри; **катехи́т** учитель реліґії; **катехи́зис, катехі́зм** підручник до науки реліґії, з питаннями й відповідями.
като́да *гр. фіз.* відємний бігун при електричних батеріях.

като́лик *гр.* член римської церкви; **католицизм** римсько-католицька віра; **като́лікос** вірменський архиєпископ.
като́нський *від ім. римського сенатора Катона* обичайний, непідкупний.
като́птика *гр. фіз.* відбиття світла.
ка́торга *гр.* ґалера; тяжкі роботи.
катра́га, катри́га *тур.* шатро, намет.
ка́фар *нім.* прилад до вбивання палів, баба.
ка́фель, ка́хля *нім.* плита з паленої глини.
ка́фір *ар.* невірний, не-Магомеданин.
кафта́н, капта́н *ар.* верхня одіж, жупан.
ка́цик *ам.* начальник індіянського племені; самовладний пан.
качу́ча *есп.* танець.
кашке́т *див. каск.*
кашмі́р *див. казимір.*
ка́шта *нім.* скринка на черенки в друкарні, касса.
кашта́н *од м. Кастана в Азії* дерево Fagus castanea з їдомими овочами.
каштеля́н *див. кастелян.*
каю́к *тур.* човен.
каю́та *гол.* кімната на кораблі.
ква́дранс *лат.* чверть години; **квадра́нт** четверта частина обводу кола; **квадра́т** чотирокутник; число, помножене через себе, піднесене до квадрату; **квадрату́ра** переміна в чотирокутник; **квадріе́ніюм** протяг 4-ох літ.
ква́зі *лат.* буцім, ніби.
Ква́кри *анг.* протестантська секта в Англії й Америці.

кваліта́тивний *лат.* що відноситься до якости; **кваліфіка́ція** означення якости, оцінка; уздібнення; **кваліфікуватися** надаватися.
квантітати́вний *лат.* що відноситься до скількости.
кварантáнна *див. карантин.*
кварт *лат.* формат паперу, в чверть великого аркуша; **ква́рта** пів літри; *муз.* четверта струна; **квартáл** чверть року; частина міста від вулиці до вулиці; **квартéт** спів або музика на чотири голоси або інструменти.
ква[р]ти́ра *фр.* хата до винайму, військовий постій, кіш, шиба в вікні.
кварц *нім. мін.* рід кременя.
кварця́не **військо** *лат. поль.* у старій Польщі військо, що вдержувалося з четвертої частини доходів королівських маєтків.
кватéрно *іт.* на льотерії виграння чотирьох нумерів.
квéста *лат.* збирання милостині; **квéстія** збір питань, що відносяться до одної справи; **квéстор** урядовець скарбу в давнім Римі; університетський скарбник; **квесту́ра** каса (на університеті, в парляменті).
квієтизм *лат.* відданість Богу, байдужість.
квінквéнія *лат.* протяг п'яти літ; п'ятилітній додаток до платні; **квінта** *муз.* п'ятий тон; **квінтéрно** виграння усіх 5-и чисел на льотерії; **квінтесéнція** найліпша сила, екстракт, суть річі; **квінтет** спів або музика на 5 голосів або інструментів.
Квірина́л колись папська, сьогодні королівська палата на горі цього ж імені в Римі.

квіт[áнція] *лат.* посвідка, розписка; **квітувати** розплатитися, вложити (уряд).
кворум *лат.* комплет.
квóта *лат.* грошева сума; **квоціéнт** число, яке одержуємо при діленню двох чисел через себе.
кедр[йна] *гр.* дерево Pinus cedrus.
кéларь, кéлярь *гр.* завідуючий монастирським майном, ключник.
кéлеп, кéлеф *нім.* молот, топір; черепаха.
кéліх, келішок *нім.* церковна чаша, чарка.
кéлія *гр.* мала кімната (для монахів).
кéльнер *нім.* послугач у гостинниці або кофейні.
кéльня *нім.* мулярський черпак.
кéнґуру *див. канґур.*
кенкéт *фр.* сильна лямпа з дзеркалом для відбивання світла.
кенозóйська епоха *гр. ґеол.* новий вік землі.
кентáвр *гр. міт.* кінь з людською головою; звізда в громаді лучника.
кéпі *ар.* вояцька шапка з дашком фр. крою.
кер *фр.* червінь, карта з червоним серцем.
керáміка *гр.* гончарство.
керáт *нім.* зубате коло, яке обертають коні, щоби вправити машину в рух.
кератúт *гр. мін.* відміна кварцу, роговик.
кéрбер *лат.-гр. міт.* триголовий пес, що стояв при вході до підземного світа.
кéрвель *нім.* ростина Scandix cerefolium L. трембуля, трембулка.
керосúн *гр.* земний олій, ґас.
кéсар *гр.* царь.

кефалá *гр.* рід риби, лобин, лобань.
кéфір *кав.* лічниче молоко.
кíпер *тур. або рум.* рід шапки, *чако.*
кивóт *гр.* ковчег, скринка, на якій поставлені образи св'ятих, божник.
килíм *тур.* диван, ковер.
кипарíс *гр.* Cupressus sempervirens.
киптáр, кептар *рум.* короткий півкожушок без рукавів.
кирéя *нім.* довгий плащ.
кирíлиця *від св. Кирила* церковне письмо.
кирпíч *тур.* цегла.
кит *гр.* морське звіря Balaena.
китáйка *від назви краю Китай* рід шовкової матерії.
кібітка *ар.* легкий критий візок; шатро.
кікс *нім.* схиблена нота в співі; схиблений удар при грі у білярд; рід гри в карти.
кіль *гол.* спідній бальок в кораблі; **кільвá-тер** слід, що лишається за пливучим кораблем.
кільо *гр. в злож.* = тисяча; **кільоґрáм** = 1000 ґрамів; **кільоґрамомéтер** одиниця праці, потрібна до піднесення кільоґрама до висоти 1 метра; **кільомéтер** = 1000 метрів.
кінґ *анґ.* король.
кін[д]жáл *тур.* довгий обосічний ніж.
кінематоґрáф *гр.* прилад, що показує світляні живі образи; **кінéтика, кінемáтика** *фіз.* наука про рух.
кінкéт *див. кенкет.*
кіновáр *н.-гр.* метаь, з якого роблять синю краску, цинобра.

кіновія *гр.* братський монастир.
кіоск *тур.* хатка в городі; будка для продажі всіляких річей (часописей).
кіот *гр. див. живот.*
кір *тур.* чорна матерія на знак жалоби.
кірас *фр.* нагрудник з заліза, панцир; **кірасі[є]р** кінний вояк.
кірха *нім.* протестантська церков.
кісляр-аґа *тур.* начальник гарему.
кісмет *ар.* доля.
кіт *нім.* липка маса до ліплення.
кітель *нім.* полотнянка.
клапан *див. клапа.*
клейнод *нім.* дорогоцінність, ознаки власти.
клейстер, кляйстер *нім.* клій з крохмалю або муки, пепа.
клепсидра *гр.* в старовині водний годинник.
клептоманія *гр.* хоробливий наклін до крадіжи.
клер, клир *гр.* духовенство; **клерик** духовник; у римо-кат. студент духовної академії; **клерикал** приклонник панования церкви.
клерк *анґ.* писарь.
клієнт *лат.* під чужою опікою; той що віддав свою справу адвокатові; сталий покупець.
кліка *фр.* громада людей, що працює для власної користи.
клімакс *гр. рет.* степенования; **климактеричні роки** семиліття людського розвою; у жінок час, коли вже не появляється місячне.

кіновія *гр.* братський монастир.
кіоск *тур.* хатка в городі; будка для продажі всіляких річей (часописей).
кіот *гр. див. кивот.*
кір *тур.* чорна матерія на знак жалоби.
кірáс *фр.* нагрудник з заліза, панцир; **кірасі[є]р** кінний вояк.
кірха *нім.* протестантська церков.
кісляр-аґа *тур.* начальник гарему.
кісмет *ар.* доля.
кіт *нім.* липка маса до ліплення.
кітель *нім.* полотнянка.
клáпан *див. кляпа.*
клейнóд *нім.* дорогоцінність, ознаки власти.
клéйстер, кляйстер *нім.* клій з крохмалю або муки, піспа.
клепсúдра *гр.* в старовині водний годинник.
клептомáнія *гр.* хоробливий наклін до крадіжи.
клер, клир *гр.* духовенство; **клéрик** духовник; у римо-кат. студент духовної академії; **клерикáл** приклонник панування церкви.
клерк *анґ.* писарь.
кліéнт *лат.* під чужою опікою; той що віддав свою справу адвокатові; сталий покупець.
кліка *фр.* громада людей, що працює для власної користи.
клімакс *гр. рет.* степенування; **кліматерúчні роки** семиліття людського розвою; у жінок час, коли вже не появляється місячне.

клімат *гр.* підсоння; **кліматична стація** місце з лагідним кліматом для недужих; **кліматольоґія** наука про підсоння.

кліна́ґа *нім.* вістря.

кліні́ка *гр.* лязарет при університеті, де лічення недуг викладається при постелі хворих.

кліринґовий оборот *анг.* чековий оборот.

клістір *гр.* проминка відходової кишки, енема.

клітор *гр. анат.* семен, качка.

кліш[а], кліше *фр.* металева плита з відбитим образом до друковання.

клообук *тур.* чернеча намітка, каптур.

клю *фр.* найцікавіща річ (виставки).

клюб, клуб *анг.* товариство (для забави) і місце його сходин.

кля́вза *лат.* затамований збірник води в горах; **кля́взуля** застереження, примітка; **клявзу́ра** замкнене життя (монахів), завдання під гострим доглядом *гал.*

клявікорд *лат.* старомодний фортеп'ян; **кля́віш** кістяні плитки, яких удар видобуває звуки на фортеп'яні; **клявіятура** всі клявіші разом.

кляк *фр.* складаний капелюх; **кля́ка** замовлені оплески [**клякерів**] для акторів.

кля́мра *нім.* спинка, скоба.

клян *шк.* рід, плем'я у Шкотів.

кля́па, клапан *нім.* накривка, затичка.

клярнет *іт.* рід духового інструменту.

клярувати *лат.* чистити, цідити; вияснювати.

кляса, клас *лат.* відділ (у школі), стан (робітнича к.), ранґа; **клясик** взірцевий пись-

код *фр.* збірка умовлених скорочень, особливо для телеґрафовання.
кóда *лат. муз.* кінцева частина твору, фінале.
кодéкс *лат.* рукопись; книжка; збірка законів; **кодифікáція** зібрання законів в одну цілість.
коедукáція *лат.* спільне виховання хлопців і дівчат у школах.
коефіціéнт *лат. мат.* сочинник, величина, якою треба помножити другу величину.
козéтка *фр.* мала канапка.
кóзир *тур.* світна карта, адут; картуз.
коінцидéнція *лат.* сплив обставин.
кóітус *лат.* полові зносини.
кокаїна *ам.* лікарство з листя ростини кока.
кокáрда *фр.* віданака (при капелюсі), зв'язана бинда.
кокетéрія *фр.* залицянка, маніжність; **кокéтка** жінка, що хоче подобатися, маніжниця.
кóклюш *фр.* епідемічний кашель у дітей.
кокóн *фр.* почварка шовкового мотиля, гніздо.
кокóс *порт.* рід пальми й її горіх.
кокóт[к]а *фр.* жінка легкого поведення, повія.
кокс *анг.* [coaks] праженний камінний вугіль.
колéґа *лат.* товариш; **колéґія** збір; товариство, зібране для якоїсь мети; уряд; вища школа; всі професори факультету на університеті; **колеґіяльний** товариський, спільний; **колéж** *фр.* [collège] школа, товариство, колеґія; **колéжський** (асесор) титул урядовців у Росії.

колєкта *лат.* збірка, складка; **колєктанеа** збірка виїмків і заміток; **колєктивізм** наука про рівність і спільність людських прав і маєтків; **колєктивний** гуртовий, спільний; **колєктура** місце, де продаються білєти на льотерію; **колєкція** збірка предметів одного роду.

колєт *фр.* рід ковніра.

колі *фр.* [coli] скриня (з товаром, з посилкою).

коліорі *есп.* рід малої птички Trochilus.

колігація *лат.* спорідненння.

колiє *фр.* [collier] дорогоцінний нашийник.

колізей *лат.* великий будинок на ігрища в Римі.

колізія *лат.* суперечність, сутичка, зударення.

колпак, ковпак *див. клобук.*

колтун, ковтун *лит.* слабість волосся.

колчан *тур.* сагайдак.

колюмна *лат. див. кольона.*

коляса *фр.* повіз, екіпаж.

колятор *лат.* опікун церкви, що має право вибирати св'ященика *гал.*

коляціонування *лат.* порівнування відпису з оригіналом.

кольба *нім.* приклад рушниці.

кольодій *лат.* стрільна бавовна, розпущена в сірчаному етері; **кольоїди** *фіз.* тіла, що не кристалізуються.

кольокація *лат.* спис вірителів у порядку платности; село, поділене між кількох власників.

кольоквія *лат.* [colloquium] релігійний спір; устний іспит на университеті.

кольонáда *фр.* ряд стовпів; **кольóна** стовп; рядок письма або друку; спосіб уставлення війська в ряд.

кольонізáція *лат.* заселювання, осадництво; **кольоніст** переселенець, осадчий в чужім краю; **кольóнія** рільнича оселя поза границями рідного краю; **кольоніяльний** товар спроваджений з чужих країв.

кóльор *лат.* краска; **кольоратýра** прикраса в виконанню пісні; **кольорúст** маляр, що вміє добре підбирати краски; **кольорúт** добре зіставлені краски образу; **кольорувати** рисунок покривати красками.

кольóс *гр.* статуя великих розмірів, великан; **кольосáльний** великанський.

кольосéй *див. колізей.*

кольпортáж[а] *фр.* розношення й продаж книжок по вулицях і домах; **кольпортéр** розносцик книжок, пожатник.

кóма *гр.* запинка [,].

комáнда *фр.* приказ у війську; начальство; малий відділ; **командáнт** провідник, начальник; **командітове товариство** торговельна спілка, в якій складають гроші члени, але господарить иньший, тиха спілка; **комáндор** власник найвищої степені якогось ордену; **командувати** давати прикази, проводити.

комасáція *лат.* сполука розкинених ґрунтів і такий їх поділ, щоб ґрунт кожного властителя був разом.

комбінáція *лат.* зіставлення, сполука ріжних річей або понять, обчислювання.

комéдія *гр.* весела театральна штука; удавання; **комедіянт** людина, що грає комедію або в комедії; лукавий.

комендáнт *фр.* *комендант.*

коментáр *лат.* пояснення, примітка; **коментувати** пояснити.

комéрс *фр. перв.* **комéрція** торговля, торг, *далі* св'яточні сходини при їді; **комерційний, комéрчеський** торгов[ельн]ний.

комéта *гр.* звізда з світляним хвостом, мітла.

комí *фр.* [commis] торговельний помічник; **комівояжéр** торговельний аґент.

коміам *фр.* відтінок смішного в чім небудь.

комíс *лат.* і *фр.* поручення залагодити якусь справу; **дати в коміс** дати в розпродаж; **комісáрь** урядовець для деяких доручених справ; **комісаріят** назва уряду; **комісіонéр** служачий **комісового дому**, посередництва для всіляких справ; **комíсія** рада, зложена з урядовців для завідування справами або для розсліду поодиноких справ.

комітáт *лат.* повіт, округа на Угорщині.

комітáджі провідник балканських повстанців.

комітéт *фр* [comité] рада, вибрані особи, що мають рішити або виконати що небудь.

коміції *лат.* виборчі збори у Римлян.

комíчний *фр.* смішний, кумедний.

комóд[а] *фр.* скриня з полицями й шуфлядами.

компáктний *лат.* сильний, густий, суцільний, щільний, стислий.

компанíєць *фр.* козак легко кінного війська в XVIII. в.; **компаніóн, компаніст** спіль-

комедія *гр.* весела театральна штука; удавання; **комедіянт** людина, що грає комедію або в комедії; лукавий.

комендант *фр. командант.*

коментар *лат.* пояснення, примітка; **коментувати** пояснити.

комерс *фр. перв.* **комерція** торговля, торг, *далі* св'яточні сходини при їді; **комерційний, комерчеський** торгов[ельн]ний.

комета *гр.* звізда з світляним хвостом, мітла.

комі *фр.* [commis] торговельний помічник; **комівояжер** торговельний аґент.

комізм *фр.* відтінок смішного в чім небудь.

коміс *лат.* і *фр.* поручення залагодити якусь справу; **дати в коміс** дати в розпродаж; **комісарь** урядовець для деяких доручених справ; **комісаріят** назва уряду; **комісіонер** служачий **комісового дому**, посередництва для всіляких справ; **комісія** рада, зложена з урядовців для завідування справами або для розсліду поодиноких справ.

комітат *лат.* повіт, округа на Угорщині.

комітаджі провідник балканських повстанців.

комітет *фр.* [comité] рада, вибрані особи, що мають рішити або виконати що небудь.

комiції *лат.* виборчі збори у Римлян.

комічний *фр.* смішний, кумедний.

комод[а] *фр.* скриня з полицями й шуфлядами.

компактний *лат.* сильний, густий, суцільний, щільний, стислий.

компанієць *фр.* козак легко кінного війська в XVIII. в.; **компаніон, компанист** спіль-

ник; **компанія** гурт, товариство; торговельна спілка; відділ війська.

компас *фр.* сонішний годинник; прилад з магнетом, що показує сторони світа.

компатріот *фр.* земляк.

компендія *лат.* підручник.

компетент[ний] *лат.* приналежний; знавець рішати якусь справу; **компетенція** приналежність, уповноваження, обсяг ділання.

компіляція *лат.* праця, зложена з чужих праць.

комплекс[ія] *лат.* цілість; будова (тіла), статура; **компле[к]т** число осіб, потрібне до залагодження справи, кворум; повна збірка чого небудь; **компле[к]тний** цілий, повний; **компле[к]тувати** доповнювати.

комплікація *лат.* замотання (справи), утруднення.

комплімент *лат.* підлесне слово.

компльот *фр.* змова.

композиція *лат.* уложення, уклад (образу); музичний твір; мішанина металю; підроблений камінь; **композіст** *або* **композитор** укладчик музичного твору.

компост *лат.* гноївка із штучних навозів.

компот *фр.* овочі, варені з цукром, узвар.

компрес *фр.* змочене полотно, яке прикладається на боляче місце; **компресор** прилад до стискання; **компрімувати** стискати.

компроміс *фр. з лат.* взаїмна умова між двома сторонами дорогою уступок; пристосовання до обставин; **компромітація** вмішання в погану справу, осмішення.

конву́льсія *лат.* корчі, перелоги.
конґе́стія *лат.* наплив крови.
конґльомера́т *лат. мін.* зліпка, мішанина куснів каміння.
конґреґа́ція *лат.* збори (св'ящеників), виділ кардиналів у Римі.
конґре́с *лат.* з'їзд володарів або представників для рішення політичних справ; *взагалі* з'їзд; державна рада (в Америці).
ко́нґруа *лат.* найнищий дохід св'ященика; **конґруе́нція** згідність.
конда́к *гр.* коротка церковна пісня в честь якогось празника.
конденза́тор *лат.* прилад до згущування (пари); **конденза́ція** згущення.
конди́ція *лат.* умова, услів'я.
конді́тор *фр.* цукорник, пекар; **конді́торська** цукорня.
кондоле́нція *лат.* заява співчуття.
кондомі́нія *лат.* спільне володіння.
кондотіе́ри *іт.* начальники наємних військ в Італії в 14-16 ст.
кондуі́т[а] *фр.* поведення.
конду́ктор *лат.* провідник; залізничий служачий; *фіз.* прилад до громадження електричности.
коне́кту́ра *лат.* міркування, оперте на правдоподібности.
ко́нзуль *див. консул.*
коніфе́ри *лат.* шпилькові дерева.
коні́чний *гр.* стіжкуватий, шпичастий.
конклю́зія *лат.* заключення, вислід, висновок.

бліки; б'юро консуля; **кóнсул[ь]** найвищий урядовець у Римлян за часів республіки у Франції між рр. 1800 і 1805 за проводу Наполеона; представник чужої держави для опіки над торговельними справами своїх земляків; **консульта** в Еспанії державна рада; **консультáція** порада (лікарська).
консумéнт *лат.* споживник; **консумпційний** споживний; **консýмпція** споживання.
контáкт *лат.* віткнення, зв'язь.
контамінáція *лат.* сполука всіляких частин.
контéкст *лат.* зв'язок, зіставлення.
контемплáція *лат.* роздумування (над релігійними справами).
контенáнс *фр.* сміліс̆ть, певність.
контéнт[ний] *фр.* вдоволений.
контерфéкт *фр.* портрет.
контінґéнт *лат.* скількість (війська).
контінéнт *лат.* стала земля, суходіл; **контінентáльний** приналежний до контіненту, сухопутній.
контінуáція *лат.* продовження.
кóнто *іт.* рахунок; **на конто** [à conto] на рахунок; **контóра** (купецька) канцелярія; **конторúст** службовий в конторі.
контрабáнда *фр.* тайний ввіз товарів, пачкування; **контрабандúст** пачкар.
контрабáс *іт.* великий бас, в орхестрі; октава, басистий.
контраґéнт *лат.* людина, що робить умову.
контрадúкція *лат.* суперечність.
контрадмірáл *фр.* ґенерал воєнної фльоти.

контра́кт *лат.* угода, умова на письмі; **контра́кти** великі ярмарки, на яких полагоджуються всілякі справи.

контра́льт *іт. муз.* дуже низький жіночий голос.

контрама́рка *фр.* контрольний білет, *ретурка.*

контрапу́нкт *лат.* наука поправного компонування музичних творів.

контрасиґнувати *лат.* дати підпись на ствердження другого підпису.

контра́ст *фр.* протилежність.

ко́нтратон *іт.* дуже низький тон, низче басового С.

контр[е]да́нс *фр.* танець двох пар на переміну.

контрафа́кція *лат.* недозволений передрук.

контрибу́ція *лат.* податок наложений на підбиту людність, воєнне відшкодовання, окуп.

контрмі́на *фр.* підкопи обложених для знищення мін, поставлених ворогом.

контрове́рсія *лат.* спір, суперечка, спротив.

контро́ля, контро́ль *фр. з лат.* перевірка, догляд; **контрольо́р** провірник.

контрреволю́ція *лат.* революція проти революції.

конту́зія *лат.* стовчення.

контума́ція *лат. карантин.*

конту́р *фр.* начерк, рисунок у головних лініях, профіль.

ко́нтуш *тур.* старопольський стрій.

ко́нус *лат. геом.* стіжок.

конфедерáція *лат.* союз держав; у давній Польщі змова шляхти.

конфé[к]ти, конфéт *іт.* смажені овочі в цукрі, цукорки.

конфéкція *лат.* виріб на продаж, готова одіж, склад одіння.

конферéнція *лат.* нарада.

конфесіонáл *лат.* сповідальниця; **конфéсія** віроісповідання, віра; **конфесіоналíзм** згідність із пануючою релігією.

конфéтті *іт.* ріжнобарвні паперці, якими обкидаються при забаві.

конфіґурáція *лат.* уложення частей в одну цілість.

конфідéнт[ний] *фр. з лат.* довірений чоловік.

конфірмáція *лат.* ствердження; у протестантів миропомазання.

конфіскувати *лат.* забирати в користь державної каси; заборонити друкувати.

конфітýри *фр.* ягоди або овочі, смажені в цукрі.

конфлíкт *лат.* спір, противенство.

конфронтáція *лат.* доочне переслухання для справдження зізнань.

конфýзитися *фр.* збентежитися, соромитися; **конфýзія** замішення, засоромлення.

кóнха *лат.* черепаха.

концедувати *лат.* йти на руку, позволяти.

концентрáція *лат.* збирання в одну, осередну точку, згущення; сполучування сил; **концентрúчний** о спільнім осередку.

концепіст *лат.* титул молодшого урядовця; **концепт, концепція** помисл, начерк; дотеп.
концерт *лат.* музична вистава; **концертовий** *муз.* гарний.
концесія *лат.* призвіл державних властей на отворення підприємства.
концинувати *лат.* обдумувати, укладати; **концинієнт** *гал.* адвокатський практикант.
конціль *лат.* збори; церковний собор.
коншахти *нім.* тайні переговори й умови.
кон'юґація *лат. грам.* відміна дієслова.
кон'юнктура *лат.* оборот обставин, вигляди; **кон'юнкція** *грам.* злучник; стріча двох звізд або планет під одним знаком.
кон'як *фр.* горівка з вина.
кооператор *лат.* помічник; людина, що ширить гадки про спільництво; **кооперація** спільництво, закладання товариських спілок, спільна праця.
кооптація *лат.* доповнення, покликання в члени.
координація *лат.* підпорядкування.
копервас *нім.* *вітріоль.*
копія *лат.* відпис, вірно відмальований образ; піка; списа.
копула *лат.* баня; **копуляція** щеплення.
коралі *гр.* скаменілі дімки дрібних морських сотворінь; прикраси із цього; **коралїти** скаменілі кораленві звірята.
Коран *ар.* св'яте письмо Магомедан.
корвет[а] *фр.* невеликий, скорий воєнний корабель

корд[еляс] *іт.* мисливський ніж.

кордобан, кордован *од есп. м. Кордова* кізлова шкура, *сафіян.*

кордон *фр.* ряд військових сторожей, розставлених в одній лінії близько себе; границя держави.

коректа, коректура *лат.* справлювання друкарських помилок; **коректний** поправний, без закиду; **коректор** справляючий друкарські помилки **коректувати** справляти помилки.

корелятивний *лат.* зглядний, залежний від другого.

корепетитор *лат.* домашній вчитель.

кореспондент *лат.* той, що веде переписку, писарь; дописувач до ґазет; **кореспондентка** *гал.* почтова переписна карточка; **кореспонденція** переписка, допись.

корзо *іт.* гарна й людна вулиця (в Італії); веснина гулянка по вулицях.

коридор, коритар *фр.* хідник, сіни.

корифей *гр.* в гр. хорі провідник співу; *взагалі* провідник, голова (партії).

корвчая книга *ц.-слав. номоканон.*

корнет *фр.* 1. хорунжий, найнизчий офіцерський титул у кавалерії; 2. монаший чепець; 3. мала труба.

корнішон *фр.* огірочок, мочений в оцті.

корок *лат.* затичка із коркового дерева.

корона *лат.* вінець, який вбирають володарі при вступленню на престіл, цебто при коронації; назва монет у ріжних краях; частина цвіту; вершок дерева й зуба.

корпора́ція *лат.* стоваришення, об'єднане спільною ціллю, цех.

корпуле́нтний *лат.* грубий, товстий; **ко́рпус** тіло; загал; відділ війська, зложений із кількох дивізій; військова школа; рід друкарських черенок

кор[р]еферент *лат.* другий референт тої самої справи.

корса́ж, корсе́т, ґорсе́т *фр.* жіночий станик, шнурівка.

корса́р *іт.* морський розбійник, ушкал.

корте́дж *фр.* свита, почот, дружина.

корте́зи *есп.* збори станів в Еспанії і Португалії

кору́нд *лат. з інд.* дорогий мінерал, найтвердший після діяманта, окис алюмінію.

кору́пція *лат.* підкупство, зіпсуття.

ко́сінус *лат. мат.* сінус доповняючого кута в триґонометрії.

косме́тика *гр.* штука піддержувати красу людського тіла.

космі́чний *гр.* світовий; **космоґо́нія** наука про повстання світа; **космольоґія** наука про світ; **космополі́т** людина, що вважає цілий світ своєю вітчиною, рівнодушний в національних справах; **ко́смос** світ; **космофі́зика** наука про права всесвіта

косте́л *пол. з лат.* римо-католицька церков.

костю́м *фр.* одіж, стрій (народній), убрання.

кот *фр. геоґ.* міра висоти, гора.

ота́ра *таш.* заніса з тяжкої матерії над дверми, вікнами або ліжком, юрта.

котéдж *анг.* [cottage] сільський дімок, віля.

котéрія *фр. кліка.*

котильйóн *фр.* танець з всілякими фіґурами.

котірувати *фр.* офіціяльно означати біржеву вартість процентних паперів.

котлéт *фр.* жарене м'ясо.

котýрни *гр.* чоботи на високих запятках, яких уживали грецькі актори підчас вистави; високий стиль.

кóфе *ар.* напиток із палених і змелених зерен кавового дерена [Coffea arabica]; кофейня дім, куди сходяться люде пити кофе й читати часописі; кофеін[а] шкідливий сок, що міститься в зернятах і листю кофейного дерева.

кóфта *шв.* юпка.

коц *нім. дека.*

коч *мад.* рід коляси.

кошеніля *фр.* комаха Cocus, з якої роблять червону краску, червець.

кошéрний *євр.* дозволений релігійними приписами до їди, чистий.

крааль *гол.* готентотське село в Африці.

краб *анг.* морський рак.

кравáтка *фр. гал.* галстук.

крайцар *нім.* старий австрійський гріш вартости 2 сотиків.

крамóла *ц.-слав.* змова, зрада, бунт.

крампловати *нім.* вигладжувати, чесати вовну.

кран *нім.* підвага, журавель; кран[т] чіп.

краніольо́ґія *гр.* наука про людський череп; **краніоме́трія** наука про поміри людського черепа.

крап *нім.* марена; червона краска з коріня маруни (Rubia tinctorum L.).

крас *нім.* [Karst] вапнові гори.

кра́та *нім. див.* *ґрата.*

кра́тер *гр.* гирло вулькана.

крах *нім.* велика знижка курсу цінних паперів.

креату́ра *лат. досл.* сотворіння; людина, що вислугується другим; **креа́ція** витвір людської уяви й думки.

креде́нс *фр.* стіл або шафа, де переховується накриття й деякі річі й напитки, буфет.

креди́т *лат.* дов рря до довжника, що заплатить довг; позичка, борг; **кредити́в** повновласна грамота посла; **кредитова** **каса** позичкова каса; **креди́тор** віритель; **кредитувати** позичати, боргувати.

кре́до *лат.* символ віри; політичні й релігійні переконання.

Крез *гр.* багатий король Лідії, *звідси* дуже багатий чоловік.

крейда *нім.* вапнюк, опока; білиця.

кре́йсер *нім.* воєнний корабель, кружляк.

крем 1. *лат. хем.* первень з ґрупи метальоідів; 2. *фр.* їда із сметани, яєць, цукру й коріння; рід горівки; масть на тіло.

кремато́рія *лат.* піч для палення трупів.

креозо́т *гр.* складова частина диму, дегтю і т. д., вживається в лічництві.

Креолі *есп.* діти Європейців, уроджені в есп. і порт. краях Америки; мішанці.

кре́п[а], крепон *фр.* легка шовкова прозорчаста матерія.

крети́н *фр.* дурнуватий; **кретинізм** умова недуга, тупоумність.

креувати *лат.* творити.

креше́ндо *іт. муз.* чим раз сильніще.

крилос *гр.* місце хору в церкві.

криміна́л *лат.* тюрма, арешт; **криміналіст** знавець кримінального цебто карного права; **криміналістика** наука про карний закон, карні справи.

крин *лат. бот.* ростина Crinum в родини лілій.

криноліна *фр.* широка спідниця на обручах.

кри́пта *гр.* підземна кімната в церкві; **криптоґами** ростини з невиразними половими знарядами; **криптоґрафія** тайне письмо; **криптон** ґаз, що входить у склад атмосфери; **криптонім** автор, підписаний першими букнами.

криста́л[ь], кришта́ль *гр.* твердий мінерал ограничений рівними й правильними площинами; **кристалізувати** укладатися в кристали; **кристальоґрафія** наука про кристали.

крите́рія *гр.* підстава, міра для якоїсь думки **кри́тик** знавець, що оцінює твори письменства й мистецтва; **кри́тика** осуд, наукова оцінка, розбір; поговір; **крити́чний** безсторонній; занкатий; непевний, тяжкий.

кріда *лат. див. конкурс.*
кріза, кrisis *гр.* рішення, переломова хвиля, лиха година, перелом.
крікет, крокет *анг.* рід забави в пилку.
крокіс, крокіш *гр. бот.* ростина Carthamus tinctorius, шафран.
крокодил[ь] *гр. зоол.* рід великої ящірки, покритої грубою лускою.
кротон *гр.* ростина Croton, з якої листя й сімени роблять олій, уживаний як краска й лікарство.
кружґанок *нім. ґалерія.*
крузада *порт.* порт. та бр. золота й срібна монета вартости 1 карб.
крустацеї *лат. зоол.* скоруп'яки.
круцифікс *лат.* образ Христа на хресті.
Ксантипа *гр.* жінка Сократа, що мала бути дуже сварлива; *звідси* лиха жінка, яяя.
ксильоґрафія *гр.* друковання деревляними буквами, дереворит.
ктитор *гр.* основник, фондатор; титар.
куафюра *фр. фризура.*
куб *лат.* шестистінник; третя степень даної величини; *індізо.*
куба *від острова Куба* відміна шкуряних циґар.
кубан *рум.* взятка, хабар.
кубатура *лат.* обчислювання об'єму тіла.
кубеба *есп.* лікарська ростина Siper cubeba.
кубічний *лат.* шестистінний.
кубрак *нім.* одяг, сюртук; бідняга.
куве́р[т] *фр.* накриття або харч на одну особу.

куґляр *нім.* штукар, мантій.
куґуар *бр.* американський лев.
кузин, кузен *фр.* сестрінок, братанок.
кукла *тур.* лялька; почварка, подушка.
кулінарний *фр.* приналежний до кухарської штуки.
кулі *інд.* китайський зарібник.
куліси *фр.* бічні стіни театральної сцени, декорації.
кулянтний *фр.* гладкий.
кульмінація *лат.* найвища точка, вершок.
кульоари *фр.* [couloir] коридори попри залю засідань парляменту або сойму.
культ *лат.* віддавання чести; віроісповідні справи; **культивувати** управляти, годувати, плекати; **культура** управа, годівля; побут, стан просвіти; **культурний** дотикаючий культури; просвічений; **культуртреґер** *ірон.* сівач культури.
кумир *ц.-слав.* *ідол,* вівтар.
кумис *монґ.* напиток з кобилячого молока.
кумуляція *лат.* громадження в одно місце.
кунерóль ростинне масло.
кунктатор *лат.* нерішучий, повільний, обережний.
кунштик *нім.* рисунок, малюнок.
купе *фр.* [coupé] переділка в залізниці.
Купідо *лат.* бог любови.
куплет *фр.* [couplét] строфа; весела пісня з тим самим закінченням.
купон *фр.* [coupon] відтинок; посвідка посідання акції; відтинок при цінних паперах

ку́пор *анг.* *тірбушон.*

куприт *лат.* *мін.* окисок міди.

кура́ж *фр.* відвага.

кура́нт *фр.* оборотовий гріш; пісня годинника, що грає.

кура́ра *ам.* рід отруї.

курат *лат.* (військовий) св'ященик; **курате́ля** правна опіка над хворою або марнотратною людиною; **кура́тор** правний опікун; шкільний інспектор; **курато́рія** опіка; опікунча власть.

кура́ція *лат.* лікування, лічення.

куре́нда *лат.* обіжник.

курі́єр *фр.* скорий післанець; скорий поїзд.

курі́оз *фр.* щось невидане, надзвичайне, дивовижа.

ку́рія *лат.* поділ римського люду на кляси; місце, де збиралися курії; в римській церкві уряд, що рішає про всі справи церкви; виборчий поділ людности на кляси.

куро́рт *нім.* води, купелі.

курс *лат.* біг, хід; дорога, напрям дороги; обігова ціна гроша або цінного паперу; піврічна наука по школах; піврічний виклад предмету; **ку́рси** сталі виклади; **курси́в[а]** похилий друк, похожий на письмо; **курси́вний** похило писаний або друкований; **курси́ст** слухач курсів; **ку́рсор** післанець; **курсувати** бути в обігу; відбувати дорогу.

курта́ж *фр.* плата посередникові при довершенню торговельної умови, факторне.

куртивáна *фр.* легка жінка.
куртúна *фр.* театральна завіса.
куртуáзія *фр.* надзвичайна ввічливість.
кýрфірст *нім.* *електор.*
кýстос *лат.* зарядчик научних збірок, урядовець бібліотеки.
кýтáс *тур.* китиця.
кýтер *анґ.* скорий човен.
кутýхта *монґ.* духовний голова Монґолів.
кýфа *нім.* велика бочка; **кýфер** скриня (на річі).
кухмíстр *нім.* кухарь; **кýхта** послугач при кухні.
кýчер *мос. з нім.* візник.
кушéтка *фр.* малий диван до лежання.

Л.

лавр *лат.* деревце Laurus nobilis.
лáвра *гр.* першорядний монастир.
лавреáт *лат.* увінчаний, нагороджений відзнакою; **лáври** слава.
ладáн *гр.* рід кадила.
лазýр *ар.* блакит, синя краска (неба).
лакéй, льокай *фр.* послугач.
лампáдка *гр.* світильник.
латúна *лат.* латинська мова; **латинізм** зворот або слово з лат. мови; **латинізувати** латин[щ]ити; **латиніст** знавець лат. мови й письменства; **латúник** [римо]католик латинського обряду.
лáтер, лáтра *нім. гал.* сяжень, сяг.

левенець *тур.* парубок, козак.
левкоя *гр.* ростина Matthiolla incana.
леґінь *мад. гуц.* парубок.
лейбик *нім.* камізелька.
лейстровий *див. реєстровий.*
лелія *гр.* ростина Lilium candidum, крин.
ленник *нім.* власник землі на леннім праві, васаль; **ленно** політичний середновічний устрій, по якому володар надавав лицарям землю й вимагав за те передусім военних послуг.
лента *лат. через моск.* бинда, стяжка.
лепта *гр.* старогрецький гріш; даток.
лєва *фр.* забитка, взятка.
Леванта *іт.* Схід, Мала Азія; **левантина** гладка шовкова матерія.
леватіва *лат. див. енема.*
левече гарячий вітер в Еспанії.
левірат *евр.* жидівський звичай, що з вдовою по браті мусів женитися молодший брат.
Левіт *евр.* потомок покоління Леві, що мало повнити службу в церкві; одна з Мойсеєвих книг.
левіятан *евр.* казочна риба, про яку згадується в книзі Йона.
левкопатія, левкоцитоза, левкемія *гр.* блідниця; **левкоцит** білковина, білі тільця в крові, **левцит** *мін.* білий ґранат.
леґалізувати *лат.* справджувати правдивість підпису або перекладу; **леґальний** правний, законний; **леґат** завіщання, посол; папський уповноважений; **леґато** *муз.* сполу-

чуючи один тон в другим; **леґа́ція** посольство.

леґе́нда *лат.* релігійне оповідання з життя св'ятих, переказ про чудесну подію; **леґенда́рний** казочний.

леґіо́н *лат.* римський полк; неозначене число; **леґіона́р** *або* **леґіоніст** вояк леґіону; член фр. леґії, властитель такого ж ордену; член війська з добровольців.

леґісля́тор *лат.* праводавець; **леґіслятýра** власть, що має право видавати закони.

леґітима́ція *лат.* доказ тожсамости, повновласть; **леґітимізм** право дідичення володарів по старшині; **леґітиміст** приклонник законної династії (Бурбонів у Франції)

леґумін *лат.* білковина; **леґуміна** мучні страви, що подаються при кінці обіду.

леґуа́н *ам.* рід ящірки.

ле́ді *анґ.* [lady] пані, жінка з вищих верстов в Англії.

леї *рум.* лев, румунська монета.

лексикоґра́фія *гр.* словарство; **лексикольо́ґія** наука про походження й значіння слів; **ле́ксико́н** словарь; *енциклъопедія.*

ле́ктика *ла̀т.* ноші з накриттям, крісло до ношення.

ле́ктор *лат.* читач; учитель новіщих мов на університеті; **лектýра** читання; книжка до читання; **ле́кція** виклад, наука, завдання.

лемýри *лат. зоол.* малпінки.

ленто *іт. муз.* звільна, поволі.

ленч *анґ.* [lunch] друге снідання.

леопáрд *лат.* звіря в родини котів.
лéпра *гр. мед.* проказа.
лес *нім.* суглинок.
лесбійська любов *гр.* неприродна любов між двома жінками.
Лéта *гр.* ріка в підземнім світі, від якої води забувалося все земське, *звідси* забуття.
летáрґ *гр.* хоробливий сон, позірна смерть; бездільність.
лимáн *тур.* болотнисте й широке устя ріки.
лúства *нім.* лата, рубець.
лúткуп *нім.* могорич.
лі *кит.* мідяна монета й міра довжини [около ½ клм.].
лібáція *лат.* у старинних Римлян виливання вина в жертву богам; піятика.
лібéля *лат.* водна вага; *зоол.* русалка.
ліберáл[ьний] *лат.* вільнодумний, поступовий; лібералізм вільнодумство, змагання до свободи й зрівнання станів.
лібéрія, ліврéя *фр.* окрема одіж для служби.
лібертúн *лат.* у Римлян освободжений невільник; *фр.* розпусник.
лібра *лат.* аптикарська вага; 24 листів паперу.
лібрáція *лат.* відхилювання (місяця).
лібрéтто *іт.* слова до опери або оперетки.
лівар *лат.* прилад до підношення тягарів або до переливання течій.
ліверáнт *нім.* доставець.
ліґа *фр.* товариство, союз, спілка.

лігату́ра *лат. мед.* перев'язка для затамовання крови; *хем.* домішка міди до золота і срібла; *муз.* злука нот; подвійна буква.
лігніт *лат.* відміна бурнатного вугілля.
лідер *анг.* [leader] провідник партії.
лідит *лат. мін.* пробний камінь, чорна відміна кварцу.
лідо *іт.* морське побережжя.
лізо́ль *гр.* дезинфекційна теч.
лікві́дація *лат.* останні рахунки перед розв'язанням підприємства.
ліке́р *фр.* солодка горівка.
лікто́ри *лат.* судова служба в старім Римі.
ліліпу́ти карлики казочної землі в оповіданні Свіфта „Подорож Ґулівера"; *взагалі* малі люде.
лілія *див. лелія.*
ліля *есп.* ясносиня краска.
лімб *лат.* у мірничих приладах обвід кола, поділений на степені.
лімба *нім.* рід ялиці.
лімона́д[а] *іт.* холодячий напиток з води цитринового соку й цукру; **лімо́ни** рід цитрин.
лімоніт *гр. мін.* руда заліза, зелізовець, мочаринець.
лімфа *лат.* кров без червоних тілець; пасока.
лінґвістика *лат.* наука про мови, порівнянне язикознавство.
лінеа́л *лат.* прилад до значення простих ній; **лінійний** уставлений в один ряд;

військо сталe військо; **лініювати** тягнути лінії; **лінія** однорозмірний ґеометричний твір, що не має ні ширини, ні грубости, тільки довжину; черта; $^1/_{12}$ цаля; лінеал; ряд; покоління, рід.

лінолей *лат.* [linoleum] груба матерія з юти, покрита мішаниною покосту, каучуку й спорошкованого корку.

лінчувати *анг.* покарати на місці, не чекаючи на судовий засуд.

ліра 1. *іт.* іт. срібна монета, вартости 1 франка; 2. *гр.* старогрецький музичний інструмент зі струнами; **лірик** ліричний поет; **лірика** рід поезії, в якій поет оспівує власні почування й думки; **ліричний** співний, чутливий; **лірник** кобзарь.

ліста *іт.* спис, виказ.

літаври *ар. муз.* кітли, таламбаси.

літанія *гр.* покутна молитва в римській церкві, літія; *обр.* довгий спис або нудне оповідання.

літера *лат.* буква; **літерат** письменник; **література** письменство.

літія *гр.* молитва підчас всеночного.

літоґрафія *гр.* друковання на кам'яній плиті; заведення, в котрім роблять образи або друки при помочі літоґрафії; **літосфера** *геоґ.* простір занятий сушею.

літра *фр.* міра об'єму, тисячна частина об'єму кубічного метра.

літурґіка *гр.* наука про церковні обряди; **літурґія** Служба Божа.

ліф *нім.* стан в одежі, станик.

ліфт *анг.* *вінда.*

ліцей *гр.* вище наукове заведення; *гал.* рід жіночої гімназії.

ліцéнція *лат.* дозвіл; **ліценціят** академічний титул нижче докторського.

ліцитáція *лат.* публична примусова продаж.

ліáни *есп.* довгі пнучі ростини в теплих краях; **ліянос** південно-американський степ.

ліяс *анг.* долішні верстви землі т. зв. юрайської формації.

лóкш[ин]а *тур.* рід страви.

лот *або* **лут** *нім.* одна 30. або 32. частина фунта; 2. *лат.* грузило, поземомір.

лóцман *нім.* провідник кораблів у пристані.

луг *нім.* вода з розпущеною сіллю.

лудáн *нім.* рід блискучої матерії.

любисток *лат.* ростина Lubisticum.

люрика *лат.* відміна гематиту, червона крейда.

люзувати *нім.* зміняти, заступати.

люідор *фр.* стара золота монета у Франції вартости 24 франків.

люка *нім.* отвір, прогалина.

лю́кер *фр.* поливка з вареного цукру.

люкратúвний *лат.* зисковний.

люкрéція *лат.* рід ростини з солодким корінем.

лю́ксус *лат.* виставність.

люмп *нім.* ледащо, обірванець; **люмпенпролетаріят** голота.

люнатик *лат.* сновида, людина, що терпить на люнатизм, т. є. ходить у сні „до місяця".
люнета *фр.* далековид
люпа *фр.* побільшаюче скло.
люпин *лат. бот.* ростина Lupinus hirsutus, верни-сонце.
люпус *лат.* рід недуги, вовк.
люстра *фр.* великий свічник, павук, паникадило.
люстрація *лат.* оглядини, ревізія.
люстрина *фр.* блискуча матерія з чесаної вовни й бавовни; люстро зеркало.
лютеранство *нім.* протестантська віра, основана Лютр м у XVI. ст.
лютрувати *нім.* перечищувати (горівку).
лютувати *нім.* споювати розтопленим металем.
люфа *нім.* дуло, цівка рушниці.
люцерна *лат.* рід конюшини.
Люципер *лат.* 1. рання зоря; 2. найстарший чорт.
лябердан *гол.* солена морська риба каблйо.
лябіринт *гр.* будинок, з якого тяжко вийти; середня частина ока й уха.
лябіяльний *лат. грам.* плавний (шелестівки *л* і *р*).
лябора́нт *лат.* занятий в лябораторії, ц. т. в хемічній робітні; старший помічник в аптиці.
лябрадор *од півострова Л. мін.* рід сірого каміня.
лява *іт.* розтоплена маса, яку викидають вулькани.

ляванда *лат.* ростина Lavendudula spica.
лявіна *нім.* обвал снігу й леду, що котиться з гір.
лявірувати *гол.* плисти проти вітру то в один, то в другий бік; осторожно виминати небезпеку.
лявн-теніс *анґ.* [lawn-tennis] забава в пилку.
ля́вфер *нім.* бігун (шахи).
ля́ґер *нім.* склад; вистояле пиво; табор, обоз.
ляґуна *іт.* озеро, лиман.
ля́да *нім.* стіл у крамниці; частина ткацького станка.
лязарет *іт.* шпиталь, лікарня.
лязароні, ляцароні *іт.* іт. волоцюга.
ляйбґвардія *нім.* прибічна сторожа володаря.
ляйтмотив *нім.* провідна мельодія або гадка.
ляйтнант *фр.* підпоручик піхоти; у фльоті чин рівний капітанському в піхоті.
ляік *лат.* особа не-духовна, світська; невчений.
ляк *перс.* мішанина живиці з терпентиною, вживана до печатання листів; назва цвіта; **ля́кер** фарба з живиці й терпентини, покост; ляк[ер]ована шкура; **ля́кмус** *через нім.* синя краска з ростини Rocella tinctoria.
ляконізм *гр.* зв'язкий спосіб говорення; **ляконічний** короткий і зв'язкий.
ляктеїн[а] *гр.* складова частина молока; **ляктометер** *див. ґаляктометер.*
ля́ма 1. *тиб.* тиб. монах будійської віри; 2. *фр.*

золотом або сріблом ткана матерія, обшивка; 3. *есп.* рід перуанських овець.

ля́мпа *лат. через нім.* прилад до світчення; л. Давія гірнича лямпа, забезпечена від ґазів.

лямпарт *див. леопард.*

лямпа́с *фр.* випуски, нашивка з боку (штанів), пасма.

лямпіо́н *фр.* лямпка з паперовою обслоною, уживана до ілюмінування.

лямувати *фр.* обшивати краї матерії.

ляндара, ляндо́ *нім.* рід повозу до подорожі.

ляндве́ра *нім.* краєва оборона в Австрії й Німеччині.

ляндґра́ф *нім.* титул декотрих давніщих князів у Німеччині; **ляндра́т** повітовий начальник у Німеччині; **ляндскне́хт** наємний німецький салдат у давніщих часах.

ля́нд[с]тінґ *дан.* державна рада в Данії.

ляндтаґ *нім.* сейм; **ляндша́фт** краєвид, образ з краєвидом; **ляндшту́рм** загальне ополчення.

лянолі́н *лат.* масть із товщу овечої вовни.

лянса́да *фр.* викрутас; **лянсіє́[р]** танець на чотири пари; **лянца** спиcа; **лянце́т** лікарський ножик, пущадло.

ляпіда́рний *лат.* камінний; зв'язкий (стиль); **ля́піс** т. зв. синій камінь, азотан срібла, яким випалюють рани то що.

ля́псус *лат.* помилка.

ля́рва *лат.* машкара; переходова форма в

розвитку насікомих з яйця.

лярґ[етт]о *іт. муз.* звільна.

ляри *лат. міт.* домовики; забрати л. й пенати випровадитися з усім.

ляринґітіс *гр.* запалення гортанки; **ляринґольоґія** наука про недуги гортанки й віддихових проводів; **ляринґоскоп** зеркальце, при помочі якого вглядається до горла; **ляринґотомія** розрізання гортанки.

ляри-фарі *нім.* небилиці.

лясо *есп. аркан.*

лятентний *лат.* скритий.

лятеральний *лат.* бічний.

лятифундія *лат.* велика земельна посілість.

ляфета *фр.* станок, підстава, на якій спочиває гармата.

л[ь]овелас *анґ.* зальотник, джиґун.

льоґ *анґ.* прилад, що означує скорість плавби корабля.

льоґаритми *гр.* степеневі виложники, до яких треба підносити дане число, основу, щоби дістати даний результат, степень.

льоґіка *гр.* наука про форми думання; **льоґічний** згідний з льоґікою; **льоґічність** стислість думання й розумовання; **льоґоґраф** літописець; **льоґоґриф** загадка, де ходить о слова або букви; **льоґос** слово.

льоден *нім.* густа вовняна матерія.

льоджія *іт.* галерія.

льожа *фр.* перегородка в театрі для кількох осіб; масонська л. орґанізація вільномулярів і місце їх сходин.

льозунґ *нім.* гасло.
льойд *анґ.* товариство обезпечень кораблів.
льокавт *анґ.* змова підприємців.
льокай *фр. див. лакей.*
льокалізувати *лат.* вдержувати в якімсь місці, не дати дальше поширитися; **льокаль** місце, хата; **льокальний** місцевий; **льокатор** мешканець, наємець хати; **льокація** поміщення, вложення грошей до каси; **льокомобіля** парова машина, що порушує другі машини; **льокомотива** паровіз.
льоксодромія *гр.* лінія, протинаюча всі полуденники під однаковим кутом.
льомбард *іт.* заставничий дім.
льора *анґ.* отворений залізничий віз.
льорд *анґ.* титул вищого анґ. дворянства й достойників.
льорнета *фр.* далекогляд.
льос *нім.* картка з числом до гри в гроші або иньші предмети, квіток на **льото, льотерію.**
льотос *гр. бот.* водна ростина.
льойяльний *фр.* чесний, вірний (державі).

М.

мавзолей *гр.* великий надгробний будинок.
мавританський стиль *лат.* принесений до Европи берберійським півн.-африканським племенем Маврами в 7. і 8. ст. по Хр. визначається великим числом луків і колюмн.
магараджа *санс.* князь; вищий титул в Індії.

магдисти *ар.* приклонники віри в Магді, зокрема в Єгиптянина Магомеда Ахмета, що збунтувався був в кінцем 19. ст. проти Анґлії.

магомеданин *ар.* приклонник магомеданської віри, яку оснував Магомед у 7. ст. по Хр.

маґонь *ал.* рід дерева.

маґ, маґік *перс. через гр.* мудрець; чорнокнижник, ворожбит, звіздочот; дурисвіт.

маґазин *ар. через іт.* склад, шпихлір; велика крамниця.

маґдебурське право *від м. Маґдебурґ* середновічне німецьке право.

маґель *нім.* прилад до гладження біля, рубель.

маґістер *лат.* науковий, університетський титул, низчий від докторату; **маґістрат** міська рада; **маґістратура** урядннча гідність.

маґічний *гр.* чарівн[ицьк]ий; **маґія** наука про чари, чорнокнижство.

маґма *гр. ґеоґр.* плинна матерія.

маґнат *лат.* великий пан, дука, вельможа.

маґн *гр.* мінеральна основа маґнезії, що вживається до освітлювання [маґнезійове світло], а як порошок у лічництві.

маґнет, маґніт *гр.* рід заліза, котре має цю прикмету, що притягає до себе металі; **маґнетизер** людина, що вміє викликувати у других маґнетизм, *див. гіпнотизер;* **маґнетизм** притигаюча маґнетна сила; у людей *гіпнози;* **маґнетит** залізна руда, що сама з себе є маґнетом; **маґнетна голка** рухома

голка, що одним кінцем звертається на північ і тому вживається до показування сторін світа.

маґніфіцéнція *лат.* титул університетського ректора.

маґóт *фр. зоол.* рід малпи.

мадáм *фр.* пані; модистка, повитуха.

мадéра *есп.* вино з острова Мадери.

Мадóнна *іт.* Богородиця.

мадриґáл *іт.* короткий дотепний вірш, звичайно в чиюсь честь

мадяризувати *од ім. Мадяри* перетягати на мадярське; **мадярóн** перекінчик, ренеґат.

маєстáт *лат.* величність, блеск; титул царів і королів; **маєстатúчний** величний, достойний, поважний.

мажордóм *фр. див. майордом.*

мажóрний *фр. муз.* в дуровім тоні.

маздеїзм *перс.* обожання огня.

мáзур *од пол. племени Мазурів* рід танця; **мазýрка** танець у такті $^{3}/_{4}$.

майдáн *тур.* площа.

майóліка *іт.* гончарські вироби з ріжнобарвними прикрасами.

майонéз *фр.* піна з битої оливи.

майóр *лат.* офіцер вище капітана; **майорáт** право, по якому спадщина переходить тільки на найстаршого сина; **майордóм** найстарший надворний урядовець в давній Франції; **майоризувати** переголосувати використовувати перевагу.

майрáн, майорáн *лат.* ростина Origassum maiorana, якої коріня уживається за приправу до страв.

мáйстер *нім.* митець; реміснйк; **майстерзінґери** середновічні нім. поети й співаки міщанського роду.

макáк[а] *порт.* рід малпи.

мáкао *фр.* рід гри в карти.

макарóни *іт. макарóні* тісто, кручене в рурки; **макаронізм** уживання чужих слів у суміші з рідними.

макáта *ар.* шовкова матерія з вишиваними золотом і сріблом взірцями.

макіявелізм *іт.* хитре й підступне поступовання без огляду на способи.

мáклер *нім.* посередник, фактор.

макрéля *фр.* морська риба Scomber scombrus.

макробіóтика *гр.* наука про те, що треба робити, щоби довго жити; **макрокóсм[ос]** всесвіт.

максималісти *лат.* крайні ліві рос. соц.-революційної партії; **максимáльний** найбільший, найвищий; **мáксімум** найбільша величина чи вартість, до якої може що небудь дійти.

макулятýра *лат.* вінсутий або з'ужитий папір, літературна праця без вартости.

маляйська раса *мал.* смугла раса, що замешкує задні Індії й острови Індійського океану.

маліґна *лат.* сильна гарячка.

малмáзія *іт.* вино з островів Середземного Моря.

малáґа *есп.* солодке есп. вино; рід родзинків.

малáрія *іт.* багонна пропасниця.

малахíт *гр.* руда міди, темнозеленої краски.

мáльва *лат.* ростина Malwa.

мальверзáція *лат.* крадіж грошей при помочі підроблених рахунків.

мальконтéнт *лат.* невдоволений.

мальтáнський кавалер *од острова Мальти* член лицарського ордену св. Івана Єрусалимського.

мальтóза *анг.* солодкий цукор, що витворюється при робленню пива й горівки із збіжжа й картопель.

мальтретувати *фр.* знущатися, зневажати.

мальтузіянíзм *анг.* теорія анґ. економіста Мальтуса про конечність штучного обмеження приросту людей.

мамелюк *ар.* християнський невільник, вихований в іслямі і вжитий до придвірної султанської сторожі; *звідси* приклонник кожного правительства, зрадник.

мамóна *від гр. божка багацтва М.* гроші, багацтво, розкоші.

мамонт, мáмут *тат.* великий, передпотоповий слонь.

манастíр *гр.* місце, де проживають монахи, черці.

манґа́н *лат. мін.* рід металю.

мандари́н *санс.* високий кит. урядовець; **мандари́нка** рід малої помаранчі.

манда́т *лат.* поручення, повновласть; **манда́тор** *гал.* давніще поліційно-судовий урядовець.

ма́ндель *нім.* чверть копи, 15 штук.

мандолі́на *іт.* музичний інструмент з чотирми металевими струнами.

мандраґо́ра *гр. бот.* переступень.

мане́вр *фр.* зворот, підступ, хитрощі; **мане́ври** військові вправи.

мане́ж *фр.* уїжджальня.

манекі́н *фр.* деревляна лялька для ужитку кравців і малярів; людина без власної волі

мане́ра *фр.* спосіб виконувати якусь роботу, взір; форми поведення з людьми, звичай, штучність.

мани́шка *іт.* нагрудник.

мані́жний *фр.* удаваний, пересадний, штучни

маніку́р *фр.* плекання рук.

маніо́к *бр.* ростина, з якої коріня робля муку.

мані́пула *лат.* віддіп римського війська; **маніпуля́ція** ручна робота, переведення якоїсь справи.

маніфе́ст *лат.* публична відозва до народ; **маніфеста́ція** публичний обхід або протес

маніхе́йці прихильники Маніхея в 3. стол. і Хр., що признавав істновання двох бог

доброго й злого.

манія́ *лат.* [minium] киновар, червець, кармазин.

ма́нія *лат.* хоробливa пристрасть до чогось одного.

манке́ти *див. маншети.*

ма́нко *іт.* брак, недобір.

ма́нна *євр.* біблійна пожива Жидів на пустині; солодкий сок деяких ясеневатих дерев.

маноме́тер *гр.* прилад до міряння тиснення повітря, ґазу або пари.

манса́рда *фр.* кімнатка на піддашшу.

ма́нта, ма́нтля *нім.* плащ; **манті́ля** *есп.* **манто́** *фр.* жіноча накидка; **ма́нтія** архиерейський плащ, керея.

мануа́льний *лат.* ручний; **ману про́прія** власноручно.

манускри́пт *лат.* рукопись; **мануфакту́ра** ручна робота, промисл; фабрика сукна, полотна й инших тканин.

манше́ти, манже́ти *фр.* штивна обшивка коло рукавів сорочки, рукавчики, брижжі.

ма́па *лат.* рисунок землі або її частин, ґеоґрафічна карта.

марабу́ *ар.* 1. *зоол.* афр. бусел; 2. магомеданський пустельник.

мара́зм *лат.* виссилення наслідком старости.

мараскі́н *іт.* горівка з дальматинських вишень.

марґари́на *гр.* штучний товщ із звіриного лою.

ма́рґель *нім. мін.* рід землі, мішанина ґіпсу з глиною, опока.

марґіне́с *лат.* незаписаний або незадрукований край рукописи або книжки.

маре́ма *іт.* приморське багно.

маре́на *нім.* ростина Rubria tinctorum, з якої роблять краску; *також* мари́на риба Barbus fluviatilis.

марина́рка *фр. фльота; гал.* короткий мужеський сюртук; маринувати заправляти корінями й оцтом для довшого перехования.

маріоне́тка *фр.* рухома кукла; маріонетковий театр вертеп, шопка.

маріяві́ти релігійна секта у Польщі, що м. и. не признає папи і деяких католицьких обрядів.

маріа́ш *фр.* гра в карти на дві особи.

ма́рка *нім.* почтовий значок; знак; нім. гріш, вартости пів карб.

марка́нтний *фр.* остро означений, ясний.

мар[к]ґра́ф *нім.* намісник мархії; дворянський титул по середині між ґрафським і княжим.

марке́р *фр.* прислужник при грі (в білярд).

маркета́нка *іт.* перекупка в військовому таборі.

маркі́з *фр.* дворянський титул у Франції, *маркграф;* маркіза 1. жінка або донька маркіза; 2. рухомий дашок над вікнами або дверми

марксист приклонник нім. теоретика соціялізму Карла Маркса (1818—83), автора „Капіталу".

маркувати *нім.* значити (гру), відзначувати.

маркшайдер *нім.* гірничий ґеометер.

мармеляд[а] *фр.* варені овочі на цукрі.

мармор *лат. мін.* вапновий углян, зернистий вапняк.

марод *фр.* хворий; **мародер** вояк, що лишається підчас війни позаду війська для грабовання.

мароків *фр.* виправлена овеча шкура, сафіян.

марони *іт.* їдомий каштан.

Марс *лат.* 1. бог війни; 2. планета; 3. кіш на машті.

марсел'єза *фр. від м. Марсель у Франції* фр. революційна пісня з 1792. р., народний гимн Французів.

март *лат.* березень, марець.

мартирольоґія *лат.* муки.

мархія *нім.* пограничні краї давної німецької держави.

марципан *лат.* солодкі присмаки, смажені міндали з цукром.

марціяльний *лат.* воєнничий.

марш *фр.* похід (війська); музика до походу; **маршал[ок]** високий надворний і військовий уряд; зарядчик; провідник дворянства, сойму; **маршрут[а]** визначена дорога у війську.

маса *лат.* тіло; велика скількість якоїсь матерії; мішанина.

масаж *фр.* давлення й натирання тіла для оживлення обігу крови; **масажист** той, що виконує масаж, масує.

масакра *фр.* бійка до крови, розбій, різня.

масивний *фр.* зроблений з повної матерії, міцний, тяжкий.

маска *іт.* покрива на лице, личина, машкара; відтиск лиця у ґіпсі; людина в масці; **маскарад[а]** забава, на яку приходять люде в масках; **маскуватися** заслонюватися маскою, удавати.

масон *фр.* вільномуляр; **масонство** орґанізація людей без огляду на стан народність і віру, що змагає до уліпшення людства, а з окрема до вироблення характеру.

масохізм *од ім. Захера Масоха* бичовання задля полової пристрасти.

мастак, мастер *нім. див. майстер.*

мастика, мастикс *гр.* живиця з півд.-европейського мастиксового дерева, товщ.

мастодон[т] *гр.* передпотопний слон.

ма[с]штаб *нім.* мір ло, лінія з поділкою для означення, оскільки рисунок збільшено або зменшено.

мат 1. *іт.* програна при грі в шахи; безсильний; 2. *гол.* підофіцер у фльоті.

мата *іт.* плетінка, рогіжка.

матадор *есп.* побідник у боротьбі з биками; велика, знатна особа.

мате *есп.* рід чаю в півд. Америці.

матема́тика *лат.* наука про числа, ділиться на *альґебру* й *ґеометрію.*

мат[е]ра́ц *фр.* випханий травою або волосінням сінник на ліжко.

мате́рія *лат.* все, що істнує й дається пізнати нашим змислам; зміст, предмет; ропа з ран; тканина; **матерія́л** знадоби, річ, з якої що небудь має бути зроблене; **матеріялізація** воплочення ідеї в конкретних формах; **матеріялізм** напрям у фільософії, який учить, що крім матерії нема нічого на світі; користолюбність; **матеріяліст** приклонник матеріялізму; чоловік, що дбає тільки про свої вигоди; **матерія́льний** зроблений з матерії, дійсний, дотикаючий маєткових справ.

мати́нка *фр.* ранній жіночий кафтаник.

мато́вий *нім.* ясний без полиску.

матри́кула *лат.* книжка, в яку вписують студентів університету, (дворянська метрика).

матри́ца *нім.* вилита форма (черенок).

матримонія́льний *лат.* подружній; **матріярха́т** такий устрій, в якому жінки мають провід у родині; **матро́на** поважна й шанована жінка.

матро́с *нім.* моряк, корабельник.

мату́ра *лат. гал.* іспит зрілости в середніх школах.

ма́фія *іт.* тайне сицилійське товариство.

ма́хер, махля́р *нім.* мантій, брехун, фактор.

ма́ца *евр.* жидівське печиво на Пасху.

мач *анґ.* заклад о виграну між двома грачами.

ма́чта *або* **машт** *нім.* високий стовп на кораблі для прикріплення вітрил.

маши́на *або* **ма́хіна** *гр.* знаряд, прилад до улекшення роботи; **машина́льно** мимохіть; **машине́рія** кілька машин, злучених разом для якоїсь цілі; **машиніст** механік, що обслугує машину.

машталі́р *нім.* стаєнний.

маюскли *лат.* великі букви.

меандер *гр. від ріки у Фриґії* прикраси із скручених ліній; короткі вірші з рефреном.

ме́бель, *мн.* **ме́блі** *фр.* хатні знаряди (столи, ліжка).

меґалі́т *гр.* великий камінь; **меґальома́нія** манія великости.

меґе́ра *від ім. гр. богині шалу* лиха жінка.

меда́ль *фр.* відзнака з металю з відповідним написом або образом; нагорода за заслугу; **медал[і]о́н** дукач.

меделя́н *од м. Медіолян* порода псів.

меджі́джіє *тур.* тур. ордер; тур. золота монета; **меджлі́с** парлямент у Персії.

медикаме́нт *лат.* лік.

медита́ція *лат.* розважа́ння, роздумування.

медици́на *лат.* лічництво.

ме́діюм *лат.* у спіритистів посередник між живими й духами; **медіюмі́зм** віра в викликування духів.

меду́за *од ім. ст.-гр. богині М., що поглядом перемінювала людей в камінь* рід морських звіряток.

мезаліянс *фр.* подружжя з особою низчого стану.
мезанін *іт.* кімната між партером і першим поверхом.
мезозойська епоха *гр. ґеол.* друга епоха в розвитку землі.
мезокефалія *гр.* середноголовість.
мелініт *гр.* рід вибухової матерії.
меліорація *лат.* поліпшення, поправа ріллі.
меліса *гр. бот.* медунка.
мелянж *фр. досл.* мішанина; кофе з молоком.
мелянїт *гр. мін.* рід мінералу; **мелянтерит** вітріоль заліза.
мелянхолійний *гр.* сумний, вдумчивий; **мелянхолія** хороблива задума, тяжкий сум.
меляса *фр.* темнава теч, що лишається при виробі цукру.
мельдувати *нім.* доносити.
мельодійний *гр.* милозвучний, співний; **мельодія** ряд звуків, що викликують разом приємне враження, спів; **мельодрама** рід чутливої драми з музикою; **мельоманія** пристрасне замилування до музики.
мельон *лат.* рід гарбуза.
Мельпомена *гр.* муза траґічної поезії.
мембрана *лат.* болонка, плівка.
меморандум *або* **меморіял** *лат.* пропам'ятне письмо вручене для пояснення якоїсь справи; **мемуари** спомини, згадки.
менаж *фр.* домашне господарство; спільний харч; ощадність; **менажерія** звіринець.

ме́нгір *кел.* великий і високий камінь з передісторичних часів.

мене́р *фр.* провідник.

ме́нза *лат.* стіл, харч.

мензу́ра *лат.* віддалення між борцями; аптикарська посуда з поділкою до мірняння течій; **мензура́льний** спів середновічний спів з докладним відданням тонів і такту.

ме́не-те́кель-фа́рес *халд. зн.* почислено, зважено й розділено: осторога перед поганим кінцем.

мені́ *фр.* [menu] спис страв.

меніліт *фр. мін.* відміна опалю.

менінґітіс *лат.* запалення болони мозку.

меноніт приклонник секти Менона Сімона з 16. стол., що не признає м. и. присяги, хресту дітей і військової служби.

менструа́ція *лат.* місячне.

ментальний *лат.* духовий.

ментоль *лат.* олій з м'яти.

ме́нтор *лат.* вчитель, накинений опікун.

менуе́т *фр.* старо-французький танець і музика до нього.

мер *фр.* [maire] начальник громади, посадник, бурмістр.

ме́рґель *див. марґель.*

мериторі́чний *лат.* дотикаючий самої річі або змісту справи, річевий.

мерідія́н *лат.* лінія, що перетинає землю з півдня на північ, південник.

меріно́си *есп.* вівці з тонкою вовною.

ме́рітум *лат.* основа (справи).

меркантилізм *лат.* господарська система, що підпирає вивозову торгівлю і обмежує ввіз товарів; **меркантильний** торговельний, купецький.

меркур *од ім. лат. бога М.* 1. планета найближча від сонця; 2. живе срібло.

месаліна *від ім. жінки римського кесаря Клавдія М.* розпусниця.

месмеризм *од ім. д-ра Месмера* звіринний маґнетизм.

мес[с]ія *евр.* ожиданий пророк, Христос; **мес[с]іянізм** віра в прихід Месії.

местіци *есп.* діти Європейців і Індіян в есп. частині Америки.

местозо *іт. муз.* величнo, повагом.

метаболя *гр.* переставка слів або звуків.

метaль *гр.* хемічно поодиноке, тяжке й непрозоре тіло, що має своєрідний блеск і є добрим провідником тепла й електричности; руда, криця; **метальоід** хемічно просте тіло, що не є металем; **металюрґія** топлення металів, гамарство.

метаморфізм *гр. ґеольъ.* переміна первісного складу скель; **метаморфоза** переміна.

метампсихоза *гр.* наука про вандрівку душ.

метатеза *гр.* переставка (складів у мові).

метафізика *гр.* частина фільософії, що займається надприродніми річами; **метафізичний** надприродній.

метафора *гр.* слово вжите в образовім значінню.

метеор *гр.* падуча звізда; **метеорит** останки

упавшої звізди на землі; **метеорольоґія** наука про явища у воздусі (погоду та дощ).

мéт[е]р *гр.* міра довжини, десяти міліонова частина земського полуденника.

метúль *гр.* зложене хемічне тіло, яке є складовою частиною деяких ґазів.

метíс *есп.* *див.* *местіци.*

метóд[а] *гр.* означений спосіб (науки); **метóдика** наука про методи; **методúсти** релігійна анґ. секта, заложена в 18. ст.; **методúчний** уложений в означений спосіб, правильний, постепенний.

метонíмія *гр.* *рет.* заміна імені.

метранпáж *фр.* складач, що приладжує уложені рядки до друку й надає їм потрібну величину та форму.

метрéса *фр.* любовниця.

мéтрика *гр.* 1. наука про розмір складів або звуків; 2. свідоцтво хресту; **метрúчний** опертий на десяточнім поділі; **метрольоґія** наука про міри й ваги.

метропóлія *див.* *митрополія.*

Мефісто[фель] *гр.* чорт, злий дух у переказі про Фавста.

механíзм *гр.* устрій, внутрішна будова машини; **механíк** знавець або будівничий машин; **механíка** наука про рівновагу та рух тіл; наука про машини; **механíчний** машиновий; без гадки (робота).

меценáт *лат.* опікун науки і штуки, що не жалує на це видатків.

меццо-сóпран *іт.* жіночий голос трохи нижчий від сопрана.

мечéт[ь] *тур.* магомеданська св'ятиня.
мешт *тур.* легкий черевик без холявок.
мúро *гр.* пахучий олій; ладан.
мúтра *гр.* єпископська корона; **митрополúт** начальний архиєпископ; **митропóлія** родинна земля кольоністів; столиця митрополита.
міґрáція *лат.* вандрівка.
міґрéна *фр.* сильний біль голови.
мізантрóпія *гр.* ненависть до людей.
мізéр[ка] *лат.* гра без взятки; **мізéрний** бідний, слабий, нужденний.
мікáдо *яп.* титул японського володаря.
мікдáл, мигдáль *гр.* дерево Amygdalus із їдомим овочем.
мікро- *гр. в злож.* малий; **мікрóби** *див. бактерії;* **мікрокóсм[ос]** малий світ, чоловік; **мікромéтер** прилад до міряння дуже малих величин; **мікрóн** [μ] одна тисячна міліметра; **мікроскóп** побільшаюче скло; **мікроскопійний** дуже малий; **мікрофóн** прилад при телефоні, що зміняє пересилані звуки.
мікстýра *лат.* лік змішаний з кількох ліків.
мілі- *лат. при мірах* (**міліґрáм, міліméтер**) означає їх тисячну частину; **міліóн** тисяча тисяч; **міліонéр** багач, якого майно лічиться на міліони.
мілітарúзм *лат.* військова система, перевага війська в державі; **мілітáрний** військовий; **міліція** ополчення, краєва оборона.
міліáрд *лат.* тисяча міліонів.
мільрéйс *пор.* портуґальський гріш — тисячна частина рейса.

міміка *гр.* вираз лиця, висказування почувань і думок рухами лиця; **мімікрі** приноровлення звірят або ростин до окруження, прибирання барви й форми окруження.
мімо́за *лат.* ростина, що корчить листки, коли їх діткнутися; *звідси* дуже ніжна людина.
міна *лат.-фр.* 1. вираз лиця, вигляд; 2. підкоп, тайник.
мінаре́т *тур.* вежа мошеї.
мінера́л *гр.* всі складники землі, копалина; **мінера́льний** приналежний до мінералів, із мінеральними складниками (вода); **мінерально́гія** наука про мінерали.
міне́я *гр.* церковна книжка з молитвами піснями на кожний день місяця.
мініма́льний *лат.* найменьший; **мінімум** найменьша вартість чи частина чогось.
міні́стр *лат.* найвищий державний урядовець, що завідує одним відділом управи держави, міністе́рством.
мінія *лат.* рід металю; червона фарба; **мініяту́ра** маленький образець на пергамені слоневій кости або металю; **мініяту́рний** маленький, дрібненький.
мін[н]езенґе́ри *нім.* середновічні нім. поети й співаки любови.
міно́р[овий] *фр.* сумний, плачливий (тон).
мінота́вр *гр. міт.* у гр. переказах на пів людина, на пів бик.
мінус *лат. мат.* знак відіймання [—]; недостача, хиба; **міну́скель** мала буква.
мінстре́ль *анг.* середновічний вандрівний співак.

мінýта *лат.* шістьдесята частина години або степеня, хвилина, хвиля.
міольóґія *гр.* наука про м'ясні.
міóпія *гр.* короткозорість.
міоцéн *гр.* третя в черги верства землі третичної епохи кеновойської ери.
мірабіліт *лат. мін. глявберська* сіль.
міráж *фр.* привид, марево.
міріяда *гр.* десять тисяч; дуже велика скількість; **міріямéтер** 10 клм.
мірт *гр.* деревце Myrtus communis.
міс *анг.* [miss] панна.
місіонáр *лат.* проповідник христіянства між невірними; **місія** посольство, завдання; висилка св'ящеників задля повертання невірних на христіянство.
містер *анг.* пан.
містéрія *лат.* у Греків і Римлян тайні релігійні обходи; давні релігійні представлення мук і смерти Христа; **містика** наука про надприродні річі; **містифікáція** обдурення для жарту.
містріс *анг.* пані.
місцеля́неа *лат.* [miscellanea] збірка статтей всілякого змісту, всячина.
міт *гр.* переказ про старопоганських богів і героїв, вигадка.
мітель *нім.* рід більшого друку на 14 пунктів.
міти́чний *гр.* казочний, вигаданий.
мітінґ *анг.* [meeting] публичні збори, віче.
міткáль *перс. перкаль.*

мітольо́ґія *гр.* перекази про старинних богів і героїв; наука про народні вірування в надприродні сили.
мітра[й]лє́за *фр.* гарматка для картечів.
мічман *анг.* перший офіцерський чин у фльоті.
міязма *гр.* заразливі випари.
мнемо́ніка *гр.* наука про поліпшення пам'яти.
моб *анг.* товпа, чернь; **мобіліза́ція** *лат.* покликання усіх нечинних вояків до военної служби.
могіканець останній *від ім. вимираючого інд. племені в Америці* останній свого роду.
мо́да *лат.-фр.* принятий звичай, поведінка; **моде́ль** зразок, (живий) взір.
модера́то *іт. муз.* уміркованo, мірно; **модера́тор** *лат.* прилад, що управильнює рух машини; **модера́ція** уміркування.
модерні́зм *лат.* напрям у літературі й мистецтві, що розвиває нові гадки й форми; **моде́рний** що відповідає хвиленому смакові й сучасним вимогам, в новім стилю, новітний; **моди́стка** купчиха предметів моди, дамська швачка.
модифіка́ція *лат.* зміна, злагодження.
мо́дул *лат.* міра; **модуля́ція** лагідний перехід з одної тонації до другої, змінювання голосу в мові відповідно до змісту; ріжнородність; **мо́дус** спосіб.
мозаї́зм *від ім. Мойсея* жидівська релігія.
моза́їка *гр.* образ зложений з малих камінців ріжної краски.
моздір *нім.* ступка; прилад до стріляння.
мо́кка *ар.* араб. кофе.

мол *іт.* камінна гребля при вході до пристані.

молеку́л *фр.* дробина, дуже мала частина (тіла).

мо́лла *тур.* магомеданський св'ященик і суддя.

мо́лох *євр.* у сирійських племен бог сонця, якому приносили людські жертви.

молю́ски *лат. зоол.* м'якуни.

моль *іт. муз.* сумний, міноровий тон.

мо́льберт *нім.* малярський станок для образів.

моме́нт *лат.* хвиля.

мона́да *гр.* одиниця; *зоол.* дрібне звірятко monas.

мона́рх *гр.* пануючий володарь держави; **монархі́ст** приклонник монархічного способу правління; **мона́рхія** держава, в якій начальну власть має монарх.

мона́х *гр.* чернець.

моне́та *лат.* гріш.

моні́зм *гр.* фільософічний світогляд, що приймає одну підставу буття в протиненстві до дуалізму.

мо́нітор *лат.* военний пароплав.

мо́но- *гр. в злож.* одно-; **моноґа́мія** одноженство; **моноґра́м** перші букви імені й назвища, зложені разом; **моноґра́фія** наукова розвідка на одну тему; **моно́кль** *фр.* скло для одного ока; **моно́літ** *гр.* предмет з одного каміня; **монольо́ґ** розмова з самим собою, сцена або штука, в якій виступає тільки одна особа; **монопо́ль** виключне право

(на торгівлю); **монотеїзм** віра в одного Бога; **монотонний** одностайний, нудний; **монофізити** еретики з 5. ст., що признавали в Христі тільки Божу природу.

монро[е] *від ім. ам. Джемса Монро* принцип „Америка для Американців“.

монсіньор *фр.* [monseigneur] титул високих урядовців і духовників у Франції; Ваша Високість.

монстранція *лат.* посуда для переховання Євхаристії.

монструальний *лат.* потворний, невиданий.

монсун *есп. див. мусон.*

монтер *фр.* механік, що **монтує**, цеб то уставляє та пускає в рух машину.

монумент *лат.* пам'ятник великих розмірів.

мопс *анг. зоол.* порода псів.

мора, моаре *фр.* шовкова матерія з хвилястим узором; рід італійської забави.

моралізувати *лат.* проповідувати **моральність**, цеб то обичайність; **мораль** наука про добрі обичаї й поведення.

морґанатичне подружжя *нім.* подружжя члена панучої родини з особою низчого стану, що не дає ані жінці, ані дітям права до титулу й майна чоловіка.

мореля *фр.* рід великих вишень.

морена *фр.* камінні насипи й вали, нанесені спадаючим ледівцем.

мормони *ам.* релігійна секта, що признає м. и. многоженство.

мортіра *фр.* рід гармати, моздір.

Морфéй *лат.* бог сну; сон; **морфін[а]** отруйна складова частина опіюм; **морфініст** людина, що пристрасно й стало вживає морфіни; **морфольóґія** наука про будову й уклад орґанічних тіл, *у грам.* слів.

москіти *есп. зоол.* їдкі півд.-афр. комарі.

мосяж *нім.* металь, сплав міді й цинку.

мотив *лат.* причина, основна думка; тема, мельодія.

мотóр *лат.* прилад, що порушує що небудь.

мóтто *іт.* напись, провідна гадка.

моціóн *фр.* рух.

мошéя *ар.* магомеданська св'ятиня.

мрáмор *див. мармор.*

муеццін *ар.* магомеданин, що скликує з вежі мошей на молитву.

музéй *гр.* місце, присв'ячене Мýзам, богиням красних штук: співу, поезії, малярства, драматичної штуки, астрономії, вимови, історії, танців і музики; збірник творів мистецтва або природи; **мýзика** штука складати мельодії з поодиноких звуків, тонів.

мул *лат.* мішанець осла й коня.

муляти *есп.* діти білих і Неґрів.

мультиплікáтор *лат.* прилад до копіювання; прилад до міряння сили електричного току.

мýмія *перс.* забальсамований труп старинних Єгиптян.

мундáнт *лат.* писарь.

мундир, мундýр *фр.* одностайна одіж для служачих, урядовців, вояків і т. д.

мундштук *нім.* кінець цигарниці або інструменту, що береться до уст; узда.
муніфіценція *лат.* щедрість, добродійність.
муніципалізація *лат.* уділення громаді самоправства; **муніципальний** городський; **муніципія** місто з власною управою.
муніція *лат.* вояцькі причандали; **амуніція**.
мурза *перс.* татарський князь; пан.
Мурин *лат.* чоловік чорної раси, Негр.
мускатель *фр.* рід французького вина.
мускул *лат.* м'ясень, м'яз.
мускус *лат.* пахнило із мішочків мишки, пижмо.
муслем, мослем, мусульманин *ар.* правовірний магомеданин.
муслін, мушлин *інд. через фр.* легка тканина.
мусон *фр.* перемінний вітер у південній Азії.
муссак, мусат *тур.* прилад до гострення.
мусувати *фр.* пінитися, буркотіти.
мутація *лат.* переміна голосу у підростків.
мутра *нім.* порожний валець із вгнутою шрубовою лінією.
муфта *нім.* зарукавчик.
муфті *ар.* мировий суддя.
мушкет *фр.* самопал, тяжка рушниця фр. мушкетерів у 17. і 18. ст.
мушля *нім.* черепаха, скойка.
муштарда *іт.* приправа з олив й гірчиці.
муштра *нім.* військові вправи.

Н.

абалдашник *тат.* ручка ціпка.
абоб *ар.* намісник в Індії; великий багач.
ава *лат.* склепіння, середуща частина костела.
авіґація *лат.* або **навтика** *гр.* наука про мореплавбу; **навтична** академія де вчать на моряків.
адір *ар.* місце, на якім стоїмо, положене прямо під зенітом.
айтичанка *нім.* бричка з найтічайнської фабрики.
аївний *фр.* простодушний, дурненький.
анка, нанкін *кит.* гладка тканина жовтавої краски.
аполеондор *фр.* золотий гріш з часів Наполеона І, вартости 20 франків.
аркоза *гр.* стан одуру; **наркотик** отуманюючий лік (опіюм, алькоголь).
арти *фін.* лещети; санки; четверня собак, що їх запрягають у такі санчата.
арціз *лат.* ростина і цвіт Narcissus.
астурція *лат.* огородовий цвіт Nasturtium indicum.
ативізм *лат.* у Сполучених Державах півн. Америки оборона інтересів місцевих людей від емігрантів.
атрій *лат.* метал, складова частина соли, соди; **натр[он]** сода.
атура *лат.* природа, вдача, прикмети тіла або вдачі, істота; **натуралізм** напрямок у

письменстві, мистецтві й науці представлят все як найбільше природно; натуралізуватися приймати чуже горожанство; натураліст природознавець; приклонник натуралізму; натуральний природний, щирий натурщик модель.

нафта *гр.* земна теч, що служить до свічення кип'ячка, ропа; **нафталін[а]** запальне тіло що витворюється при виробі світляного ґазу.

націоналізація *лат.* перехід майна на власність держави; **націоналізм** змагання зберегти свою народність; **націонал[іст]** національно свідома людина, що обстоює права свого народу; **національність** народність, окремі прикмети народу враз з його мовою й історією; **національний** народній (література, економія); **нація** народ, народність

нашатир *ор.* сіль амоняка, вживана в промислі й лічництві, сальміяк.

невральґія *гр.* біль нервів; **неврастенія** ослаблення нервів; **неврит[іс]** запалення нервів; **невроза** взагалі нервова недуга; **неврологія** наука про нерви; **невропатія** нервовість.

невтралізація *лат.* усунення наслідків якоїбудь річі або праці; умова, що забезпечує невтральність якій небудь державі (як Швайцарії 1815. р.); **невтральний** безсторонній в спорі, безсторонній; **невтральність**, **невтралітет** невмішування у спір або війну між двома суперниками або воюючими.

неґатив *лат.* первісний фотоґрафічний образ на склі; **неґативний** від'ємний, відмовний; **неґація** [за]перечення, відмова.
неґр *фр. Мурин.*
неґліж[е] *фр.* хатня, рання або нічна одіж.
неґоціяція *лат.* умова, ведення переговорів.
неґус *анг.* титул абісинського короля.
недискретний *фр.* що не вміє додержати тайни.
недиспозиція *лат.* недомагання, злий настрій.
нейтральний *див. невтральний.*
некомплетний *лат.* неповний.
некрольоґ *гр.* звістка про життя небіщика; **некрополь** цвинтар[ище].
нектар *гр.* напиток грецьких богів, що давав їм безсмертність; медовий сок.
нелеґальний *лат.* неправний, заборонений з політичних причин.
Немезида *гр. міт.* богиня справедливости й мести.
неморальний *лат.* противний законам моралі, зіпсутий.
ненії *лат.* похоронні плачі.
нео- *гр. в злож.* ново-; **неоліт** час, коли чоловік уживав гладжених камінних знарядів; **неольоґізм** нове, досі невживане слово; **неоплятонізм** фільос. школа з 3.—6. ст. по Хр., основана на поглядах Плятона і східніх містиків; **неофіт** новохрещенець, нововавернений.
непотизм *лат.* підпирання родичів і свояків в одержуванню місць.

нептýн *од ім. лат. бога моря* назва планети, що 17 разів більша від землі; **нептунізм** погляд, що земля витворилась з морської води.

нéрви *лат.* дуже тоненькі м'ясні ниточки в людському та звіринному тілі, які кермують його рухом і переводять враження зовнішнього світа до мозку; **нервовий, нерв[ов]ний** приналежний до нервів, вражливий, дражливий.

Нéро *лат.* римський царь з 1. ст. по Хр., відомий із жорстокости.

нéтто *іт.* чиста вага товару без опакування; чистий дохід.

нефри́т *гр.* твердий зелений або сірий камінь.

нéхта *див. нафта.*

нецесéр *фр.* скриночка або коробка з жіночими приборами.

ни́жа *фр.* кімната без вікон, вглублення в стіні, закутина.

нівеля́ція *фр.* зрівнання ґрунту, оцінка ріжниці позему; **нівó** позем, [у]ровень.

нігілізм *лат.* світогляд, що старається все усунути; в Росії в 60-их роках 19. ст. соціяльний рух проти старих форм життя, пізніще загалом протидержавний напрям.

нізам[і] *тур.* турецьке стале військо.

нікель *нім.* сріблисто-білий метал, витоплюваний з нікеліну.

нікоти́н[а] *лат.* отруя в листках тютюну.

німб *лат. авреоля.*

німфа *гр.* старогр. півбогиня, русалка; **німфомáнія** ненаситна пристрасть у жінок.

нірва́на *інд.* в буддизмі відірвання душі від усього земського, спокій душі.
ніт, нют[а] *нім.* металевий цв'ях, що спою́є два кусні металю.
нітроґліцери́н[а] *лат.* вибухова матерія, яку одержується, коли стрільну бавовну розпустити в етері.
н. н. *з лат.* nescio nomen не знаю назвища, замісць назвища.
нобілітувати *лат.* надавати дворянство.
нова́тор *лат.* чоловік, що впроваджує нові речі або погляди.
нове́ля *лат.* коротке оповідання, що малює тільки одну життєву подію; додаток до закона.
новіція́т *лат.* час проби й науки в манастирі.
ноктю́рн[о] *іт.* музичний твір в чутливім і сумнім настрою.
ноль *див. нуля.*
нома́ди *гр.* кочовики.
номенклату́ра *лат.* спис назвищ і імен; збірка назв в обсягу якої небудь науки.
но́мер *див. нумер.*
номіна́льний *лат.* з імені; **номіна́ція** іменовання, призначення до якогось уряду.
номокано́н *гр.* збірка церковних постанов.
но́на *лат.* дев'ятий тон у гору від основного; **но́ни** п'ятий день кожного місяця з виїмком березня, травня, червня й жовтня, коли вони припадали на семого; **но́ній** прилад до міряння малих величин.
нонпаре́ль *фр.* черенки на 6 пунктів.

норд *нім.* північний, горішний вітер.
нóрма *лат.* правило, зразок; **нормáльний** 1. правильний, зразковий; 2. прямовісний; **н. школа** *гал.* народня школа.
ностáльґія *гр.* туга за рідним краєм.
нострифікáція *лат.* признання чужого докторського титулу й диплёму.
нóта *лат.* увага; музичний знак; (купецький) рахунок; банковий білет; урядове письмо одної держави до другої; **н. бене** вважай, замітка.
нотáблі *фр.* найвизначніщі члени громади або держави.
нотáр *лат.* заприсяжений урядовець, що ладить умови між приватними особами.
нотатка *лат.* замітка, записник; **нотáція** догана; **нотифікáція** повідомлення одної держави другою про які небудь заходи; **нотори́чний** загально знаний, явний.
нойбр, новéмбер *лат.* листопад, падолист.
нýль, нýля *лат.* знак 0, зеро; ніщо.
нýмер *лат.* число; **нумерáція** числення, лічба; означування ряду предметів числами.
нумізмáтика *гр.* наука про старинні гроші й медалі, їх опис.
нýнцій *лат.* папський посол; **нунціятýра** уряд нунція.
нýта *лат.* *нота,* мельодія.
нутáція *лат.* коливáння земської оси під впливом притягання сонця й місяця.
нюта *див. ніт.*
нюáнс *фр.* відтінь (тої самої краски), невелика ріжниця.

О.

о *при числах у горі з правого боку* степень (4^0 тепла); °/₀ *зн.* відсоток.

оа́за, оа́зіс *гр.* родюча земля серед пустині.

обду́кція *лат.* оглядини тіла мерця судоволікарською комісією.

обез'я́на *мос. з тур. зоол.* Simia малпа.

обелі́ск *гр.* високий, чотирогранний, остро закінчений стовп з каміня або металю.

обер- *нім. у злож.* старший, вищий над; **оберліхт** горішна частина вікна в окремих рямцях; освітлювання хати через склину стелю; **оберлейтнант** поручик; **оберпрокуро́р** старший прокурор св. синоду; **оберст** полковник.

об'єкт *лат.* предмет; **об'єкти́в** скло далековида або мікроскопа, звернене в сторону предмета, який оглядаємо; **об'єкти́вний** безсторонній, річевий.

облі́ґа́ція *лат.* кредитовий папір, виставлений на ствердження довгу.

обля́та *лат.* акт, дослівно вписаний в урядові книги.

обо́ль *гр.* старогр. гріш вартости 4 коп.

обсерва́тор *лат.* глядач; **обсервато́рія** будинок, в якім робляться розсліди неба і звізд; **обсерва́ція** догляд, розслід, помічання.

обсидія́н *лат. мін.* ісл. агат.

обскура́нт *лат.* ворог просвіти, назадник; **обскуранти́зм** змагання проти просвіти й знання; **обску́рний** поганий, підлий.

обстру́кція *лат.* недуга жолудка; уживання всяких способів для припинення якоїсь ухвали.

обсце́нний *фр.* безстидний, сороміцький.

обца́с *нім.* зап'яток, закаблук.

обце́ньки *нім.* кліщі.

обшля́ґ, обшле́ґи *нім.* вилоги.

ова́льний *лат.* подовгастий, в виді яйця; **ова́ція** у Римлян св'яточне повитання; *взагалі* публичне привитання або віддання чести.

оверя́н *лат. бот.* чортове ребро, одхасник, стоян.

о́да *гр.* велична пісня.

одаліска *тур.* невільниця-красавиця; любка, в гаремі султана.

одеколько́н *фр.* кольонська вода.

одисе́я *од ім. гр. короля Одисея* довга подорож з перепонами.

одонтольо́ґія *гр. мед.* наука про зуби.

одо́р *лат.* немила воня.

озо́н *гр.* відміна кисня.

ока́зія *лат.* нагода, привід.

окарі́на *іт.* рід дутого інструменту з глини.

океа́н *гр. від ім. бога моря О.* велике море; **океаноґра́фія** наука про океани.

о́ко, о́ка *тур.* вага = 3 фунтам.

окови́та *з лат.* aqua vitae сильна горівка.

оксамі́т *нім.* рід матерії, бархат.

окси́мора *гр.* вдатна небилиця.

оксі́д *гр.* окись, сполучення кисня з якимось металем; ржа.

óксія *гр.* надстрочний знак у церковно-слав'янських книгах.

октáв *лат.* вісімковий формат книжки; **октáва** осьмий тон в гору; вісім тонів ґами; найнизчий чоловічий голос; **октаґóн** осьмикутник; **октаéдер** осьмистінник; **октéт** музичний твір на 8 голосів або інструментів; **октоїх** *ц.-сл.* осьмогласник.

октруá *фр.* дозвіл, заведення закону з гори без ухвали.

октябрь *ц.-сл.* жовтень.

окуліст *лат.* лікарь од очних недуг; **окулістика** наука про недуги очей; **окуляр[и** скла на лихі очі; **окуляція** щеплення, очкування.

окультизм *фр.* наука про тайні сили природи.

окупáція *лат.* захоплення, обсадження військом.

окцидéнт *лат.* захід; західна Європа.

олеáндер *лат.* деревце Nerium oleander.

оліґáрхія *гр.* панування кількох знатних і багатих родин, можновладство.

оліґоцéн *гр.* *ґеол.* друга з черги верства земл третичної епохи.

олімп *гр.* гора в Тесалії, мешкання богів **олімпійський спокій** надлюдський спокій **олімпіяда** протяг чотирьох літ, час між олімпійськими ігрищами.

óлово, óливо *есп.* *мін.* рід плавного металю

омбромéтер *гр.* прилад до міряння скількост опаду.

омеґа *гр.* остання буква грецької азбуки.
óмен *лат.* віщий знак, ворожба.
омлéт *фр.* леґуміна з яєць.
óмнібус *лат.* карита для більше осіб.
омофóр *гр.* архієрейський нараменник; покров.
онáґр *гр. зоол.* дикий осел.
онанізм *гр.* самонасильство, мастурбація.
ондуляція *лат.* фальовання (волосся).
óникс *гр.* рід каміня, відміна хальцедону.
ономáстікон *гр.* спїсник власних імен; **ономатопоéя** наслїдування звуків у природі.
онтоґéнія *гр.* наука про розвиток одиниці; **онтольоґія** наука про призначення чоловіка.
опáль *лат.* дорогий камінь молочної краски.
óпат *євр.* ігумен де-ких лат. монастирів.
óпера *іт.* музична драма; будинок під оперу.
оперáтор *лат.* лікарь, що виконує операцію; **оперáція** ділання; підприємство; краяння людського тіла в лічничою метою.
оперéт[к]а *іт.* (мала) опера лекшого змісту.
опінія *лат.* осуд, гадка, думка загалу.
опіян *лат.* отруя, що міститься в óпіюмі, цеб то в соці незрілих маківок.
оплáток *лат.* крохмальний платок (на ліки).
опозиція *лат.* опір; протинна партія; **оponéнт** противник у розмові.
опортунізм *лат.* угодона політика, що пристосовується до обставин; **опортуніст** угодовець.
опóс[с]ум *ам.* рід американського звірятн.

óптик *гр.* той, хто виробляє й продає оптичні прилади (окуляри); **óптика** наука про світло.

оптимáти *лат.* багачі знатного роду у Римлян; **оптимíзм** погляд, що все на світі йде до кращого; оцінка річей з найкращого боку; **оптимíст** приклонник оптимістичного світогляду.

орáкул *лат.* пророчня, ворожба.

оранґýтан *мал.* малпа Pithecus satyrus.

оранжéрія *фр.* парник, теплиця до переховування полудневих деренець і ростин **оранжовий** помаранчевий, жовто-червоний

орáр *гр.* діяконська перев'язка на лівому плечу.

орáтор *лат.* промовець, речник; **оратóрія** спів релігійного змісту в супроводі музики **орáція** промова, бесіда.

орбíта *лат.* 1. дорога обігу якого небудь небесного тіла; 2. очна ямина.

óрґан *гр.* прилад, знаряд (голосовий); части на тіла, що виконує якусь чинність; урядовець; часопись; **орґáн[и]** музичний духовий інструмент; **орґанізáтор** впорядчик **орґанізáція** устрій, уклад, внутрішня будова; лучення людей для одної мети в спілку чи громаду; товариство; **орґанíзм** устрій тіла, уклад; **орґанíчний** живий, живого походження.

óрґія *гр.* старогрецькі обходи в честь божк Бакха; бенкети, розпусні пири, гульня.

ордá *тат.* татарське плем'я; череда.

орде́н *фр.* братство; монаший закон; почесна відзнака; **о́рдер** приказ на письмі; орден.

ордина́рія *лат.* додаток у збіжжу службі і сільським служачим; **ордина́рний** звичайний, дійсний (професор); простий; **ордина́т** властитель майорату; **ордина́ція** висв'ячення на св'ященика; лікарська порада; закон у справі поступовання у всіляких справах (виборчих).

ориґіна́л *лат.* первовзір, первотвір, первопись, взазок; правдива, первісна рукопись; чудак; **ориґіна́льний** новий, відмінний від дотеперішнього, самостійний, свіжий в обробленню; чудний.

ореол *див. авреоля.*

оріє́нт *лат.* схід; **орієнталі́ст** знавець мов і історії **орієнта́льних**, східніх народів; **орієнтуватися** відшукувати сторони світа, найти дорогу (в нових обставинах), розпізнаватися.

оріктоґно́зія, оріктольо́ґія *гр. мін.* наука про мінерали.

оріо́н *лат.* громада звізд „косарі".

орка́н *інд.* сильна буря.

орлеа́н *фр.* темно-червона краска; рід тканини.

орнаме́нт *лат.* прикраса; **орнаме́нтика** прикрашування орнаментами; **орна́т** ризи, фелон латинських св'ященників.

орнітольо́ґія *гр.* наука про птахи.

ороґно́зія, орольо́ґія *гр.* науки про гори; **ороґра́фія** описування гір.

ортоґра́фія *гр.* правопис[ь]; **ортодо́кс** правовірний, православний; **ортопе́дія** лічення неправильностей тіла (у калік).

орхе́стр[а], орке́стра *гр.* місце в театрі для музики; музик[ант]и.

орша́да *фр.* напій з мігдалів, цукру й води.

оса[в]у́л *тур.* заступник і ґенеральний ад'ютант гетьмана.

оса́нна *євр.* витай! ратуй нас.

Осма́ни *тур.* Турки.

о́смій *гр.* метал у плятиновій руді; **осмо́за** взаїмна виміна течій через поровату перепону *фіз.;* **осра́м** аліяж осму й вольфраму.

остента́ція *лат.* показування невдоволення.

остеольо́ґія *гр.* наука про кости (чоловіка).

осте́рія *іт.* гостинниця.

остракі́зм *гр.* черепковий суд у старинних Атенах, що усував з краю надто впливових горожан.

осциля́ція *лат.* хвилювання, хитання.

оте́ль *див. готель.*

отольо́ґія *гр. мед.* наука про вухо.

отома́н[к]а *тур.* низька канапа; **отома́нський** турецький (держава).

офензи́ва *лат.* зачіпка, напад, наступ.

офе́рта *лат.* услів'я, предложення умови (купна).

офіце́р *фр.* начальник військового відділу.

офіци́на *лат.* бічна частина дому, фліґель; робітня; **офіцина́льний** лічничий.

офіціóзний *лат.* півурядовий, під впливом правительства; **офіціял** св'ященик, якому віддано судові справи; урядовець ордену; урядовець (при почті, суді); **офіціяліст** приватний служачий; **офіціяльний** урядовий; сухий; **офіціянт** помічник в уряді.

офтáльмія *гр. мед.* запалення очей; **офтальмольóґія** наука про око.

охльокрáтія *гр.* панування черні, товпи.

óхра *гр.* відміна лімоніту, жовта мінеральна краска.

óцет *лат.* кисле вино, уксус.

оштрафувати *нім.* наложити кару, покарати.

П.

пáвза *лат.* перестанок; *муз.* знаки, коли і як довго не треба грати або співати.

павільóн *фр.* малий будинок при більшім дворі; будинок на виставках.

павіян *нім. зоол.* рід малпи Simius.

павперизм *лат.* загальне з'убожіння народу.

паґіна *лат.* сторона книжки; **паґінація** нумерування сторін.

паґóда *інд.* індійський храм.

падишáх *перс.* титул турецького султана й перського короля.

паж *фр.* молодий дворянин на послузі у високих панів (королів), чура; вихованець пажеського корпуса.

пайдольóґія *гр.* наука про дітей.

пайлювати *нім.* вимірювати глибінь води.
пáка *нім.* 1. скриня; 2. морська свинка; **пакер** носильщик; **пакéт** посилка, пакунок.
пакт *лат.* угода, умова.
паламáрь *гр.* церківник, церковний прислужник.
палáта *фр.* великий двір; державна рада.
палáш *рум.* меч, шабля.
палеоґрáфія *гр.* наука про відчитування й розпізнавання старинних рукописів і написів.
палеозоічний *гр.* приналежний до найдавніщих часів істновання живин на світі; **палеоліт** найстарша частина камінної епохи, коли люде не знали ще гладженого каміня; **палеонтольоґія** наука про передісторичні єства, що доховалися в скаменілостях.
палéстра *гр.* місце руханки й борбництва у Греків і Римлян; судовики в давній Польщі.
палéта *фр. див. палітра.*
палетнольоґія *гр.* наука про походження й старовину людського роду й його племен.
палімпсéст *гр.* стара рукопись на перґаміні, з якого стерто перед тим давніщу рукопись.
палінґéнеза *гр.* відродження.
палінóдія *гр.* пісня на новий голос; вірш.
палісáда *фр.* острокіл, огорожа з остроколу.
палісандрóве дерево півд.-ам. дерево темної краски, з якого роблять всілякі гарні речі.

палітра *фр.* малярська дощинка для розроблювання фарб.

палятив[а] *гр.* хвилево успокоюючий лік або спосіб.

паломник *ц.-сл. з лат.* богомолець, прочанин.

палладій *гр. мін.* металь, подібний до плятини; **пал[л]яд-ія** *або* **-іюм** статуя богині Паллляс Атени в Трої; охорона, прибіжище.

палядин *іт.* знатний лицарь в дружини Карла Великого, взагалі знатний лицарь.

палянкін *пор.* легкі, криті носилки для людей.

паляталізація *гр. грам.* м'ягчення (шелестівок); **палятальний** зм'ягчення, піднебінний.

палятин 1. *лат.* високий надворний титул у давніщих часах, намісник краю, **палятипату**; 2. *фр.* футряний ковнір.

пальма *лат.* дерево Palma; **пальмета** прикраса у виді пальмового листа.

пальпітація *лат.* биття серця.

пальтот *фр.* мужеська накидка, верхня одіж.

пампаси *есп.* південно-американські степи.

памфлет *анг.* в'їдливе письмо образливого змісту.

пан- *гр. в злож.* все-, змагання злучитися в одну цілість або державу, (**панґерманізм**, **панісламізм**, **панславізм**).

панама *ам. від ім. сер.-ам. держави II.* капелюх з листя панамської ростини; велике обманство (від фр. процесу в 1888. р)

панахида *гр.* богослуження за померших.

панаце́й *гр. мед.* спосіб на всі недуги.
панда́н *фр.* поняття [або предмет] відповідаюче другому.
панде́кти *гр.* Юстиніяновий збірник римського права з 6. ст. по Хр.
панду́р *мад.* угорське піше військо в 18. ст.; жандарм; двірська служба.
панеґі́рик *гр.* надмірна похвала в промові або віршах.
пане́ль *фр.* деревляне оббиття стіни; хідник.
па́ніка, пані́чний страх *од ім. гр. бога Пана* переполох, наглий страх.
панікади́ло *гр.* великий свічник або павук у церкві.
пано́птікон *гр.* збірка всіляких цікавих і дивних річей та осіб; **панора́ма** образ, на якому видно цілу околицю; вистава образів; великий вид.
пансіо́н *фр.* приватне виховавче заведення, в якому живуть учні; хата з харчем; **пансіоне́р** учень пансіонату.
панталько́ни *фр.* штани, шаравари, спідні.
пантеї́зм *гр.* погляд, що природа, це боґ, боготворення природи; **пантео́н** велика св'ятиня в Атенах; місце присв'ячене пам'яти славних людей.
панте́ра *гр.* хижа звірюка з роду тигрів.
пантоґра́ф *гр.* прилад до докладного відрисовування всяких рисунків.
пантомі́ма *гр.* передача гадок рухами, миґи; п'єса, де актори рухами тіла виявляють свої гадки й почування.

пантофель *нім.* виступець, патинок.
панурґ *гр.* злобний.
панцир, панцер *нім.* кольчуга, броня, бляха, що покриває лицарську зброю або боки пароплавів, які тому називаємо **панцирниками**, броненосцями.
папа *гр.* голова римської церкви.
папафія *ц-сл. з гр.* рід покриття на голову для св'ящеників.
папіє-маше *фр.* паперова маса.
папільоти *фр.* паперові закрутки до волосся.
папіновий котел *од ім. француза Папена* (1681) залізний, щільно замкнений котел, в якому при високім теплі розварюється кости.
папірос[ка] *фр.* цигарка; **папірус** *гр.* староєг. папір з кори і листків ростини тоїж назви.
папіст *гр.* приклонник **папізму**, католик.
папп[к]а *нім. картон, тека.*
паприка *мад.* еспанський перець.
папуга *див. попугай.*
пара *тур.* турецький гріш = $^1/_2$ коп.
параболя *гр. рет.* порівнання, притча, образова мова; *геом.* рід кривої лінії.
параван *фр.* пересувна штучна стінка, заслона; покривка.
параґраф *гр.* малий розділ, артикул, знак §.
парад[а] *фр.* виставність; св'яточний виступ або одяг; перегляд війська.
парадокс *гр.* незвичайний, або дивовижний погляд.

паразит *гр.* галапас, чужоїд, ростина або живина, що живе коштом чужих орґанізмів.

паралелізм *гр.* рівнолежність; **паралель** *ґеом.* рівнобіжна лінія; порівнання; **паралельний** рівнолежний; **паралельоґрам** рівнобіжник, чотирокутник, якого боки парами рівні й рівнобіжні.

параліж *або* **параліз[а]** *гр.* підвій, затрата чуття й руху в поодиноких частинах тіла; апоплексія; **паралітик** спаралізована людина; **паралізувати** *обр.* перепиняти що небудь; відіймати (ноги).

параліпоменон *гр.* пропуск, пізніщі додатки: частина старого завіта.

паралякс[а] *гр. ґеом.* кут, під яким видно нашу землю або цілу соніщну дорогу в якоїсь иньшої дороги.

парапет *фр.* поруччя, бильця.

парасоль *гр.* охоронний прилад од дощу або сонця.

парастас *гр.* богослуження за померших.

парафін[а] *фр.* товщ з брунатного вугілля, вживаний до виробу свічок, земляний віск.

парафія *гр. парохія.*

парафраза *гр.* представлення тої самої річі иньшими словами, перерібка [особливо *муз.*].

парвеній *фр.* простий чоловік, що доробився великого маєтку, з Івана — пан, доробкевич.

пард *лат. пантера.*

пардон *фр.* дарування (життя на війні); даруйте, вибачайте!

пар-екселя́нс *фр.* [par excellence] в цілім значінні цього слова.

пареме́йник *гр.* церковна книжка з виїмками із св. Письма.

парентéза *гр.* вставлене речення; скобки, лапки.

паре́ре *іт.* осуд знавців.

парестéзія *гр.* хоробливa зміна чуття.

па́рі *іт.* в рівній вартости, сто за сто, *див. альпарі*; **парі** *фр.* заклад.

паріка́хер *нім.* фризієр, голяр.

парітéт *фр.* рівність, однаковість.

парія́си *інд.* упосліджене плем'я в Індіях, *звідси* угнетені, упосліджені народи.

парк *анг.* більший сад до гуляння; місце до переховуваня військових знарядів.

паркéт *фр.* тафльована підлога, підлога, зложена з деревляних кісток у взірці; місця в театрі на долині проти сцени.

Па́рки *лат.* богині людської долі.

парлямéнт *фр.* збори народніх представників для полагоджування державних справ і ухвалювання законів; **парляментари́зм** спосіб правління при помочі парляменту; **парляментáр[ист]** посол, посередник; **парльоáр** кімната для прийому гостей.

пармезáн *од іт. м. Парма* пармський сир.

Парнáс *гр.* гора присв'ячена музам; *звідси* **п.** все, присв'ячене красним штукам.

парóдія *гр.* глумливе наслідування або смішна перерібка поважного твору; невдатне наслідування.

пароксизм *гр.* сильний напад якоїсь недуги.
пароль *фр.* знак, гасло, умовлене слово.
парономазія *гр.* слова, що однаково звучать, а мають ріжне значіння (літ і лід).
парох *гр.* св'ященик церковної громади, парохії.
парс про тото *лат.* частина замісць цілости.
парсуна *лат. див. персона.*
партер *фр.* долішна частина дому під поверхом; долішні місця театру.
партес *нім. з іт.* ноти.
партизан *фр.* член партії; охотник військового відділу, що нападає нагло або на власну руку на ворога.
партикуляризм *лат.-фр.* змагання до відокремлення; **партикулярний** частинний, відокремлений; **партитура** зіставлення нот на всі голоси й інструменти; **партія** частина, відділ, ватага; політична організація, сторонництво; корисне подружжя; роля в театрі; одна гра в карти; **партнер** товариш гри.
парфорс *фр.* [par force] нашийник для дресовання псів; примусом.
парфума *або* **перфума** *фр.* пахощі, пахнило, духи.
парцеля *фр.* частка ґрунту, місце під будову; **парцеляція** поділ більшого об'єму ґрунту на частки; **парціяльний** частинний.
парча *тур.* золотом або сріблом ткана матерія.

пас *фр.* крок у танци; тіснина; перепустка; **пасáж** критий коридор; *муз.* ряд тонів, які треба скоро виконати; **пасажи́р** подорожний.

пасамáн *нім.* обшиття, ґальон, позумент.

пасáти *лат.* вітри, що віють правильно із сходу в південних краях.

паси́в[а] *лат.* довги; **паси́вний** довжний, нечинний, недіяльний, слабий.

пáсія *лат.* 1. пристрасть, сильний наклін, гнів; 2. історія мук Ісуса Христа.

пасія́нс *фр.* укладання всіляких штук і фіґур з карт.

пáсквіль *іт.* *памфлєт,* клевета, злобна прикладка.

паспарту́ *фр.* паперові рямці на образ.

паспóрт *фр.* посвідка на побут або виїзд, пас, білет.

пáста *ром.* тісто; масть; **пасте́ль** барвистий олівець; **пасте́т** сіканина з всілякого м'яса, особливо з дробу й звірини; **пасти́лька** кулька, шарик (з ліком).

пáстор *лат.* протестантський св'ященик; **пасторáл** жезл; **пасторáльна теольо́ґія** наука про душпастирську діяльність св'ященика.

пасувати *лат.-нім.* відповідати чому, годитися; *в грі* складати карти.

пáсха *евр.* Великдень; **пасхáлія** таблиця для означення днів пасхи і св'ят на кілька літ.

пат *іт.* при грі в шахи таке положення, коли грач не може рушитися з фіґурами.

патéнт *фр. див. диплъом*, свідоцтво; охоронна посвідка для винаходів; **патентóваний** управнений, з патентом.
пáтер *лат.* батько; св'ященик; **патерíк** *гр.* життя св'ятих.
патетíчний *гр.* захоплюючий з чуттям і запалом, зворушливий.
патíна *лат.* зеленуватий осад на старинних бронзових грошах, пам'ятниках і різьбах; (золотий) таріль, на якому лежить причастя підчас богослуження.
патольоґíчний *гр.* хоробливий, змінений недугою; **патольóґія** наука про недуги; **пáтос** запал, пристрасне зворушення.
патрéт *див. портрет.*
патримоніáльний *лат.* приналежний до дідизни, батьківський.
патрíстика, патрольóґія *лат.* наука про життя, науки та твори церковних отців.
патрíцій *лат.* член старинного римського роду; **патрíціят** загал патриціїв.
патріóт *гр.* людина, що гаряче любить свій край; **патріотíзм** гаряча любов рідного краю.
патріáрх *гр.* праотець людського роду; голова грецької церкви; голова родини у старшім віці; **патріархáльний** опертий на власти найстаршого в родині або на старих звичаях; **патріархáт** такий устрій суспільний, де батьки мають власть над родом; власть і округа патріарха.
патрóн *лат.* 1. св'ятий опікун, покровитель, оборонéць; 2. взірець до малювання стін;

ладунок, набій; **патронат** право властителів (більших) посілостей вибирати св'ящеників на парохії; **патронташ** шкуряна торбинка на набої до стріляння.

патруль *фр.* [patrouille] військова або поліційна сторожа.

патуа *фр.* [patois] говір, наріччя.

пацифізм *лат.* стремління до міжнародного мира; **пацифікація** заведення мира, успокоєння; **Пацифічний Океан** Тихий або Спокійний Океан.

пацієнт *лат.* хорий в опіці лікаря.

пахтувати *нім.* арендувати, наймати.

пачулі *кит.* ростина Pogostemon Patschouly з пахучими листками, з яких виробляють пахощі.

паша *перс. скор. з падишах див. баша;* **пашалик** край під владою паші.

пашквіль *іт. див. пасквіль.*

паштет *див. пастет.*

паяц *іт.* [bajazzo] сміхун, кумедник, блазень.

пеан *гр.* похвальна пісня (з нагоди побіди), гимн.

пеґаз *гр. міт.* крилатий кінь; *обр.* поетичний запал; рід риби, сарган.

педаґоґ *гр.* виховник, учитель; **педаґоґіка** *аб.* **педаґоґія** наука про виховування.

педал[ь] *лат.* ступир, прилад при фортеп'яні для скріплення й ослаблення звуків.

педант *фр.* чоловік, що придержується форм.

педель *лат.* університетський сторож.

педерастія *гр.* неприродний потяг мущини до мущини.

педіятрія *гр. мед.* наука про лікування діточих недуг.
пезёта *есп.* еспанський гріш вартости франка.
пейсаж, пейзаж *фр.* краєвид.
пекуніярний *лат.* грошевий.
пелерина *фр.* накидка без рукавів.
пелікан *лат. зоол.* птиця Pelicanus anocrotalis, баба птиця.
пеляґра *гр.* рід проказн, викликаної уживанням зіпсутої кукурудзи.
пемза *лат.* мінерал, що вживається до гладження камінів і металів.
пемікан *ам.* консервоване м'ясо ам. бізонів.
пенале *лат.* кара, пеня.
Пенати *див. Ляри.*
пензель *нім.* кисть, щіточка.
пензум *лат.* завдання, визначена робота.
пенітенція *лат.* кара, покута; **пенітенціярій** дім поправи.
пенс, пенні *анг.* англійська дрібна монета.
пенсіонат *фр. див. пансіон;* **пенсія** стала платня; вислуженина.
пенсне *фр.* [pince-nez] окуляри з ручкою.
пентаґон *гр.* п'ятикутник; **пентаедр** п'ятистінник; **пентаметер** п'ятистоповий вірш; **пентатевх** п'ять книжок Мойсея: книги Битія, Ісход, Левіт, Царствій, Второзаконіє; **пентикостія** п'ятидесятниця.
пеньюар *фр.* [peignoir] довгий жіночий каftан, якого вживається при чесанню.
пепіта *есп.* рід тканини.

пепсин *гр.* складова частина жолудкового соку.

пер *фр.* [pair], *анг.* [peer] член вищої палати (в Англії).

перґамен *лат.* добре виправлена баранича шкура, вживається до переплету, давніще вживалася до писання.

переґрінація *лат.* вандрівка в чужі краї; **переґріни** назва чужинців у старім Римі.

перігéль *лат.* місце земської дороги, з якого найблище до сонця; **періґéй** місце дороги місяця, звідки найблище до землі.

перікáрдій *гр.* серцевий мішок.

перікопи *гр.* виїмки з св'ятого письма.

періметер *гр.* обруч, об'єм.

періóд[а] *гр.* обіг; протяг часу, по якім вертає тесаме явище; доба (в письменстві); місячне; **періодичний** повертаючий правильно що якийсь час.

періпéтія *гр.* нагла переміна, рішучий зворот; розв'язка в драмі.

перістиль *гр.* коридор аб передсінок, окружений колюмнами.

перифéрія *гр.* обвід, круг, околиця.

перифрáза *гр.* опис предмету або поняття иньшими словами.

перкáль *перс.* рід тканини, ситець, коленкор.

пéрла *гр.* жемчуг; **перломут** *з нім.* блискуча середна поволока деяких черепах, перлова матиця.

перлюстрáція *лат.* (тайний) перегляд листів.

перманéнція *лат.* сталість, безперервність.
пéрмська формація *геол.* верстви між формацією вугля й тріяс.
пермутáція *лат.* переміна, переставка.
перóн *фр.* місце перед залізничим двірцем, куди заїздять і стають поїзди.
перпендикулярний *лат.* прямов[існ]ий, сторчовий.
перпéтуум мóбіле *лат.* [perpetuum mobile] прилад, який раз введений в рух, мав би вічно порушатися без докладу сил ізо вні.
персвáзія *лат. гал.* рада.
персóна *лат.* осо а; **персонáл** усі особи, заняті нпр. в одн м уряді; **персонáльний** особовий, особистий; **персоніфікáція** усіблення.
перспектива *лат.* прозір, наука про рисовання предметів так, як вони представляються в дійсности; вигляд; надія.
пертрактáція *лат.* умова, переговори.
пертурбáція *лат.* замішання, переворот; неправильність руху планет.
перýка *фр. гал.* причіска, штучне волосся на голову.
перфéкт *лат. грам.* час минулий доконаний; **перфéкція** велика вправа, досконаліст.
перфідія *лат.* віроломність, зрадливість.
перфорáція *лат.* передіравлення дірковання.
перцéпція *лат.* спостереження, свідоме враження; дохід.
песимізм *лат.* наука й світогляд, що все на світі зле й нещасливе; **песиміст** людина,

що бере все з найгіршого боку й не сподіється нічого доброго.

петáрда *фр.* прилад з порохом до розсаджування мурів то що.

петéнт *лат.* прохач; **петúція** прохання на письмі.

петіт *фр.* рід дрібного друку [як цей].

петрефáкт *лат.* скаменілість; **петрифікáція** каменіння; **петроґрáфія** наука про скаменілости; **петролéй** нафта, ґас.

пех *нім.* брак щастя, невдача.

педестáль *фр.* підвищення, на якому стоїть стовп або статуя.

п'єса *фр.* музична або театральна штука.

півóнія *лат.* ростина Paeonia officinalis.

піґмéй *гр.* чоловік малого росту, карлик.

піґмéнт *лат.* фарба в крові, що надає краску шкурі й волоссю.

піджáк *анг.* короткий сюртук.

підмінувати *фр.* підложити міни, захитати.

пієтúзм *лат.* побожність, поважання, що граничить з обожанням.

пік *фр.* чорний значок у формі списи в картах; **піка** 1. списа; 2. *також* **піке́** рід тканини; **пікáнтний** приперчений; побуджуючий змисли, неприличний; **пікенір** вояк узброєний пікою; **пікéт[а]** 1. чата; 2. гра в карти.

пікнік *анг.* спільний пир, гулянка (за місто).

пікольо *іт.* 1. малий флет; 2. малий послугач (у ресторані).

пілю́ля, пилю́ля, *гал.* **піґу́лка** *нім.* аптична горошинка, лічнича маса в формі шарика для лекшого проковтнення.

пілястр[а] *іт. буд.* чотирокутна колюмна при стіні.

пільо́ни *гр. буд.* високі стовпи перед входом до єгипетських св'ятинь.

пільо́т *фр.* моряк, що впроваджує кораблі до пристані; провідник літака.

пі́ми *самоєд.* чоботи в оленячої шкури.

пінакотека *гр.* ґалерія образів.

пінґвін *лат.* морська птиця Aptinodytes.

пінія *лат.* іт. дерево подібне до нашої сосни.

пінт[а] *анґ.* міра течій у Анґлії, Франції, Еспанії і т. д. = від $^1/_2$ л. до літри.

пінце́т *фр.* легкі кліщики.

пі́нчер *анґ.* порода маленьких псів із довгим волоссям.

піо́н *іт.* хлопець у шахах; **піоні́р** вояк у технічному відділі; передовець.

пі́па *фр.* люлька; міра плинів, приблизно до літри; прилад до спускання плинів в бочок.

піпермéнт *лат.* м'ятка.

піраміда *гр.* гостро стятий стовп; великі єгипетські пам'ятники у формі піраміди.

піра́т *фр.* морський розбійник ушкал.

пірé *фр.* замішка із гороху, картопель і т. д.

пірит *гр. мін.* двосірчак заліза.

пірпа́ч *ор.* булава, відзнака полковника.

піроксиліна *гр.* рід вибухової матерії; піро-

льоґія, піротéхніка наука про штучні огні; **піросфéра** огняно-плинне нутро землі.
піруéт *фр.* фіґура в танці, викрутас.
пістолéт, пістóля *фр.* мала, ручна рушниця, револьвер.
пістóн *фр.* металевий прилад з запальною масою.
піччікáто *im.* [pizzicato] гра на смичковім інструменті при помочі щипання пальцем.
піяно *im. див. п'яно.*
планéта, планúда *гр.* небесне тіло, що відбуває дорогу довкола постійного сонця (землі); **планéтник** *див. люнатик.*
плашкóд мостова барка.
плебéйці *лат.* міщане, прості люде; **плебісцúт** постанова загалу, всенародне голосування; **плебс** простий народ, *згірдливо* товпа.
плеврúт *гр.* запалення олегочної, плéври.
плед *анг.* грубий, вовняний коц у крати.
пленáрний *лат.* загальний.
пленéр *фр.* [plein air] малюнок у повному світлі.
пленіпотéнт *лат.* уповноважений, повновласник у маєткових справах більших посідачів.
плéнум *лат.* загал, усі.
плеонáзм *гр.* уживання багато лишніх слів.
плеяда *гр.* ґрупа звізд квочка, волосожар.
плінтус *гр.* лиштва при стінах.
пліоцéн *гр. геол.* наймолодші верстви землі в т. зв. третичному часі.

пліс *або* **плюш** *фр.* шовкова тканина на взір оксамиту; **плісувати** гладити жіночі спідниці в рівнобіжні закладки [пліси], рисувати (спідниці).
плювіометер *лат.* прилад до міряння дощу.
плюралізм *лат.* більшість; **плюс** більше; знак додавання +.
плютократія *гр.* панування гроша; верства багачів.
плютонізм *од ім. гр. бога підземного світа* *геол.* теорія, що скали витворилися через охолодження огненної маси.
пляґа *лат. гал.* кара, нещастя.
пляґіят *лат.* літературна крадіж.
плязма *гр.* жива матерія, клітина.
плякат *фр. див. афіш;* **плякета** медаль.
плян *лат.* рисунок якогось місця або річі, розмір; гадка, проєкт; **пляніґльоб** рисунок земської кулі на одній площі; **пляніметрія** частина ґеометрії, що займається лініями й плоскими фіґурами.
планктон *гр.* верхня верства води в морі до 200 м глубини.
плантатор *фр.* властитель **плянтації**, цеб то великого простору землі, справленого під управу промислових ростин (цукрової тростці); **плянти** насипи, обсаджені деревами; **плянтувати** зрівнувати землю, садити ростини.
пляисте[и]рь, плястир *нім.* наліпка, скибка.
плястика *гр.* різьба; **пластичний** вироблений з твердого матеріялу; (образ), що вірно віддає предмет; тілесний, виразистий.

плястро́н *фр.* нагрудник (з бляхи).
плята́н *лат.* Platanus рід букового дерева.
плятіна *есп. мін.* тяжкий метал сріблисто-білої краски.
плято́ *фр.* [plateau] високоровень, височина.
плятоні́чний *гр.* після науки фільософа Плятона, ідеальний (любов).
плятфо́рма *фр.* плоский дах; підвищення; місце перед двірцем; отворена частина залізного воза; програма.
пляфо́н *фр.* повала, стеля, малюнок або різьба на повалі.
пляц *нім.* площа, місце, майдан; **пляцкарта** білет на нумероване місце в залізничому вагоні.
пльо́мба *фр.* печатка з олова, причеплена до товарів; маса, яку вкладається до дірявих зубів; **пльомбувати** печатати або затикати пльомбою.
пне́вма *гр.* дух, вітер; **пневма́тика** наука про рухи воздуха й ґазів; **пневмати́чний** воздушний (помпа, стрільба), **п. почта** що пересилає листи проводами при помочі згущеного воздуха; **пневмо́нія** *мед.* недуга легких.
пода́ґра *гр. мед.* гостець у ногах.
поде́ст[а́] *іт.* посадник міста в Італії.
по́діюм, по́дій *лат.* підвищення для глядачів, сцена.
подоме́тер *гр.* прилад для помірів пройденої дороги.
пое́зія *гр.* штука писати віршом; викликування гарних образів відповідними словами;

вірш, пісня; мрія; **поéма** більший віршований епічний твір, малюючий життя народу або його части; **поéтика** наука про поезію й віршування; **поетúчний** ідеально гарний, образовий, що викликує гарне враження, віршований.

пóза *фр.* постава; прибраний вигляд.

позитúв *лат.* фотоґрафічний образ, викликаний на папері; **позитивíзм** напрямок фільософії, поставлений О. Контом, що все покладає на досвіді; **позитúвний** дійсний, певний; додатний (число); **позúція** становище, розклад.

позумéнт *див. пасаман.*

полéміка *гр.* письменний спір в якійсь справі.

полéнта *іт.* італійська страва з мамалиґи, масла й сира.

поліáндрія *гр.* така форма подружжя, що жінка має кількох чоловіків; **поліґáмія** многоженство.

поліґльóт *гр.* чоловік, що знає багато мов.

поліґóн *гр.* многокутник; **поліґрáфія** штука писати тайним письмом.

поліклініка *гр.* міська клініка, шпиталь.

полікрáтія *гр.* многовластя.

поліп *гр.* звіря, що має багато ніг; *мед.* нарість (у носі).

полірувати *фр.* вигладжувати й додавати блеску; образувати.

пóліс *фр.*, **поліца** *іт.* посвідка обезпечення.

полісмéн *анг. поліцай.*

політеї́зм *гр.* віра в багато богів.
політе́хніка *гр.* вища технічна школа.
полі́тик *гр.* знавець або діяч політики; посол, дипльомат; зручний чоловік; **полі́тика** наука про державу; всі публичні й суспільні справи; знання звичаїв і зручність у поведенню; **політика́нство** поверхове ведення політики; **політи́чний** приналежний до публичних справ, суспільний; тактовний, обережний.
політу́ра *фр.* спосіб вигладжування дерева, ляк до поліровання, оглада.
поліфоні́чний *гр. муз.* в кількох голосах.
поліхро́мія *гр.* ріжнобарвність, мальовання ріжними красками.
полі́ція *гр.* уряд, що дбає про публичний лад і безпеченство; **поліціянт, поліца́й** урядовець або стражник поліції.
по́люс *нім. з гр.* бігун.
полю́ція *лат.* мимовільний уплив людського насіння у сні.
поляриза́ція *лат.* зміна прикмет сонічного світла при переході через деякі непрозорі тіла; **поля́рний** бігуновий, північний (звізда, медвідь).
по́лька *поль.* рід кругового танцю; **польоне́з** *фр.* танець—хоровід і музика до нього.
пома́да *фр.* масть (на волосся).
помера́нець, *гал.* **помара́нча** *іт.* дерево Citrus aurantium і його овоч жовто-червонявої краски, апельсин.
помідор *фр. бот.* ростина Zycopersicum esculentum баклажан, томат.

помольоґія *гр.* наука про овочеві дерева.

пóмпа *гр. через нім.* 1. прилад до набирання води і инших течій або ґазів; 2. виставність, пишність.

помпаду́р *фр.* ручна торбинка.

помпіéр *фр.* член огневої сторожі.

помпóн *фр.* шовкова або шкуряна галка для прикраси (одягів).

пóні *анґ.* кінь малої породи.

понсó *фр.* червоний (рожа).

пóнтіфекс *лат.* римський священик; церковний достойник (папа); **понтіфікáт** достоїнство папи.

понтóн *фр.* довгий і плоский човен, на якому кладуть міст; **понтонéри** вояки заправлені до становлення мостів на ріці

пончо *есп.* рід плаща з отвором на голову.

попугáй, *гал.* **папу́ґа** *ар.* ріжнобарвна птиця Psittacus.

популяризувати *лат.* робити зрозумілим для кожного; **популя́рний** загально знаний і люблений; зрозумілий, народній.

попуррí *фр.* [potpourri] *муз.* музичний твір, зложений із ріжних мельодій.

порноґрáфія *гр.* неморальні, сороміцькі річі.

порт *лат.* пристань.

портáл *лат. буд.* входова брама до якоїсь великої будівлі.

портвáйн *порт.* вино з порт. города Опорто.

портепе́, портупе́я *фр.* кутасик при офіцерській шаблі, перевісь.

по́ртер *анг.* рід міцного й густого пива.

по́ртик *лат.* склеплений притвір на стовпах.

портіє́р *фр.* придверник; **портіє́ра** придверна занавіса.

портмоне́ *фр.* гаманець на гроші.

по́рто *іт.* почтова оплата (за листи).

портре́т *фр.* подобизна людини, мальований або рисований патрет.

портсиґа́р *фр.* цигарниця.

портуля́к[а] *лат.* ростина Portulaca oleracea, сосонка, блошки.

портфе́ль *фр.* [portefeuille] обгортка [тека] на ділові папері або векслі; уряд міністра.

порфі́р *гр.* рід мінерала; **порфі́ра** мантія, багряниця; **порфіро́родний** царського роду.

порцеля́на *лат.* білий мінерал, з якого робиться всіляку посуду, фарфор.

по́рція *лат.* частина; пайка (їди).

посе́сія *лат.* посілість; аренда; **посе́сор** державець, арендар.

пост *нім.* вартівник, сторожа, станиця; місце, становище.

постаме́нт, постуме́нт *лат. педесталь.*

по́сте-реста́нте *фр.* напис на листах або посилках на знак, що посилка має лежати на почті аж до часу, поки хто зголоситься.

постеру́нок *гал. див. пост.*

пости́ля *лат.* книжка проповідей.

постуля́т *лат.* бажання, домагання; гадка, якої не можна заперечити.

пота́ш *фр.* луг.

потента́т *лат.* богатир, вельможа; **поте́нція** сила, могутність; **потенціяльна** сила утаєна, недіяльна сила.

по́чта, по́шта *лат.-фр.* уряд, що переймає листи, гроші й посилки й висилає їх на місце призначення; **почталіо́н** почтарь; **почтма́йстер** начальник почти.

праґма́тика *лат.* діловодство, службові приписи; **праґмати́чний** представлений у причиновому зв'язку (історія); **п. са́нкція** порядок дідичення в австрійській цісарській родині.

пра́ктика *лат.-гр.* вправа, вживання, проба; **практика́нт** той, що приучується до чогось, практикує; **практи́чний** вправний, досвідний, корисний.

пра́лат *лат.* духовний достойник, ігумен.

прас, пра́ска *нім.* залізко; **пра́са** знаряд до викликування натиску, друкарська машина.

пребе́нда *лат.* парохія у латинників.

предестина́ція *лат.* призначення.

предіка́т *лат.* 1. *грам.* присудок; 2. титул.

преекзисте́нція *лат.* віра в істнування душі перед уродженням чоловіка.

презе́нт *фр. з лат.* дарунок, гостинець; **презе́нта** надання парохії; **презента́ція** представлення, показування; **презе́нція** присутність (на засіданню).

презерватив[а] *анг.* охоронний спосіб.
президент *лат.* голова (республики), провідник (зборів); **президія** провід головство.
прейс-курант *нім.-фр.* спис цін, цінник.
преісторичний *лат.* передісторичний.
преконізація *лат.* св'яточне вись'ячення на епископа
прелат *див. пралат.*
прелеґент *лат.* той, хто має прелекцію, цеб то виклад або відчит.
прелімінар *лат.* віставлення наперед доходів і розходів; вступні перегонори (миру).
прелюдія *лат.* початок більшого музикального твору, пригринка.
премієр *фр.* голова ради міністрів, президент міністрів; **прем'єра** перша виставка штуки в театрі.
премісa *лат.* подія [факт], в якої через розумовання доходимо до якогось висновку.
премія *лат.* нагорода; безплатний додаток до часописей; оплата при обезпеченню або грі в льото.
пренумерата *лат.* передплата (часописі).
препаранда *лат.* підготовна школа; **препарат** штучно приладжений виріб; **препарація** приготовлення (до науки в школі або до читання чужих письменників).
препозиція *лат. грам.* приіменик.
прерія *фр.* великий північно-американський степ.

прероґатива *лат.* право першенства, право робити щось такого, що другому не дозволено

преса *лат. через фр.* друкарська машина; всі часописі разом, дневникарство.

пресвітер *гр.* св'ященик; **пресвітеріянці** протестантська секта в Англії.

пресія *лат.* тиснення, натиск, примус.

прескрипція *лат.* задавнення.

престідіґітатор *фр.* чародій, дурисвіт, куґляр; **престіж** *перв.* дурисвітство, блахман; повага, сила (якоїсь держави).

престо *іт. муз.* скоро, швидко.

пресумпція *лат.* вдогад, підозріння.

претекст *лат.* покривка, вид, позір.

претендент *лат.* той, що має право до чогось (престола), старається о щось; **претендувати** домагатися, убігатися о що; **претенсія, претензія** домагання, право до чогось, позов.

претор *лат.* римський урядовець, начальник війська; **преторіяне** прибічна сторожа римських володарів.

префект *лат.-фр.* начальник уряду й поліції у Франції, посадник, намісник; настоятель (бурси); **префектура** департамент, уряд; чин префекта.

преферанс *фр.* гра в карти на 3 особі.

префікс *лат. грам.* приставка.

прецеденс, прецедент *лат.* подія, що може бути взірцем, як треба поступати в подібнім випадку, приклад.

пре́цель *нім.* бублик, обарінок.

преци́зія *лат.* докладність, точність.

преюдика́т, преюдика́ція *лат.* упередне рішення; засуд, що має вартість як зразок для дальших подібних справ.

прива́тний *лат.* неурядовий, довірочний.

привіле́й *або* **привіле́ґія** *лат.* право першенства, яке надається якійсь особі, товариству або громаді.

при́зма *гр.* тіло, ограничене рівними площами, якого грани й основні площі рівнобіжні.

прима́р *лат.* начальний лікарь у шпиталі; **при́мас** перший єпископ у краю.

примітй́вний *лат.* первісний, простий, звичайний.

принц *нім.* князь, княжа, царевич, королевич; **принце́са** жінка або донька князя.

принци́п *лат.* основне поняття, основа, правило; **принципа́л** настоятель, службодавець; **принципія́льний** початковий, основний, засадний.

пріз *фр.* нагорода; здобич; щипта.

прі́ма *лат.* перший основний голос; найліпший сорт; перша кляса (ґімназії); **прімадо́нна** *іт.* перша співачка в театрі; **прі́міція** перша Служба Божа новоисв'яченого св'ященика; **прімоґеніту́ра** право первородства.

пріо́р *лат.* ігумен, архимандрит.

прія́мель *нім. з лат.* форма німецької народньої дидактичної поезії XIV—XVI вв.

про́ба *нім. з лат.* зразок, спит; **пробабілі́зм** правдоподібність.

пробле́м[а] *гр.* завдання, що має бути розв'язане; загадка, наукове питання; **проблемати́чний** загадковий, непевний.

провеніє́нція *лат.* походження, початок.

провіде́нція *лат.* провидіння.

провізія *лат.* припаси поживи; купецький опуст; **провізор** повновласник, аптикарський помічник; **провізори́чний** тимчасовий; **провізо́рія** 1. тимчасовий розпорядок; 2. *гал.* позов за нарушення в посіданню.

провінціоналі́зм *лат.* вираз уживаний тільки в одній місцевости; **провінціона́льний** краєвий, не-столичний; **провінція** частина краю в протиставленню до столиці.

провіа́нт *лат.* пожива, харчі (для війська).

провока́тор *лат.* *аґент-пр.*; **провока́ція** зачіпка, визов, дражнення.

прогібіти́вний *лат.* охоронний, такий, що спинює або недопускає; **прогібіціоністи** політична партія в Злучених Державах північної Америки, що домагалася між иньшим заборони піянства й виборчого права для жінок.

проґімна́зія *гр.* підготовча школа до ґімназії; низша ґімназія.

проґнати́зм *гр.* лице з сильно висуненими щоками.

проґно́за *гр.* вгадування наперед (погоди, недуги); **проґно́стик** знак, віщовання, ворожба.

проґра́ма *гр.* короткий начерк, порядок (концерту), виклад (політичних) поглядів.

проґрéс *лат.* поступ, розвиток; **проґресúвний** поступовий; **проґресіст** поступовий чоловік, член поступової партії; **проґрéсія** поступ, черга, порядок.

продýкт *лат.* плід, овоч, виріб; чин; *мат.* добуток; **продуктúвний** пожиточний, корисний; видатний, плідний; **продýкція** вироблювання; представлення; **продуцент** виробник, витворець, фабрикант.

проéкт *лат.* плян, начерк, намір; **проектíль** з *фр.* знаряд, гарматна куля; **проéкція** мет, представлення якогось тіла на площині; **прожéктор**, **проéктор** електричний прилад до кидання світла на віддаль.

прóза *лат.* звичайна, невіршована мова; дійсність, буденність; **прозаíк** письменник, що пише прозою; буденний, без фантазії.

прозéктор *лат.* лікарь, що виготовляє препарати з трупів; **прозектóрія** відділ, на якому медики вчаться практично анатомії

прозелíт *гр.* ново навернений.

прозóдія *лат.* наука про розмір складів при віршованню.

прозопопéя *гр.* поетична фіґура, уособлення.

прокíмен *гр.* стих із Давидових псальмів, що читається перед Апостолом і Евангелієм.

прокламáція *лат.* поклик, відозва до загалу.

проконсул[ь] *лат.* у Римлян вислужений консуль; заступник *консуля.*

прокрýст *гр.* мучитель.

прокýра *лат.* повновласть у веденню підприємства; **прокурáтор** *або* **прокурóр** судовий урядовець, що наглядає над вірним пристосованням і виконанням законів; **прокуратóрія** *гал.* уряд, що боронить публичної власности; **прокурúст** повновласник торговельної спілки.

пролеґóмена *лат.* вступні пояснення.

пролетáр *лат.* людина без майна, зарібник; нуждарь; **пролетаріáт** робітницький стан, зарібники.

пролябс *лат. мед.* випад органів (кишок) із їхнього природного положення.

прольóґ *гр.* вступне слово до деяких драматичних творів, вступ; церковна книга із короткими виїмками й життями св'ятих.

прольонґáта *лат.* продовження, проволока.

промемóрія *лат.* пропам'ятне письмо.

променáда *лат.* прохід і місце проходів.

промéса *фр.* квіт на виплату, довжний скрипт.

прометéйський *од ім. гр. героя Прометея* величній, могучий.

промілле *лат.* десята частина відсотків.

промóція *лат.* надання титулу доктора.

промульґáція *лат.* публичне проголошення закону.

пронóмен *лат. грам.* заіменик.

пронунціяція *лат.* спосіб вимовлювання; **пронунчіямéнто** *есп.* проголошення повстання.

пропаґáнда *лат.* ширення нових гадок; духовний уряд у Римі для ширення като-

лицької віри [congregatio de propaganda fide].

пропедевтика *гр.* вступні пояснення для кожної науки.

пропелер *лат.* прилад, що гонить уперед корабель або літак.

пропілеї *гр.* передсінок грецьких св'ятинь.

пропінація *лат. гал.* право вишинку й місце продажі гарячих напоїв, шинок.

пропозиція *лат.* внесення; поставлення свого бажання; **пропонент** внескодавець; **пропонувати** ставити внесення, представляти.

пропорціональний *лат.* розмірний, рівномірний, відносний; **пропорція** відношення, розмір.

проректор *лат.* заступник ректора.

просектор *лат. див. прозектор.*

проскомидія *гр.* перша частина богослуження, де приготовляються дари.

проскрибувати *лат.* виймати зпід права, кидати опалу, проганяти з краю за кару.

проскура, просфора *гр.* квасний пшеничний хліб до богослуження.

проспект *лат.* довга, широка й рівна вулиця; плян нового підприємства; оголошення про появу нового твору.

проститутка *лат.* публична дівчина, повія; **проституція** розпуста для зарібку.

протаґоніст *гр.* перший актор у старогрецькій драмі.

протеґувати *фр.* попирати, виріжнювати; **протеже** пікланованець; **протектор** охоронець, опікун; **протекторат** опікунча власть одної

держави над другою; **протéкція** допомога, підпора, охорона.

протéст *лат.* против[лення], застереження; **протестáнт** християнин, що не признає верхнього папи.

протодія́кон *гр.* перший діякон; **протоєрéй** старший св'ященик.

протокóл *фр.* писемне ствердження про відбуття якоїсь урядової чинности, звідомлення з засідання, опис нарад.

протомéдик *гр.* начальний, старший лікарь.

протонотáрь *гр.* секретарь папської канцелярії.

протоплáзма *гр.* зародок.

протопóп, протопресвíтер *гр. протоєрей.*

прототи́п *гр.* перновзір, основний тип.

протуберáнції *лат.* сонішні проміні, які можна бачити при затьмінню сонця.

профáн *лат.* необзнайомлений з чимось; простий; світський чоловік; **профанáція** образа св'ятих почувань.

професіонáльний *лат.* заводовий; **профéсія** стан, звання, ремесло, промисл, фах.

профéсор *лат.* учитель у середніх і вищих школах; **професýра** учительський стан, місце професора.

профéт *гр.* пророк, віщун.

профіля́кса *гр.* охоронні способи перед недугами.

прóфіль *фр.* вид або рисунок лиця з боку; перекрій.

профíт *фр.* зиск, дохід, користь.

профо́с *лат. через нім.* військовий слуга.

процеду́ра *лат.* поступовання; судові приписи, як поступати при розправах.

проце́нт *лат.* відсоток.

проце́с *лат.* проява, судова справа, позов; **проце́сія** церковний похід з хоругвами й образами.

прудерія *фр.* неприродна або удавана соромливість.

пруне́ля *фр.* рід тонкої матерії.

псало́м *гр.* одна із 150 пісень Давида у псалтирі; **псальмо́дія** пісня по середині між співом і говоренням.

псевдо- *гр.* фальшивий; **псевдонім** прибране ім'я письменика або актора.

псі́хе *гр.* душа; **психі́чний** душевний; **психіа́трія** наука про умові забурення; **психо́за** умова недуга; **психольо́ґ** людина, що займається психольо́ґією, цебто наукою про душу; **психопа́тія** умова недуга.

психроме́тер *гр.* прилад до міряння вогкости у повітрі.

П. Т. *лат. скор. з* pleno titulo вживається в написах і відозвах замісць вичислювання всіх титулів.

птероза́вр *гр.* велика літаюча ящірка з передісторичних часів.

пу́блика *або* **пу́бліка** *лат.* народ; загал, глядачі, слухачі; **публі́чний** загальний, прилюдний; **публіка́ція** оголошення; **публіци́ст** дневникарь; **публіци́стика** уміліcть писати до часописей, *журналістика*.

пу́делко, пуздéрко, пу́дло *нім. через поль.* коробка, копielецъ, скринка.

пу́дель *нім.* порода псів з гарним великим волоссям.

пу́дінґ *анґ.* страва приладжена із рижу, булок, яєць, масла, цинамону й цитринових скірок.

пу́дра, пу́дор *фр.* білило на лице із пахучої рижової мучки.

пу́кля, пу́кель *ґерм. через поль.* звиток волосся.

пу́ля, пу́лька *фр.* одна гра в карти, партія; ставка при грі в гроші.

пуля́рда *фр.* годована курка.

пуля́рес *лат. гал.* мошонка, карман, калитка.

пуль *анґ. див. картель.*

пульверизувати *лат.* терти на порошок.

пуль[пі]т, пупітр *лат.* скісна підставка під книжки, ноти то що.

пульс *лат.* биття крови в жилах, живчик.

пу́ма *див. куґуар.*

пу́мекс *див. пемза.*

пункт *лат.* точка, кропка; *ґеом.* границя або кінець лінії; одна гадка, речення; артикул; **пунктáції** спис перших условин умови; **пунктуáльний** докладний, точний; **пунктувати** точкувати.

пу́нца *фр.* ціха, значок на золотих або срібних предметах на знак, що зроблені з щирого золота або срібла; **пунцóвий** *або* **понсóвий** ясно червоний.

пунш *або* **пунч** *анг.* напиток зроблений з руму, цукру, чаю, цитрини й води.

пу́піль *лат.* вихованець.

пури́зм *лат.* стремління до чистоти обичаїв, пересадне усунання чужих слів з мови; **пури́ст** чоловік, що дбає про чистоту мови й обичаїв; **пуританин** член англіканської релігійної секти; надзвичайно чесний чоловік; **пурифіка́ція** чищення.

пурпу́ра *лат.* багор, сильно червона краска; дорогоцінна матерія, забарвлена пурпурою, кармазин; червоний одяг ознака високого церковного достоїнства.

пу́шта *мад.* угорський степ.

п'яні́но *іт.* рід малого фортеп'яна: **п'яніст** цей, що грає на фортеп'яні; **п'я́но** *муз.* тихо.

п'я́стер *іт.* есп. і тур. гріш, усякої вартости.

Р.

Р [R] *при степенях зимна й тепла скор.* Реомір.

раба́т *фр.* скидка, опуст при куплі краму; **раба́та** вилоги військових мундирів; **раба́тка** мала грядка на цвіти.

ра́бин, **ра́вві** *євр.* жидівський св'ященик.

рабулі́стика *лат.* накручування статтей закона на власну користь, крутійство.

равенду́к *гол.* груба парусина.

равт *анг.* велика вечірня забава, переважно без танців.

раґу́ *фр.* рід м'ясної страви в сосі.
ра́джа *санс.* індійський князь або король.
раджба́ри *тат.* на Кавказі селяне па ханських землях.
радика́л *лат.* чоловік скрайніх переконань; член радикальної партії; хемічна сполука, що не дається вже дальше розложити; *мат.* корінь; **радикалі́зм** змагання до рішучої й основної переміни суспільного ладу; **радика́льний** з кореня, основний, безоглядний.
раді́рка *лат.* стирка, резинка, ґума до витирання письма; **радирувати** стирати, скробати; викликувати образи на металевих плитах при помочі хемічних квасів.
ра́д[ій] *лат.* метальь [radium], що видає з себе сині промені; промінь; **ра́діюс** промінь, луч кола; **радія́льний** в напрямі променів.
ра́йна *гол. див. рея.*
райо́н *фр.* округа, околиця; обсяг (ділання).
ра́[й]я *ар.* не-магомеданин у Туреччині.
ра́ка, ра́кі *ар.* арак, на Сході горівка.
раке́та *іт.* трубка, наповнена порохом, яка підпалена вилітає в гору й там розривається.
рамада́н *або* **рамаза́н** *ар.* дев'ятий місяць, великий піст у магомедан.
ра́мпа *фр.* поруччя; підїзд, підвищений доїзд перед великими будинками (театром); край сцени в театрі.
ра́нґ[а] *фр.* чин, степень, кляса, достоїнство, стан, гідність.

рандеву́ *фр.* [rendez-vous] умовлена стріча.
ранжувати *фр.* укладати, порядкувати (по зросту).
рантіє́ *фр. див. рентіє.*
ранту́х *нім.* загортка на голову, хустка.
рапідо *іт. муз.* дуже швидко; **рапідний** швидкий, бистрий.
рапір *фр.* довга й вузька шабля до вправ.
ра́по́рт *фр.* службове донесення, звідомлення.
рапс *нім.* ріпак.
рапсо́д *гр.* вандрівний співак у стариннйх Греків; **рапсо́дія** уривок більшої оповідаючої поеми; музичний твір на народні мотиви.
раритéт *нім.* рідкість, особливість.
ра́са *фр.* порода людей, плем'я; **расови́й** з всіми признаками своєї раси; *про звірину* гарний оказ.
раско́льнік *мос.* старовір.
ра́стра[ль] *лат.* прилад для рисовання нотних ліній.
ра́та *лат.* частина виплата належитости.
рата́фія *іт.* солодка горівка з овочів.
ратифіка́ція *лат.* затвердження найвищою властю умови, заключеної між уповноваженими двох держав.
ра́туш[а] *нім.* городський дім, городська дума.
ра́фа *нім.* підводна скеля на морі.
рафіна́да *фр.* чистий цукор; **рафіна́ція** очищування цукру з примішок; **рафіне́рія** фабрика, де очищують цукор; **рафіно́вани** очищений; зручний, спритний.

рахітіс *гр.* анґлійська слабість; кривуха.

раціоналізм *лат.* фільософічний напрямок, що опирається тільки на розумі; *в рел.* відкинення всього, що противиться розумові; **раціоналіст** приклонник цього напряму; **раціональний** розумний, до речі, оправданий; **рація** причина, основа, розумна гадка, слушність; пайка.

рацція *ар.* напад, рабунок, облава.

рашкет *іт.* друкарська рямка.

рашкуль *нім.* олівець до рисовання.

рашпіль, рашпля *нім.* великий пильник, шкробачка.

реаґент, реактив *лат.* хемічна матерія, що викликує якесь означене ділання; **реаґувати** протиділати, проявляти якесь ділання; **реакціонер** прихильник старого ладу й противник усякого поступу; **реакція** протиділання, зміна в наслідок ділання; ворожнеча до всього нового.

реал *есп.* стара еспанська монета.

реалізація *лат.* переведення в діло, здійснення; переміна цінних паперів або рухомого й нерухомого майна на готівку; **реалізм** фільософічний напрямок, що опирається на досвіді; *в мистецтві й письменстві* вірне й докладне представлення дійсности; **реалії** звістки про життя й звичаї старинних народів; **реаліст** приклонник реалізму; учень реальної школи, в якій підготовляють до технічних наук; **реальний** дійсний, річевий; **реальність** дійсність; нерухомий маєток.

реасекура́ція *лат.* обезпека товариства обезпечень у иньшому, подібному товаристві.
реасумувати *лат.* збирати в цілість, подавати зміст, брати наново під обради.
ребе́лія *лат.* бунт, повстання, ворохобня.
ре́бус *лат.* відгадування цілих речень при помочі всіляких образків, фігур і написів.
рева́нж *фр.* відплата.
реваля́ція *лат.* виявлення, викриття.
реверáнс *фр. з лат.* глибокий поклін; **реве́нда** довга верхня одіж у католицьких св'ящеників; **реверéнція** поважання, пошана.
реве́рс *лат.* посвідка, ствердження зобов'язання власним підписом; **реверсійний** відворотний.
ревідéнт *лат.* контрольор; **ревідувати** *або* **ревізувати** провірювати; перешукувати; **ревідон, ревізо́р** контрольор, урядовець. що переводить ревізії; **ревізія** провірювання; перепис.
ревіндика́ція *лат.* відібрання, відзискання.
ревір *нім.* округа, частина.
ре́вія *фр.* перегляд війська; **рев'ю** огляд, перегляд.
ревмати́зм *гр.* гостець, ломота (в костях).
ревока́ція *лат.* відкликання (закидів).
революційний *лат.* скрайний, змагаючий до перевороту; **революціонéр** *або* **революціоніст** приклонник або учасник революції, цебто наглої переміни державного ладу; **рево́львер** пістолет на кілька вистрілів.

ре[г]абілітація *лат.* праверненния втраченої чести.

реґал *нім.* полиця на книжки.

реґалії *лат.* відзнаки царської власти, клейноди.

реґата *іт.* перегони на човнах.

реґенерація *лат.* відродження.

реґент *лат.* управитель краю в часі недуги, неприсутности або малолітности володаря; *дириґент.*

реґеста *лат.* спис документів з короткими змістами, упорядкований по рокам.

реґімент *лат. через нім.* полк.

реґістер *або* **реєстр** *лат.* спис, показчик; скаля людського голосу; складова частина орґанів; **реґістратор** урядовець, що провадить реєстри; **реґістратура** відділ уряду, де переховуються упорядковані акти.

реґлямент *фр.* збір приписів, *реґулямін.*

реґресивний *лат.* поступаючий в зад

реґула *лат.* правило, припис; **реґулямін** збір приписів, що подають спосіб поступовання; **реґулярний** правильний, постійний, реєстровий; **реґулятор** прилад, що управильнює рух машини; **реґуляція** управильнення (бігу ріки).

редактор *лат.* впорядчик (часописі або журналу); **редакція** склад осіб, що пишуть до часописі; спосіб укладу поодиноких творів, статтей або збірок; місце, де **редаґується**, укладається часопись.

редемпторист *лат.* чернець ордену Спасителя.

редіф[и] *тур.* тур. оборона краєва.

реду́кція *лат.* зменшення, заміна (гривень на шаги); *хем.* переміна руди на чистий метал.

реду́т[а] *фр.* 1. шанець, мале укріплення; 2. маскова забава.

реєсконтувати *іт.* відпродувати здисконтовані векслі.

реє́нт *лат.* 1. нотар; 2. дяк.

реє́стр *лат. див. реґістер*; **реєстро́в[ан]ий** втягнений у спис (козаків).

режі́м *фр.* образ життя або (державного) ладу.

режісе́р *фр.* людина, що займається виставкою п'єс.

резе́да *лат.* запашна огородова ростина Reseda, хаврашок.

резе́рв[а] *фр.* запас, засіб, поклад; запасне військо; поздержність; **резерві́ст** вояк запасного війська; **резервуа́р** збірник, водобір, саджавка; **резервувати** заховувати, застерігати (місце).

резиґна́ція *лат.* зречення; рівнодушність.

резиде́нт *лат.* посол, заступник держави при заграничнім дворі; **резиде́нція** престольний город, столиця, осідок.

рези́на *лат.* ґума, кавчук; стирка, радирка.

резисте́нція *лат.* (пасивний) опір.

резіме́, резюме́ *фр.* [resumé] коротке зіставлення виводів або гадок (промови), зміст.

револю́тний *лат.* певний себе, рішучий; **револю́ція** рішення якоїсь справи, постанова.

резóн *фр.* причина, слушність, розумність, рація; **резонáнс** відгук, відголос; **резонáнція** *фіз.* співзвучність; **резонáтор** голосник; **резонéр** балакун, людина, що говорить багато про маловажні річі, мудрак.

результáнта *лат.* вислідна сила; **результáт** вислід, здобуток.

резурéкція *лат.* воскресення; великодня утреня в католицькій церкві.

рейд *анг.* пристань для великих кораблів.

рейс *порт.* гріш вартости більш 2 карб.

рейтýзи *нім.* широкі штани до їзди верхом.

рейхстаґ *нім.* державний сойм у Німеччині.

рек *нім.* дручок для руханкових вправ, опертий на двох стовпах.

рекапітуля́ція *лат.* коротке повторення.

реквієм *лат.* панихида.

реквізити *лат.* всі предмети, потрібні до чогось (виставки); **реквізиція** домагання помочі, з окрема харчів, грошей і т. д.

рекля́ма *лат.* публичне оголошення (в часописах), розголос; **реклямáція** домагання звороту або відшкодовання.

рекоґноскувати *лат.* слідити, розпізнавати (особу), оглядати (місцевість), чатувати.

реколéкція *лат.* духовні вправи перед сповіддю; покута.

рекомендáція *лат.* поручення кого або чого другій особі, раяння, добре поручаюче свідоцтво; **рекомендóваний** поручений, заказний (лист).

рекомпензáта *лат.* винагорода втрати, відшкодовання.

реконвалесце́нція *лат.* виздоровлювання.
реконеса́нс *фр.* військові чати.
реконстру́кція *лат.* відтворення, віднова.
реко́рд *анґ.* найліпший вислід (у скорости).
рекреа́ція *лат.* відпочинок, відсвіження.
рекриміна́ція *лат.* взаїмні закиди.
ре́кру́т *фр.* новобранець; **рекрутувати** набірати рекрутів, вербувати.
ректифіка́ція *лат.* спростовання, пояснення.
ре́ктор *лат.* виборний начальник деяких вищих сил (духовної Академії); **ректора́т** уряд або місце урядовання ректора.
реку́рс *лат.* відклик до вищої власти.
реле́ *фр.* помічний ключ при телеґрафічному апараті.
релеґа́ція *лат.* прогнання (зі школи).
релі́ґія *лат.* признавання вищої сили, щ панує над світом, віра в Бога.
рел[і]е́ф *фр.* випукла різьба, горорізьба.
реліквії *лат.* тлінні останки, мощі.
релятивний *лат.* зглядний, залежний; **реля́ція** справоздання; відношення, залежність
ре́льси *анґ.* залізничі шини, колія.
ремане́нт *лат.* готівка в касі; залеглість.
рема́рка *фр.* примітка, пояснення.
реме́діюм *лат.* лік; дозволений недоїмок золота чи срібла в грошах.
реме́са *див. рімеса.*
ремі́ *фр.* розігранка; **ремі́з[а]** позівня.
ремінісце́нція *лат.* спомин.
ремі́те́нт *лат.* власник векселя, особа, які треба заплатити за вексель.

ремонструвати *лат.* виступати з закидами або збивати чужі, протестувати.
ремо́нт *фр.* направа; кошт на направу; купно коней для війська.
ремунера́ція *лат.* винагорода за якусь річ (за научну працю).
рenда́нт *фр.* рахівничий, скарбник.
ренеґа́т *лат.* перевертень, перекінчик.
ренеса́нс *фр.* відродження (в мистецтві) в 15. і 16. ст.; стиль з часів відродження.
рене́т[а] *фр.* рід яблок.
ренова́ція *лат.* віднова; продовження.
реномé *фр.* добре ім'я, слава, розголос.
рено́нс *фр. в картах* брак карт одної краски.
ре́нта *фр.* чистий дохід з сталого маєтку або з покладного гроша, чинш; **рентіє́** рентовик, людина, що жиє з готового гроша.
Рентґене́ві лучі невидимі лучі світла, які мають цю прикмету, що переходять через усі непрозорі тіла з виїмком металів і костей.
ренунція́ція *лат.* відклик, зречення.
реорґаніза́ція *лат.* перестрій.
реоста́т *гр.* прилад до міряння опорів.
репара́ція *лат.* направа.
репарти́ція *лат.* поділ, розложення.
реперто́рія *лат.* спис річей; коротеньке представлення якоїсь науки; **репертуа́р** *фр.* запас сценічних штук, які виставляється в однім театрі; спис роль одного актора.
репети́ція *лат.* повторення, проба; **репетієрова** рушниця, що за потисненням пружини

вистрілює більше разів; **репетітор** особа, що допомагає учням у науці; **репетіторія** шкільний виклад у скороченню; **репетувати** повторювати (клясу).
реплі *фр.* відділи військ для охорони відвороту.
репліка *фр.* відповідь (у суді на закиди).
репозиторія *лат.* поличка на книжки.
репортер *фр.* новинкарь, справоздавець.
репрезентант *лат.* представник, посол; **репрезентація** заступництво.
репресалії *лат.* переслідування; **репресія** гніт, утиск.
репріз *фр.* відібрання втраченого пароходу; *муз.* повторення головної частини музичного твору.
репробата *лат.* відкинення при іспиті.
репродукція *лат.* відтворення (образу).
репс, рипс *фр.* рід шовкової тканини.
рептилії *лат.* плазуни; *обр.* нікчемні люде; **рептильна преса** продажна преса.
репутація *лат.* добра слава про когось.
рескóнтро *іт.* в бухгальтерії головна книга [ґрос-бух].
рескрипт *лат.* писемний розпорядок вищої влади; рішення папи.
ресора *фр.* пружини, на які кладеться кіш воза, щоби не тряс.
ресорт *фр.* обсяг ділання, заняття.
респект *лат.* поважання, пошана.
респіратор *лат.* охоронний прилад проти вдихування злого повітря.

респіціє́нт *лат. гал.* старший урядовець при фінансовій сторожі.

ре[с]пу́блика *лат.* такий державний устрій, коли начальна власть спочиває в руках народу, що для управи вибирає президента на означений час.

реставра́ція *лат.* 1. віднова, відбудова; 2. гостинниця.

реста́нція *лат.* остаток довгу, залеглість.

реститу́ція *лат.* зворот, привернення давного ладу; відновлення процесу.

рестора́н, рестора́ція *фр.* гостинниця.

ресу́рса *фр.* місце для забав; казіно.

ретіра́да *фр.* зворот в зад, утеча.

ре́тор *гр.* учитель красномовства у Греків і Римлян; речник; **рето́рика** наука красномовства; **рето́ричний** красномовний; штучний, нещирий.

рето́рсія *лат.* відплата, репресія.

рето́рта *лат.* кругляста посуда в широкою вигнутою шийкою.

ретраншма́н, ретраншаме́нт *фр.* ошанцовання.

ретрове́рсія *лат.* переклад із мови викладу на чужу; **ретроґра́д** противник поступу; **ретроспе́ксія** погляд у минувшину.

рету́р *фр.* назад; **рету́рка** поворотний білет.

ретуше́р *фр.* рисівник, що ретушу́є, цеб то підрисовує, поправляє фотоґрафії.

рефа́кція *фр.* скидка від тарифної належности за перевіз товарів залізницею.

рефектáр *лат.* їдальня в монастирі.

реферáт *лат.* виклад; справоздання; чинність, що належить до одного урядовця, референта; **референдáр** у Польщі і Литві високий судейський урядовець; у Німеччині молодий судовик; **рефере́ндум** всенародне голосування; **рефере́нція** *торг.* поручення з боку гарних фірм або інституцій.

рефле́кс *лат.* відбиття світла; **рефле́ксія** увага, розум, застанова; **рефле́ктор** угнуте зеркало, що відбиває дуже ясно світло; **рефлектувати** опам'ятувати когось; мати на що надію.

рефóрма *лат.* поправа, переміна; **реформáтор** людина, що береться до поправи (істнуючого ладу); **реформáція** поправа; антипапський рух у 1[illegible]. ст., що довів до заложення протестантської церкви; **реформáти** або **реформóвані** приклонники науки Лютра й Кальвіна.

рефрáктор *лат. фіз. телескоп;* **рефрáкція** заломлювання світла.

рефре́н *фр.* припів.

рефутáція *лат.* збиття закидів противника.

рецеди́в[а], **рециди́в** *лат.* поворот, повторення (недуги або злочину).

рецензе́нт *лат.* критик, що оцінює вартість якоїсь книжки, образа то що; **реце́нзія** оцінка (книжки).

рецепі́с *лат.* посвідка відібрання (листу); **реце́пта** лікарський припис на зладження ліку.

рецéс *лат.* у ст. Польщі й Литві умова в справі розділу спадку; проволока.

реципіéнт *лат.* посудина, з якої випомпуємо повітря вживаючи воздушної помпи.

рецитувати *лат.* говорити з пам'яти; **речітатів** *іт.* говорені місця пісні.

рéя *гол.* щоглова жердь.

ріґор *лат.* карність; **риґорóз** строгий іспит для одержання титулу доктора; **риґорозáнт** цей, що здає докторські іспити.

ридвáн *гр.* дорожна карета, уживана давніще у війні.

різа 1. *ц. сл.* церковні шати; 2. *нім.* міра паперу = 20 лібер.

рим, рíфма *нім. з гр.* одновзвучні закінчення складів вірша; **римувати** складати вірші.

рíнва *нім.* рура, якою спливає вода, жолобець, водотока, стік.

рíнський *нім. гал.* стара австрійська монета вартости 2 корон, ґульден.

рис *або* **риж** *нім.* овоч ростини Oryza sativa.

рíса *нім.* черта, знак, знам'я.

риск *фр.*, **рíзико** *іт.* непевна або небезпечна проба.

ритм *гр.* розмір; гармонійне й звучне упорядкування складів; **рíтміка** наука про розмір віршів.

ритуáл *лат.* збірка церковних приписів; **ритуáльний** образовий.

рíфа *див. рафа.*

рихтувати *нім.* ладити, направляти.

риштáк *нім.* канава для спливу води; теслярський прилад.

Рів'єра *іт.* беріг, дальматійське побережжя.

ріґодóн *фр.* рід веселого танцю у півд. Франції й Італії.

рідікіль *фр.* жіноча ручна торбинка.

рікошéт *фр.* відбитий стріл.

рімéса *іт.* заплата належитости готівкою або векселем.

рінґ *анґ. див. картель.*

рінопля́стика *гр.* штука штучної поправки носа; **ріноцерос** *зоол.* носоріг.

ріcтóрно *іт.* відступлення від умови при обезпеченню [страхованню].

рітардáндо, рітену́то *іт. муз.* звільняти.

рітурнéль, ріторнéля *іт. муз.* пригравка, що повторяється.

ріф *анґ. див. рафа.*

ріцінус *лат.* деревце R., з якого зерен роблять олійок, уживаний в медицині.

рóба *фр.* довгий жіночий одяг; зверхній одяг суддів у Франції.

робінія *фр.* ростина R., акація.

рóвер *анґ.* двоколісниця, *біцикль.*

род *анґ.* анґлійська й півн.-амер. міра довжини = $5^1/_2$ ярдам = 5,0 9 м.

родзинки *фр. через нім.* сушений виноград.

рододéндрон *гр. бот.* деревце R. з грубим, лискучим листям.

розéт[к]а *фр.* прикраса в будівництві в виді рожі; відзнака урядовців; рід ошліфованого діяманту.

розмарін, розмайрáн *лат. бот.* деревце Rosmarinus officinalis; дикий р. бредулець.

розоліс *фр.* солоджена горівка.

рокáйль *фр.* мішанина скал, черепашок і т. д., вживана в будівництві для прикрас.

рококó *іт.* стиль з часів фр. короля Людвіка XIV.

рокфóр *од м. Р. у Франції* гострий сир з овечого молока.

ролéта *фр. див. стора.*

роль *або* **рóля** *фр.* частина штуки, яку грає один актор; становище.

ром *або* **рум** *анґ.* спіртовий напиток, зроблений з цукрової трощі.

ромáн *фр.* повість; любовна подія; **романіст** знавець романських мов і літератур, [фр., провансальської, іт., есп., порт. і рум.]; **ромáнс** лірична пісня з музикою; **романський стиль** спосіб будования, що визначається головно півокруглими луками й банями; **романтúзм** літературний напрям з кінцем 18. і початком 19. ст., що головну вагу клав на чуття й брав теми з народнього життя; **ромáнтик** приклонник романтизму.

ромб *гр.* чотирокутник, що має всі боки рівні, а кути протилежні парами рівні; **ромбоїд** чотирокутник, що має боки й кути протилежні парами рівні.

рóндель *фр.* кругла кухонна посуда; **рондó** коло, круг; рід вірша; кругле письмо.

рóстбіф *анґ.* печена воловина на анґ. спосіб.

ро́та *нім.* відділ війська, компанія.
рота́ція *лат.* оборот.
ро́тмістр *нім.* капітан кінниці.
роту́нда *нім.* 1. великий круглий будинок з такою ж вежою; 2. рід жіночої накидки.
роша́да *фр. в шахах* переставлення короля поза вежу.
роялі́ст *фр.* приклонник панования королівської династії (у Франції).
рояль *фр. фортеп'ян.*
ртуть *тур.-ар.* живе срібло.
рубі́н *нім. з лат.* дорогоцінний камінь червоної краски.
ру́брика *лат.* рід мінерала, що пише на червоно; у римських законах і літургічних книгах заголовки, писані червоною краскою; місце між двома лініями; видаток.
руде́ра *лат. через поль.* знищений будинок.
рудимента́рний *лат.* початковий, нерозвинений, первісний.
руле́та *фр.* газардова гра в гроші при помочі кульок і ріжнобарвної рухомої таблички.
руль *нім.* керма корабля.
рульо́н *фр.* звиток, звій.
румб *анг.* один із 32 штрихів на морському компасі.
рунду́к *ор.* підвищення (на кораблі), ґанок.
ру́ни *нім.* старе ґерманське знакове письмо
ру́пія *санс.* індійська й перська срібна монета вартости трохи меньше від карб.
ру́птура *лат.* пропуклина.

рустика́льний *лат.* селянський, хліборобський.

ру́та 1. *лат. бот.* ростина Ruta glaveolens; 2. *фр.* дорога, шлях; **рути́на** вправа, досвід; **рутино́ваний** вправний.

ру́фа *анг.* задня частина корабля.

рушт *нім.* залізна сітка в печах.

рясофо́р *гр.* монах, що має першу степень постриження.

С.

сабайо́н *фр.* рід сосу з яєць і вина.

са́баш *євр. див. шабаш.*

сабеї́зм *гр.* почитання звізд.

са́ван *гр.* довга сорочка для померших.

сава́ни *есп.* півн.-амер. степи.

Савао́фт *євр.* Бог сили.

сагайда́к *тат.* прилад до переховування стріл.

са́гіб *ар.* пан

саґа́н *тур.* великий кухонний котел.

са́ґо *мал.* крупа або мучка з деяких родів пальми.

сади́зм *од ім. письменника Сад.* полове збочення, що виявляється у неприродному збиткованню мущин над жінками.

са́ді *ар.* турецький вандрівний монах.

саза́н *тур.* риба карп [Cyprinus carpis].

сака́да *фр. муз.* нагле потягнення смичком.

саквоя́ж *фр.* клунок, саква

са́ккос *гр.* верхня епископська одіж.

са́кля *тат.* кавказька землянка, хатчина.

сакра́льний *лат.* приналежний до св'ятих тайн або обрядів; **сакраме́нт** церковний образ, св. Тайна.

сала́та *іт.* рід ярини; рід приправи.

салда́т *мос. з нім.* вояк, козак.

салі́на *лат.* жупа, копальня або варня соли; **салі́тра** сіль з соду або поташу, азотан соду або поташу.

саліци́ль *лат. хем.* вербовина, рід хемічної сполуки.

сальфе́тка *іт* обрусок, скатерть, *серветка*.

салют[ова́ння] *фр.* яса, привіт, військове привітання (вистрілом з гармат).

са́ля *див. заля.*

саляма́ндра *лат.* рід чорної ящірки з жовтими п'ятнами.

саля́мі *іт.* рід ковбаси.

са́льва *лат. з* salve витай, збірний вистріл цілого відділу війська в чиюсь честь; **сальва́тор** спаситель.

са́льдо *іт.* ріжниця між тим, кілько хто винен, а кілько йому винні; решта.

сальмія́к *лат. див. нашатир.*

сальо́н *фр.* прийомна кімната, гостинна; вистава образів.

сальо́п[ка] *фр.* жіноча накидка.

сальтаре́ля *іт.* іт. народній танець; **са́льто морта́ле** небезпечна циркова вправа.

самаритяни́н *од м. Самарії обр.* милосерний чоловік.

са́мум *ар.* гарячий сухий вітер в Арабії і на Сагарі.

самура́й *яп.* яп. вища княжа верства.
сан 1. *есп. і порт.* св'ятий; 2 *тур.* чин.
санато́рія *лат.* лічниче заведення для недужих; **сана́ція** уздоровлення, поправа.
санґвінік *лат.* гарячий, веселий і жвавий чоловік.
санда́ли *гр.* обув'я, що складається з підошви й ремінців.
сандара́к *гр.* 1. живиця; 2. *реальґар.*
санджа́к *тур.* хоругов з кінським хвостом; край, повіт.
саніта́рний *лат.* здоровний, приналежний до удержання здоровля й охорони перед недугами.
санкільо́т[и] *фр.* голодранець, назва народньої партії в часах французької революції.
са́нкт[ус] *лат.* св'ятий; **са́нкція** потвердження (закона) найвищою власти.
санскри́т *інд.* мова старих Індусів.
са́нта, са́нте *есп.* св'ята, св'яте.
са́нті- *фр. при мірах див. центі-*; **санті́м** сотня частина франка.
санті́ме́нт *лат.-фр.* чуття, враження, вражливість; **сантіменталізм** літературний напрям, що визначається надзвичайною чутливістю; **сантімента́льний** чутливий, чужий, вражливий.
сапе́р *фр.* вояк, призначений до сипання шанців, копання ровів і инших технічних робіт.
сап'ян *див. сафіян.*
сараба́нда *есп.* еспанський танець з музикою й співом.

сарафа́н *перс.* верхня довга одіж без рукавів, запинана з переду.

сарде́ля *фр.* риба Engraulis engrasicholus; **сардинка** *від острова Сардинія* рибка Clupea sardina.

сардоні́чний *гр.* злісно-глумливий.

сарка́зм *гр.* з'їдлива посмішка, глумливість.

сарко́ма *гр.* м'ясна наріст на тілі.

саркофа́ґ *гр.* величавий камінний гробовець на взір домовини.

сатана́ *евр.* чорт, біс, злий дух, діявол; **сатані́зм** почитання зла; ненависть до людей.

саталі́т *гр.* прибічник, звізда, що безнастанно кружить довкола своєї планети; *обр.* невідступний товариш.

сати́н[а] *фр.* пружкована матерія, подібна до атласу; **сатино́вий** гладкий, блискучий (папір).

сати́р *гр. від ім. гр. лісовика зоол.* 1. рід гімалайських бажантів; 2. рід мотилів; *бот.* ростина Orchis mascula, попові яйця; **сати́ра** літературний твір із гострими кпинами на людські хиби з тим, щоб їх поправити.

сатисфа́кція *лат.* відшкодовання, перепросини; вдоволення, радість.

сатра́п *перс. через гр.* староперський намісник; людина, що має велику власть і силу; *тиран.*

сатура́ція *лат.* насичення, невтралізація, відвапнення.

сату́рн *од ім. рим. бога* планета сонішної системи; *хем.* олово; **сатурна́лії** народні ігрища в честь бога Сатурна.

сафі́р *гр.* рід дорогоцінного каміня.

сафі́чний вірш *од ім. гр. поетки Сафо* грецька форма вірша, що складається з трьох одинацятискладових і одного п'ятискладового вірша.

сафльо́р *лат. бот.* ростина Carthamus tinctorius, крокіс, світлуха.

саф'я́н *або* **сап'я́н** *тур.* рід дуже гарно виправленої червоної шкури.

сахара́т *лат.* сполука цукру [са́хару] з иньшими тілами; **сахари́н** солодке тіло зі смоли, 300 разів солодше від цукру; **сахаро́за** ростинний цукор; **сахаро́метер** прилад до міряння скількости цукру.

саше́[тка] *фр.* торбинка або скриночка; подушечка, напущена пахощами.

сва́стика *інд.* символічний, подібний до хреста знак, що складається якби із 4 людських ніг, що виходять з одного, спільного центра.

све́тер *або* **сві́тер** *анг.* [sweater] плетений вовняний кафтан для забезпечення від поту.

сви́та, сві́та *фр.* дружина, почет.

сеа́нс *фр.* засідання, сходини.

сеґме́нт *лат. мат.* викрій, відтинок кола.

сеґреґа́ція *лат.* відділення, поділ по відмінам.

седе́ц *фр.* лист паперу, зложений в шістнацятеро на 32 сторінки, шіснацятка, 16º.

седіль *фр.* у фр. правописі значок ¸ (garçon).
седімéнт *лат.* осад землі.
сезóн *фр.* [saison] пора року, означений час.
сéід *ор.* пан, князь.
сейсмоґрáф, сейсмоскóп *гр.* прилад до міряння землетрусів; **сейсмольóґія** наука про землетруси.
секáнс *або* **секáнта** *лат. ґеом.* січна, лінія, що перетинає обвід кола в двох точках.
секатýра *лат.* дрочення, переслідування.
сéквенс *лат.* другий з черги, дальший; **секвéнція** порядок (тонів).
секвéстр *лат.* омертвілий кусник кости; **секвестр[áція]** примусовий заєм маєтку довжника в користь держави або приватного вірителя.
сéкко *іт. мал.* спосіб малювати стінні образи на сухім ґрунті.
секрéт *лат.* тайна; **секретáрь** писарь; **секретаріят** уряд і канцелярія писаря; **секрéтний** тайний, довірочний; **секрéція** виділення людських соків железами.
сéкста *лат.* шестий тон; шеста кляса в школі; **секстáнт** астрономічний прилад до обчислювання положення (корабля на морі); **секстéт** музичний твір на 6 інструментів або голосів; **секстúна** вірш, що складається з 6 віршів по 11 складів, при чім римуються вірші перший з третім, другий з четвертим і п'ятий з шестим.
сексуалíзм *лат.* полове життя; **сексуáльний** половий.

секет *іт.* міцне еспанське вино з сушеного винограду; шампан.
се́кта *лат.* ересь, релігійне товариство людей, що відбігають у дечому від головної релігії; **секта́нт, сектя́рь** еретик; **сектантство** наклін до творення сект, вузькоглядна партійність.
се́ктор *лат. мат.* витинок кола.
секуляриза́ція *лат.* висвободження від духовної власти і віддання під світську.
секу́нда *лат.* шістьдесята частина мінути; другий з черги тон; друга струна скрипки; друга кляса в школі; **секунда́нт** свідок при поєдинку; **секунда́р** другий лікарь у шпиталі; **секундоґеніту́ра** право другого сина до спадщини.
се́кція *лат.* 1. крaяння (тіла); 2. відділ якогось товариства, уряду або збору.
селядо́н *фр.* любовник, джиґун, бабій.
селедино́вий *лат.* блідо-зеленявий.
селе́кта *лат.* вибір; **селе́кція** (половий) добір.
селені́т *гр.* ґіпс; **селеноґра́фія** опис місяця.
селе́ра *фр. бот.* ростина Apium graveolens, сельдерей.
се́льтерська вода *від ім. города Сельтерс у Прусії* рід природної мінеральної води.
селямлі́к *тур.* св'яточний похід султана в мечет у св'ято байраму, коли султан приймає своїх достойників.
семазіольо́ґія *гр.* наука про значіння слів.
семафо́р *гр.* знаковий, надморський телеґраф; прилад на залізницях, що дає залізничим

поїздам знаки, чи можна в'їздити на станцію.

семе́ст[е]р *лат.* піврік, піврічна наука у вищих школах.

семіна́р[ія] *лат.* школа на народніх вчителів; духовна середня школа або заведення для студентів теольоґії; наукове заведення.

семіольо́ґія, семіо́тика *гр. мед.* наука про познаки недуг.

се́мпре *іт. муз.* стало, все таксамо.

сена́т *лат.* у старинних Римлян найвища державна рада; найвища судова й адміністраційна власть; найвища університетська рада; **сена́тор** член сенату.

се́неґа *ам.* лічнича ростина Polygala senega.

се́нес *ар.* листки дерева Cassia senna, вживані на прочищення.

сенеша́ль *фр.* найстарший достойник у давній Франції й Анґлії.

се́ніор *лат.* найстарший член роду; предсідатель брацтва; **сеніора́т** уряд сеніора, право старшини.

сенс *лат.* змисл, рація; **сенса́ція** велике враження, зворушення, подив; **сенсуалі́зм** наука про вражливість змислів.

сен[т] *фр.* св'ятий, св'ята.

сенте́нція *лат.* вирок суду; гадка, основна думка, що містить якусь науку.

сентіме́нт *див. сантімент.*

сентя́бр *ц.-сл.* вересень.

сепарати́зм *лат.* бажання і стремління позбутися чужого панування й стати неза-

лежним; **сепарáтний** окремий; **сепарáтор** *центрифуґа;* **сепарáція** розділ; правний розділ у подружжю.

сéпія *гр.* брунатна фарба із міхура атраментової риби Sepia officinalis.

септемвірáт *лат.* заряд семи людей; **септéт** музичний твір на сім інструментів або голосів.

сéптика *гр. мед.* гниття.

сéптіма *лат.* семий тон з черги; сема кляса в школі.

сер *анґ.* пан, титул анґ. дворянина.

серá[й]ль *перс.* султанська палата.

сераскí[р] *тур.* титул тур. міністра війни.

серафи́м *євр.* вищий ангельський чин.

сервáнтка *фр.* ошклена шафка на всілякі дрібнички та прикраси; **сервéта** салфетка, обрус, скатерть; **сервíс** ціла столова застава.

сервілíзм *лат.* підлещування або понижування перед вищим або сильніщим задля страху або користи.

сервітýт *лат.* повинність, прáво користуватися чужою власністю.

сердáр *або* **сірдáр** *перс.* вожд, намісник.

серенáда *іт.* нічний спів або музика під вікнами любки або особи, якій хочемо зробити честь.

сержáнт *фр.* підофіцер.

серіóзно *лат.* поважно, на правду, справді.

сéрія *лат.* ряд, порядок; один відділ більшої цілости; процентові державні білети.

серкль *фр.* двірський прийом.

серотерáпія *лат.-гр.* лічення при помочі встрикування сéрум, цеб то сировиці.

серпентúн *лат.* мінерал зеленявої краски; **серпентúна** дорога з великими закрутами; крива шаблюка.

сертýк *фр. див. сюртук.*

сéсія *лат.* засідання, нарада; час тривку нарад (парляменту, суду).

сестéрцій *лат.* староримська монета = $^1/_4$ денара.

сецесіонізм *лат.* літературний напрям, що зважає більш на дивний настрій і форму, ніж на зміст; **сецесіоніст** той, що зробив сецéсію цеб то відділився від чогось, усунувся; приклонник сецесіонізму.

сибарúт *гр.* чоловік, що любить жити у розкошах.

сивілла *лат.* ворожка.

сиґáра *есп.* скручені листки тютюну.

сиґнáл *фр.* умовлений знак на віддаль, гасло; **сиґналізáція** давання умовлених знаків; **сиґнатýра** знак на книжці або на якім иньшім предметі; **сиґнéт** перстень з камінем, на якому вирізані перші букви або герб, уживаний замісць печатки.

сидерúт *лат.* залізна руда, зложена з окису заліза й двокису вугля.

Сизифова праця *від ім. гр. короля Сизифа* трудна, безхосенна праця.

сикофáнт *гр.* доноcщик.

силюрська формація *ґеол.* одна з найстарших верстов т. зв. палеозойського віку.

си́ляба *лат.* склад.
сильве́т[к]а *фр. див. сілюєт.*
сильвін *н.-лат. мін.* потасовий хльорак.
сильоґі́зм *гр.* внесок, заключення.
симбіо́за *гр.* співжиття двох або більше ростинних чи звіринних відмін.
симво́л[ізм] *гр.* знак, ознака; образове представлення якоїсь річі; **символі́чний** образовий; загадковий.
симе́трія *гр.* рівн[омірн]ість, правильність; подібність двох половин тої самої річі; **симетри́чний** рівномірний, правильний, подібний в обох половинах.
сим[м]а́хія *гр.* у старих Греків военний офензивний союз.
симо́нія *лат.* св'ятокупство.
симпа́тія *гр.* прихильність, спочуття, любов, потяг.
симпо́зіон *гр.* грецький бенкет.
симпто́м *гр.* признака, ознака (недуги); **симптомати́чний** знаменний, з певними признаками.
симуля́ція *лат.* удавання, вигадка.
симфо́нія *гр.* музичний твір на орхестру.
синаґо́ґа *гр.* біжниця, школа.
синакса́р *гр.* життя св'ятих.
синапізм *лат.* пластир з гірчиці.
си́ндик *гр.* правний заступник у маеткових справах; **синдика́т** спілка торговців або промисловців для попирання спільних справ.
сине́дріон *гр.* засідання ради; жидівський суд.

синéкдоха *гр.* уживання частини на означення цілости.

синекýра *лат.* легка й добре платна посада.

синéль *фр.* шнурок, сплетений із кількох ниток.

сúнкопа *гр. муз.* перенесення наголосу з наголошеної ноти на ненаголошену; *грам.* випад голосівки між двома шелестінками.

синкретúзм *гр.* мішанина ріжних незгідних наук, особливо в теольоґії й фільософії.

синóд *гр.* збори духовних; **синóдик** поминальниця; **синодúчний** від одного нового місяця до другого.

синонíм *гр.* слова того самого значіння (шлях — дорога); **синонíміка** пояснення синонімів.

синóпсіс *гр.* збірка матеріялів, що відносяться до того самого предмету; **синоптúчний** звідний (літопись); **сúнтаґма** синопсіс; головна частина старогрецької драми.

сúнтакса *гр. грам.* складня.

синтéза *гр.* поступовання в розумованню від подробиць до загалу; сполука.

синхронíзм *гр.* рінночасність.

сирéна *гр.* корабельна трубка, свиставка.

сúроп *ар.* цукор розварений з водою.

систéм[а] *гр.* [ук]лад, уміле упорядковання, уложення приналежних до себе або подібних річей в одну цілість; **системáтика** спосіб укладання (в ботаніці).

сифіліс *гр.* заразлива полова недуга, пранці; **сифілітик** хворий на сифіліса.
сифон *гр.* трубка до переливання води при помочі ґазів.
сієрра *есп.* гірський хребет.
сієста *іт.* полудневий відпочинок.
сікспенс *анг.* срібний анґлійський гріш вартости шести пенсів або пів шилінґа.
сілікат *лат.* крем'яна сіль; **сіліцій** кремнь.
сілос *есп.* консервування через зиму зеленого корму для худоби.
сілюєт, сілуєт *або* **сильвета** *фр.* образ схоплений з тіни, яку кидає особа; начерк характеристики якоїсь особи.
сільф[ід]и *гр.* по середновічним повірям духи повітря.
сінкел *гр.* у східній церкві назва духовників і монахів в окруженню епископа.
сінто[ізм] первісна релігія Японців.
сінус *лат. мат.* встава; пряма лінія, поведена з точки обводу кола нормально до якогось иньшого луча.
сіньор, -а *іт.* пан, пані.
сіонізм *євр.* змагання Жидів до народної окремішности і заложення держави в Палестині.
сірокко *іт.* сухий, гарячий вітер в південно-східній Італії.
скабінат *лат.* суд присяглих.
скабіоза *лат. бот.* Scabiosa arvensis, христова паличка, наголоваток.
скавт *ам.* пластун.

ска́ля *іт.* міра, поділка; степені; *муз.* об'єм голосу, всі тони, які може видати голос.

скальд *ґерм.* старо-скандинавський кобзарь.

скальп *анґ.* шкура з волоссям, вирізана з голови вбитого ворога; **скальпе́ль** гострий лікарський ніж.

скаммо́ній *лат.* сок із коріння ростини Convolvulus scammonia, що вживається як лік на прочищення.

сканда́л *лат.* згіршення, бешкет.

скандинаві́зм *ск.* напрям, змагаючий до політичного об'єднання скандинавських держав.

скандувати *лат.* читати вірші, назначуючи притиском довші склади.

скарабе́й *лат.* чорний хрущ, якому Єгиптяне віддавали Божу честь.

скарифіка́ція *лат.* нарізи, пороблені лікарським ножиком на людськім тілі.

скарляти́на *або* **шкарляти́на** *лат. мед.* горляна недуга, красуха.

ска́рпа *фр.* підмурования або насип, що підпирає стіну; внутрішня збіч рова.

скат *фр.* рід гри в карти.

сквер *анґ.* невеликий міський сад серед більшої площі.

скеле́т *гр.* кістяк.

скептици́зм *гр.* фільософія, що не признає нічого певного; **скепти́чний** недовірчивий, неймовірний.

скерца́ндо *іт.* жартом, весело; **ске́рцо** легкий і веселий музичний твір.

скйнія *гр.* переносний храм Мойсея.
скип[е]тр *гр.* жезл, булава.
скипідáр *перс.* терпентина.
скит *гр.* пустельня, монастир.
скі *сканд.* лещета, совги.
скіóптікон *гр.* чарівний ліхтарь, прилад, що кидає побільшені образи на розвішене полотно.
скіц *див.* шкіц, ескіз.
склерóза *гр. мед.* стнердіння тканок артерій, серця, мозку; **склерітіс** ствердіння роговиці в оці.
скóлії *гр.* старогрецькі ліричні веселі пісні.
скомплікóваний *лат.* замотаний.
скомпонувати *лат.* зложити, створити.
скомпрімóваний, сконден́зóваний *лат.* згущений.
скомпромітувати *див. компромітувати.*
сконсолідований *лат.* злучений.
сконстатувати *лат.* ствердити.
сконстерпóваний *лат.* змішаний, збитий з пантелику.
скóнто *іт. торг.* зворот частини заплаченого проценту, коли платиться перед реченцем.
сконфузити *лат.* засоромити.
скорбут *див. шкорбут.*
скорпіóн, скóрпия *гр.* їдовитий павук.
скраб *анг.* австралійський хащ.
скри *герм.* збірник постанов ганзейських купців у Новгороді.
скрйба *лат.* у Римлян писарь; **скрипт** пись-

мо, рукопись, манускрипт; (довжна) посвідка; **скри́птор** титул старшого урядовця в бібліотеці; **скриптýра** зшиток.

скристалізóваний *гр.* скріплий в стару форму, виразний, ясний.

скрóфули *лат.* жовни, золотуха.

скрýпул *лат.* 1. сумнів; 2. одиниця аптикарської ваги; **скрупуля́тний** дуже точний, совісний.

скрути́нія *лат.* обчислення голосів при голосованню й проголошення висліду виборів.

скýдо *іт.* італійська монета в 5 лір.

скýльптор *лат.* різьбарь, сницарь; **скульптýра** різьбарство, сницарство.

скýмбрія *гр.* чорноморський селедець Scomber scombrus.

скунк[с] *анґ. зоол.* Mephitis varians півн.-амер. вонючка.

скýпщтина *серб.* сербський сойм.

славíст знавець і дослідник слав'янських мов і літератур; **слав'янофíл** приклонник слав'янського єднання.

слєйд *ск.* [slöjd] наука зручности.

смарáґд *див. шмараґд.*

смíрна *від тур. м. Смірни* рід кадила.

смóкінґ *анґ.* короткий мужеський сюртук з великими вилогами з переду.

сморцáндо *іт. муз.* що раз тихше.

сноб *анґ.* чоловік, що вдає пана, зарозумілець.

собóр *ц.-слав.* головна церков; збори цер-

ковних достойників; собраніє болгарський сойм.

сод *фр.* білий, м'ягкий метал; **сóда** хемічна сполука, подібна до кухонної соли.

содáліс *лат.* член релігійного товариства.

содóмія *від м. Содома в Палестині* полові зносини із звірятами, Содóмський гріх.

солєнізáнт *лат.* людина, що св'яткує свої іменини або уродини.

солєцúзм *гр. рет.* неправильний з граматичного боку зворот мови.

солідáрність *лат.* порозуміння, взаїмна згода, порука або поміч; **солíдний** певний, статочний, основний.

соліст *іт.* спінак або музикант, що сам співає або грає.

солітéр *фр.* велика глиста, що жиє нераз у кишках чоловіка або звірят.

солтис *пол.* в давній Польщі сільський суддя.

солúрний *лат.* сонішний.

соль *іт.* п'ята нота в ґамі; *фр.* *су*, перуанська срібна монета вартости коло 5 франків.

сольвéнт *лат.* виплатний.

сольд *іт.* іт. гріш, $^1/_{20}$ частина ліри.

сóльо *іт.* сам один; музична композиція на один голос або інструмент.

сольстúція *лат.* зворот сонця, перемога (зимова 21. грудня, літня 21. червня).

сольфатáра *іт.* отвір нечинного вулькана.

сольфéджіо *іт.* початкові вокальні вправи в читанню нот без слів.

соматольо́ґія *гр.* наука про людське тіло.
сомна[м]булізм *лат.* сновидання, *люнатизм.*
сона́нт *лат. грам.* голосівка.
сона́та *іт.* музичний твір, зложений із 3 або 4 частин; **сонатіна** мала соната.
со́нда *фр. зонда.*
соне́т *іт.* форма вірша, зложена з двох чотировіршових і двох 3-віршових строф, кожний вірш по 14, 13 або 11 складів.
соно́ре *іт. муз.* звучно.
сопра́н *іт.* високий жіночий голос.
сорбе́т *ар.* напиток з овочів, цукру і цитронового соку.
со́рґо *інд. бот.* рост. Sorghum Pers., рід збіжевої трави.
сордіна *або* **сордіка** *іт. муз. див. сурдина.*
сорт *фр.* рід, відміна; **сортіме́нт** склад або вибір товарів (книжок) на продаж; **сортувати** ділити по відмінам, порядкувати, добирати.
сос *фр.* підливка, приправа до м'яса.
состену́то *іт. муз.* здержуючи тони, без поспіху.
соте́р *гр.* спаситель.
со́тія *фр.* рід сатиричної й алеґоричної комедії у французькій літературі XV—XVI ст.
со́тто во́че *іт. муз.* півголосом, стиха.
со́фа *ар.* рід канапи.
софі́зм *гр.* вислід, опертий на хибнім заложенню й виведений при помочі натягнених доказів; викрут; **софіст** приклонник софістичної фільософії, **софістики**; крутій.

со́фта *тур.* турецький монах.
социніяне приклонники протестантської релігії Фавста Социна.
соціольо́ґія *лат.* наука про підставу, уклад і розвій громадського життя; **соціялізація** усуспільнення; **соціялізм** наука про такий лад на землі, коли всі будуть рівні й матимуть однакові права; **соціяліст** приклонник соціялізму; **соціяльний** громадянський, суспільний; **с. демократи** соціялісти, що кладуть головну вагу на робітниче питання; **с.-революціонери** соціялісти, що думають здійснити свою програму оружним повстанням.
со́я *лат. бот.* рост. Soja з родини бобів.
спа́гі *тур.* турецька кіннота; французька поліція в Альжирі.
спа́зма *гр.* корч, перелоги, завійня.
спа́ржа *лат. див. шпараґи.*
спартакісти *від ім. Спартака* члени німецької комуністичної партії.
спарта́нський *від гр. м. Спарти* суворих обичаїв.
спа́ція *нім.* черенка без букви, відступ між словами й стрічками в друку.
спеди́тор *іт. див. експедитор.*
спекта́кль *фр.* вистaвка (в театрі); **спекта́тор** глядач.
спектр *лат.* ряд семи красок дуги: червона, помаранчева, жовта, зелена, синя, темносиня, фіолетна; **спектра́льна аналіза** пізнавання із спектра даного тіла, з чого воно

складається; **спектрометр**, **спектроскоп** прилад, яким довершується с.-у аналізу.

спекулятивний *лат.* дослідний, розумовий (фільософія); **спекуляція** розсліджування при помочі розумовання; вигляди на добрий вислід (у підприємстві), оперті на обрахунку правдоподібних обставин.

спелюнка *лат.* нора, шинок.

спенсер *анг.* *жакет.*

сперма *гр.* насіння, зародок; **сперматозоа** дрібні звірятка, що живуть у насінню або зародку; **сперматольогія** наука про зародки.

специфікація *лат.* поодиноке вичислювання або поіменне виписування; **специфічний** питомий (тягар); **спеціяліст** фаховець; **спеціяльний** особливший, питомий, окремий, відповідний.

спікер *анг.* президент анг. палати громад.

спікет *іт.* рід невеликого п'яніна.

спіральний *лат.* слимакуватий, шрубуватий.

спірант *лат.* *грам.* протиснена шелестівка.

спірітизм *лат.* наука про духів; **спірітуалізм** фільософічний напрямок, що вчить про духову істоту Бога; віра в духів; **спірітуальний** духовий; **спірт** *або* **спірітус** дуже легко вапальний плин, алькоголь; **спіртометрія** методи для виміру скількости алькоголю в напитках (горівках).

спленальгія *гр.* *мед.* недуга селезінки.

сплін *анг.* нервова недуга, що проявляється пригнобленням і злим настроєм.

сплянхнольо́ґія *гр.* наука про внутренности (утроби, жолудок і т. д.).

спо́лія *лат.* воєнна здобич.

спонде́й *гр.* віршова стопа, зложена з двох довгих складів [— —]

спонтані́чний *лат.* з власного наклону, добровільний.

споради́чний *від гр. островів Спорадів* поодинокий, віддільний, розкинений, окремий.

спо́рко *іт. торг. див. брутто.*

спорт *анґ.* всілякі гри й забави, що виробляють силу й зручність.

сприт *фр.* зручність.

спуде́й учень визчих братських шкіл у Києві.

стабіліза́ція *лат.* усталення, затвердження в урядованню.

ставролі́т *гр. мін.* рід *ґранату.*

ставропі́ґія *гр.* монастир, залежний впрост од патріярха; інститут, залежний од митрополита з правом самоуправи; **ставроско́п** поляризаційний прилад для кристальнооптичних помірів; **ставрофо́р** носителі хреста при релігійних обходах.

ста́дія *гр.* грецька міра довжини около 125 кроків; *також* **ста́дій** *гр.* місце перегонів; стан (хвороби); якийсь протяг часу.

стак[к]а́то *іт. муз.* уривано.

сталяґмі́т *гр.* стіжковатий осад з вапна на споді печери; **сталякти́т** такий самий осад, звисаючий соплями з повали печер.

стаме́т, стамі́на *фр.* рід тканини.

стампіл[і]я *фр.* печатка з вирізаним підписом.

station *іт.* тоненька бляшка з цини або цинофолії до обвивання.

ста́нца, станс *іт.* форма поезії, що складається з вісьмох віршів, октава.

ста́нція *лат.* перестанок (зал зниці); *гал.* кімната; місце, де приймають учнів на хату й харч.

ста́пель *нім.* поміст, з якого спускають новий корабель на море.

старт *анг.* місце, звідки зачинають коні бігти при перегонах.

стати́в *лат.* підставка в виді триніжка.

ста́тика *гр.* наука про рівновагу тіл.

стати́р *гр.* назва всіляких старогр. монет.

стати́ст *лат.* німа особа на сцені; політик, дипльомат; **стати́стика** наука про державу; обчислювання, перепись людности; **стати́чний** в рівновазі, в спокою.

ста́тус *лат.* положення, стан.

стату́т *лат.* устав (товариства), збірка постанов, правило.

стату́ра *лат.* постава, постать; **ста́туя** зроблена (з глини, з дерева) постать, фіґура.

ста́ція *лат. див. станція*; заведення для дослідів.

стеари́н[а] *гр.* товста матерія, що міститься в лою.

стеати́т *гр. мін.* відміна лояка.

стеґно́за *гр. мед.* хоробливе звуження (жил).

сте́мпель *нім.* прилад до відтискування печаток та відбивання монет; марка з відзнакою держави, знак; підпора.

стеноґра́фія *гр.* скорочене письмо, скоропись.
стенторовий голос *од ім. гр. героя зпід Трої Стентора* дуже сильний голос.
стереоґра́фія *гр.* рисовання на одній площі; **стереоме́трія** наука про обчислювання обєму та поверхні твердих тіл; **стереоскóп** прилад, яким можна бачити обома очима два образи як один; **стереоти́п** стале відлите письмо на металевій плиті.
стерилізáція *лат.* заходи, яких уживається для знищення бактерій.
сте́рлінґ *анґ. див. штерлінґ.*
стернáльґія *гр. мед.* біль грудної кости.
стетоґрáф *гр.* прилад до зазначування рисунком віддихових рухів; **стетоскóп** слухавка, лікарський прилад до обслухування віддиху хорих.
стехіоме́трія *гр.* наука про відношення скількости й ваги, в яких лучаться з собою тіла хемічно.
сти́ґма *гр.* знак, п'ятно, уколення, рана.
стиль *гр.* рильце, яким колись писано на табличках, покритих воском; спосіб писання кожного письменника; прикмети будівлі у ріжних народів; означення часу; **сти́льний** *або* **стильови́й** правильно й гарно написаний або збудований; **стилізáція** спосіб укладання гадок на письмі; **стилíст** письменник, що гарно пише; **стилíстика** наука про правильний уклад гадок на письмі; наука про стиль.
сти́па *лат.* пир, бенкет; комашня.

стипéндія *лат.* грошева запомога, яку дається учням з окремих фондацій.

стих *гр.* вірш; **стихáрь** богослужебний одяг; **стихійний** живловий; **стихíра** церковна св'ято шна пісня; **стихія** елемент, живло.

стíмер *анг.* пароплав.

стíмул *лат.* заохота, принука.

стóа *гр.* ганок зі стовпами; **стóїк** приклонник фільософії Зенона, який вчив, що треба зносити, що доля дає; **стоїчний** сталий, твердий, незворушимий.

стóла *лат.* рід жіночого одягу у Римлян.

стоп *анг.* стати, задержатися.

стóра *анг.* віконна занавіса, яку можна підносити або спускати.

стóрно *іт.* в касовій книжці поправлення невластиво вписаної позиції.

стóртінґ *шв.* норвежський соймъ.

страбізм *гр.* зиз, косоокість.

страйк *анг.* забастовка, змова робітників покинути роботу, щоби виборотн кращі умови праці.

странґуляція *лат.* удушення через повішення.

стратéґ *гр.* у Греків полководець; **стратеґічний** військовий, важний з військового погляду; **стратéґія** наука про воєнну штуку.

стратифікáція *гр.* *ґеол.* уклад верстов землі.

стрáца *іт.* купецька підручна книжка, де по черзі записуються доходи й розходи.

стрéфа *нім.* полоса (землі або моря), *зона.*

стрихнін[а] *гр.* дуже сильна отрута.

стрихувати *нім.* вирівнувати міру; скалічити ногу о ногу.

стріт *анг.* [street] вулиця.

стробоскóп *гр.* прилад, в якім обертається ряд образків так, що це виглядає як рухи одного тіла.

стрóнцій *гр.* металічна основа стронціянової землі або **стронціяну**.

стрóфá *гр.* ряд віршів, що містять якусь скінчену гадку, стрічки; **строфувати** ганити.

стрýдель *нім.* рід печива, вертуни.

структýра *лат.* будова, спосіб будовання, устрій.

струмéнт *див. інструмент.*

струсь, стравс *лат.* птиця Struthio camelus, відома із пишних пер.

студéнт *лат.* учень, особливо вищої школи; **стýдія** науковий дослід, праця написана на підставі основних дослідів; начерк образу.

су *фр.* дрібна монета, $^1/_{20}$ франка, 5 сант.

суб- *лат. у злож.* нищий, під-; **субальтéрн** підчинений, нищий урядовець.

субарктúчний *лат.* підбігуновий.

субвéнція *лат.* грошева підпомога.

субдіякóн *лат.* перший степень св'ячення на св'ященика.

суб'єкт *лат. грам.* підмет; особа; помічник (у крамниці); **суб'єктúвний** особистий; **суб'єктúвність** оцінювання поглядів і поступків після власних вражінь.

сублімáт *лат.* хемічна мішанина живого срібла з хльором, хльорак ртути.

субльокáтор *лат.* піднаємець (хати).

субмі́сія *лат.* старання о державну позичку з тим, щоб її відступити під ліпшими умовами.

субордина́ція *лат.* підвладність, послух.

субо́тники *євр.* розкольники, що постять у суботу.

субре́тка *фр.* зручна покоївка; роля служниці на сцені.

субси́дія *лат.* поміч, (грошева) допомога.

субскрибувати *лат.* підписуватися на що, зобов'язуватися купити або замовити (часопись).

субста́нція *лат.* самостійна істота, єство.

субститу́т *лат.* заступник; **субститу́ція** назначення заступника спадкоємця.

субстра́т *лат.* підстава, даний випадок.

субсумувати *лат.* підпорядковувати.

субті́льний *або* **субтельний** *лат.* ніжний, делікатний, докладний в подробицях.

сувере́н *фр.* зверхник, незалежний; **сувере́нність** зверхня власть, незалежність держави або пануючого.

суґ[ґ]ерувати *лат.* піддавати гадку; **суґ[ґ]е́стія** піддавання гадок загіпнотизованим, цеб то штучно приспаним особам.

сui̇́та *фр.* [suite] музична композиція, трохи лекша й свобідніща від симфонії.

сукма́н[а] *тур.* вовняна верхня одіж, свита.

сукцесі́йний *лат.* дідичний, спадковий; **с. війна** війна за спадщину; **сукце́сія** спадщина.

сулима́, **сулема** *лат.* *див. сублімат.*

султа́н *ар.* титул східних володарів.

сульфа́т *лат.* сірчан; **сульфі́д** сірчень, сірчак.

су́ма *лат.* збірне число; величина, яку одержуємо через додавання кількох величин; кількість гроша; богослуження в лат. церкві; **сумари́чний** узагальнений, скорочений.

сумпт *лат.* кошт, наклад (книжки), видаток.

сунду́к *тур.* скриня, скринка.

сунні́ти *ар.* правовірні магомедане, що признають устні перекази про Магомеда, т. зв. Сунну.

суп *фр.* росіл, юшка, зупа.

супе́ *фр.* [souper] вечеря.

супер- *лат. в злож.* над; **суперарбі́тер** суддя; **суперінтенде́нт** у протестантів начальник церковної округи; **супе́ріор** настоятель монастиря; **супорта́ра** те, що потручується з ваги товару понад *тару* наслідком злого опаковання; **суперфосфа́т** штучний навіз.

суплеме́нт *лат.* доповнення, додаток; **супле́нт** помічник, заступник учителя.

су́пліка *лат.* подання, просьба на письмі.

супонувати *лат.* догадуватися, припускати.

суприма́тія *лат.* перевага, провід.

сургу́ч *есп.* ляк до печатання.

сурди́на *фр.* прилад до ослаблення звучности музичних інструментів.

сурду́т *фр. гал. див. сюртук.*

су́рик *гр. мінія.*

сурма́ *тат.* 1. *муз.* голосна труба; 2. *хем. також* **сурмик** *антимон.*

сур[р]оґа́т *лат.* домішка до правдивого товару иньших гірших складників.

суспендувати *лат.* вдержувати в сповнюванню обов'язків; **суспензорія** опаска до піддержування.

сустентація *лат.* поміч; опора; пожива.

сутана *іт.* ряса католицьких св'ящеників.

сутенер *фр.* любовник на удержанню розпусної жінки.

сутерени *або* **сутерини** *фр.* мешкання в пивниці.

суфікс *лат. грам.* наросток (коріня).

суфіт *іт.* повала, стеля.

суфлер *фр.* особа, що підповідає в театрі грачам на сцені.

суфлет *фр.* страва з битих яєць і тертих яблок.

суфраґан *лат.* помічник епископа.

суфражист[ка] *або* **суфражетка** *лат.-фр.* приклонниця виборчого права для жінок.

сфалерит *гр.* руда цинку, сірчак цинку.

сфера *гр.* небозвід; обшир землі, верства; круг думок або людей; **сферометер** прилад до міряння малих частинок довготи; **сферика** наука про кулю; **сферичний** кулястий; **сфероїд** приплащена куля.

сфінкс *гр.* египетський символ мудрости, потвора з лицем і грудьми жінки, а з тілом і ногами льва

сфорцандо *іт. муз.* що раз сильніще, з притиском.

сфраґістика *гр.* наука про старі печатки й відзнаки.

схема *гр.* вигляд, зразок; фіґура; **схематичний** зроблений по якійсь схемі, зразковий.

схи́зма *гр.* відлом; непризнавання папи, православ'я; **схизма́тик** православний.

схо́лія *лат.* коротке пояснення слів у старинних письменників, схоліястів; **схоля́рх** начальник вищої школи; **схоля́стик** учений, що займається схоля́стикою, цеб то середновічною фільософією, яка оцінювала все з релігійного становища; крилошанин.

сце́на *гр.* підвищене місце в театрі, де дають вистави; місце, де щось діється; ява; подія, сварка; **сцене́рія** вигляд сцени; **сценічний** придатний на сцену.

сци́сія *лат.* спір, перепалка.

сюже́т *фр.* предмет, головна гадка, основа, тема.

сю при́з[а] *фр.* несподінана приємність.

сюрту́к *фр.* верхня мужеська одіж.

Т.

таба́к *од м. Табако* тютюн; **таба́ка** тютюневий порошок до нюхання; **табаке́рка, таба́ти́рка** ріжок.

табе́ля *нім.* спис, зіставлення, таблиця.

та́бес *лат.* сухоти хрестоного стрижіня.

таби́н *фр. з перс.* рід шовкової матерії.

табле́тка *фр.* табличка; **табльо́** образ, малюнок; спис; смішний випадок; **табль-до́т** [table d'hôte] обід у гостинниці при спільнім столі.

та́бу *інд.* предмет або особа, якої по віру-

ванням деяких племен (в Австралії) не вільно дотикати.

та́буля *лат.* таблиця, спис, виказ; спис усіх земельних посілостей, *гіпотека*; **табуля́рний** вписаний до табулі, земельний; **табулятýра** збірка правил віршування німецьких мінезенґерів.

табуре́т *фр.* стільчик без поручча.

таве́рна *іт.* гостинниця, корчма, шинок.

тавматольо́ґія *гр.* наука про чуда.

тавро́ *гр.* знам'я, клеймо.

тавтольо́ґія *гр.* непотрібне повторювання поняття кількома словами.

тага́н *гр.* триніжок для варення на огні.

таель *анг.* китайська монета й вага.

та́йґа *сиб.* густий, непролазний шпильковий ліс у Сибірі.

та́йстра *нім. гуц.* торба.

тайфу́н *кит.* гострий, гарячий і сильний вітер на китайському й японському морі.

такеля́ж *гол.* кораблева снасть, чайма.

та́кса *гр.* стала ціна, належитість; **такса́ція** оцінка.

такт *лат.* 1. *муз.* поділ мельодії на короткі части, рівні що до часу; 2. уміле поведення з людьми.

та́ктика *гр.* штука як вести війну; поступовання в якомусь випадку; **такти́чний, такто́вний** уложений по тактиці.

талак *ар.* розвід у Магомедан.

тала́н *тур.* щастя, доля; *ветер.* сибірська пошесть у коней.

тала́нт *лат.* 1. велика здатність, хист; 2. грошева одиниця у старинних Греків і Римлян.

талізма́н *ар.* чародійське средство (від нещастя).

талі́р[ка] *див. тарі́л[ка]*.

та́ліс *євр.* одяг, який вживають Жиди підчас ранішної молитви.

та́лія *фр.* 1. стан (тіла), постава; міра в пасі; станик; 2. колода карт.

талму́д *євр.* книжка, в якій зібрано все жидівське релігійне знання.

тало́н *фр.* відривна книжечка, відтинок.

та́ла́р *лат.-нім.* довга св'яточна одіж (деяких урядовців), ряса; давніщий гріш.

тальк *нім. мін.* лояк, що складається з маґну, кремового квасу й одробини води.

та́льман *шв.* предсідатель швед. сойму.

та́льмі *фр.* рід позолочуваного мосяжу.

та́ма *нім.* гребля; перешкода.

тамбо́р, та́мбур *фр.* 1. бубон, барабан; барабанщик; 2. окремий спосіб вишивання; **тамбу́рі́н[о]** *іт.* малий ручний барабан з дзвіночками.

та́мґа *тат.* рід мита в давній Росії.

тамо́жня *перс. через моск.* митниця.

тампе́т *фр.* старий французький танець.

тампо́н *фр.* скруток вати або чистого полотна до стримування крові.

там-там *кит.* рід барабана у південно-азійських народів.

тан *кит.* вага = $60^{1}/_{2}$ кг.; *яп.* міра поверхні

=10 а; танап на сході міра поверхні ріжної величини, нпр. в Хиві = $^1/_3$ десятини, в Бухарі $^3/_8$ дес.
танатофóбія *гр.* страх перед смертю.
таңґ *яп. див. тан*; **тáнґа** *або* **тéнґа** *тат.* срібна монета в середущій Азії (Монґолії), вартости 40 шайів.
тáнґенс, танґéнта *лат.* стична лінія, що дотикає обвід кола в одній точці.
тáндем *анґ.* ровер з двома сидженнями.
тандúта *іт.* лихий виріб або товар.
таннін *фр.* гарбник з ґалясінок.
тантáлеві муки *від ім. гр. короля Т.* страшні, невиносимі муки.
тантіéма *фр.* дохід або зиск з підприємства, який виплачується робітникам і урядовцям того підприємства; платня авторам від театральних вистав.
танцмáйстер *нім.* учитель танців.
тапéта *нім.* (паперове) обиття на стіну.
тапíр *фр.* звіря подібне до осла, з видовженим носом.
тапірувати *фр.* бурити й кучерявити волосся гребінцем.
тапíцер *нім.* обивач, декоратор.
тáра *іт.* вага опаковання товару.
таракáн *тур. зоол.* комаха Blatta orientalis.
тарáн *гр.* у старинних часах прилад до розбивання мурів.
тарантáс *мос.* критий повіз.
тарантéля *іт.* їдовитий павук Aranea tarantula; дуже швидкий неаполітанський танець.

тáрдо *іт. муз.* поволі.
тарйф[а] *ор.* спис, цінник, приписана платня.
тарілка, таріль *нім.* рід посуди, миска.
тарлятáн *фр.* тонка, легка й рідка тканина з бавовни.
тарóк *іт.* рід гри в карти.
тартáн *іт.* невеликі човна.
тартáр *гр.* підземний світ, пекло.
тáстер *нім.* прилад до замикання електричного току.
тасувати, тахлювати *фр.* мішати (карти).
татуувати *полін.* робити на тілі нестерті рисунки при помочі наколювання.
тáфля *нім.* плита, шиба.
тáфт[а] *перс.* гладкий і тонкий шовк, китайка.
тахіґрáф *гр.* скоропис; **тахомéтр** прилад до міряння швидкости.
тáца *або* **тáця** *нім.* підставка, піднос.
тáшка *нім.* торбинка.
теáт[е]р *гр.* будинок на вистави; місце, де щось діється; **театрáльний** приналежний до театру; штучний.
тéза *або* **тéзіс** *гр.* твердження, гадка.
теїзм *гр.* віра в Бога; **теїст** віруючий в Бога.
теїна *лат.* гірка отрійлива матерія, що міститься в листю чаю.
тéка *лат. портфель.*
текнонімія *гр.* звичай називати батька по імені сина.
текст *лат.* основа письма або мови; власні слова автора; слова або пояснення до музики або малюнків.

текстильний *фр.* ткацький.
тектóніка *гр.* наука будівництва; наука про будову земської кори.
тектýра *лат.* окладинка, картон.
телеґрáма *гр.* звістка переслана **телéґрафом**, приладом, що передає відомости при помочі електрики, що біжить по дротах; **телеольóґія** наука про останню мету чоловіка й світа; **телепáтія** прочуття, ділання або відчування на віддаль; **телескóп** прилад, при якого помочі далекі предмети (звізди) видаються нам близькими; **телефóн** прилад до пересилання голосу на віддаль.
телíга *тур.* віз, мажа.
телю́р *лат.* рід металю; **телю́рій** прилад для наглядного пояснення руху землі довкола оси й сонця та місяця довкола землі.
тéма *гр.* головна думка твору; зміст; завдання; *муз.* мотив.
тембр *фр.* окремий характер звуків.
темля́к *тат.* пояс, на якім висить шабля, китиця; перепаска (на хору руку); уздечка.
темперамéнт *лат.* вдача чоловіка; запал, жива вдача; **температýра** степень тепла або холоду; **темперувати** лагодити (біль); стругати (олівець).
тéмпо *іт.* степень скорости (співу), міра часу; **темпорáльний** часовий.
тéнґа *тат.* гріш ріжної вартости (в Бухарі 57 шаг.).
тендéнція *лат.* змагання викликати бажаний наслідок, наперед поставлена гадка, напрям.

те́ндер *анґ.* запасовий корабель; ваґон при залізничій машині на вугль і дрова.
те́нніс *анґ.* гра м'ячем; *див. лявн-т.*
те́нор 1. *лат.* основа (промови); 2. *іт.* найвищий мужеський голос.
тену́то *іт. муз.* протяжно.
теоґно́зія *гр.* признавання бога; **теоґо́нія** наука про повстання богів.
теодолі́т *гр.* прилад до міряння висоти небесних тіл.
теокра́тія *гр.* панування св'ящеників; **теольо́ґія** богословіє.
тео́рба́[н] *див. торбан.*
теоре́ма *гр.* твердження; **теоре́тик** людина, що знає що небудь з теорії, а не з досвіду; **теорети́чний** научний, не випрактикований; **тео́рія** наукове пізнання річі, науковий погляд.
теосо́фія *гр.* признавання вищих сил.
терако́та *іт.* палена глина.
терапе́втика *або* **тера́пія** *гр.* штука лічення.
тера́са *фр.* насип з землі; поверхня, що спадає сходами; плоский дах.
тератольо́ґія *гр.* наука про дивні вироди.
терезі́ *тур.*важки, ваги.
те́рем *тур.* палата.
тере́н *фр.* обшир землі; поле до ділання.
терито́рія *лат.* простір землі, країна.
те́рма *гр.* тепле джерело.
те́рмін *лат.* реченець, означений час; судовий день; слово, що вживається в науці або техніці на означення головних понять;

термінольо́ґія збір слів уживаних в якій науці; **термінувати** відбивати практику у майстра.

терміт *лат. зоол.* велика біла мурашка.

термоме́тер *гр.* тепломір; **термоско́п** прилад, що показує теплоту.

те́рно *іт.* три числа, що разом виграють на льотерії.

терпенти́на *лат.* плинна живиця всіляких шпильковах дерев.

теро́р *лат.* насильство, пострах; **терори́зм** правління, оперте на постраху й насильстві; **терори́ст** приклонник терору.

терце́т *лат.-іт.* спів або музика на три голоси або інструменти; **терци́на** поезія, зложена з трьох 11-искладних віршів, в яких середній римується з першим і третім дальшої поезії; **те́рція** третій тон з черги; третя кляса в школі; $^{1}/_{60}$ секунди; рід друкарських черенок.

тестаме́нт *лат.* завіщання, заповіт; завіт.

те́танос *гр.* недуга, що об'являється корчами м'яснів.

тетра́дка *мос. з гр.* зшиток.

тетрае́дер *гр.* тіло о чотирьох углах; **тетраедри́т** руда міди; **тетраґо́н** чотирокутник; **тетральо́ґія** вистава, зложена з 4 театральних штук одного автора; **тетраме́тер** чотиростоповий вірш; **тетра́рхія** панування чотирьох; **тетрахо́рд** чотириструнний інструмент.

те́хніка *гр.* наука про всілякі вироби, будови й промисли (інжінерію, будівництво, бу-

дову машин, поправу ґрунтів); виправа; **технічний** приналежний до техніки, дотикаючий зверхної сторони якоїсь штуки або ремесла; **технольоґія** наука про перероблювання сирових матеріялів і про промислові машини та знаряди.

тиґель *нім.* посуда до топлення металів.

тиґр *лат.* хижий звір Felis tigris з родини котів.

тиміям *гр.* кадило.

тиміян *лат.* ростина Thymus, материнка.

тимпан *гр.* великий бляшаний музичний інструмент, таламбас; цимбали.

тинк *нім.* виправа з вапна й піску.

тинктура *лат.* лікарство в плиннім стані.

тип *гр.* образ, вигляд; зразок; знам'я, характер; людина, річ або явище, що мають ті самі прикмети, що й иньші люде, річі або явища того самого роду; **типик** книжка з церковними приписами; **типовий, типічний** з усіми прикметами свого роду; **типоґраф** друкарь; **типоґрафія** друкарська штука; друкарня; **типольоґія** наука про типи.

тирада *фр.* довга промова, особливо виголошена в пересадою.

тираж *фр.* виграна в льото, тягнення.

тираліер *фр.* стрілець у так званому розвиненому ряді.

тиран *гр.* самовладець (у ст. Греків); самовладна людина; **тиранія** деспотизм, насильне й жорстоке панування.

титан *гр.* 1. великан; 2. *мін.* рід металю.

ти́тла *лат.* скорочення; **ти́тул** назва, напись, заголовок; право до чогось; **титуля́рний** почесний, тільки з титулом, але без власти; **титулятýра** форма титулування.
тиф *гр.* сильна гарячкова недуга, дурних.
ти́фтик *тур.* рід бавовняної матерії.
тікет *анґ.* посвідка, карта вступу, білет.
тімбр *фр. див. тембр.*
тімокра́тія *гр.* панування багачів.
тінґель-та́нґель *нім.* кофейня або гостинниця з легкими дівчатами.
тір *фр.* смола, деготь.
тірбушóн *фр.* прилад до витягання корків з пляшок, коркотяг, коркач.
тіýн *тат.* княжий слуга; суддя.
тія́ра *гр.* шапка перських королів; корона епископа або папи.
тоале́та *фр. див. туалет.*
то[а]ст *анґ.* застільна промова з бажаннями.
тóґа *лат.* довга верхня одіж Римлян.
ток *фр.* жіноча шапочка, прилягаюча до голови.
токай *мад.* солодке угорське вино.
токсикольóґія *гр.* наука про отруї.
толера́нція *лат.* терпимість (релігійна), вирозумілість.
том *гр.* поодинока книжка більшого твору.
томага́вк *анґ.* военний топірець Індіян північної Америки.
томба́к *мал.* мішанина міди, цинку й цини.
тóмболя *іт.* публична гра в льото.
тон *гр.* голос, звук; спосіб мови; **добрий т.**

добре поведення в товаристві; **тона́ція** перехід тонів в якімсь музичнім творі.

тонзу́ра *лат.* виголений кружок на вершку голови у латинських св'ящеників.

то́ніка *гр.* основний або головний тон.

то́н[н]а *фр.-анґ.* корабельна вага = 1000 кільоґр., 2240 анґ. фунтам, 2000 ам. фунтам, 62 пудам; **тон[н]а́ж** об'єм корабля в тонах, поємність.

топа́з *гр.* дорогоцінний камінь жовтої краски.

топі́чний *гр.* місцевий; **топоґра́фія** докладний опис місцевости.

то́ра *євр.* св'яті Мойсеєві книги у Жидів.

то́ракс *гр.* грудна клітка.

торба́н *іт.* рід музичного інструмента.

тореа́дор *есп.* їздець, що бере участь у боротьбі з биками; **торе́ро** такий же піхотинець.

тори́си *анґ.* анґ. консервативна партія.

торна́до *есп.* страшна буря під рівником.

торні́стра *нім.* військова торба на плечі.

торпе́до *есп.* рід морської риби; морська міна.

торс *іт.* погруддя, стан без голови, рук і ніг.

торт *нім. з лат.* тісто з всіляких солодощів і присмаків.

торту́ра *лат.* муки, прилади до мучення.

торф *нім.* матеріял із перегнитих ростин і землі, болотнина, ропша.

тост *див. тоаст.*

тоталіза́тор *лат.* рід льотерії при перегонах.

тотемізм *інд.* інд віра, що наказує поважати звірята, від яких мають походити люде.

траб *іт.* біг коня труськом.

трабáнт *іт. див. драбант.*

травéрс *лат.* поперечниця.

травертúн *іт.* кристальний вапняк.

травéстія *іт.* перерібка поважної річі на веселу.

травматúчний *гр.* приналежний до рани.

траґéдія *гр.* драматичний твір дуже поважного й глибокого змісту; **траґікомéдія** траґедія з смішними подробицями й веселим закінченням; **траґічний** страшний, сумний.

традúція *лат.* переказ, звичка з давніх часів; **традуціонізм** гадка, що душа з родичів переходить на діти.

тракт, трахт *лат.* бита дорога, шлях; **трактáт** (міжнародній) договір; наукова розвідка; **трактúр[ня]** гостинниця; **трактувати** обговорювати що; гостити.

трамбувати *нім.* вбивати землю.

трамвай *анґ.* (кінна або електрична) залізниця в місті.

тран *нім.* жир витоплений із тюленя, риб'ячий тонщ.

транафіль *бот.* рожа Rosa centifolia; **трандахил** боз.

транзіт[о] *іт.* перевіз товарів з одної держави до другої через третю.

транс *анґ.* сонний стан медія, екстаза.

транс- *лат. у злож.* пере-, поза; **трансáкція** угода; **трансверсáльний** поперечний.

транскри́пція *лат.* переписання слів буквами другої мови; перерібка музичного твору.
трансля́тор *лат.* перекладчик.
трансльока́ція *лат.* переміщення (війська).
трансмі́сія *лат.* перенесення (сили при помочі зубатих коліс, поясів то що).
транспара́нт *або* **транспаре́нт** *фр. з лат.* підкладка з зазначеними лініями, раштра; освітлений образ або напис.
транспіра́ція *лат.* піт.
транспози́ція *лат.* переміна музичної композиції з одного тону на другий.
транспо́рт *фр. з лат.* перенос; перевіз (краму).
трансформа́ція *лат.* переміна.
трансцендента́льний *лат.* поза границями людського пізнання.
транше́[я] *фр.* рів для охорони від стрілів, окіп.
трап *гол.* сходи (на човнах).
трапе́з *гр.* чотирокутник з двома рівнобіжними боками; **тра́пеза** [пре]стіл; **трапезо́їд** неправильний чотирокутник.
тра́са *фр.* виміряна дорога.
тра́та *іт.* вексель, виставлений на другу особу до покриття через третю.
тра́ур *нім. через мос.* жалоба.
траф *нім.* випадок.
трафаре́т *див. шабльон.*
тра́фіка *фр.* продаж тютюну.
трафни́й *євр. див. трефний.*
трахі́т *гр. ґеол.* рід мінерала.

трахóма *гр.* египетське запалення очей.
тред-унiон *анґ.* спiлки робiтникiв у Анґлiї.
трель *iт.* *муз.* скоре повторювання двох тонiв, трiллер.
трéма *iт.* дрожання голосу зi страху перед публичним виступом; **тремоляндо** *муз.* з дрожанням.
трембiта *рум.* довга гуцульська труба.
трен 1. *гр.* жалiбна пiсня; 2. *фр.* кiнець (сукнi); вiйськовий баґаж, обоз.
трéнзéль[ка] *нiм.* узд[ечк]а.
тренувати *фр.* вправляти.
трепанáцiя *гр.* операцiя черепа.
трест *анґ.* [trust] союз усiх великих пiдприємцiв одної якоїсь галузи промислу для знищення конкуренцiї.
тресувати *анґ.* приучувати звiрята.
треф *фр.* *в карт.* жолудь, жир; **трéфити** кучерявити волосся.
трéфний *євр.* недозволений до їди.
триб *нiм.* спосiб (життя); зубате колесо.
трибýн *лат.* оборонець народу за римських часiв; **трибýна** пiдвищення, з якого говорять промовцi; **трибунáл** суд, загал суддiв, призначених до суджения якоїсь справи.
трибýт *лат.* данина, податок, гарач.
трибушóн *фр.* *див.* *тiрбушон.*
тривiяльний *лат.* звичайний, простий.
триґонометрiя *гр.* *ґеом.* наука про зв'язок мiж боками й кутами трикутника.
трýзна *ц.-сл.* поминальний обiд.
трилióн *лат.* мiлiон бiлiонiв, цеб то 1 з 18 нулями; **трильоґiя** повiсть або драма, зло·

жена з трьох частин; трипліка відповідь на відповідь; триптик образ, що складається з трьох крил; тритеїзм віра в трійцю.

трихіна *гр.* хробачок у свинячім м'ясі.

трідуум *лат.* протяг трьох днів; **трієннія** триліття.

тріко *або* **трикоти** *фр.* тканина, роблена на спосіб панчіх.

трікольор *лат.* (відзнака) з трьох красок.

трімо, трюмо *фр.* велике зеркало аж до повали.

тріо *іт.* музичний твір на 3 інструменти або голоси; **тріолет** форма поезії, що складається з 8 віршів, з яких перший повторюється по третім, а перший і другий по шестім; **тріоля** сполука трьох тонів.

тріумвір *лат.* один з трьох начальників Риму з часів т. зв. **тріумвірату**.

тріумф *лат.* урочистий в'їзд побідника, радість з побіди.

тріянґуляція *лат.* поміри землі при помочі трикутників.

тріяс *гр.* найстарша доба середньої епохи землі т. зв. мезозойської.

троґльодит *гр.* мешканець печер.

трокар *фр.* ніж, який вбивається в тіло, щоб випустити звідтам кров або гниль.

тромбон *гр.* труба.

трон *гр.* престіл; знак влади.

троп *гр. рет.* образовий зворот.

тропарь *гр.* церковна пісня в честь св'ятого.

тропік *гр.* зворотник; **тропікальний, тропічний** під рівником; гарячий.

тротуа́р *фр.* пішоход, хідник.
трофе́й *гр.* здобич, знак побіди.
трохе́й *гр.* віршова стопа, зложена з довгого й короткого складу [_́ ◡].
трубаду́р *фр.* півд.-фр. поет любови; **труве́р** півн.-фр. співак і поет у давнину.
тру́па *нім.* театральна дружина.
тру́фель, тру́фля *фр.* гриб Tuber cibarium.
трухан *нім.* индик.
туале́т[а] *фр.* стіл і прибори до вбирання; одяг, стрій.
ту́ба *лат.* рід духового інструменту.
тубе́рку́л, туберкульо́за *лат.* сухоти.
тужу́рок *фр.* рід плаща.
туз *нім. ас.*; **ту́зин** дванацять штук.
тулумба́с *тур.* барабан, літаври.
тульпа́н, туліпа́н *лат.* ростина Tulipa.
ту́мба *іт.* стовпець при брамі або хіднику, придвірок.
ту́мулюс *лат.* могила над гробом, курган.
туму́льт *лат.* натовп, метушня, заколот.
ту́ндра *фін.* багнисті, порослі мохом степи на півночі.
туне́ль *анг.* підземна дорога.
ту́ніка *лат.* у Римлян коротка одіж з короткими рукавами.
ту́ра *фр.* круг, оборот (при танци); дорога.
турба́н *тур.* завій.
турба́ція *лат.* неспокій, клопіт, журба.
турбі́на *лат.* водне колесо, що порушує машини.
тури́ст *фр.* подорожний.

ту́ркус *гр.* рід дорогого камінн синявої краски.

турмалі́н *іт.* рід мінералу.

турне́ *фр.* об'їздка; **турні́р** лицарські боєві ігрища в давніх часах, герець; **турню́ра** рід підкладки.

ту́рня *нім.* вежа.

турф, терф *анг.* місце перегонів.

туф *нім. геол.* відміна опалю.

ту́фля *нім. пантофель.*

туш *фр.* 1. чорна краска; 2. наприскова купіль; музичний привіт в часі тосту.

тюк *гол.* зв'язка.

тюле́нь *мос.* морський пес.

тюль *фр.* легка сіткована тканина.

тютю́н *тур.* ростина Nicotiana rustica, якої листя уживають до куреня.

У.

убіка́ція *лат.* приміщення.

увертю́ра *або* **уверту́ра** *фр.* вступ до опери.

удоме́тер *гр.* дощомір.

узурпа́тор *лат.* самозванець.

увартувати *лат. гал.* уложити в тайні.

у́ксус *гр.* оцет.

ула́н *пів.-тур.* кінний вояк.

уле́ма *тур.* Магомеданин, що покінчив духовну школу.

улу́с *тат.* татарська оселя, табор.

у́льстер *нім.* рід плаща.

ультімáт[ум] *лат.* останнє слово перед зірванням зносин або виповідженням війни.

ýльтра- *лат.* понад, поза, над міру; **ультрамарін** темно-синя краска; **ультрамонтанізм** наука про необмежену владу папи.

ýмбра *лат.* 1. відміна залізної руди, якої вживається як брунатної краски; 2. дашок коло лямпи.

ундуляція *лат.* фальовання, дрожання.

універсáл *лат.* гетьманський лист до загалу; **універсалізм** змагання пізнати все; **універсáльний** загальний, придатний до всього, всесвітній; **університéт** найвища школа для всіх областей знання.

унізóно *іт. муз.* всі голоси разом.

унікáт *лат.* одиноке в своїм роді; велика рідкість.

уніфікáція *лат.* сполука; **унiфóрм[а]** одіж по приписаній формі.

ýнія *лат.* союз; поєднання православної церкви з римським престолом у 1595. р.; **уні[я]т** приклонник унії.

унтер *нім. в злож.* низчий, молодший (унтерофіцер).

ýнція *лат.* староримська вага або міра довжини; аптикарська вага = $^1/_{12}$ фунта = 25 ґрамів; **унціяльні** букви великі, початкові букви.

урáн *гр.* планета; рід тяжкого металю; **ураноґрáфія** наука про небо.

урбáр *лат.* спис властителів ґрунту, що зобов'язані платити чинш.

урґéнс *лат.* пригадка.
урéмія *гр.* затроєння мочію; **урéтер** мочовід; **урúна** сеч, моч, щини.
ýрльоп *нім.* відпустка.
ýрна *лат.* у старинних посуда на попіл спаленого тіла, збанок з вузькою шийкою.
утенайлії *лат.* прибори (до писання); **утилізáція** вживання; **утилітарúзм, утилітáрність** користолюбність.
урольóґія *гр.* наука про моч.
утерус *лат.* матиця.
утóпія *гр.* уроєння, нездійснима мрія.
утраквізм *лат.* такий порядок, де на рівні вживається двох мов; **утраквіст** що приймає причастя під обома видами.
ушкáл, ушкýйник *ор.* річний розбійник.

Ф.

фаблió *фр.* веселе оповідання.
фáбра *нім.* чорнило з сажі й воску.
фáбрика *лат.* заведення для виробу предметів із сирівців; завод; **фабрикáнт** власник фабрики; **фабрикáт** виріб.
фáбула *лат.* основа (повісти), сюжет.
фáвна *від ім. гр. лісовика Ф.* загал звірят, звіринність.
фаворúт *фр.* 1. коханець; 2. *бакембарди.*
фаґóт *іт.* музичний духовий інструмент.
фаєрвéрк *нім.* штучні вогні; **фаєрверкер** підофіцер артилерії.

фаетóн *од ім. гр. бога сонця* легкий повіз.
фáза, фáзіс *гр.* зміна (місяця), кватира.
фазáн *гр. зоол.* птиця Phasianus colchicus.
файка *нім.* люлька.
файний *нім. гал.* гарний.
фáкір *інд.* магомеданський монах, чародій.
фáкля, фáкель *нім.* смолоскип, походня.
факсіміле *лат.* знимка з рукописи, подобизна.
факт *лат.* подія, дійсний факт; **факти́чний** дійсний, певний; **фáктор** чинник, причина; посередник; **факторія** торговельна оселя в чужім краю зі складами товарів; **фактóтум** повновласник для всяких послуг; **факту́ра** рахунок для покупня зі списом побраних товарів.
факультéт *лат.* один із виділів університету.
фáкція *лат.* політична партія, що заступає приватні інтереси.
фалатати *мад.* дерти на кусні.
фáлд[а] *нім.* рубець, пола, збірки.
фалáнґа *гр.* у Греків військо в боєвому строї; *обр.* ряд, велика сила.
фальбáна *фр.* нашивка довкола сукні.
фальсéт, фальцéт *іт.* голос „з голови“; **фальсифікат** підроблена річ.
фальц *нім.* заруб, накладка; **фальцувати** загинати (бляху); складати більші аркуші паперу відповідно до величини книжки.
фáльча *рум.* міра поверхні = 2 морґам.
фальш *нім.* обман, неправда, підроблення; *муз.* недобрий тон.
фáма *лат.* чутка, поговір.

фамілія *лат.* родина; родове прізвище; **фаміліярний** якби дома, простий, якби свояк
фамулюс *лат.* слуга.
фана *нім.* хоругов, прапор.
фанаберія *нім.* удавання, *aроґанція.*
фаналя *фр. див. флянеля.*
фанатик *лат.* загорілець.
фанданґо *есп.* еспанський національний танець з супроводом ґітари й кастанієтів.
фанерка *див. форнір.*
фант *нім.* застав, заклад.
фантазія *гр.* уява, мрія, химера, видумка; **фантасмаґорія** привид; **фантастичний** видуманий, дивовижний; **фантом** привид, марево; лікарська модель.
фантя *нім. гуц.* одіж, лахман.
фанфара *фр.* рід труби; **фанфарон** хвалько.
фара *нім.* парохіяльний костел.
фараон *євр.* назва стар. королів у Єгипті; **фара[о]** рід гри в карти.
фарба *нім.* краска.
фарватер *гол.* догідна дорога для кораблів, течія.
фарисеї *євр.* старожидівська секта, що звертала увагу лише на заховання форм; **фарисейський** облудний, фальшивий.
фарма *анґ.* хутір, хазяйство в Америці.
фармазон *фр. масон.*
фармакольоґія *гр.* наука про ліки і про їх силу та ділання; **фармакопея** спис і опис ліків, виданий державою; **фармацевт** аптикар; **фармація** наука про роблення ліків.

фа́рс[а] *фр.* жарт, смішна штука.
фарту́х *нім.* запаска, попередниця.
фа́рфур *гр.* рід глини, порцеляна.
фарш *фр.* начинка, потрібка.
фаса́д[а] *фр.* причілок, чоло.
фа́сія *лат. гал.* обрахунок доходу для податкових властей.
фа́ска *нім. бочілка.*
фасо́ни *фр.* форма, взір, стрій.
фасци́кул *лат. гал.* в'язка актів.
фасцина́ція *лат.* очаровання.
фата́ *ісл.* жіноче накриття на голову.
фа́та морґа́на *лат.* воздушна мана; **фаталі́зм** віра в призначення; **фата́льний** нещасливий, зловіщий.
фати́ґа *фр.* труд.
фа́тум *лат.* доля, нещастя.
фах *нім.* звання, ремесло, царина.
фаце́ція *лат.-фр. анекдота.*
фація́та *іт.* причілок, піддашша.
фаши́на *фр.* в'язка пруття на кашиці, тарас.
фая́нс *фр.* рід глини, з якої роблять посуди.
фе́бра, фи́бра *лат. мед.* пропасниця.
февда́л *див. феодал.*
февра́ль *лат.* лютий.
федералі́зм *лат.* політичний напрям, змагаючий до союза держав або країв; **федерати́вний, федераці́йний** союзний; **федера́ція** спілка, союз (держав).
фее́рія *фр.* театральна штука з чудовими декораціями, чудесними появами й частими перемінами.
фез[а] *див. фес[к]а.*

фе[й]летóн *фр.* [feuilleton] відділ часописі, призначений для гарного письменства і статтей про питання дня.
фéлляг *ор.* єгипетський селянин.
фелóн *гр.* св'ященича верхня одіж.
фельдмаршал *нім.* найвищий військовий чин; **фельдфéбель** найстарший підофіцер; **фельдцайґмáйстер** найстарший ґенерал артилерії; **фéльдшер, фéльчер, фéршал** лікарський помічник, цирулик.
фемінізм *лат.* змагання жінок [**феміністок**] до рівноправности.
фéник *нім.* сотна частина марки.
фéнікс *гр.* казочний птах, що відроджувався з власного попелу.
феноль *див. карболь.*
фенóмéн *гр.* явище, поява, чудо.
феодáл *лат.* середновічний поміщик, васал, ленник; **феодалізм** середновічний устрій, після якого монарх розділював землю вельможам, дідичам.
ферáльний *лат.* зловіщий.
фéрбель *нім.* рід газардової гри в карти.
ферв́альтер *нім.* управитель (лісів).
ферéзія *тур.* верхня одіж.
фéрії *нім.* вакація.
фéрма *анг. див. фарма.*
фермéнт *лат.* бактерії, що викликують киснення, **ферментáцію.**
фермуáр *фр.* застібка при намисті.
фернамбýк дерево Caesalpina, з якого роблять жовту краску.

ферти́чний *нім.* звинний, рухливий.
фе́ршал *нім.* *див.* *фельдчер.*
фе́с[к]а, фез *тур.* червона шапочка.
фе́стин *фр.* св'яточна забава.
фесто́н *фр.* *ґірлянда.*
фе́тва *тур.* судовий вирок.
фе́тиш *пор.* зачарований предмет, ідол; **фетишизм** обожання фетишів.
фехтува́тися *нім.* вправлятися в орудуванню шаблею.
фе́я *фр.* чарівниця, русалка.
филлі́ти мінерали ростинного походження.
фи́ник *гр.* пальма Phoenix dactylifera й овоч з неї.
фйорд *дан.* *ґеоґ.* морський залив між високими берегами.
фі́бра *лат.* волокнина, жилка.
фі́була *лат.* спинка, спряжка, застібка.
фі́ґа *лат.* смоква, дерево Ficus carica й овоч з него.
фіґаро́ *фр.* верхній короткий кафтаник, який носять пані поверх суконь.
фі́ґель *нім.* справка, збитки.
фіґу́ра *лат.* образ, рисунок; постава, стан; постать, статуя; **фіґура́льний** образовий; **фіґура́нт** людина, особливо актор на показ.
фідеіко́міс *фр.* *майорат.*
фі́зик *гр.* знавець фізики, науки про сили природи; *гал.* окружний лікар; **фізи́чний** природний, тілесний; **фізіо[ґ]но́міка** наука про те, як угадувати з лиця характер і вдачу чоловіка; **фізіо[ґ]но́мія** вираз лиця; **фізіоґра́фія** опис природи (краю); **фізіо-**

кра́тія панування природи; **фізіольо́ґія** наука про внутрішні чинности людського або звіриного тіла.

фікти́вний, фікці́йний *лат.* видуманий; **фікція** вигадка.

філе́ *фр.* 1. кружево; 2. полядвиця.

філіґра́н *фр.* виріб з тонкого золотого дроту; водний знак на папері; **філіґрано́вий** ніжний, дрібний.

філіжа́нка *тур.* склянка.

філіпіка *гр.* гостра промова або стаття проти кого.

філі́стер *гр.* вузкоглядний, буденний чоловік.

фі́лія *лат.* відділ головного товариства або підприємства.

філяле́т *гр.* правдолюб.

філянтро́пія *гр.* любов людей, добродійність.

фільва́рок *нім.* хутір, ферма.

фільгармо́нія *гр.* заведення для плекання музики.

фільм *анґ.* желятинова болонка, вживана до фотографії або кінематографії.

фільоґе́нія *гр.* наука про походження роду.

фільозе́ля *фр.* шовкові нитки.

фільоксе́ра *гр. зоол.* шкідлива комаха, що псує виноградну лозу.

фільольо́ґія *гр.* наука про мови й літератури взагалі; **фільосо́ф** мудрець, учений, що займається **фільосо́фією**, цеб то наукою про причини, цілі та закони людського життя та природи; учень **фільософічного** факультету.

фільтр[а] *лат.* апарат для проціджування.

фільц *нім.* повсть.
фінáл *іт.* закінчення.
фінáнси *фр.* грошеві засоби держави; **фінансíст** знавець грошевих справ, багач; **фінансóвий** скарбовий, грошевий.
фінґувати *лат.* видумувати, підробляти.
фінéзія *фр.* вишуканий дотеп, хитрість.
фінни, фíнна хвороба решетина, вугор.
фінта *іт.* підступ.
фіолéт *нім.* краска фіялки [Viola].
фіóля *гр.* видута плящинка з вузькою шийкою.
фірáнка *нім. гал.* заслона, занавіса.
фíрма *лат.* назва (підприємства).
фірмамéнт *лат.* небозвід.
фíрман *тур.* приказ султана; *нім.* візник.
фісгармóнія *гр.* рід малих орґанів.
фіскалíзм *лат.* система накладання великих податків; **фіскáльний** скарбовий; **фіск[ус]** державний скарб.
фíстула *лат.* 1. рана; 2. *фальсет.*
фітíль *ор.* ґніт, люнт.
фітоґрáфія *гр.* описування ростин.
фішбін *нім.* рід горішної щоки кита.
фіякр *фр.* візник; віз до винайму.
фіяско *іт.* невдача.
флéґма *гр.* харкотиння; млявість; **флеґмáтик** повільна людина.
флéйта, флет *фр.* рід музичного інструменту.
флéксія *лат. грам.* відміна; **флексýра** *ґеол.* загиб землі.
флíґель *нім.* крило дому, *офіцини;* **флíґель-ад'ютáнт** прибічний ад'ютант (цісаря).

флінта, флйнта *нім.* рушниця.
флірт *анґ.* залицянка.
флюїд *лат.* плин.
флю́ксія, флюс *лат.* пухлина на яснах з болю зубів.
флюктуа́ція *лат.* хвилювання, переміна.
флю́ор *лат.* хемічний первень з ґрупи метальоїдів; **флюоресце́нція** прикмета деяких тіл, мінитися до світла й світити притягненим світлом; **флюори́т** мінерал, вапновий флюорак.
фля́ґ[а] *нім. з лат.* хоругов, стяг; **фляґеля́нти** приклонники середновічної секти, що бичувалися за покуту.
фляж[е]оле́т *фр.* рід флєта; наслідування голосу флета на скрипці.
флякóн *фр.* рід скляної або фарфурової пляшки.
фляміно́о *лат. зоол.* порода водної птиці.
фляне́ль[я] *фр.* легка вовняна матерія.
флянґ, фля́нка *фр.* бік, крило війська.
фля́нца *нім.* росада.
фльор, фльóрес *нім.* жалібний стрій.
фльóра *лат.* рослинність, загал цвітів якоїсь околиці; **фльоре́н** ґульден; **фльóрес** крива лінія, уживана в рисунках; **фльоре́т** рід шовкової матерії.
фльóта, флот *нім.* усі кораблі держави, більше число воєнних або торговельних кораблів; **фльоти́л[і]я** мала фльота.
фо[й]é *фр.* [foyer] великі входові сіни в театрі.

фо́ка *лат. зоол.* морське теля.

фо́кус *лат.* огнище; (маґічна) штука, збитки.

фо́ліо *іт.* одна сторона в касовій книжці; книжка величини великого аркуша паперу, f°; **фолія́нт** *і* **фолія́л** велика й груба книжка, рукопись аркушевого формату.

фо́люш *лат.* валюша, машина до збивання вовняних матерій.

фольк[е]тінґ *дан.* палата послів у Данії.

фолькльо́р *анґ.* народня устна словесність; наука про устну словесність.

фон *фр.* тло, поле, підклад, основа.

фонарь *гр.* свічник, ліхтарня.

фонд *фр.* основний капітал, гроші, які можна зужити на якусь ціль.

фоне́тика *гр. грам.* наука про звуки; спосіб писати слова так, як вимовляються; **фоноґра́ф** прилад, що записує, а потім вірно віддає кожний звук і голос.

фонта́н[на] *фр.* водограй, водотриск.

фо́ра *іт.* ще раз, повторити.

форе́йтор *нім.* їздець на першім кони при їзді четвернею.

форзац *нім.* папір між окладинкою й книжкою.

фо́рма *лат.* вигляд предмету, взір, крій; спосіб; звичай, правило; **формалі́зм** *і* **формалістика** спосіб звертати найбільшу увагу на форму; **формалін[а]** муравельна їдь; **форма́льний** зверхний, згідний з формою; **форма́льність** приписи поступовання; **форма́т** величина, розмір (книжки); **форма́ція** уклад

верстов землі; **формуля́р** взір; *мат.* правило, як розв'язувати завдання того самого роду; *хем.* склад; **формуля́р** взір, припис, як виповнювати якесь письмо.

фо́рна́ль *нім.* конюх, візник.

форні́р *іт.* наліпки з тоншого й дорожшого дерева на столярські вироби з звичайного дерева.

форпо́ст *нім.* передня сторожа.

фо́рса *фр.* сила, напір; **форсо́вний** дуже скорий, томлячий (марш).

форт *фр.* укріплена частина твердині.

фо́рте *іт.* голосно, сильно; **фортеп'ян** музичний інструмент.

фортифіка́ція *лат.* укріплення.

форту́на *лат.* ласкава доля, багацтво

фо́рум *лат.* площа, ринок у Римі, майдан.

форца́ндо *іт.* з натиском на однім тоні або акорді.

фо́ршляґ *нім.* мала й коротка нота перед довшою.

фо́ршпан *нім. гал.* підвода.

фо́рштевен *гол.* носовий бік корабля.

фо́ршус *нім.* гроші виплачені на перед, завдаток.

фо́са *лат.* рів, перекоп; **фосі́лії** скам'янілости викопані в землі.

фосфа́т *гр.* фосфорова сіль; **фо́сфо́р** жовтий мінерал, що сам світить у темноті; **фосфоресце́нція** прикмети фосфору й инших тіл світити в темноті.

фо́та *тур. через рум.* обгинка, обгортка.

фóтбаль *анг.* забава в копаного м'яча, копанка.

фотéль *фр.* крісло з поруччам.

фотоґрáфія *гр.* відтворювання вірних образів при помочі світла; **фотомéтер** прилад до міряння сили світла; **фотоплястікон** збірка образів, що пересуваються перед очима при помочі приладу й дають цілість; **фотосфéра** світляна атмосфера сонця; **фототúпія** *або* **фотоґрав'юра** образ відбитий на мідяній плиті і видрукований.

фраґмéнт *лат.* уривок, частина.

фрáза *гр.* думка висловлена словами, зворот; частина мельодії; **фразеольóґія** прикмети зворотів мови; **фразóвання** *муз.* виріжнювання гадок.

фрáйтер *нім. див. єфрейтор.*

фрак *фр.* парадний мужеський одяг з витятими полами з переду.

фрáкція *лат.* частина, відломок; мала політична партія.

фрамýґа *под.* ниша.

франк *фр.* срібний гріш у Франції, Бельґії і Швайцарії вартости 50 шагів.

фрáнко *іт.* оплачено.

франсé *фр.* французька полька.

франт *нім.* джигун, фіґляр.

фрáтер *лат.* братчик, монах; **фратернізувати** брататися.

фрахт *нім.* перевіз товарів, спис товарів, їх вага й оплата за перевіз, ладунок.

фрáшка *іт.* дрібниця; дотепний віршик.

фреблівка *нім.* захоронка і школа для малих дітей.
фреґат[а] *фр.* легкий воєнний корабель з трьома маштами.
фрейліна *нім. через мос.* надворна панна.
фреквентація *лат.* відвідування, бування; **фреквенція** участь, (живий) рух.
френетичний *фр.* гарячий, бурливий (оплески).
френзель, френзля *нім.* обшивка.
френольоґія *гр.* наука про те, як із форми лиця й черепа відгадувати вдачу людини.
фреск[о], фрески *іт.* малюнок на свіжім тинку.
фризієр *фр.* голяр; **фризувати** чесати й кучерявити волосся; **фризура** зачіска.
фрікассé *фр.* потравка.
фронда *фр.* злука противників, невдоволених з чогось (державного ладу).
фронт *фр.* перед, чоло; **фронтон** передня сторона будинку в горі.
фрукт *лат.* овоч, плід.
фуґа 1. *іт.* музична композиція, де тасама мельодія повторюється по черзі на кількох інструментах або кількома голосами; 2. *нім.* дерево з зарубами до споювання.
фудулія *тур. гуц.* гордість.
фузія *лат.* 1. рушниця; 2. союз, злука.
фуляр *фр.* рід тонкої шовкової матерії.
фума *фр.* гордість, пиха.
фумуар *фр.* файкарня.
фундамент *лат.* основа, ґрунт; **фундамен-**

та́льний основний; **фунда́тор** основатель; **фунда́ція, фу́ндуш** *фонд.*

фу́нкція *лат.* (урядова) чинність, виконування чинности.

фунт *нім.* вага = ½ kg; **ф. штерлінґів** англійський гріш вартости 8 карб.

фура́ж *фр.* пожива для коней, обрік; **фура́жка** плоска шапочка з дашком або без нього; **фуражувати** старатися о пашу для коней; **фурго́н** критий пакунковий віз; **фурі́є́р** доставець харчів у війську.

фу́рія *лат.* люта жінка; шал, божевілля; **фурія́т** божевільний; **фуро́р** запал, гнів.

фуру́нкул *лат.* чиряк.

фу́с[и], фу́зель *нім.* осад, відпадки.

фут *анг.* стопа, міра довжини.

футера́л, футля́р *нім.* покровець, скриночка.

футри́на *нім.* одвірок; **фу́тро** кожух.

футури́зм *лат.* новий напрям в мистецтві, використовуючий первісні, звичайні форми, примітивізм.

фуфайка *іт.* коротка тепла одіж.

ушер *нім.* лихий ремісник.

фуя́ра, флоя́ра *альб. гал.* сопілка.

Х.

хаба́рь, хабара́ *ар.* лапоне, кубан.

хабе́та *тур.* шкапа.

хавту́р[а], хапту́р[а] *гр.* побори священиків у натурі, книш; поминки.

халябу́да *жид.-нім.* шалаш; крита бричка.

хала́т *ар.* довга верхня одіж.

халва́ *тур.* терті горіхи з медом.
халі́ф *див. каліф.*
халькантйт *гр.* вітріоль міди; **халькоґра́фія** різьблення на міди; **халькопірйт** руда міди, вложена з міди, заліза й сірки.
хальцедо́н *гр. мін.* рід кварцу.
хам *од ім. сина Ноя* простий чоловік.
хамелео́н *гр.* ящірка Lacerta chameleon, що міниться всілякими красками; *обр.* чоловік слабого характеру.
хан *тат.* титул монґольських князів.
ха́ндра *нім. гіпохондрія.*
ханжа́ *ар.* чоловік, що прикидається побожним.
хао́с *гр.* змішання елементів, з яких повстав світ; нелад.
хара́ктер *гр.* признака; стан, титул, вдача, спосіб думання й поступовання; **характеризовання** надавання лицю всілякого вигляду відповідно до ролі, яку грається; **характерйстика** зіставлення й оцінка важніщих признак; **характе́рник** чарівник.
хараду́г *перс.* криця, сталь.
харате́йний *лат.* писаний на перґамені; **ха́ртія** грамота, рукопись на перґамені; закон.
харцйз[ник], **харцизя́ка** *тур.* розбійник.
хе́мія, **хймія** *гр.* наука про склад простих тіл, їх сполуки та розділювання.
хе́рес *есп.* рід еспанського вина.
херувйм *евр.* ангельський чин.
химе́ра *гр.* потвора; мрія, примха; **хймороди** примха, каприз; чари.
хілія́да *гр.* тисячка.

хіні́н[а] *ам.* лік проти гарячки із кори хінового дерева.

хіра́ґра *гр.* гостець у руці; **хірома́нтія** вороження з руки; **хірото́нія** рукоположення; **хіру́рґія** наука про лікарські операції.

хіто́н *гр.* рід сорочки у ст. Греків.

хлами́да *гр.* рід широкого плаща; **хлами́дник** волоцюга.

хльор *гр.* жовтавий ґаз; **хльори́т** *мін.* алюмінієво-маґновий крем'ян, рід лосняка; **хльоро́за** блідниця; **хльорофі́л** від чого листя зелене; **хльорофо́рм** теч, уживана лікарями до усиплювання.

хо́джа *перс.* пан.

холе́ра, холе́ра *лат.* заразлива недуга, що проявляється блювотою й корчами; **холери́на** легка холера; **холери́чний** темперамент—гаряча й нападиста вдача.

хор *гр.* збірний спів; місце в церкві, де співає хор; **хора́л** поважна хорона (церковна пісня.

хо́рда *гр.* струна лука або музичного інструмента.

хоре́втика *гр.* наука про танці.

хоре́й *гр.* *див.* *трохей.*

хо́ри *гр.* ґалерія (для хору); **хори́ст** співак у хорі.

хороґра́фія *гр.* опис краю.

хрестома́тія *гр.* збірка виїмків всіляких писателів.

хризолі́т *гр.* рід дорогого каміня; **хризопра́с** зеленява відміна хальцедону; **хризосто́м** золотоустий.

християнин *гр.* ісповідник релігії Христа.
хрія *гр. рет.* писемне завдання.
хром *гр. хем.* жовто-червонявий метал; **хроматика** наука про краски, світла та тіни; **хроматичний** барвний; *муз.* скаля, що йде по півтонам; **хромолітоґрафія** відбивання красками на камяній плиті.
хроніка *гр.* літопись; **хронічний** постійний, упертий (недуга); **хроноґраф**, **хроніст** літописець; **хроноґрафія** опис подій; **хронольоґічний** упорядкований по часі; **хронольоґія** наука про числення часу; **хронометер**, **хроноскоп** дуже докладний годинник.
хрусталь *див. кристаль.*
хуліґан *анг.* волоцюга, погромщик.

Ц.

Ц [C] *скор.* із Цельвія.
цадик *євр.* провідник хасидів.
цайґ *нім. гал.* рід матерії.
цаль *нім.* міра довжини = 1/12 стопи.
царина *рум. з лат.* поле.
цванціґер *нім. гал.* сороковець, гріш.
цвікер *нім.* очвці, очки.
цедувати *лат.* відступати (право дідицтва).
цедулка *іт.* записка.
цезаропапізм *од ім. рим. Ц.* получення папської і світської власти в одній руці.
цезура *лат.* перестанок серед вірша, пересічка.

це[й]хгáвз *нім. див. арсенал.*

целéбра *лат.* торжественна відправа в костелі; **целібáт** стан безженства.

целюльóза *лат.* матерія, з якої утворені стіни ростинних клітин; **целюльоі́д** тверда маса, мішанина камфори й стрільної бавовни.

целю́рик *лат. див. цирулик.*

цемéнт *лат.* мішанина вапна, піску, шутру й води, тинк.

ценз *лат.* високість маєтку, що дає право вибору; **цéнзор** оціночний суддя; урядовець, що переглядає рукописі й книжки, чи не містять чого проти законів; **цензу́ра** оцінка; уряд, де оцінюють книжки й рукописі.

цент *лат.* стара австрійська монета = 2 сотикам.

центáвр *див. кентавр*; **центáврія** *див. турія.*

центі- *лат. в злож.* $^1/_{100}$; **центіґрáм** [cg] $^1/_{100}$ ґрама; **центілíтер** [cl] $^1/_{100}$ літра; **центімéтер** [cm] $^1/_{100}$ метра; **центіфóлія** рід рожі; **цé[н]тнер** сотнар, 100—140 фунтів.

центр *лат.* осередок, середина; партія поміркованих; **централізáція** сполучення чого (власти) в однім місці або в одній руці; **центрáльний** осередній, головний; **центріпетáльна сила** сила притягання; **центріфуґáльна с.** відосередня сила; **центрофу́ґа** машина, що послугується відосередною силою (віддірює сметану від молока).

центу́ріон *лат.* сотник; **центу́рія** римська

сотня; рим. лан = 200 моргам; рід ростини Erythraea centaurium L.

цéра *лат. через пол.* краска лиця; **церáта** непромакальне полотно, напущене лякером.

цéрбер *лат. див. кербер.*

цереáлії *від ім. рим. богині Церери* збіжжя.

церебрáльний *лат.* мозковий.

церемóнія *лат.* звичай; св'яточний обряд; звичайність; формальність; **церемоніáл** усі церемонії разом.

цертифікáт *лат.* свідоцтво (вислуження).

цéсія *лат.* відступлення (права дідицтва).

цех *нім.* товариство ремісників одного фаху; **цéха** фабричний знак, знам'я.

цехін *ар.* золота монета в ст. Італії.

цéшка *нім. староукр.* знак, щоб ставитися до суду.

цибýх *тур.* довга трубка до курення.

цивілізáція *лат.* стан просвіти, розвиток суспільности; **цивіліст, цивільний** світський, громадянин.

циґáро *есп. див. сиґара.*

цизелювати *фр.* різьбити долітцем металі.

цикáда *лат.* пільний коник; **цикáта** смажена скірка з померанца, цитрини або гарбуза.

цикль *гр.* кол[ес]о; протяг часу; кілька оповідань, що творить цілість; **цикльоїда** лінія, яку описує точка обводу кола, коли воно котиться по прямій лінії; **цикльóн** вихор.

цикльóп *гр. міт.* великан з одним оком.

цикóрія *лат.* ростина Cichorium, петрові ба-

тоги, з якої паленого коріня роблять домішку до кави.

цику́та *лат. бот.* болиголов, бех.

циліндер *лат.* валець; високий капелюх.

цимба́ли *гр.* музичний інструмент, на якім грається молотками по струнах.

циме́лії *лат* дорогоцінности, клейноди.

ци́па *нім. мін.* рід металю.

цинамо́н *лат.* Cinnamomum, якої кори вживається як приправи до страв, **кориця**.

ци́нґель *нім. гал.* язичок у рушниці.

ци́нік *гр.* приклонник **цинізму**, фільософії Антістена, що не звертає увагу на мораль; безстидник.

цинк *нім.* білий металь, твердший від цини; **цинкоґра́фія** переношення рисунку на цинк для виготовлення плит до відбивання; **цинкоти́п** образ відбитий з цинкової плити.

цино́бра *лат. кіновар.*

цинфо́лія *нім. станіоль.*

ци́прис *див. кипарис.*

цирк *лат.* у Римлян місце для змагань, перегонів і т. д.; круглий будинок, де показують усілякі штуки; **ци́ркул** округа; **ци́ркуль** прилад до рисовання кола й міряння ліній; **циркуля́р** обіжник, розпорядок; **циркуля́рний** окружний; **циркуля́ція** круження (крови).

цироґра́ф *гр.* власноручний запис.

ци́р[оч]ка *пол.* рід мережки.

циру́лик, целю́рик *лат.* голяр, фершал.

цисте́рна *лат.* штучний збірник води.

цитаде́ль, цитаде́ля *іт.* оборонний замок серед міста.

цита́т *лат.* місце наведене з творів якогось автора.

ци́тра *гр.* рід музичного інструменту.

цитри́н *лат.* жовтавий мінерал; **цитри́на** дерево з родини померанців, овоч цитрини.

цифербля́т *нім.* передна сторона годинника, де уміщені цифри й вказівки; **ци́фра** число.

ці́церо *лат.* рід друкарських черенок, більший від петіту й корпуса.

ціа́н *гр.* рід мінералу; **ціанка́лі** хемічна сполука ціяну з потасом, отруя.

цо́кіл *лат.* долішна частина стіни або пам'ятника, випущена вперед.

цуґ *нім.* шестерня; залізничий поїзд; відділ війська; протяг; **цу́ґлі** поводи, важки.

цука́т *іт.* *див.* *цуката.*

цю́па *лат.-поль.* в'язниця, темниця; мала кімнатка.

цю́ра *ор.* *див.* *чура.*

Ч.

чаба́н *тат.* пастух від овець.

чабра́к *тур.* *див.* *чапрак.*

чаву́н [*ор.* ?] лите залізо.

чага́р[ник] *перс.* місце порослe корчами.

чай *кит.* висушене листя чайного дерева.

ча́йка *тур.* водна птиця Vanellus cristatus; козацький човен.

ча[к]лувати *мад.* циганити; чарувати; **чаклу́н, чаклі́й** чарівник.

чáко *мад.* рід військової шапки.
чáлий *тур.* сивий, бурий.
чалмá *тур.* завій, турбан.
чамайдáн *ор. див. чемодан.*
чамáра, чемéрка, чинáрка, чумáрка *перс.* рід зверхнього одягу, рід капоти, куртина.
чамбýл *тат.* відділ (Татар); напад.
чапрáк, чабрáк *тур.* покривало під сідло.
чардáш *мад.* мад. національний танець.
чаýс *або* **чаýш** *тур.* слуга.
чек *анг.* грошевий переказ власника грошей, на який банк виплачує гроші.
чекáн *тур.* стара зброя похожа на молоток; **чеканити** вибивати знам'я, бити гроші.
чекмáн, чекмінь *тур.* верхня міщанська або козацька одіж.
чекýша *тур.* рід деревляного молотка, яким б'ють рибу.
чельо *іт. див. віоля.*
чембір, чимбір *рум.* рід крайки у Гуцулів і Бойків.
чемéр, чемір *мад.* біль жолудка; рід кінської недуги.
чемодáн, чамайдáн *ор.* скринка, куферок.
чентéзімо *іт.* сотик, $^1/_{100}$ міри.
чепрáга *рум. гуц.* застібка.
чердáк, чардáк *тур. балькон.*
черкасйн *од ім. Черкаси або Черкеси* рід вовняної матерії; **черкéска** рід верхньої одежі.
чертóг *перс.-тур.* леговище; кімната, двір.
чесýча *кит.* рід матерії з сирого шовку.
четія-мінея *ц.-слав.* збірка житій св'ятих.

чижма́к *тур.* звичайний черевик; **чиже́мки, чі́жми** *гал.* черевички.
чимба́рка, чина́рка *див. чамара.*
чинга́л *див. кінжал.*
чинш *лат. через нім.* арендна оплата; **чиншови́к** арендарь, державець.
чікош *мад.* пастух од коней.
чіне́лі *іт. муз.* тарілки.
чічеро́не *іт.* провідник.
чоколя́да *фр. див. шоколад.*
чубу́к *тур. див. цибух.*
чу́га *ор.* верхня вовняна одіж гірняків.
чугу́н *див. чавун.*
чума́ *перс.* морова зараза.
чу́ра, цюра, джу́ра *ор.* військовий товариш.

Ш.

ша́бас *або* **ша́баш** *євр.* субота.
ша́бля *нім.* меч.
шабльо́н *фр.* взір, зразок, по якому рисують; **шабльоно́вий** виконаний по старим зразкам, звичайний.
ша́йба *нім.* підкладка між колесом і віссю; *гал.* мета до стріляння.
ша́йка *тур.* 1. посуда; 2. ватага, банда.
шайта́н *тат.* злий дух.
шака́л[ь] *ар.* хижа звірюка з родини псів.
шала́с, шала́ш *мад.* колиба, буда, курінь.
шалві́я, шальвія, шавлія *лат. бот.* ростина Salvia offic.
шалівка, шальо́вка *нім.* тонка дощинка (до оббивання стін).

шало́н *фр.* 1. *також* **шальо́н** рід матерії, одяг з неї; 2. *ешалон.*
шалю́на *гол.* більший човен.
шаль *перс.* рід довгої хустки.
ша́лька *нім.* тарілка (при вазі), таріль.
шама́н *тат.* чарівник; **шаманізм** релігія, що опирається на всіляких чарах і віруваннях у духи.
шамбеля́н *фр.* двірський титул.
шамо́вий *фр.* попелясто-жовтий.
шамо́т *фр.* огнетревала глинка.
шампа́н *од фр. округи Шампань* рід мусуючого вина.
шампіньо́н *фр. бот.* Agaricus campestris, печериця.
шампіо́н *фр.* борець, дужаник.
шанець *нім.* окіп, вал.
ша́нкер *фр.* мужеська полова недуга.
ша́нс[а] *фр.* можливий випадок.
шансоне́тка *фр.* співачка веселих пісень.
шанта́ж *фр.* вимушення (грошей).
шапли́к *нім.* невисока, широка бочілка без накривки.
шапокля́к *фр.* складаний капелюх.
шараба́н *фр.* повіз з лавочками.
шарава́ри *тур.* широкі штани.
шара́ґи *нім.* вішалка.
шара́да *фр.* загадка, в якій із опису поодиноких складів відгадується ціле слово.
шарафа́н *див. сарафан.*
ша́рварок *нім. гал.* обов'язкова робота при направі доріг.

шарж *фр.* пересада (в грі); **шáржа** уряд, становище; напад кінного війська; легка вовняно-шовкова матерія.
шаріáт *ар.* магомеданські церковні закони.
шарлятáн *фр.* дурисвіт.
шарльóтка *фр.* страва з яблок, печених у круxім тісті.
шармáнка *фр.* прилад до грання, катеринка; **шармáнт[ський]** ввічливий супроти жінок.
шáрпії *фр.* льняні торочки до обв'язування ран.
шартрéс *фр.* рід лікеру.
шáрф[а] *фр.* перепаска, пояс.
шатéн *фр.* людина з темним волоссям.
шатрó *мад.* намет.
шáхва *нім.* висока скриня, шкап; **шафар** ключник.
шафір
шафóт *фр. див. ешафот.*
шафлик *див. шаплик.*
шафрáн *ар.* ростина Crocus sativus, якої о-вочів уживають як приправу, фарбу або лік.
шафувати *нім.* марнувати, розтрачувати.
шах *перс.* титул перського короля; вираз у гри в шахи на знак, що король або королева противника можуть бути взяті; **шáхи** *або* **шáхмати** рід гри на 64 білих і чорних полях шахівниці при помочі фіґур.
шахрáй *сер.* обманець.
шáхта *нім.* яма (в копальні), закіп, шиб.
швáґер *нім.* дівер, шурин.
швадрóн[а] *див. ескадрона.*

шварц *нім.* смаровило, мазь, вакса.
швейцáр, швайцар *нім.* придверник.
швíндель *нім.* крутійство, нечиста справка.
шволежéри *фр.* легка фр. кавалерія.
шéвіот *анг.* рід вовняної матерії.
шеврó *фр.* тонка козяча або теляча шкура.
шедéвр *фр.* [chef d'oeuvre] архитвір.
шейк, шейх *ар.* начальник ар. племені.
шéляг, шéлюг *нім.* старий дрібний гріш.
шéльвах, шúльдвах *нім.* вартовий.
шéльма *нім.* хитрун, пройдисвіт.
шематúзм *гр.* спис урядів і урядовців.
шéріф *ар.* *емір.*
шéртінґ *анг.* рід матерії.
шеф *фр.* начальник (уряду, полку).
шéхтер *євр.* жидівський різник.
шиб *нім.* *шахта;* **шúба** скло в вікні.
шик *фр.* зручність, добрий смак в убиранню (хати).
шикáна *фр.* докучання.
шикувати *нім.* ладити, укладати в ряд.
шильд *нім.* вивіска.
шúмпанс рід малпи.
шúна *нім.* окова, залізнича рельса.
шинéля *фр.* плащ.
шúнка *нім.* 1. вепровина; 2. дощечка, котрою перекладають нитки в основі.
шинóк *нім.* коршма.
шúфра *фр.* тайне письмо.
шúхта *нім.* верства (землі); зміна робітників у рудокопах.
шишáк *мад.* шолом, каск.

шіїти магомеданська секта, що відкидає *сунну.*
шілінґ *анґ.* 1/12 пенса = 50 коп.
шільдкрет *нім.* черепашина.
шірокко *іт. див. сірокко.*
шіфер *нім. мін.* лупак, лупець.
шіфкарта *нім.* карта їзди кораблем.
шіффон *фр.* виріб з тонкого полотна; **шіфоньєрка** скриночка для жіночих дрібничок.
шкап, шкаф *нім. шафа.*
шкаплір *нім.* образець до ношення на шиї.
шкарлат *перс.* червона краска, багрець; **шкарлятина** *див. скарлятина.*
шкатула *лат. через пол.* скринка з вічком.
шкелет *див. скелет.*
шкіпер *нім.* начальник корабля.
шкіц *іт.* начерк, *див. ескіз.*
шконтр *іт.* перевірка рахунків по книгам.
шкорбут *анґ.* рід недуги, гнилець.
шкупа, шкут *анґ.* рід байдака.
шлейф, *гал.* **шлеп** *нім.* довший кінець сукні ззаду, хвіст; **шлейка** підтяжка; **шлей** *або* **шлия** посторонки, при упряжі.
шлем *нім. карт.* коли хто візьме всі взятки.
шлендріян *нім.* старий навик, нездарність.
шліфи *нім.* офіцерські віднаки на раменах; **шліфувати** точити, гострити.
шлюза *нім.* застава або тама в ріці для задержування й спускання води.
шлюп *анґ.* трьохмаштовий корабель; **шлюпка** *фр.*, **шалюпа** *гал.* більший човен.
шлягбавм *нім.* рогатка, застава.
шлям *нім.* намул, болото.

шляпа *нім. через мос.* шапка.
шлярка *нім.* морщена нашивка.
шляфрок *нім.* ранній одяг.
шляхта *пол. з герм.* дворянство.
шмараґд *гр.* дорогий камінь зеленої краски.
шмельц *нім.* скливо; перетоплення металю.
шмізетка *фр.* попередка.
шмінка *нім.* товста фарба до ґрімовання.
шмірґель *нім. мін.* відміна корунда.
шмукляр *нім.* пасаманник.
шнельцуґ *нім.* поспішний поїзд.
шніцель *нім.* сікане м'ясо.
шніт *нім.* утинок, кусник.
шовініст *фр.* загорілець, нетерпимий супроти чужого.
шод[о] *фр.* вино гріте з яйцями й цукром.
шок *фр.* (нервовий) удар.
шоколяд[а] *фр.* маса зроблена з какаового порошку, цукру та коріння; напій шоколяду.
шомпол *нім.* набивач при гарматах.
шоса, шосе *фр.* мурована дорога.
шофер *фр.* справник самоходу.
шпаґат *іт.* тонкий шнурок.
шпада, шпаґа *лат.-нім.* тупа шабля.
шпалера, шпалір *фр.* обій, клеєнка; два ряди (людей або дерев).
шпальта *нім.* стовпець (ґазети).
шпанґа *нім.* застібка, спряжка, кайданки.
шпара *нім.* щілина.
шпараґи *лат.* ярина Asparagus officinalis, спаржа, заячий холодок.

шпарка́са *нім.* щаднича каса, щадниця; **шпарувати** 1. щадити; 2. замазувати глиною стіну.

шпат *нім.* 1. рід мінералу; 2. кінська недуга

шпа́ція *нім. див. спація.*

шпигина́р *перс.* скипідар, скопитар.

шпиг[у́н], шпіо́н *нім.* тайний доносщик.

шпи́лька *нім.* затичка, булавка.

шпита́ль *нім.* лічниця, лазарет.

шпік *нім.* сало; мозок.

шпіна́т *нім.* огородова ростина Spinacea oleracea.

шпіц *нім.* гострий кінець.

шпон *нім.* тоненька металева штабка, яку вкладається між черенки або рядки.

шпо́ра *нім.* острога.

шпорт *див. спорт.*

шпри́х[а] *нім.* спи

шпри́ца *нім.* стрикавка, бризкол оикавка

шпу́ля, шпу́лька *нім.* цівка на нитки.

шпунт *нім.* 1. чіп, кілок; 2. *пунш.*

шрапне́ль *анг.* гарматній знаряд, наповнений кулями.

шрифт *нім.* друкарські черенки, друк.

шріт *нім.* олов'яні кульки, дріб.

шру́б[а] *нім.* валок з вирізаним рівцем до закручування.

штаб *нім.* військова управа; **шта́ба** дручок із металю; **штабскапіта́н** військовий чин між поручиком і капітаном.

штальо́ґа *нім.* держак.

штальмайстер *нім.* придвірний чин.

шта́мбух *нім.* пам'ятник, альбом.

шта́мпа *нім.* праса; **штампувати** вибивати **ште́мпель** або *стемпель.*
шта́нґа *нім.* жердка, прут з металю.
штанда́рт *нім.* знам'я, *фляґа.*
штат *нім. стат;* **шта́ти** держави; **штатсекре́тарь** міністер у Німців, в Англії і Америці.
штафе́т[а] *фр. див. естафета.*
штахе́ти *іт.* частокіл.
штеля́жі *фр.* полиці.
ште́мпель *див. стемпель.*
ште́рлінґ *анґ. див. фунт штерлінґів.*
штибле́ти *фр.* черевики.
штиґар, ште́йґер *нім.* старший ямар.
штиле́т *іт.* короткий обосічний ніж, кинжал.
штиль, штиб *нім. див. стиль.*
штифт *нім.* 1. цв'яшок; 2. (військове) заведення.
штих *нім.* вістря; стебен; **ритовина.**
штокфіш *нім.* сушене м'ясо морської риби
што́льня *нім.* хідник у рудокопах.
штон *анґ.* бляшка уживана до плачення при грі в карти.
што́пор *гол.* коркотяг, *тірбушон.*
што́ра *фр. див. стора.*
шторм, шту́рма *анґ.* сильна буря на морі.
штос *нім.* удар (в картах).
штоф *нім.* матерія.
штраф, штрап *нім.* кара, пеня.
штрих *нім.* тонка черта, лінія, риса.
штуде́рний *нім.* хитрий, штучний.
шту́ка *нім.* рід, предмет; міра; музичний або театральний твір; мистецтво; хитрість; шту-

икраса з ґіпсу й

а на Україні, збли-

вердиню).
орабля.
рушниця.
ж.

висилка до місця
приналежности.
шустваль, шустеліна *нім.* запаска, білизна.
шутер *нім.* рінь, пісок.
шуфляда *нім.* скринка до всування.
шлюби рід верхньої одежі.
Шхери, шкери *шв.* малі острови коло берегів
Скандинавії і Фінляндії.

Ю.

ювелір *нім.* золотник.
ювилей, юбилей *лат.* роковини; ювилят людина, що обходить (25. або 50-літній) ювилей.
юдаїзм *лат.* жидівська віра; Юдей Жид, Єврей; юдофіл приятель Жидів; юдофоб во-
Жидів.
юліянський календар заведений Юлієм Цезаром і вживаний ще у східній церкві.
юмор *анг.* через *мос. див. гумор.*
юнак *срб.* молодець, удалець.

юнкер *нім.* учень ві
кий дворянин.

юнона *від ім. гр. боги*
нети.

юпітер *од ім. гр. бога*
нашої сонішної сис

юпка *фр.* верхня одіж.

юрайська формація *лат.* назва покладів землі з т другої епохи.

юридичний *лат.* правничий; **юрисдикція** судівництво, обсяг діланни суд **юрист** з правник.

юрта *монг.* шалаш, шатро.

юстиція *лат.* судівництво, справедливість.

юхт[а] *гол.* рід шкури.

Я

ягуар *зоол.* тигр.

якобінци *фр.* скрайні члени революційного клюбу з часів великої революції.

як *монг.* рід тибетанського бика.

ямб *лат.* віршова стопа, зложена в короткого й довгого складу [◡ —].

ямщик *тур.* візник, почталіон

январь *гр.* січень.

яничари *тур.* турецькі вояки овувані
[illegible] християнських [illegible] Фадники.

пат. 1. указ хана; 2. паперова на (на книжці) з написом.
а. ярмурка євр. жидівська шапочка
). полон, неволя.
.в. жасмин.
). дорогоцінний камінь.
тур. широкий ніж.
ар. якинт, дорогоцінний камінь.
анг. легкий проходовий корабель.

Спис важніщих джерел

Крім словарів чужих мов (польської, німецької, новогрецької й руської), енциклопедій (Брокгавза-Ефрона), використано ще такі джерела:

Arct M. Słowniczek wyrazów obcych. Варшава 1905.

Bernecker E. Slavisches etymologisches Wörterbuch. Lfg. 1—5.

Блаттнер К. Карманный словарь русскаго и нѣмецкаго языковъ. ч. I.—II. Берлін—Петербург 1911.

Brückner A. Cywilizacya i język. Варшава 1901.

Бѣлолистовъ В. Полный русско-нѣмецкій словарь. Київ [1909].

Heyse I. Fremdwörterbuch. 15. вид. Липськ 1901.

Heyse—O. Lyon. Allgemeines verdeutschendes und erklär. Fremdwörterbuch. 19. вид. Гановер-Липськ 1910.

Kluge F. Etymolog. Wörterbuch de
schen Sprache. 5. вид. Штрасбург 189

Кміцикевич В. Рукописний словар
Непоса.

Кміцикевич і Спілка. Німецько-у
кий словар. Чернівці 1912.

Köhler F. Fremdwörterbuch. Вид
ма, Липськ.

Korbut G. Wyrazy niemieckie w
polskim (Prace filologiczne 1893 345—

Левицький В. Фізика для
середних шкіл. У Львові 1912.

Linde S. Słownik języka polskiego. 2
6 томів 1860.

Майдановъ Т. і І. Рыбаковъ Новый
словарь иностранныхъ словъ. Одесса 19

Макарушка О. Словар укр. виразів
турецких. (Записки Наук. Товар. ім.
ченка, V, 1905, 1—14).

Matzenauer A. Cizi slova ve slovans
Čech. Берно 1870.

Miklosich F. Die Fremdwörter in
vischen Sprachen (Denkschriften d. k. A
Wiss. Wien.) Phil. hist. Cl. XV, 1867.

Гірняк Ю. Начерк мінеральоґії для середніх шкіл. Львів 1912.

Голоскевич Г. Український прав ловничок в короткими правилами пр: 3. Київ 1918.

Грінченко Б. Словарь українсько эми. У Київі 1907—1909.

Даль В. Толковый словарь жива о-русскаго языка. 2. вид. 4 томи. С. бург 1880.

Доманицький В. Словарик. У Київ.

Дубровський В. Словник Українсько сковський. 6. вид. У Київі [1918].

Duden. Rechtschreibung der deutsch Sprache und der Fremdwörter, Wölfind und Schmidt. 9. вид. Липс 1915.

Düsel F. Verdeutschungen. W fürs tägliche Leben. 4. вид. Відень

Желеховский Е. Малоруско-німец вар. 2 томи. Львів 1886—1888.

Калитовский О. Географія для се шкіл. 2. вид. Львів 1912.

Karłowicz J. Słownik gwar polski мів. Краків 1900—1907.

Miklosich F. Die türkischen Elemente in den südost- und osteuropäischen Sprachen (там же, XXXIV, XXXV, XXXVII, XXXVIII, 18 4—1890)

Miklosich F. Etymologisches Wörterbuch der slavischen Sprachen. Відень 1886.

Miklosich F. Über die Wanderungen der Rumunen (Denkschriften d. k. Ak. d. Wiss. XXX, 1880).

Огоновский І. Словар до Гомерової Одисеї і Іліяди. У Львові 1900.

Павловскій И. Я. Русско-нѣмецкій словарь. 3. вид. Рига-Липськ 1900.

Право... ві словарцем. У Львові 1904.

Puşcariu S. Etymolog. Wörterbuch der ...mänischen Sprache. I. Гайдельберґ 1905.

Сальо Л. С. Nepotis Liber de excell. ducibus. 2. вид. Львів 1907.

Сімович В. Практична граматика украї мови. Раштат 1918.

...арь иностранныхъ словъ. Москва.

...иностранныхъ словъ. Изд. И. 1909.

Słownik języka polskiego ułożo‹y
d. I Karłowicza. 2 томи. Варшава
02.

Steindorf. Kriegstaschenbuch. Ei‹
‹ikon über den Weltkrieg. Липсь 1
16.

Стоцкий-Ґартнер. Граматика ук‹
мови. вид. Відень 1914.

Tiktin H. Dicționar român-germ.
карешт 1903.

Уманець і Спілка. Українсько-рос‹
‹вар. 2 томи. Львів.

Фасмер М. Греко-славянскіе эт‹
‹ческія заимствованія въ русском‹
‹орникъ отд. рус. языка и слов. Им‹
‹къ, т. LXXXVI). Петербург 1900.

Хомик А. Загальна ґеоґрафія. ч

Чудиновъ А. Справочный словар‹
этимол. и толковый русск. литер‹
‹тербург 1901.

Schotensack H. Französisch-etym‹
buch. Гайдельберг 1890.

Спис скорочень.

с. австралійський.
ьо. з альбанської мови.
ім. з американських мов.
анат. анатомія.
анг. з англійської мови.
ар. з арабської мови.
біб. біблійний.
бот. ботаніка.
бр. з бразилійської мови.
б.-рус. з білоруського.
буд. будівництво.
... ветеринарія.
... ня.
... ий.
... кого.
... нд... ого.
... еннотс кого.
... ького
... грамати...
... цульське слово.
... еографія.
... зоольогія.
... трія.
д. зн. дальше значіння.
див. диви.
діял. в діялектах.
досл. дослівно.
есп. з еспанського.
евр. з еврейського
ег. з египетського.
жид. з жидівського.
злож. в зложенних.
знач. у значінню
зоол. зоольогія.
ім. ім'я.
інд. з індійських мов.
ірон. іронічно.
ісл. з ісляндського.
іт. ... італійського.
кавк. з кавказьких мов.
кар. з караїбського.
карт. при грі в карти.
кат. католицький.
кел. з кельтійського.
кит. з китайського.
лат. з латинського.
лит. з литовського.
м. місто.
мад. з мадярського
мал. з маляйських мов.
мал. малярство.
мат. математика.

мед медицина.
мек. з мексиканського.
м. и. між иньшим.
мін. мінеральоґія.
міт. мітольоґія.
монґ. з монґольських мов.
моск. з московського.
муз. музика.
н. гр. новогрецький.
н. м. з німецького.
н. лат. новолатинеський.
обр. образово.
ор. з орієнтальних мов.
перв. первісно.
перс. з перського.
півд. південний.
півн. північний.
полін. з полінезійських мов.
поль. з польського.
порт. з портуґальського.
рел. релігія.
рет. реторика.
рим. римський.
ром. з романських мов.
рум. з румунського.
сам. з самоєдського

санс. з санскриту.
св. св'ятий.
сер. середній.
сиб. з сибірських м
сир. з сирійського.
ск. з скандинавськ мов.
скор. скорочено
слав. з слав'я
с.-лат. середнолат ський.
слов. з словацького
срб. з сербського.
ст. старий, ст ний.
тат. з татарськог
топ. т ія.
тур. з ту
укр. укр
фі ія. ч

фін.
фр. з французько
халд. з халдейськ
хем. хемія.
ц.-слав. з церков слов'янського.
чес. з чеського.
шв. і шве ьк